RİSALETU
RUHİ'L KUDS
Fİ MUHASABETİ'N NEFS

NEFİS
MUHASEBESİNDE
KUTSAL RUH
RİSALESİ

Eş-Şeyhu'l Ekber

MUHYİDDİN İBN. ARABÎ K.S.

H.560-638 / M.1164-1240

Tercüme

Vahdettin İNCE

İTHAF

Bu özel eserleri bizlere tanıtan, yayınlamamıza

Vesile olan, himmetleriyle, yardımcı olan

Büyüklerimize ithaf ediyoruz.

Ruhları şad, mertebeleri alî, mekanları cennet olsun.

Rabbim onları bizlerden hoşnud eylesin.

Allah cümlesinden hoşnud ve razı olsun.

Yayınevinin Önsözü

Değerli Dostlar...

Allah Rasûlü s.a.v. efendimize, âline, ashabına tüm Resullere, Nebilere, Ehlibeytine, Veliyullaha, onların dostu olma şerefine nali olanlara ve ümmet-i Muhammed'e selam olsun.

Bu eser Allah'ın Sevgilisi, Efendimiz Resul~i Ekrem (s.a.v.) in hususi velayetine mazhar olmuş, tasavvuf erbabının zirve isimlerinden, Üstadların öncü üstadı, Dost'un Dostu olma şerefine nail olmuş Şeyhu'l Ekber **Muhyiddin ibn. (k.s.)** hazretlerinin dostu **Ebu Muhammed Abdulaziz'** (r.a.)m bazı sorularına cevap vermek üzere 1203-1204 kaleme almış olduğu **"Risaletu Ruhi'l Kuds fi Muhasebetin Nefs** / Nefis Muhasebesinde Kutsal Ruh Risalesi" adlı kıymetli eserin kudretimizin derecesinde yaptırabildiğimiz Türkçeye tercümesidir.

Öncelikle "Allah erlerinden zuhura gelen eserler; müessir-i hakikî olan Hazreti Allah C.C. dır" inancı ve bu gibi eserlere hizmetin de Cenab-ı Hakk'm büyük bir lütfü olduğu bilinciyle "Elhamdülillah" der ve Rabbimize hudutsuz şükürler ederiz. Acizliğimizi ikrar ederek her tür hata ve kusurlarımızın affını öncelikle Cenab-ı Şeyh'(k.s.)dan, büyüklerimizden ve siz okurlarımızdan dileriz.

Bu kıymetli eserin sahibi olan Şeyhu'l Ekber (r.a) hazretleri gerek eserin başlangıcında gerekse içersinde eserini ve eserini telif etmesinin sebebini o kadar güzel tanıtmıştır ki bu kıymetli eserin tanıtımına bizlerin lisanları yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla sözü eserin sahibi olan Şeyhu'l Ekber hazretlerine bırakıyoruz.

Hakkın Rahmet ve mağfireti ümmeti Muhammedin, Cenab-ı Şeyh'in yakınlarının, ailesinin, sevenlerinin ve okurlarının temiz ruhlarına olsun. Ardından da Efendimizin tavsiyesine uyarak, Onun bizlere öğrettiği gibi şöyle niyaz ederiz:

- Allah'ım! Bizlere hayrı işittir ve hayra muttali kıl. Bizi afiyetle rızıklandır ve afiyetimizi devamlı eyle. Allah'ım Kalplerimizi takva üzerinde birleştir. Bizi, senin sevdiğin ve razı olduğun şeyleri daima işlemeye muvaffak eyle.

Ve.. Allah'ım okurlarımıza ve bizlere bu ve benzeri "ÖZEL" eserlerden, yayınlamış olduğumuz ve sonsuz kereminle bağışının ölçüsünde yayınlayacağımız diğer eserlerden amacına uygun istifade etmemizi şükrüyle, hazmıyla lütfen nasib eyle. Yaymevimize bu gibi eserleri daim yayınlamayı, nasiblilerine ulaştırmayı bahş eyle. Sevdiğin ve razı olduğun Muhammedi "kul" olabilmeyi cümlemize ihsan eyle.

Dostlar!.. Gönülleriniz Allah Celle Celalehû'nun, Allah Rasûlu'nün ve dostlarının muhabbetiyle dolsun ve Allah Muîn'niniz olsun.

Bu eserleri yayınlamamıza vesile olanlara, hizmet edenlere huzurunuzda teşekkür ederiz.

OKU'yanlara ve okurlarımıza selâm olsun.

KİTSAN YAYINEVİ

DOST'un
Dostunun Dostlarına
SESLENİŞİ

Bismillah ve Billah

Eşhedu en lailahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluh

ALLAH adıyla ve Allah ile

Şehadet ederim ilahlar yoktur ancak Allah vardır. Şehadet ederim Muhammed "O"nun kulu ve Resulüdür.

Allah gerçeği söyler ve doğru yola eriştirir.

Allah'ın gerçeği de en hakiki olandır, yoluda en doğru yoldur.

Temiz ve mübarek selam, Allah'ın rahmet ve bereketi Hz. Nebi'nin, ashabının, pak ehlibeytinin, dostlarının, ümmetinin üzerine olsun.

Selam, bizim, Allah'ın salih kullarının ve senin üzerine olsun, rahmet ve bereketiyle, rızasıyla..

Bilin ki ben, size Rabbimin izniyle nasihat ediciyim.

Ey Kardeşim!.. Bil ki, bu risale, Allah'ın sana yönelik en büyük lütuflarından, en değerli hediyelerinden biridir.

Sakın ey kardeşim! "ey bu risaleyi yazan! Benim makamımı ve benim kim olduğumu bilemedin" diyerek nefsini perdeleme. Çünkü bu sözlerle seni kastetmedim. Aksine hakikatlerin gerektirdiği gibi konuştum.

Ki hakikatler bunları tam anlamıyla kuşatıp sınırlandırmış, eksiksiz bir şekilde güvenilecek tarzda açığa çıkarmıştır. Bu sınırlandırmanın içine girmeyen hiçbir Resul, hiçbir Nebi ve hiçbir Veli yoktur.

Ey bu risaleyi okuyan kimse! Bu topluluklardan, bu tabakalardan birine mensup olman kaçınılmazdır. İstediğin gruptan olduğunu iddia et. Sana bu hak verilmiştir. Eğer sadece meleklik iddiasında bulunursan veya Risalet yahut Nübüvvet ya da herhangi bir şey iddiasında bulunursan, hakikatler seni zorlayacak, kulluğa döndürecektir. Eğer korunursan asıl zeminine döneceksin. Eğer yüzüstü bırakılsan, hakikatlere karşı kör olsan, ahiretin nimetlerini bu dünyada tüketsen, gelip geçici dünyayı çok uzun bir ideal gibi görsen, başkalarını perdelenmiş, kendini de Allah'ı düşünen ve isabet eden biri olarak görsen, ahirete intikal ettiğin zaman amelinin boşa gittiğini görürsün. Mutluluk veren hakikatler seni kapılarından kovarlar ve derler ki: Seni tanımıyoruz. Sen dünyada bizimle beraber değildin ve bizi tanımadın. Ve., senin bozguncu ve eksik hayalin seni çağırır ve seni cehennemin ortasına atar. Hakkın mahlukatı senin için yaratmasına hangi gözle baktıysan ona göre muamele görürsün. Eğer bir imtihan gözüyle baktıysan, bu durumda eksik bırakma ve önemsememe korkusuyla sakınman ve ölçüyü esas alman gerekir. Şayet şeref ve yücelik gözüyle baktıysan, bu durumda şükrü eda etmek için alabildiğine kararlı çalışmak ve cehd etmek gerekir. Allah, nebisine (s.a.v) dünyayı seçmemiş, bilakis Onu bir fakr olarak seçmiştir. Hak, dünya nimetlerini Nebisine (s.a.v.) vermeye razı olmadı, Nebi (s.a.v.) de kızma ve vasisine Ali (r.a.) sunmaya razı olmadı. Eğer Resulullahı (s.a.v.) örnek almayacaksan, Hakkın vahiy indirdiği menzili bilmeyeceksen, Allah'ı bilme sınırlarının

dışına çıkmış olursun. Re-sulullah'm (s.a.v.) halini sevme ve tabi olma durumuyla bir ilgin kalmaz. Bir arif, hali itibariyle Hz. Resulullahın (s.a.v.) haline eşlik etmiyorsa, onunla avam arasında bir fark olmaz. Avama gelince, onlar mubahlara dalmışlardır.

Bilmez misin ki ey nefis! Bir gece, şu risaleyi kendisine yazdığımız **Ebu Muhammed Abdulaziz**'le beraberdik ve biz akşam yemeğini yiyorduk. Bir arife dünyanın geniş ölçüde yönelmesinden ve arifin de kalbini dünyaya bağlamadan onda tasarruf etmesinden konuşuyorduk. Allah razı olsun şöyle dedi: Allah'a yemin ederim ki, yanında bir dirhem olan arifin kalbindeki boşluk ile yanında iki dirhem olan arifin kalbindeki boşluk aynı değildir. Bilakis, bir dirhem sahibi arifin kalbindeki boşluk, iki dirhem sahibi arifin kalbindeki boşluktan daha büyük olur."

Ey dostum! Ey Ebu Muhammed! Bunları sana, sevincimin bir ifadesi olarak anlattım. Bu Risalede güttüğüm amaç, nefsani ve rabbani marifeti ön plana çıkarıp, güzel söze ve salih amele teşvik etmektir. Dostunuz size bu risaleyi Mekke'de -Allah onu korusun ve şereflendirsin- Rebiul evvel ayında altı yüz senesinde yazdı. Bu mektubu bir hafta boyunca tavafta yanında gezdirdi, onu Haceru'l es-ved'e sürdü, yanından ayırmadı, Kabe'nin yanında bulundurdu. Kabe'ye ve diğer faziletli yerlere uğur ve bereket getirmesi için soktu.

Ey dostum! Sana hitap ediyorum, Allah'a yemin ederim ki, asıl maksadım benim nefsimdir. Senin dikkatini çekiyorum, hemcinslerimi kast ederken kinayeli olarak kendimi hedef alıyorum. Nefse sürekli hatırlatmada bulunmaya ara vermemek gerekir. Çünkü nefis zelildir. Bu erdemi bütünüyle içselleştirerek ilahi payı elde etmeye kendiliğinden eğilim göstermez.

Ey nefis! Ey zorlukla genişlik arasındaki berzah! Allah, arz ve sema ehli içinde sadece seni seçti. Her şeyi senin için huzurunda ram kıldı. Seni sınadı. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır." (Mülk, 2} sizi şereflendirmek için, dememiştir. Bu hitap, bütün emredilenleri ve bütün emredenleri kapsar. Böyle bir makama tayin edilen, kendisi için böyle bir yol çizilen bir kimsenin hayatı nasıl rahat olabilir? Nasıl huzur içinde yatağına uzanabilir?

Bir alim, ilmiyle amel etmediği sürece ilmine aldanmamalı.

İlmiyle amel eden biri de ihlaslı olmadıkça ilmiyle amel etmesine aldanmamalı.

İhlaslı biri de itilasında yok olmadıkça ihlasına aldanmamalı.

İlim bir noktadır. Onu çoğaltan cahillerdir.

Cahil, Allah'tan ve Resulü Ekrem'den haberi olmayanlardır.

Allah, bizi Allah'tan, Allah ehlinden ve has kullarından uzaklaşmamıza neden olan her şeyden uzaklaştırsın. AMİN.

Şüphesiz O, her şeyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

ABDULLAH Muhyiddin İbn. Arabi.

ŞEYHU'L EKBER
A. MUHYİDDİN İBN-İ ARABÎ HAZRETLERİNİN
KISACA HAYATI, GÖRÜŞLERİ ve ESERLERİ

İsimleri, Soyu:

H.560-638/M. 1164-1240 yılları arasında yaşamış olan Cenab-ı Şeyh'in bilinen yüce isimleri; Ebu-bekir Muhyiddin İbn. Muhammed bi Ali bin al-arabî at-Taî al Hatemî, İbn-u Süraka, Kibriti Ahmer, Rehberi Âlem, Kutbu'l-Ârifin, Şeyhu'l A'zam'dır. Abdullah Muhyiddin al-Arabî ve Şeyhu'l Ekber, İbn'i Arabî isimleri onun en tanınmış olan isimleridir. Tasavvuf büyükleri arasında ise; Hazreti Muhammed'in velayet mührü manâsına gelen "Hatmu'l-Vilâyet el Mu-hammedîyye" diye anılmıştır. Kendileri bu mevzuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

- "Ben Nebi değilim, Resûl'de değilim, velâkin ben vârisim. Verâset-i Muhammediyye hasebiyle tecelli etmekteyim, Hakikat-i Muhammediyye den mütecellî olan mâhiyeti, O'nun Um ü hâlini, kemülatının bütün suretini, evlâd-ı sulbisi gibi vâris olarak, verâset-i külliyeyyi cem'iyyetim hasebiyle emr-i Hak ve emr-i Resul ile inzal ve tenzil ederim. Ve bu esrarı, süret-i Muhammediyyeden alıp emr-i Hak ile izhâr etmekle merci'ım ve akıbetim yine Hazreti Muhammed'dir. Âhıretim için ise harisim. Bilin ki ben, Rabbimin izniyle size nasihat ediciyim."

Cenab-ı Şeyh (r.a) Sahabe-i kiramın cömertliğiyle meşhur Adiy b. Hatem et-Taî'nin kardeşi Abdullah b. Hâtem et-Taî'nin neslinden zuhura gelmiştir. Sahih rivayetlere göre kendileri orta boylu, orta başlı, daima şefkatli bakışlı, açık buğday tenli, münevver yüzlü, beyaz sakallı bir zattı. Alnı açık, hilâle yakın kaşlı, orta ve çekme burunlu, mübarek vücudu zayıf, mütenasib endamlı, el ve ayakları küçük ve lâtifti. Sabır ve metanette benzersiz, cömerdlikte eşsizdi. O, ahlâkın en üstün örneklerinden birisi olarak ahlâkının temelini daima şefkat ve merhamette görürdü. Herkese en derin bir muhabbetle bakar hatta düşmanları olanlar için bile "Benim şefaatim beni inkâr edenlere" buyurarak düşmanları olanlara bile muhabbet beslediğini duyurmuştur. Onun için büyüklerden birisi: *Nefsani hislerden kendisini arıtmış ve halkın arasında Hakk ile olarak Fîsebilillâh "Allah için" daim irşâd görevini yerine getirmiş ve getirmektedir, demiştir. Bir başkası: "Onun ahlâkı Kur'ân'dır, ilmi ilm-ü ledündür, lisanı Hakk'ın lisanıdır"* demiştir.

H.560 / M. 1165 senesinin Ramazan ayının on yedisine denk gelen Pazartesi günü Endülüs'ün Mur-siya kentinde doğmuştur. Arifler arasında bugün "nimet günü" olarak anılmıştır. Cenab-ı Şeyh sekiz yaşına gelince babası Ali Mehmed efendi ile birlikte İşbiliye'ye şimdiki Sevilla şehrine taşınmıştır. Çok küçük yaşta olmasına rağmen oranın ünlü alimlerinden ders alarak Hadis ve fıkıh ilimlerinin yanı sıra birçok ilmi devrinin en ünlü alimlerinden tahsil etmiş üstadlarmdan icazet almıştır.

Daha sonraları Endüsülüs'te ve Mağrib (Fas) da birçok yerlere gitmiştir. Bu seyahatleri esnasında görüşmüş olduğu birçok alim ve mutasavvıfla yaklaşık eserlerinden edindiğimiz bilgiye göre üç yüz kadar şeyh ile istişarelerde bulunarak çeşitli ilim dallarında bilgi sahibi olmuştur. Görüşmüş olduğu alimler arasında; İbn-i Rüşd, İbn-i Asakir, Ebu'l Ferec İbn-i Cevzî, İbn-i Sekine, İbn-i Ulvan, Cabir bin Eyyub'un yanı sıra özellikle batmî ilim de söz sahibi olan Cemâlleddin Yunus ibn Yahya al-Kassar, Ebu Abdullah al-Fasî, Ebu al-Hasan bin al-Cami, Şeyh Abdulaziz el-Mehdevi ve Şeyh Ebu Medyen al-Mağribî hazretlerinin isimlerini "El Futuhat-ı Mekkiye" adlı eserinde ve özellikle elinizde bulunan "Ruhi'l Kuds fi muhasebetin nefs" eserinde bizzat bildirmiştir. Özellikle bunlardan ünlü mutasavvıflardan olan Şeyh Ebu Medyen al- Mağribi ve Şeyh Abdulaziz el-Mehdevi hazretlerinden övgüyle bahsetmiştir. Beyazıd-ı Bestâmi k.s hazretlerinden Hallac-ı Mansur hazretlerinden de sevgiyle, övgüyle bahsederek, onların görüşlerine kitablarmda çok yer

vermiştir. Ayrıca batında Kutb'ul Azam Şeyh **Abdulkadir Geylâni** hazretleriyle görüştüğünü ondan engin feyizler aldığını ve manen derecelere nail olduğunu söylemiş ve yine Hızır Aleyhisselâm'la manevî hususi arkadaşlığı olduğunu ve kendisine Hızır aleyhisselâm tarafından hırka giydirildiğini beyan etmiştir.

Eserlerinden öğrendiğimize göre ilk Endülüs dışı seyahati Fas(Marakeş)a olmuştur. Oradan H.598 senesinde hac maksadıyla Medine'ye ardından Mekke'ye gitmiş Hicaz'da iki sene kalmıştır. Sonra H.601 tarihinde Bağdat'a gitmiş orada 12 gün kalarak ulemâ ve meşayışla görüşmüş Abdulkadir Geylâni tarafından yarım asır evvel kendisine bırakılan elbiseyi giymiştir. Daha sonra önce Kudüs'e oradan da H.607 tarihinde Kahire'ye geçmiş, H.608 tarihinde bir kez daha Bağdat'a gelmiştir. H.611 tarihinde Mekke'ye bir kez daha gitmiş sonra tekrar Musul'a ve Haleb'e sonra da Anadoluya geçerek bir müddet Konya'da kalmıştır. Orada rivayete göre Sadreddin Konevî hazretlerinin dul olan annesiyle evlenmiş ve onu yetiştirmiştir. Daha sonra Sivas yoluyla Malatya'ya gelmiştir. Orada iki oğlu Sadreddin k.s ve İmadettin k.s ve kitablarmda da olağanüstü özelliklerinden bahs ettiği tek kızı Zeyneb dünyaya gelmiştir. Bir müddet burada ailesiyle beraber yaşayan Cenab-ı Şeyh ailesini de yanına alarak Konyaya ardından da Şam-ı Şerife giderek yerleşmiştir. H. 638 tarihinde "Mate Kutbu Humam" ibaresinin remziyle yetmiş sekiz yaşında Hakk'ın rahmetine kavuşmuşlardır. Cebel-i Kasiyun eteğinde Salihiyye adı verilen mahalde defn edilmişlerdir. Kabri şeriflerinin yanında evladlarıda nıedfun bulunmaktadır. Kabri şerifleri bir müddet sonra kendisine muhalif olan bazı kişilerce tahrib edilmişse de Yavuz Sultan Selim Han tarafından Şam feth olununca Hazreti Şeyh'in "İzâ dehales siynu fiş şıynî yazharu kabri muhyiddînî / Sin şırıa girerse ben Muhyiddînin kabri meydana çıkar" sözünün tecellisiyle belirlenmiştir. Padişah tarafından türbesi, camisi ve imareti yaptırılmıştır. Hala kabri şeriflerinin bulunduğu mevki etrafında bulunan çarşısı ile bir bereket timsali olarak türbesiyle camisiyle huzur mevkidir. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen ziyaretçilerini zahiri ve batını ikramlarla karşılamaktadır.

Eserleri:

Telif ettiği eserler, yine kendisinin kendisiyle ilgili olarak kaleme aldığı bir müzekkire de belirttiğine göre toplam iki yüz seksen dokuz (289) eser kaleme almıştır. Eş-Şa'rani el Yevakit ve'l-cevahir adlı eserde İbn-i Arabi'nin geride dört yüz (400) bir başkası ise beş yüz (500) eser bıraktığını söylemiştir.

Bunların en mühimlerinden biri 37 cild olan Mekke'de başlayıp Konya'da devam ettiği ve Şam'da bitirmiş olduğu "Futuhat-ı Mekkiye" ve Şam'da telif ettiği "Fususu'l Hikem" adlı eseridir.

Fütuhat, Cenab-ı Şeyh'in hayatını, üstadlarını ve kendi tasavvuf görüşlerinin yanında, telif etmiş olduğu diğer eserlerindeki konuları açıklayan bölümleriyle birlikte, kendisini destekleyen mutasavvıfların görüşlerini ihtiva etmesiyle adeta bir nevî tasavvuf ansiklopedisi mahiyetindedir.

Fusûsu'l-Hikem ise; eserin önsözünde İbn Arabî, Hz. Rasulullah (s.a.v.) görüştüğünü ve kendisine Fu-sûs kitabını verdiğini beyan ederek şöyle söyler:

- "İmdi... Ben altı yüz yirmi yedi senesinin Muharrem ayının son on gününde Şam bölgesinde gerçekleştirdiğim bir riyazette Resulullah'ı (s.a.v) gördüm. Elinde bir kitab vardı. Bana dedi ki: ***"Bu Fusûsu'l-Hikem (Hikmetlerin Mahiyetleri) kitabıdır. O'nu al ve insanların önüne koy, ondan yararlansınlar"*** *dedim ki: Allah'ı, Resulünü ve bizden olan emir sahibini, bize emredildiği gibi duyduk ve itaat ettik. Kendime güvenimi sağladım, niyetimi hâlis kıldım, maksadımı arındırarak kitabı Resülullah'ın (s.a.v) belirlediği şekilde insanlara duyurmaya karar verdim.Ne bir arttırmada bulundum, ne de eksiltmeye gittim. O halde Allah'ı dinleyin ve Allah'a dönün."*

Cenab-ı Şeyh'in diğer eserlerinden bazıları şunlardır:

Risâlet'ul-Ahlâk

Ankâ'u Mugrib

Divân

Heyâkil el-envâr

Mevâki'un Nucûm

Meşâhid'ul- Kudsiyye

El-Tedbîrât-ul Eşvâk

El-Zaman ve Mârifet'ud Dehr

Mârifet'ul Kutb vel-İmâmeyn...

Allah kendisinden, ailesinden, sevenlerinden ve ümmet-i muhammedden hoşnud ve razı olsun.

Rabbim bizlerden onları hoşnud eyleye...

Sesleniş

Ey kardeşim...

Allah ehlinin sultanına biat et

Seyr u süluk üzere ve isteyerek

İman'da gaib olan bir çok şey

Görünür, açılır bütün perdeler

Aynen görme alanın genişler, o kadar ki

Tabiatların sırlarının sırrını seyredersin

Kapıları açan anahtar inançtır

"Futuhaf'ta tartışanı fethet

Onun münkirlerine de ki: ölün kininizle.

Çünkü ben sizi dinlemem

MUHYİDDİN benim üstadımdır, O bana yeter

O en büyük şeyhtir, doğan bir güneşe benzer

Eğer bulutun arkasına girse,

Sizin için bir anlam ifade etmez

Çünkü körlük hükmü iki göz için geçerlidir.

Onun eserleri "Ta-Ha"nın mirasındandır

Bu eserlerde yazdığı her şey faydalıdır

Şeriatın hükümleri muhkemdir

Tarikat amelleri onları savunur

Hakikat sırları apaçıktır

Burada şeriatı geçersiz saymak söz konusu değildir
Kitaplarında "ittihad" (insanın tanrılaşması) dan söz etmez
Hülul (tanrının insanın içine girmesi) ve engelleri de savunmaz
Kalk, ey arkadaş! Onu sıdk ile talep et
Değerini ver, satıcının istediği gibi
Bu eserleri mütala et, defalarca incele
Mütala eden ve inceleyen kimse zarar etmez.
Bunlara sevgi besleyenle müzakere et
Zevkin hükmü aranızdadır, buna uy
Çünkü Hatemi bağışlar babasıdır, çok bahşeder
Cömertliğin yoldaşıdır, engel tanımaz
Rahman'ın rahmeti üzerine olsun daima
Rızası da. Ve Ona tabi olanlara. (*)

MAHMUD Ebu'ş-Şamat

(*) Şiir hakkında bilgi için: Bkz. Şeyh-i Ekber'in Akidesi Hakkında Şeyh Mahmud Ebu'ş Şamat'm Yazdığı Şiirin Bilgisi s:

NEFİS MUHASEBESİNDE
KUTSAL RUH RİSALESİ

GİRİŞ

Bismillahirrahmanirrahim

Değiştirme ve Güç Kaynağı O'dur Allah'ın salat ve selamı efendimiz Hazreti Muhammed'in ve ehlibeytinin üzerine olsun.

ÖĞÜT "NASİHAT"

Zayıf, öğüt veren, şefkatli, kardeşlerine öğüt vermesi emredilen ve bu hususta sıkı bir şekilde tembihlenen, zamanının halkından aşağı mertebelerde olan Muhammed b. Ali b. **Muhammed b. Arabi et-Tai el-Hatemi**'den - Allah onu muvaffak kılsın -Allah yolunda dostu ve kardeşi, sağlam dayanak, Tunus'ta oturan **Ebu Muhammed Abdulaziz b. Ebubekir el-Kureşi el-Mehdevi'ye..** - Allah onu ilahi koruma ile muhafaza etsin, daima gözetip himaye etsin. Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi üzerine olsun.-

Şimdi... Ben, senden dolayı kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamd ediyorum. Nebisi, Resulü Efendimiz **Hz. Muhammed**'e, ehli beytine ve ashabına salat ve selam ediyorum.

Şimdi, ey kardeşim! Öğüt "NASİHAT", yoldaşların arasındaki ilişkilerin en iyisini kurabilmeleri yani iki arkadaşın yarenlik edebilmeleri için esas olan muamelenin en güzelidir. Ne yazık ki günümüzde arkadaşlıklar, yapmacık dostluk şeklinde olanı hariç, ancak bir gün sürebilmektedir. Hazreti Rasulullah'm (s.a.v) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Hak, Ömer'e başka arkadaş bırakmadı" Üveys el-Karani Murad kabilesinden bir adama şöyle demiştir: "Ey Murad kabilesinin kardeşi! Ölüm ve ölümü anmak, müminde sevinç namına bir şey bırakmaz. Mümin, Allah'ın haklarını bildiği zaman malında bir gümüş, bir altın dahi kalmaz. Allah için kıyam etmesi, yanında tek bir arkadaş bırakmaz." Biz bu rivayeti Muhalled b. Cafer; Muhammed b. Harir; Muhammed b. Hamid; Zafir b. Süleyman; Şerik b. Cabir; Murad kabilesinden bir adam aracılığıyla Üveys'den -Allah ondan razı olsun- rivayet ettik.

Allah'ın muvaffak ettikleri hariç, bütün insanlar öğüdü kendi nefsinden değil genelde başkasından alır. O zaman nefsin ayıplarını duymaktan lezzet duyar. İşte bu nedenden ötürü özellikle mecliste öğüdü mutlaka belli bir şahsı hedef almadan ve akıcı bir şekilde ifade ettiğin takdirde etkisi daha büyük olur. Sende böyle bir öğüdü dinlediğinde "hak budur" diye ikrar edersin. Ama nefsine doğrudan "bu sözlerle seni kast ediyorum, mümin, kardeşinin aynasıdır. Sende sana söylemek zorunda olduğum şeyler gördüm" dersen, nefis hemen kibirlenir,"Subhanallah! Ben senin nefsinin aynasıyım, bende kendini görmüşsün. Benim gibi birine böyle söylenir mi?..." gibi şeyler der. Niye der?.. Zira nefis kendi ayıplarını görmez, başkalarının kusurlarını görür. Dolayısıyla senin bir tek hususla ilgili öğüdün, yalandan tutun ni-fak'a kadar bir çok günahı işlemesine yol açar.

Söyle ey dostum! Bu gün öğüt veren birinin dostu var mıdır? Bu hususta bir beyit söylemiştim:

Kusurları araştırma ve tahkike başladığımdan beri,

Canlılar içinde bir dostum kalmadı

Allah hakkı için, yalan söylemedim, sadece gördüğümü dile getirdim.

Dostum -Allah onu var etsin- bilir ki, onun yanında ikamet ettiğim günlerde sadece öğütle ona eşlik ettim. Hatta bir gün dostum akşam yemeğini yediğimiz sırada yüzüme karşı: "Sen çok tenkit ediyorsun" dedi. Benim tavrıma karşı bir delil olarak İbrahim b. Edhem'in dileğini ortaya koydu. Sonra şu sözü örnek gösterdi:

Rıza gözü, bütün ayıplara karşı kördür

Ama gazap gözü kötülükleri ortaya çıkarır Bunun üzerine ona -Allah onu muvaffak kılsın-şöyle açıkladım: Sözünü ettiğin bu durum, seni kendisi için sevenin makamıdır. Ama seni senin için seven böyle bir yol izlemez. Yüce Allah, bizi kendisi için değil, bizim için sevdiğinden kusurlarımızı bize göstermiş, eksikliklerimizi ortaya çıkarmış, güzel ahlakı ve övgüye değer fiilleri bize göstermiş, bütün bunlarla ilgili hareket tarzını açıklamış, yükselmemiz için yollarını açmıştır. Biz, kendimiz için O'na icabet edince, gerçek anlamda O'nu O'nun için sevmeyi gerçekleştiremedik. -Ki Allah bundan münezzehtir- Bu yüzden O'ndan sadır olup da bizim amaçlarımızla uyuşmayan, nefislerimizin kaçındığı, tabiatlarımızın tiksindiği şeylere razı olduk. Mutlu (said) o kimsedir ki, Allah'tan olduğu için bunlara yani nefse ağır gelen şeylere razı olur. Başka görüşte olan ise acı çeker ve öfkelenir.

Yüce Allah'tan bu hususta hem kendimiz hem de bütün Müslümanlar için afv ve afiyet diliyoruz.

ŞEYH EL-KUREŞİ'NİN MENKIBELERİ

Ey Kardeşim!..

Allah beni ve seni kurtulup, başarıya ulaşanlardan eylesin.

Sen olmadan görmeye takat getiremediğim bu zamanında, sana ilmin ve ilim ehlinin mertebelerini öğretme ve keramet ve hallere seni yükseltmeme halini gerçekleştirme lütfuna nail oldum.

Bunlardan biri Hakka boyun eğmen, Hak karşısında tevazu göstermen, kimin yanında görürsen gör hak için iddiandan vazgeçmendir. Hakkı temsil eden kimse, ister gözlerin algıladığı biri olsun, ister hakkın menzili olarak görülen biri olmasın. Dünyevi menzilinin, insanların sana saygı göstermelerinde, senin ellerini öpmelerinde, sultanların kapına gelmelerinde olduğunu düşünme. Bu ilkeye riayet edersen insaf ve adaletin amacına uygun hareket etmiş olursun. Allah seni ve bizi sabit kılsın.

Bunlardan biri, bilmediğin şeye "Bilmiyorum", bildiğin şey için de "Onu başkasından duymayı seviyorum" demendir. Allah'a yemin ederim, ey dostum! Bu haslete sahip olmuşsun ki insanlar boyunların aşağıdan uzatıp ona bakıp duruyorlar. Öyle bir makama kavuşmuşsun ki hallerin onu değiştirmesi mümkün olmadığı gibi, amellerin mertebeleri sadece onun güzelliğini ve aydınlığını arttırabilir.

Sonra senden başka hiç kimsede göremediğim şekilde canlılardan ve zamandan bahsetmen, bunun ayanlara has farzlardan olduğuna inanman da bunlardan biridir. Ki kulakların işittiği, dostların yarenlik ettiği ve atlıların peşinden mesafeler katettiği çok güzel bir husustur. Ayrıca Allah, sana Nübüvvet burhanları ile birlikte geçerli bir tazelik ve güzel ahlakın delilleriyle fukahaya karşı sana büyük bir savlet ve güç bahsetmiştir.

Senin zamanının ehline gelince, ey dostum! Hekim Ebu Abdullah Muhammed b. Ali et-Tirmizi'nin -Allah ona rahmet etsin- dediği gibidirler: Apaçık bir zaaf ve gelip geçici bir iddia... Bu memlekete ilk olarak vardığımda, belki onlardan en yüce dostun (refi-ku'l a'la) nefhasım alabilirim diye bu ideal tarikatın ehlini sordum. Beni bir cemaatin bulunduğu

yüksek duvarlı bir hankah'a götürdüler. Hankah'm avlusu alabildiğine genişti. Talep ettikleri gayelerine ve arzuyla bağlandıkları nihai hedeflerine baktım, derviş hırkalarını, hatta postlarını temizlemelerini ve sakallarını tarayıp düzeltmelerini gözlemledim. Ancak onlar "Mağripliler tarikat ehli değil, hakikat ehlidir. Biz ise hakikat ehli değil, tarikat ehliyiz" iddiasında bulunuyorlardı. Böyle bir sözün yanlış olduğu açıktır. Çünkü hakikate ulaşmak ancak tarikatı (yolu) elde etmekle mümkün olabilir.

Nitekim önde gelen imam, apaçık öncü Ebu Süleyman ed-Darani -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir: Usulü -yani tarikati- zayi ettikleri için vü-suldan (kavuşmaktan)-yani hakikatten-mahrum kaldılar... Onlar ise hakikatten yoksun olduklarına şahitlik ediyorlardı. Bu aynı zamanda tarikat dışında olduklarına ilişkin de bir şahitliktir. Yine bizim hakikat üzere olduğumuza şahitlik etmeleri, tarikatı da elde ettiğimize şahitlik ettiklerinin ifadesidir. Bu, onların farkında olmadan sergiledikleri iki cehalettir.

Zamane Ehlinin Yerilmesi

Ey dostum! Zaman, bu gün çok şiddetlidir. Şeytanı azgın, zorbası inatçıdır. Kötü alimler, yiyeceklerinin peşindedirler. Zorba emirler ise bilmedikleri şeylere göre hükmediyorlar, cehaletle insanları idare ediyorlar. Sufiler ise dünya değerlerine meyletmişlerdir. Dünyaperestlikle bilinmiş, damgalanmışlardır. Dünya, onların kalplerinde alabildiğine büyümüştür. Dünyanın ötesinde bir değer göremiyorlar. Nefislerinde Hak küçüldükçe küçülmüştür. Bu yüzden ondan kaçıp kurtulmak için acele ediyorlar. Seccadeyi, hırkayı, postu ve değneği koruyorlar. Ahmak koca karılar ve düşlerde yaşayan küçük çocuklar gibi süslü seccadeleri sergiliyorlar. Haram nedir bilmedikleri için menhiyattan kendilerini alıkoymuyorlar. Onları dünyevi arzulardan vazgeçirecek bir zühtleri de yoktur. Dinin zahirini benimseyerek kütüklere ortak oldular. Tekkelere ve zaviyeler kapanıp helal haram ayırımı yapmaksızın oralara gelen nimetlerden istifade etmeye başladılar. Kollarını çemreyip vücutlarını semizlediler. Allah'a yemin ederim, onları, birden çok kişinin bana anlattığı gibi görüyorum. Bana anlatanlardan bazıları şunlardır: Ebu'lvelid b. Arabi, Ebu Abdullah b. Aysun ve Ahmed eş-Şahid Kadı Ebubekir b. Arabi el-Meğafiri'den şöyle aktardılar: Bana Ebu'l Mutahhar Sa'd b. Abdullah el-İsbahani anlattı ve dedi ki: Bize Ahmed b. Ahmed el-İsbahani anlattı: Bize Ahmed b. Abdullah anlattı: Bize Muhammed b. Ahmed b. Ali anlattı: Bize Ahmed b. Heysem anlattı: Bize Müslim b. İbrahim anlattı: Bize Bişr b. Matar b. Hakim b. Dinar el-Katii anlattı: Zübeyroğullarının vekili Amr b. Dinar dedi ki: Malik b. Dinar'ın şöyle anlattığını duydum: Ensar'dan yaşlı bir adam Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim aracılığıyla bana şu hadisi rivayet etti: Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "Kıyamet günü bazı kavimler getirilir. Beraberlerinde Ti-hame dağı büyüklüğünde iyilikler olur. Onlar getirildiğinde Allah, amellerini dağıtır gider ve onları ateşe atar. " Salim dedi ki: ya Resulallah! Anam babam sana feda olsun, bu kavimleri bize tarif et ki tanıyalım. Seni Hak üzere gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben, onlardan biri olmaktan korkarım. Buyurdu ki: ***Ey Salim! Onlar oruç tutar, namaz kılarlardı.*** (Bir rivayette, gecenin çok az bir vaktinde uyurlardı..) ***ancak kendilerine haramdan bir şey sunulduğunda*** (başka bir kanaldan gelen diğer bir rivayette, dünyadan bir şey sunulduğunda) hemen ***üzerine atlarlardı. Bu yüzden Allah onların amellerini boşa çıkardı."*** Malik b. Dinar : Allah'a yemin ederim ki bu, münafıklıktır, dedi. Mualla b. Ziyad sakalını sıvazlayarak: Doğru söyledin, ey Ebu'l Hayrîdedi. Allah'a yemin ederim, ey dostum! eğer onlara baksaydın, namaz kılarken yeri gagaladıklarını, saflarını düzgün tutmadıklarını, her birinin arkadaşıyla arasında bin şeytanın sığabileceği bir mesafe bıraktığını görürdün. Sonra bu bozuklukları düzeltmeye, bu boşlukları doldurmaya kalkışsaydın, yüzlerini asarlardı. Onlardan birinin seccadesine bassay-dın, sana öyle bir yumruk vururdu ki geldiğin yere giderdin. Bu yumruğun etkisiyle yere bile düşebilirdin. İşte senin zamanının ehlinin üzerinde bulunduğu tarikat bu ve benzeri olaylardan ibarettir. Allah, Ebu'l Kasım el-Kuşeyri'ye rahmet etsin. Dışına sufi kıyafeti geçirip içini sufi ahlakından boşaltanları görüp şu beyitleri söylemişti:

Çadırlar, onların çadırları gibi

Ama kabilenin kadınlarının onların kadınları olmadıklarını görüyorum.

Demek istiyor ki, ortak tarafları sadece dış kıyafet olarak yani suret olarak kalmış. Ama bu gün tasavvuf ehlinin icmaıyla ne çadır kalmış ne kadın. Onlara göre yeşil ölüm yamaları üst üste dikmektir. Yeşil ölüm, ilk kuşak mutasavvıfların -Allah onlardan razı olsun - şiarıydı. Bunlar ise kalkıp: Biz özel yamalı bir elbise giyeriz, dediler. Ama bunun gerisindeki maksadı anlamadılar. Serilmiş giysilerden, gösterişli alametlerden hoşlandılar. Bu giysileri bilinen bir tarzda, büyük bir servete denk gelecek bir ahen-ge sahip olarak diktiler. Sonra bozgunculuğun bir nişanesi olarak bir elbise icat edip buna "yamalı hırka" adını verdiler.

Tasavvuf taifesinin seyyidi Ebu'l Kasım Cüneyd'e -Allah rahmet etsin- durumun fesada uğradığını görünce şöyle demişti:

Tasavvuf ehli göçüp gitti

Tasavvuf artık bir israf yoludur.

Şimdiki tasavvuf bir deri kırbadan

Bir seccadeden ve bir gösterişli hırkadan ibarettir.

Tasavvuf artık çığlık atmak

Vecde gelip bayılmaktır.

Nefsin sana yalan söylüyor, tarikatın

Yasalarına uyan kişi, peşinden gidilen değildir.

Tarikat Ehlinin Vasıfları:

Allah'a yemin ederim ki, böyle bir tarikat ehli bilmiyorum. Tarikat, ancak nefisle mücadele için köpeklerin kulübesinde oturmakla; riyazet olarak eziyetlere tahammül edip başkasına eziyet etmekten vazgeçmekle; hakikat ve marifet için bütün müslü-man fakir ve miskinlere merhamet ve şefkat göstermekle olur. Şimdiki sufiler nerde Allah ehlinin sıfatları nerde?!.. Ki yüceler taifesi -Allah onlardan razı olsun- onları tarif etmişlerdir. Bize Ebu Muhammed b. Yahya anlattı: Bize Ebubekir b. Ebu Mansur ve Ebu'l Fadl Ahmed anlattı: Bize Ahmed b. Abdullah anlattı: Bize Ebu'l Hüseyin Ahmed b. Muhammed b. Muksim anlattı: Bize Abbas b. Yusuf eş-Şikeli anlattı: Bize Muhammed b. Abdulmelik anlattı ki: Abdul-bari şöyle dedi: Zünnun el-Mısri'ye -Allah rahmet et-sin-dedim ki: "Bana abdalları vasfet". Dedi ki: Bana, arkasını keşfedemediğin koyu bir karanlık hakkında soru sordun. Onlar Rablerinin celalini bildikleri için O'na yönelik saygılarını belirtmek maksadıyla kalpleriyle O'nu zikrederler. Onlar, Allah'ın kullarına gönderdiği hüccetleridir. Allah sevgisinden üzerlerine parlak bir nur giydirmiştir. Onlar için, hidayet alametlerini yükseltmiştir ki, hidayeti sürdürsünler. Onları, iradesini iptal makamına çıkarmıştır. Kendisine muhalefet etme sabrını üzerlerine akıtmıştır. Denetimiyle onların bedenlerini temizlemiştir. Muamele ehlinin hoş kokusuyla onları güzelleştirmiştir. Sevgisinin kumaşından mamul giysiler giydirmiştir. Sürurundan taçlar koymuş başlarına. Sonra kalplere gaybin azıklarını yerleştirmiş, bu yüzden kalpler daima gayb ile iletişim halindedirler. Himmetleri O'na yürümekle ilgilidir. Gözleri gaipten Ona bakar. Onları yakınlarında nazar kapısında durdurmuş, marifet ehlinden tabipler kürsüsüne oturtmuş onları. Sonra yüce **Allah** onlara şöyle demiştir:

Beni yitirdiği için malul olan biri gelirse size, onu tedavi edin.

Benden ayrıldığı için hasta olan biri gelirse, ona ilaç verin.

Benden korkan biri gelirse, ona güven verin.

Benden emin olan biri gelirse, onu korkutun.

Bana ulaşmayı arzu eden biri gelirse ona iyilik edin.

Bana doğru yola çıkan biri gelirse onu azıkla donatın.

Benimle alış veriş yapmaktan korkan biri gelirse, onu cesaretlendirin.

Benim hakkımda hüsnü zan sahibi biri gelirse, ona geniş bilgiler verin.

Beni seven biri gelirse, ona yer verin.

Benim kadirimi yücelten biri gelirse onu yüceltin.

Benim yaptığım iyilikten sonra kötülük eden biri gelirse, onu azarlayın.

Bana gelmek için doğru yolu arayan biri gelirse, onu irşad edin, doğruya iletin. ..

Bu kıssa "el-Bağye" adlı eserimizde yetirince açıklanmıştır.

İşte ey dostum! Ariflerin halleri bunlardır. Kalpler böyle imar edilir.

Zamane Ehlinin Vasıflarını Anlatmaya Yeniden Dönmesi:

Senin zamanının insanlarına gelince, Allah'a yemin ederim ki, onları görsen ve yüzlerine baksan, sana dönük gözlerle baktıklarını görürsün. Dinmek nedir bilmeyen hareketli gözlerini. Nefislerine baksan, kibirden başını kaldırmış nefisler görürsün. Kalplerine baksan, ulvi ve kutsi mamurluktan hali boş, altı üstüne gelmiş harap kalpler görürsün. En yırtıcı hayvanları barındıran karanlık ormanlar, azgın kurtların boğuştuğu leşler gibi olduklarını görürsün. Onları gördüğümüzde, Allah'tan bize afiyet vermesini diliyoruz.

Allah'ın Kullarından Seçilmişlerin Vasıfları

Ey dostum! Onlar nerede, Ebu'l Feyz'in -Allah rahmet etsin- vasfettiği topluluk nerede!

Diyor ki: Allah'ın, kulları içinde seçtiği kimseler vardır. Allah'ın hayırlıları vardır. Ona denildi ki: Ey Ebu'l Fazl! Onların alametleri nedir? Dedi ki: Kul rahattan uzaklaşınca, bütün çabasını ibadete yoğun-laştırmca, makamının düşük olmasını sevince... onların alametine sahip olur. Sonra şöyle dedi:

Kur'an, vaatleri ve tehditleriyle engeller

Geceleri gözleri uykudan

Kerem sahibi Melik'in kelamını anlayın

Öyle anlayın ki, boyunlar önünde eğilip zelil olsun

Meclisinde bulunanlardan biri ona dedi ki: Ey Ebu'l Fazl! Allah sana rahmet etsin, kimlerdir bu topluluk? Dedi ki: Yazıklar olsun sana, onlar, dizlerini alınlarına yastık, toprağı yanlarına döşek kılanlardır. Kur'an onların etlerine ve kanlarına karışmıştır. Böylece eşlerden uzaklaşmışlardır. Kur'an gecelerin başından onları harekete geçirmiştir. Onu kalplerinin üzerine koymuşlardır, böylece kalplerinin ufukları alabildiğine genişlemiştir. Onu göğüslerine basmışlardır, göğüsleri açılmıştır. Onunla himmetleri yükselmiş, ilgileri yücelmişti. Kur'anı, karanlıkları için kandil, yolları için program, kanıtları için zafer kaynağı kılmışlardır. İnsanlar sevinirken onlar hüzünlenirler. İnsanlar uykudayken onlar uykusuz kalırlar. İnsanlar yiyip içerken onlar oruç tutarlar. İnsanlar güven içindeyken onlar korkarlar. Onlar korkanlar, sakınanlar, titreyenler, ürperenler, büzülenlerdir. Görevlerini aksatmamak

için acele ederler. Ölüme hazırlık yapanlardır... ilh.

Beş yüz doksan dört senesinde Ebu'l Hasan Ali b. Musa bize şöyle anlattı: Bize Muhammed b. Abdullah anlattı: bize Sa'd b. Abdullah anlattı: bize Ahmed b. Ahmed anlattı: bize Ahmed b. Abdullah anlattı: bize babam anlattı: bize Ahmed b. Muhammed b. Maskale anlattı: bize Ebu Osman el-Hayyat, Ebu'l Feyz Zünnun b. İbrahim el-Mısri'den anlattı. O da senin bildiğin gibi bizim seyyidlerimizden biridir. Onun Allah'ın velilerini vasfedişi bu şekildedir. İşte onları bu şekilde bezemiş, onlara böyle şahit olmuş, bu tarzda görmüştür.

Bu memlekette gençlerin şalvarlarını giydiği halde Rahman'dan korkmayan, sünnetlerin ve farzların şartlarını bilmeyen, yüz numara hizmetçisi olmaya dahi uygun olmayan kimselere rastladım. Bununla beraber ey dostum! Onlar, Allah'a yemin ederim ki, içlerinde en değerli inciler saklayan sedefler, kıpkızıl çiçek bahçelerindeki dikenler gibidirler. Sadık ve doğru sözlü biri onların arasına girer de bilinmez olur. İlimde derinleşen bir arif aralarına katılır da terk edilir, ihmal edilir. Çünkü ortak meskeni kullanmalarından ve bir şeyle ilgili olarak aralarında muamele olmasından dolayı onların üzerinde bulunduğu hali üstünde taşır. Onlardan biri Mısır'da Kahire tekkesinde, bir kötülüğü olmayan yetişkinlik çağında elime geçti. Onu gördüğüme çok sevinmiştim. Çünkü ondan başka kimse yoktu. Onlar arasında "Şeyhlerin Şeyhi" adıyla anılan biriyle Erbil'de karşılaştım. - Nefsi aracılığıyla bana böyle söyledi- Onu, kendisiyle konuşan kişiye karşı insaflı, hakkı teslim eden biri olarak gördüm. Mağrib'de Allah'a giden yolu bilen ve öğreten bir Allah velisinin olmadığını sanıyordu. Senin dostun ona sözlü olarak hitap etmeyi ve ona itiraz etmeyi istemedi. Sonra böyle davranmanın, insanın belini kıran, zamanı mahveden bir felaket olacağını düşündüm. Derken Allah'ın sana bahşettiği sırların küçük bir kısmını ona açıkladık. Sonra efendimiz iyilerin seçkini Ebu Medyen'in bazL hallerini anlattık. Duydukları karşısında adeta dilini yuttu. Dedi ki: "Mağrib ülkesinde bunun gibisinin olabileceğini tahayyül etmemiştim." Sonra arkadaşlarımızdan biri, Cehennemin yaratılmasına ilişkin bazı ilahi hakikatleri ona aktardılar. Allah'a yemin ederim ki, "bir şey bilmiyorum", demekten başka bir şey gelmedi elinden. Gerçekten nefsi karşısında insaflı bir tavır sergiledi. Eksikliğini itiraf etti. Kükre-mesi dindi. Parlamaları söndü. Ona dedim ki: "Benim karşımda bu duruma düştün; ben ki onlardan biri sayılmaktan, ya da onlara nispet edilmekten çok uzak nasibi az ve hakir bir kişiyim; ya gariblerî mağ-ribindeki büyükleri, seçkin seyyidleri görsen halin nice olur?!.." Derhal teslim oldu, hakkı teslim etti. İlham ettiğinden ve öğrettiğinden dolayı Allah'a hamdettim.

Bu memleketteki müzik ve vecd ehline gelince, onların, dinlerini oyun ve eğlence haline getirdiklerini gördüm. Buralarda "hakkı gördüm., dedi. Yaptı ve işledi" diyenlerden başkasını duymazsın. Sonra kendisine bahşedilen bir hakikat veya şatahatında edindiği bir sırrı söylemesini istersen, nefsani bir lezzet ve şeytani bir şehvetten başka bir şey bulamazsın. Şeytan diline kurulup bağırıyor, saçmalıyor. Bir başka aldanmış da şiir okuyorum diye adeta anırıyor. Ben onları sürüsüne seslenen çobana benzetiyorum. Çobanın seslenmesiyle ileri ve geri giden sürü , bunun neden ve niçin olduğunu bilmez. Dolayısıyla bu zamandaki görüşü zayıf müritler tarafından izlenen ve örnek alınan her muhakkikin, müziğe kesinlikle cevaz vermemesi, bu hususta kesin ve son kararı verip yasaklaması gerekir. Bu memleketin halkına müziğin yerini ve içine sızan fesadı anlattık. Onlar da "er-Risale" gibi kitaplardan hareketle müzik dinleyen bazı şeyhlerin hallerini karşı delil olarak sundular. Biz de söz konusu eserlerin kapalı taraflarını açıkladık, mücmel kısımlarını izah ettik. Böylece müzik dinleyen şahsın varlık mertebelerinde eksik olduğunu ikrar ettiler. Kimisi ondan uzaklaştı, kimisi de eksikliğini bilerek peşinden gitmeye devam etti. Dostum -Allah, onu muvaffak kılsın- bilmeni isterim ki, Harem-i Şerifte halka el-Mekki'nin, sana da anlattığım, sufiliğe intisap edenler hakkında, onların bazı hallerini zemmeden bölümlerini okuduğumda, bu, oradakilerden birine ağır geldi ve dedi ki: "Bunu söylemesinin nedeni nedir? Bu sözlerden yüz çevirmek daha iyidir..." Buna benzer sözler sarf etti. Onun itirazı, bu söylediğimin hak oluşunu daha da güçlendirdi. Çünkü ona ağır

geliyordu. Bu sözleri söyleyip itiraz eden kişi, bu hareketimde dayandığım temelleri görmüyordu. Ki kendisi de bu temelleri kabul etmektedir. Birkaç kez onun kulağını çınlattım, ama o onları ayıplamadığı gibi, yaptıklarını güzel karşıladı. Ancak bu yergi kendi zamanının insanlarına yöneltilince bunun gereksiz olduğunu söyledi. Çünkü kendisi de bu zamandaydı ve yerginin kendisine de yönelmesinden korktu, üzüldü. Eğer insaflı davransaydı, kendi nefsini araştırırdı.

Zamanı Zemmederken Dayandığı Temeller

Bu hususta dayandığım temellere gerçekten çoktur. Ebubekir es-Sıddık (r.a)'ın asr-ı saadette Mekke'nin fethedildiği gün, eşlerinden birinin boynundaki gerdanlık kaybolunca, ah çekip şöyle dediğini rivayet ettik: Bu gün emanet, insanlardan alınmıştır. Böylece Ebubekir (r.a) bu bir tek olayla, zamanın tümü hakkında hüküm vermiştir. Siyer'de Mekke fethi gazvesi bölümünde anlatılır.

Diğer bir temeli de Hz. Aişe (r.a) açıklamıştır. Hz. Aişe (r.a) zamanına, zamanında yaşayan insanlara; cimriliklerine ve yerilen ahlaklarına bakıp ah çekmiş, iç geçirmiş ve şöyle demiştir: Allah Lebid'e rahmet etsin, ne güzel söylemiş:

Köşelerinde yaşayanlar geçip gittiler

Ben, uyuz derisi gibi arkada kaldım.

Sonra Hz. Aişe (r.a) şöyle demiştir: Ya bizim zamanımızı görseydi, ne derdi? Görüldüğü gibi Hz. Aişe (r.a) zamanını ve zamanının insanlarını yermiştir. Bir çok kişi aracılığıyla İbni Kuşeyri ve el-Gani-mi'den, onlar da el-Kuşeyri'den (r.a) rivayet etmişlerdir ki, o, "risale"sinde zamanının insanlarını yermiştir. Bana itiraz eden bu adam da bunu duymuş ve olumlu karşılamıştır. Sonra şöyle demiştir: Bu taifeye mensup olanlardan zamanımızda kimse kalmamış, sadece eserleri kalmıştır:

Çadırlar, onların çadırları gibi

Ama kabilenin kadınlarının onların kadınları olmadıklarını görüyorum.

Bu tarikatta fetret meydana gelmiş, daha doğrusu tarikat gerçek anlamda silinip gitmiştir. Kuşeyri, "Risale"inin başlarında onları en sert biçimde zem-metmiştir. Bu "risale" insanların elinde bulunduğu için sözlerini aktarma gereğini duymadık.

Ebu Hamid ve başkaları aracılığıyla rivayet ettik ki Ebu'l Muğis "Enisu'l Munkatiin" adlı eserinde Ebu'l Muhalleb'den şöyle rivayet etmiştir: Bir gün deniz sahiline gittim. Kumdan kazdığı bir çukura girmiş bir genç gördüm. Bu halinin nedenini sordum. Önce: Ah!., edip iç çekti, zamanının insanlarını yererek şöyle dedi: Yollar sarp olmaya başladı ve bu yolları izleyenler de azaldıkça azaldı. Ruhsatları yorgan, sürçmeleri döşek yaptılar. Geçmişlerin sürçmelerini davranışlarına delil yaptılar., buna benzer sözler söyledi. Sonra kalkıp su üzerinde yürüdü ve gözden kayboldu. Sence böyle bir adam kendisini ilgilendir-meyen bir mesele hakkında konuşur mu?

Bir çok kişi aracılığıyla Abdurrahman b. Ha-san'ın Harun'dan, onun da Ebu Muaviye'den, onun da A'meş'ten, onun da Ebu Salih'ten şöyle rivayet ettiğini aktardık: Yemenliler Ebubekir (r.a) zamanında gelip Kur'an'ı dinleyince ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Ebubekir (r.a) şöyle dedi: Biz de önceleri böyle idik. Sonra kalpler katılaştı.

Yine hadiste sabittir ki Hz. Resulullah (s.a.v.) Mekke'de müslüman oldukları için işkence gören ashabını eleştirmiştir. Bunlardan biri Habbab'dır (r.a). Habbab, müslüman olduğu için dayanılmaz işkencelere maruz bırakılmıştı. Habbab (r.a) anlatıyor: Uğradığımız belaları Hz. Resulullah'a (s.a.v.) şikayet ettik ve bizim için Allah'a dua etsen, bize yardım istesen olmaz mı? dedik. Bunun üzerine Hz. Resulullah (s.a.v.) yüzü kızararak oturdu ve şöyle dedi:

"Allah'a yemin ederim ki, sizden öncekiler içinde bir adamın kafasına testere

konulup ikiye biçilirdi de yine de dininden dönmezdi. Eti ve sinirleri arasına demirden taraklar batırılıp taranırdı da yine de dininden dönmezdi."

Ey zamanımın insanlarını yerme hususunda dayandığım bu temellere itiraz eden kişi! Allah, beni onlarla hasretmesin, onların halleri üzere canımı almasın. Bu sözlerimi destekleseydin ya, bunların hak olduğunu buseydin ya? Bu günkü durumun bizim vasfettiğimiz gibi olduğunu kabul etseydin ve nefsin için ağlayıp bana gelseydin ve ben de senin gibi nefsim için ağlasaydım olmaz mıydı? Belki de Allah bize rahmet ederdi. Sen nefsinin münafık olmasına, iki yüzlülük edenlerin önderi bir sahtekar olmasına razı olur musun? Allah'a yemin ederim ki, bu hale razı olunmaz. Allah'a tevbe et, O'na dön. O da sana döner. Gel, kısa ömrümüzde işlediğimiz kusurlardan, batıl işlerle meşgul olmaktan, gülünç hikayeler, daha doğrusu en sapık batıllarla gülüp eğlenmekten dolayı mateme girip yas tutalım. Diyoruz ki: Allah'a andolsun, bu sözler kime ağır geliyorsa, onda bizim yukarıda işaret ettiğimiz sıfatlar vardır. Eğer bu sıfatlardan beri olsaydı, hırsız, yol kesen eşkıyanın yerilmesi esnasında sustuğu gibi susardı. Onda bu tür özelliklerin izi olduğu içindir ki, hemen itiraza yöneldi. Böylece hakkı reddettiği için de Allah'tan uzaklığı arttı. Bu konuda bize itiraz etmesi, gözden ilk damlanın akmasıyla gerçekleşmedi. Çünkü **her zaman nefsin kusurları ve halleri hakkında konuşan, kusurlarını açığa çıkaran, belirgin veya belirsiz olarak özelliklerini yeren kimseler kendi zamanlarında yerilmişlerdir.** Çünkü onların sözleri, nefislerin arzularıyla örtüşmemiştir, ağır gelmiştir. Amma bu sözleri söyleyen kimselerin zamanları dolup dar-ı dünyadan göçmelerinden (ölümlerinden) sonra başka bir nesil ortaya çıktığında, işte o zaman söylediklerinin değeri bilinir ve "falan.. Allah ondan razı olsun, insanlar ...şöyle..şöyledirler..." demiştir gibi sözler denilmeye başlanır.

Şeyh-i Ekber ve Nefsi Arasında

Sonra dostuma -Allah onu korusun- benimle nefsim arasında geçenleri anlatayım. Bu beldelerde nefsimin tutuklu ve baskı altında olduğunu gördüm. Çünkü dostumun da bildiği gibi, ben nefsin varlığının gerekliliğini kabul edenlerdenim. Bana göre nefsin sıfatlarını yok edip öldürmek, öldürebilmek kesinlikle doğru değildir. Çünkü ben nefsin hakikatini ve yerini biliyorum. Baktım, yüce Allah kalbime hikmetinin kapılarını açmış, onda denizlerini akıtmıştır. Gördüm ki sırrım bu engin denizin tam ortasında yüzmektedir. Öyle ki denizin büyük bir kısmına bakıyordum. Rüzgarın şiddeti artınca dalgaları kabarıyor, uğultusu yükseliyordu. Sonra irfan ve sırlar denizinin göğsümde dalgalanışına baktım. Bu denizin de büyük ölçüde bizim vasfettiğimiz gibi üst üste dalgalarla, şiddetli rüzgarlarla çalkalandığını gördüm. Ama hikmet denizi göğsümde dalgalandığı, çırpındığı zaman, özellikle Mekke-i Müşerrefte, bu denizin hareket etmediğini, duruldüğunu fark ettim. Bu, içime büyük bir korku, muazzam bir ürperti, huzursuz edici bir dehşet düşürdü. Bunun üzerine, insanlarla oturmamaya kesin söz verdim. Fakat zorla ve kesin bir görev olarak insanlarla oturmam ve halka nasihat etmem emredildi. Bunun üzerine sesim gür ve kılıcım keskin olarak insanlarla oturdum. Sonra oturduğum yerde nefsimle baş başa kaldım.

Üzerinde bulunduğu, içinde olduğum hal ile bağışları tartmaya başladım. Onları birbirine bağlayan bir nispet, bağlayıcı bir sebep göremedim. Allah'a andol-sun, ey dostum! Allah'ın bana bir tuzak kurmasından, beni yavaş yavaş korkunç bir akıbete götürmesinden korktum. Nefsimle baş başa kaldım, içimde Allah'tan başka kimsenin bilmediği duygular geçiyordu. Nefsimi arındırmak için izleyeceğim bir yol da bulamıyordum. Sonra ilk hakikat ve irfan türleriyle üzerime bütün yollar kapandı. Derken Allah, bir rüya görmemi lütfetti. Gördüğüm bu rüya sayesinde nefsime galip geldim ve ölçüyü ona hakim kıldım.

Şeyh'in Rüyası

Rüyada Cennete girdiğimi gördüm. Oraya girdiğimde, ateş, haşir, hesap ve kıyametin dehşet verici sahnelerinden bir şey görmemiştim. Nefsimde büyük bir rahatlık hissettim; bu rahatlığın miktarını ve coşkusunu takdir etmek mümkün değildir. Bunun üzerine Kur'an-ı Kerim'de işaret edildiği gibi yüce Allah'a hamdettim.

Nefsini Hesaba Çekmesi ve Onunla Konuşması

Uyandığımda nefsimde bazı bozuklukların olduğunu, nefsimin, Allah'ın kendisine verdiği ilimden kaynaklanan halinin üstünde iddiada bulunduğunu anladım. Eğer nefsim hakkı akli, kudsi ve ilahi olarak gerçekleştirmiş olsaydı, buna ihtiyaç duymaz, cennete girmekten lezzet almaz, rahatı hissetmezdi. Allah'ın celalini tenzih etmekle meşgul olacağı için rahatına bakmaz, azap tehditlerinin dehşetinden kurtulmuş olmasına iltifat etmezdi. Nefsim, insani hakikatlerin ve mertebelerinin taksimi cihetinden kesin deliller ortaya koymak istedi. Ben onu dinlemedim, böylece ona karşı hüccetim kaim oldu. Ona kusurunu ilan ettim, çok aşağısında olduğu bir makamı iddia etmesinin büyük bir suç oluşunu söyledim. Beni ona üstün getiren Allah'a hamdettim.

Şeyh Nefsinin Hallerini Kur'an ve Sünnet Doğrultusunda Kritik Ediyor

Ona dedim ki: Ey Nefis! Seni muhalefet cibilliyetine sahip olarak yaratan, seni bütün yerilmiş vasıfların mahalli kılan Allah'a yemin ederim ki, hallerini Allah'ın kitabına ve Resulullah'ın (s.a.v.) sünnetine arz etmeden seni iddianla baş başa bırakmam. Eğer hallerin Kur'an ve sünnete uygun ise, sende bir bozukluk görmezsem, benim üzerimde hakimiyetini kurma isteğine müsaade edeceğim. Yüce Allah şöyle buyuruyor: "Lekad kane lekum fi resulillahi usvetun hasanetun / Andolsun, sizin için Allah'ın resulünde güzel bir örnek vardır." (Ahzab,21) İbni Mesud (r.a) şöyle buyurmuştur: "Yâ eyyıhellezine âmenu / Ey iman edenler!..." sözünü duyduğun zaman, bu sözün muhatabı, bu sözle konuşulan kişi ol." Eğer seni bu durumda görmezsem, senin aleyhine delil ortaya koyarsam, sana lütuf gösterip merhamet edeceğim. Seni, kendini mensup gösterdiğin Suffa ehlinin hallerine ve sembol sahabe seçkinlerinin ahvaline doğru götüreceğim. Eğer herhangi bir halde onlardan biri ile birlikte ortaya çıkarsan, onlardan birine benzer-sen, seni onun menzilinde göreceğim ve senden razı olacağım. Seni böyle göremezsem, sahabeye götürdüğüm gibi, seni tabiinin hallerine doğru yürüteceğim. Eğer onların hallerine benzeme hususunda eksikliğin olursa, seni tebe-i tabiinin hallerine doğru yürüteceğim, tebe-i tabiinin tabilerinin hallerine arzedeceğim. Ya onlardan birinin hali üzere olacaksın ya da onların özellikleri karşısında noksan kalacaksın. Bu takdirde ateş sana yaraşır. Senin hikmetini ve irfanını, dikkatli bir kuyumcunun elindeki sahte bir dirhem mesabesinde göreceğim.

Nefis bana bazı gerçekleri söyledi: Hz. Resulullah'a (s.a.v.) gelince; kendi halimi Onun haliyle mukayese edemem. Bu, Ona karşı takınılması zorunlu olan edebe sığmaz. Çünkü Nübüvvet feleğine bizim adım atmamız mümkün değildir. Bana karşı oradan delil de getiremezsin. Çünkü O, havas, avam herkesin avuçlayarak su içtiği bir denizdir. Eğer bu mukayeseyi yapmam için beni zorlarsan, ben de kendime ruhsatlar bulurum. Böylece deliller ve bütün sünnet çatışır. Daha ilk karşılaşmada senin iddianı çürütürüm. Ruhsatlara sarılır, varit olduğu üzere onları sünnet edinirim. Özellikle cehennemden kurtuluş hususunda kendimi ikna ederim. Dolayısıyla, ömrünün geri kalan kısmında seni yüksek mertebelere çıkmaktan mahrum bırakırım. Kur'an da öyle. O da derinliğine varılamayan büyük bir denizdir. Daha doğrusu varılacak bir derinliği ve ulaşılacak bir sahili yoktur. Bilakis, helak olanlar Onda helak olmuş, kurtulanlar da kurtulmuştur. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Yudillu bihi kesiren ve yehdi bihi kesi-ren: Onunla bir çoğunu saptırır ve onunla bir çoğunu da hidayete erdirir." (Bakara,26) Allah'a yemin ederim, şayet meleklerin, Nebilerin ve Resullerin tümü hallerini, Allah'ın içine yerleştirdiği sırları ve kapsadığı gaipleri

itibariyle bir tek Kur'an ayetine arzetseler, tümü bu ayet karşısında hiç gibi kalırlar. Nitekim Kur'an ayetlerinden birinin başında "ellezine yü'minune bi'l gaybi / Onlar ki gaybe iman ederler." (Bakara,3) buyuruluyor. Aşağıdan yukarıya kadar bütün alem bu gayb karşısında şaşkındır. Hiç kimse onu kavramaya giden yolu ebediyen bilemez. Hiç kimse gaybin hakikatini ifa edemez, tümüylü algılayamaz. Çünkü gaybin kapsamında öyle şeyler vardır ki, ondan bir göz açıp kapama anı kadar kısa bir süre bir parıltı müşahede alemindeki en yüce alime, imanı en güçlü kişiye görünse hemen tereddüt eder ve imanı zedelenir. Onlar ki isimleri bilmezler, mü-semmaların içerdiği anlamları nasıl bilsinler! Çünkü gayp meselesi aklın mertebelerinin üstündedir. Yaratma ve var etmeyi sadece Hak gerçekleştirir, halk değil. Bu yüzden yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ela ya'lemu men halak / Yaratan bilmez mi?" (Mülk, 14) Yaratmamız söz konusu olmadığına göre, bilmeyiz de. Bilgi olarak bize verilenlerse, O'nun lütfunun bir eseridir. O'nun ilmi ise sonsuzdur. O halde benim halimi Allah'ın, gücü ve ezici üstünlüğü sonsuz Kitabına arzetmen insafa sığmaz. Ama Kur'an ve Nübüvvet hariç, benim halimi müminlerin haliyle mukayese edebilirsin. Beni velayet mertebelerinde dolaştır. Ben sana itaat edeceğim, dinleyeceğim. Yumuşak ve uysal olacağım. Eğer kusurum olursa seninle birlikte ben de kendimi kınayacağım. Eğer yetersiz kalırsam, bana karşı eleştirilerini insafla karşılayacağım. Aldanmış ve ziyana uğramış olarak kalmazsın. Çünkü sen bensin, ben senim. Ben senden başkası değilim, sen de benden başkası değilsin. Deneme ve sınama sürecinde sana itaat elimi uzatmışken, artık aleyhime bir delilin olmaz.

Allah'a yemin ederim, nefsin bu derece uysal, itaatkar olmasına şaşırdım. Sözlerini ve bu sözlerin anlamını sınadım; baktım, hile ve tuzakla doludur, güç yetirilmez korkunç bir durum içermektedir. Bala acı ebucehil karpuzu karışmış. Savaşla barış iç içe girmiş. Bu hususta meseleyi anlamamış gibi göründüm. Ölümcül hilesinin farkında değilmişim gibi davrandım. Onunla tartışmaktan kendimi uzak tuttum. Müminlerin hallerinden, yalnızca onun aklına gelmeyecek, hiçbir şekilde vasıflanmadığı şeyleri ileri sürdüm. Ortak olabildiğini düşündüğüm bütün halleri bir kenara bıraktım. Eğer Allah'ın velilerinden birini hiçbir halde nefsimden farklılaşmadığını görsem, nefsimi onların halleriyle karşılaştırmaz, bu hususta çelişkisinin varlığını ortaya çıkarmaya çalışmazdım. Başlangıçta böyle yaptım, çünkü nefis kolay bir şekilde boyun eğdiğini gösteriyor, nasihat almaya yatkınlığını sergiliyor, kendisinin eksikliğini bilmeme, bundan aciz olduğunun farkında olmama itiraz etmeyi terk ediyordu.

Şeyh, Nefsine Suffa Ehlinin Halini Gösteriyor:

Nefsime dedim ki: Haydi, iddia ettiğin en yüksek şeyi, üstünde muhafaza ettiğin ve belirgin kıldığın en yüce niteliği ortaya çıkar. Sana öncelikle Suffa ehlinin halini göstereceğim. Üzerinde "bulundukları hali mücmel bir şekilde, teker teker isimlerini verip ayrıntıya girmeden sunacağım. Bunu yaparken amacım, en çabuk gösterebileceğimiz hali sergilemektir. Söyle, dedi. Dedim ki: Bize Muhammed b. Aysun anlattı: Bize Ebubekir b. Abdullah anlattı. Bize Said anlattı: Bize Ebu'l Fazl anlattı: Bize Ahmed b. Abdullah anlattı: Bize Ebubekir b. Malik anlattı: Bize Abdullah b. Ahmed b. Hanbel anlattı: Bana babam anlattı: Bize Veki' anlattı. Bize Fadl b. Gazvan, Ebu Nazım'dan, o da Ebu Hureyre'den (r.a.) anlattı: Suffa ehlinden yetmiş kişinin bir tek giysi ile namaz kıldıklarını gördüm. Bu giysi kiminin dizine kadar iniyordu. Kiminin de daha aşağısına geliyordu. Biri rükua gittiği zaman, avret yerlerinin ortaya çıkmasından korktuğu için bir eliyle giysiyi tutardı. Alimlerimizden bazıları şöyle demişlerdir: Allah'a yemin ederim ki, onlar hiçbir zaman iki elbiseyi ve iki tür yemeği bir arada göremediler.

Şimdi., seni Allah adına yemine veriyorum, ey nefis! Allah'ın hareminde şimdikinden daha yoksul bir halde bulundun mu hiç? Hayır, dedi. Ona dedim ki: Sana bir gömlek, bir peştamal, bir şalvar, bir cübbe, iki ayakkabı, bir hırka, temiz bir ekmek, taze et ve tatlı

gösteren Allah'a hamdolsun. Reisler sana hizmet etmekte, emirlerine uymakta, yap, dediğinde yapmakta, yapma, dediğinde yapmamaktadırlar. Şimdi., seninle onlar (suffa ehli) arasında ne gibi bir benzerlik olabilir?! Allah'a yemin ederim ki, göğüslerine gömdükleri ihtiyaçlarıyla öldüler, bu ihtiyaçları karşılamaları da mümkün değildi. Bizim, Süleyman b. Ahmed'den, onun Harun b. Melul'dan, onun Ebu Abdurrahman el-Makberi'den, onun Said b. Ebu Ey-yüb'den, onun Maruf b. Süveyd el-Hazami'den, onun Ebu Aşane el-Meafiri'den, onun Abdullah b. Amr b. As'dan, onun da Nebi'den (s.a.v) rivayet ettiğini göre, onlar hakkında şöyle buyurmuştur: Muhacirlerin yoksulları, ki onlara bakılıp günahlardan sakınılır, onlardan biri ölünce ihtiyacı göğsünde gömülü kalır. Çünkü bu ihtiyacı karşılamaya imkan yoktur...

Hz. Peygamber (s.a.v), onlarla ilgili bu haberi Allah'tan vermektedir. Allah için söyle, ey nefis! Sen hiç bu makama ulaştın mı? Hayır, vallahi, dedi. Ona dedim ki: O halde sen onlardan değilsin. Allah'tan utan, geri dön, hiçbir hususta kendilerinden olmadığın kavme ulaşmaya çalışma. Dedi ki: Benim başkalarıyla karşılaşmam gerekiyor, çünkü bunların dünyasında bana yer yoktur.

Şeyh, Nefsini İbni Yasir, İbni Mesud ve İbni Hattab ile karşılaştırıyor

Nefsime dedim ki: İşte Ammar b. Yasir. Ahmed b. Cafer kendi rivayet zinciriyle Ammar'dan rivayet etmiştir ki: Ammar, Fırat'ın kenarında yürürken şöyle dedi: Allah'ım! Eğer bu kenardan düşmem, seni benden razı kılacağını bilseydim, hemen düşerdim. Eğer kendimi bu suya atıp boğulmam, seni benden razı kılacağını bilseydim, hemen yapardım... Seni Allah adına yemine veriyorum, ey nefis! Allah'ın rızası ile ilgili olarak bir karşılık beklemeksizin böyle bir şey aklına geldi mi hiç? Hayır, vallahi, dedi, beni bu örnekten uzaklaştır.

Nefsime dedim ki: Evet, bu da Abdullah b. Me-sud'dur (r.a.). Ona kadar uzanan bir rivayet zinciriyle Onun şöyle dediğini rivayet ettik: İstenmeyen şu iki şey ne güzeldir! Ölüm ve yoksulluk. Allah'a yemin ederim, insan ya zengin olur, ya fakir. Ben bunlardan hangisiyle sınandığıma bakmam. Şayet zengin-likse, bunda şefkat ve infak vardır. Eğer yoksulluk-sa, bunda da sabır vardır. Şimdi seni Allah adına yemine veriyorum, ey nefis! Allah ile ömrün boyunca böyle bir muameleye girdin mi? Bu şekilde kendini bütünüyle Allah'a verebildin mi? Zenginlikte fitneye düşmekten, yoksullukta da küfre kaymaktan emin oldun mu? Dedi ki: İnsaf etmek gerekirse, kendimi bütünüyle Allah'a vermedim. Beni bu örnekten de uzaklaştır, çünkü benim çok çok üzerimdedir.

Ona dedim ki: Evet, şu da Ömer b. Hattab'dır (r.a.). Ona kadar uzanan bir rivayet zinciriyle rivayet ettik ki, o Müslüman olduğu zaman Nebi aleyhis-selâm ona: Ey Ömer! Müslüman olduğunu gizle, dedi. Ömer (r.) şöyle dedi: Seni Hak üzere nebi olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, müşrikliğimi açıkça ilan ettiğim gibi, müslümanlığımı da ilan edeceğim... Şimdi ey nefis! Gördüğün bir marufu emretmek suretiyle Allah'ın dini hususunda hiçbir zaman böyle bir hamiyet gösterdin mi? Keskin kılıçların çekildiği, yardım edecek kimsenin bulunmadığı ve öldürülme ihtimalinin çok olduğu bir ortamda bir münkeri engellemeye kalktın mı? Hayır, vallahi, dedi, bu makama yaklaştım, ama siyasetle. Düşmanların nefislerini okşadım ki kanımın dökülmeyeceğinden, afiyette olacağımdan emin olayım. Ona dedim ki: Dön. Evet, dedi, başka bir örnek getir.

Nefsini Sevban (r.a), Osman (r.a.) ve Ali b. Ebu Talib'(r.a)le Karşılaştırması:

Nefsime dedim ki: Şu, Resulullah'm (s.a.v.) azatlısı Ebu Abdullah Sevban'dır. Ona kadar uzanan sahih bir rivayet zinciriyle rivayet ettik ki, o, Hz. Resulullah'm (s.a.v.) şöyle dediğini duymuş: "Kim bir hususta bana söz verirse, ben ona cenneti garanti ederim." Sevban: Ben, ya Resulallah! demiş. Resulullah (s.a.v): o halde hiç kimseden bir şey isteme, buyurmuş. Sevban (r.a) o günden sonra hiç kimseden bir şey istememiş. Hatta

devenin sırtında iken elindeki kırbaç yere düşse, kırbacı yerden alıp kendisine vermesini kimseden istemez, kendisi inip alır-mış. Seni Allah adına yemine veriyorum, ey nefis! Seninle yapılan konuşmalarda, sonunu bilmediğin bir hususta bu şekilde öne atıldın mı hiç? Öne atılmış olsan bile, bu örnekteki gibi kendini feda etmeyi göze aldın mı, tercih hükmüyle bulunduğun makam gereği fedakarlıktan kaçınmak için tevile yeltenmezlik ettin mi? Dedi ki: Benden böyle bir tavır sadır olmadı. Ona dedim ki: Ne hür insanlarla berabersin, ne kölelerle. Alabildiğine küçüldün. Dedi ki: Bundan başka bir örneğe geç.

Ona dedim ki: Evet, şu da **Osman b. Affan**'dır (r.a.). Sahih bir rivayet zinciriyle Şurahbil b. Müslim'den şöyle rivayet ettik: Osman b. Affan, halka emirlik makamına uygun yemekler yedirir, sonra evine gider ekmek ve yağ yerdi. Allah için söyle, ey nefis! Arkadaşlarına karşı böyle davrandm mı hiç? En güzelini onlara layık görüp kendin basit, kaba şeyleri tercih ettin mi? Dedi ki: Hayır, vallahi, her iki halde de onlarla beraber oldum (İyi şeylerde de basit ve kaba şeylerde de onlarla beraber oldum). Eğer, önlerine koyduğum yemekten başka bir şey bende yok-tuysa, ben de yemeğe ortak oldum. Daha iyi bir şey olduysa, onu da yalnız yedim, helva ve kek gibi. Bunu yaparken dedim ki: Bu yiyecek benim için yumuşak sayılır. Yediğim zaman huzursuzluk duymayayım diye boş telkinlerde bulundu ve dedim ki: Şu kardeşler terbiye makammdadırlar, onlara bu tür şeyler ye-direrek kalplerine şehvet sevgisini düşürmemem gerekir. Benim bu yiyeceği yememin bir sakıncası yoktur. Onu bu halde yemeliyim. Dolayısıyla insanlarla beraber olmanın ölçüsü hususunda hakkı görmezlikten geldim. Bu ölçünün en basiti, kaba ve basit şeyler yeme hususunda insanlarla ortak olmaktır. Çünkü bunun hakikatlerin tesiri bakımından etkili olduğunu biliyorum. Hiç şüphesiz Osman (r.a.) bunu başlangıçta yapmamıştır, dolayısıyla bunu yapması kolaydı, diyemeyiz. Bilakis bunu, halife olduktan ve mülke kavuştuktan sonra yapmıştır. Ona dedim ki: Allah sana bereket versin, ey nefis! Çünkü gayet insaflı davrandm. Dedi ki: Hakk, tabî olunmaya, her şeyden daha layıktır. Başka bir örnek getir.

Evet, dedim, şu **Ali b. Ebutalib**'dir (k.v.). Nebevi ilmin kapısı, sırlar sahibi ve imamı. Sahih bir rivayet zinciriyle Dırar b. Damre el-Kindi'den şöyle rivayet ettik: Allah şahittir ki, Ali'nin bazı hallerine şahit oldum. Bir keresinde gece perdelerini indirmiş, yıldızlarını serpiştirmişti. Onu mihrabında fark ettim. Sakalından tutmuş, yılan sokmuş kimse gibi kıvranıyordu. Kederli biri gibi ağlıyordu. Sesi hala kulağımdadır. Şöyle diyordu: Ey Rabbimiz! Ey Rabbi-miz! -yakarıyordu-. Sonra dünyaya seslendi: Beni mi kandıracaksın? Beni mi iştiyakla kendine bağlamak istiyorsun? Heyhat, heyhat! Benden başkasını kandır. Seni üç talakla boşadım. Çünkü senin ömrün kısa, meclisin hakir ve tehlikelerin büyüktür. Ah! Azık yetersiz, yolculuk uzun ve yol ürkütücü!

Nevfel el-Bukkali'nin hadisini de rivayet ettik: Bir gece Ali b. Ebutalib'i (r.a.) evinden çıkarken gördüm. Yıldızlara baktı ve şöyle dedi: Gözlerin kapalı mı, yoksa açık mı, ey Nevfel? Gözlerim açık, ey emi-rülmüminin! dedim. Dedi ki: Ey Nevfel! Ne mutlu dünyadan uzaklaşıp ahirete meyledenlere! Onlar yeri bir sergi, toprağını döşek, suyunu hoş bir koku gibi görürler. Dua ve Kur'an'ı giysi ve şiar edinirler. İsa'nın (a.s.) yaptığı gibi dünyayı reddetmişlerdir.

Şu parlak ve beliğ sözleri içeren sahili olmayan denizlere bak! Allah için söyle ey nefis! Şu **Ali b. Ebutalib**'dir (r.a.). Senin sahip olduğunu iddia ettiğin makam ve hale sahip olmasına, makamını ve amelini bilmesine, amelini hikmetle yerine getirmesine, hakikatleri en noksansız şekilde gerçekleştirmesine rağmen, hallerini sergilemeye, göstermeye kalkışmıyor, senin yaptığın gibi. Senin zamanında yaşayan bir çok arif de kabz halinden sonra bast haline geçtiler, heybetlerinden sonra yumuşadılar, daha önce ellerinin tersiyle attıkları malı topladılar, diğer bir ifadeyle döndüler, Hak da onlardan yüz çevirdi. Kaybettikleri halde kazandıklarını sandılar. Ey nefis! Ali'nin (r.a.) irfana hakim oluşuna, gelişmelerin karşısına geçip belirginleşmesine ve elini göğsüne vurarak "burada ne ilimler

var! Keşke onları taşıyacak birini bulsaydım" deyişine bak! Bir de yalnızken Mevla-smın lisanıyla dünyaya seslenişine bak. Eksiksiz bir tevhid, gerçek bir temayüz sergiliyor. Hakikatleri birbirine karıştırmıyor, inceliklerin bazısını bazısında kaybetmiyor. Makam ve halin en muhkemi budur. Dünyanın kalıcı yurt olmadığını biliyor. Bu yüzden dünya ile bir yolcu olarak muamele ediyor. Kararlı ve hikmetli biri olarak davranıyor. Dünyasına hicran, kavruluş, azığın yetersizliği, yolculuğun uzunluğu ve yolun ürkütücülüğünden dolayı hasret lisanıyla hitap etmesi bu gerçeği gizlemez. Çünkü ünsiyeti bulmuş ve onu yeğlemiştir. Tıpkı çekici bir şey görüp de kalbini ona bağlamayan kimse gibi. Bütün bunlar, müşahedede tahakkuk etmesine engel oluşturmuyor. Aksine bu, sağlamlaşma üstüne sağlamlaşmadır, hakikatte daha da derinleşmedir. Çünkü konumun hakkını veriyor, Rabbine, nefsine, dünyasına ve ahi-retine hakkını veriyor ve zamanında hür kalıyor. Kendi nefsinde her hak sahibinin hakkını veriyor. Allah için söyle ey nefis! Yetersiz irfanına ve düşük müşahede düzeyine rağmen , bu İmam kadar bu halle beraberliğin oldu mu? Dedi ki: Hayır, vallahi, benim yaşadığım aniden belirip kaybolan parıltılardan, bazı zamanlarda doğan, ama başka zamanlarda görünmeyen hilallerden ibarettir. Genelde dağınık ve paramparçadır bu haller. Daha doğrusu biz ve senin gördüğün şeyler, bu makamda tasarrufta bulunduğumuzu, selbi icad hakikatleri cihetiyle güzelliklerini aldığımızı iddia ediyoruz. Benim için sahih olan halifelik, hikmette eksiklik makamıdır. Çünkü bu makam açısından hiçbir zaman Ali b. Ebutalib (r.a) gibi olmadım. Allah'a yemin ederim ki, Benim tek benzerim mescide defi hacet eden, yüz numarada namaz kılan kimsedir. Dünyada nefsine geniş yer veren yüce ve alçak herkesin durumu da bundan ibarettir. Hepsi, Allah'a yemin ederim, değersizdir, körlük çölünde şaşkındır. "İnna lülahi ve inna ileyhi raciun /Biz Allah'tan geldik ve yine O'na döneceğiz." (Bakara, 156) Eğer bu önderlerin hallerini öğrenmek istemeseydim, seninle tartışma sergisini dürer, bu buluşmaya son verirdik. Allah'a yemin ederim, bu İmam beni bir belaya uğrattı ki sona ereceğini sanmıyorum. Belimi kıran bir afete attı ki beni, kurtuluşunun olacağını tahmin etmiyorum. İlmin burhanına teslim oldum. Hikmetin egemenliğini kabul ediyorum. Bu makama sahib Ali gibisi var mı? Bu görkemli sözleri ortadayken kim ona denk olabilir ki? O şerefli makamında avuçlarındaki çakıl taşlarının sükutundan başka bir şeyle gafletten bizi uyandırmaya kalkmasaydı dahi, avucundaki çakılların sükutu, uyanık her kalp için sarsıcı bir uyarı etkisini gösterirdi. İçinde bulunduğum kötü duruma bakın! Allah, bana yaptığın bu iyilikten dolayı sana hayır versin. Bana yönelik aydınlatmanı arttır ki Allah da senin hikmetini, imanını, hıfzını ve beyanını arttırsın.

Nefsini Ebubekir es-Sıddık ve Selman-ı Farisi İle Mukayese Etmesi:

Nefsime dedim ki: Evet, şu, senin bir çok kere makamında olduğunu ilan ettiğin kişidir. **Allah Resulü** (s.a.v)nun sancaklarının ve alametlerinin taşıyıcısı **Ebubekir es-Sıddık** (r.a.). Sahih bir rivayet zinciriyle İbni Abbas'tan (r.a.) rivayet ettik ki: Resulullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman, Ebubekir (r.a.) dışarı çıktı. O sırada Ömer (r.a.) insanlarla konuşuyordu. Ebubekir: Otur, ey Ömer! dedi. Ömer oturmadı. Bir daha : Otur, ey Ömer! dedi ve şehadet getirdikten sonra şöyle dedi: Şimdi... Kim Muhammed'e tapıyor-duysa, bilsin ki Muhammed öldü. Kim de Allah'a tapıyorsa, bilsin ki Allah daima diri ve ölümsüzdür. Ardından şu ayeti okudu: ***"ve ma Muhammedun illa resul. Kad halet min kablihi'r rusul. Efein mate ev kutile inkalebtum ala a'kabikum*** / Muhammed resulden başka bir şey değildir. Ondan önce de resuller gelip geçti. Şimdi o ölür veya öldürülürse topuklarınızın arkasına dönüp gidecek misiniz?" (Al-i İmran,144) Bu ayetin etkisiyle insanların heyecanı yatıştı. Ama onun kalbi her zaman Rahman ile sükunete ermiş vaziyetteydi.

Şimdi.. Allah için söyle, ey nefis! Elde ettiğini iddia ettiğin, Hakkın sırrını hal ve makam olarak elde ettin mi? Allah'ın kendisini tazim ettiği ve senin de bildiğin gibi tazim edip de bu tazimin hakkını "kullu şey'in halikun illa vecheh / O'nun zatı hariç her şey helak olacaktır" (Kasas, 88) hükmünce eda ettin mi? Allah'ın azameti, alemlerin en hayırlısının

ve de diğer tazim ehlinin azametini ortadan kaldırmayacak şekilde kalbine eksiksiz bir şekilde yerleşti mi? Dedi ki: Hayır, vallahi, ey velim! fena ve beka, çürüyüş ve yeniden yeşeriş, geliş ve gidiş, varış ve dönüş arasında gidip geldim. Sen dikkatimi çekinceye kadar Sıddık'm ağzından çıkan bu sözü hiçbir zaman bu şekilde anlamamıştım. Şeyhlerimizden de duymamış, görmemiştim. Ancak sahabelerle, onların tazimleriyle, yüksek makamlarıyla ilgili sohbetlerimiz ve sırlarımız vardır. Fakat karşılaştığım arkadaşlarımdan hangisiyle karşılaşsam, bu konu gündeme geldi mi, mutlaka sözü ağızlarında geveliyor, etrafına üşüyorlar. Fakat bu neticeyi elde etmeye giden bir yol bulamıyorlar. Bu, ilahi bir bağıştır. Buna amel etmekle ulaşılmaz. Onlar ise bunu hazırlanma ve cehd ile elde etmeye çalışıyorlar. Sonra nefis bana dedi ki: Beni bu makamdan götür, makamın ağırlığı belimi kırdı.

Ona dedim ki: Evet, şu, **Selman-ı Farisi**'dir. Soy olarak senden aşağı, ama din olarak senin imamındır. El-Eşca' kabilesine mensup bir adama kadar uzanan kesintisiz bir rivayet zinciriyle şöyle rivayet ettik: Medain halkı Selman'm mescidde olduğunu duydu. Hemen oraya koştular ve etrafında toplandılar. Derken orada bin kadar kişi toplandı. Selman ayağa kalktı ve: Oturun... oturun... dedi. İnsanlar oturunca Yusuf Suresini açtı ve okumaya başladı, bunun üzerine birer birer kalkıp gitmeye başladılar. Derken orada yüz kadar kişi kaldı. Selman öfkelendi ve şöyle dedi: Süslü, parlak sözler istiyordunuz; ben size Allah'ın kitabını okuyunca kalkıp gittiniz!

Allah hakkı için söyle ey nefis! Burası Hak meclisidir. Bana doğruyu söyle. Allah'ın kitabını dinlediğinde titremediğin, ama sana bir şiir okuduğumda titrediğin, delirdiğin, halden hale girdiğin oldu mu? Dedi ki: Allah'a yemin ederim ki, her zaman ki dinim ve edebim budur. Sana daha fazlasını da söyleyeyim: Allah'a yemin ederim ki, şu anda bulunduğum halden bana daha ağır geleni şudur: Kur'an okuduğum zaman beni bir yorgunluk, bir bıkkınlık alır. Sana derim ki: Vallahi, bir şey yapacak gücüm yok. Artık zayıfladım. Zihnim yoruldu. Beni bundan uzak tut. Sen de mushafı elinden bırakır, dilinle okumayı durdurursun. Çok geçmeden, senin sözlerinden veya başkalarının sözlerinden herhangi bir sanat dalıyla ilgili sözlerine dikkatini çekerim. Sen de hemen ağzını açar onları söyler. Mırıldanır, terennüm edersin. Gayet akıcı bir şekilde, yalın olduğunu düşündüğün en güzel tarzda, nefsi memnun edecek şekilde okursun. Sen de en küçük bir yorgunluk ve bıkkınlık görülmez. Eğer tembellik ve bıkkınlık gerçekten benden kaynaklansaydı, o sırada sana yansıtırdım.

Aksine, Kur'an'a karşı ağır davranır. Kur'an'ı okuma hususunda seni tedirgin ederim ki okumaya-sın ve ben de dinlenmiş olayım. Aynı durum sebat edilmesi gereken ibadetlerin virtleri için de geçerlidir. Bu da benden sana yönelik bir aldatmadır. Sence müminin hali böyle olur mu? Hayır, Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın kelamı mümin için her şeyden daha lezzetli gelir. Onu dinlemeye can atar. Tıpkı susuz insanın berrak suya koşması gibi. "Biz Allah'tan geldik ve yine O'na döneceğiz." İmanın eksikliğinden, daha doğrusu imanın yok olmasından dolayı, bizim hakkımızda bu felaket ifadesi kullanılsa yeridir.

Ey nefsimin bedbahtlığı.. Ah, hasret! ve ey üzüntüm!... Allah'a yemin ederim, kaç kere Allah'ın kelamından bir ayet dinledim de ona karşı bir yük-sünme hissettim, üzerime ağırlık çöktü, ağzımda geveledim. Allah'a yemin ederim ki, çok şiir dinledim de kulağıma hoş bir nağme gibi geldi.

Vallahi korkuyorum, ey dostum! Nefsim için korkuyorum ve benim gibi olanlar için. Korkuyorum ki ismi müminler divanından çıkarılıp yüce Allah'ın haklarında şöyle buyurduğu kimselerin divanına yazılsın: "Ve iza zukirellahu vahdehu işmeazzet kulubullezine la yu'minune bi'l ahireti ve iza zukirellezine min dunihi iza hum yestebşirun / Yalnız Allah anıldığı zaman, ahirete inanmayanların kalpleri buruşur.

Ama O'ndan başkaları anılınca, onların sevindikleri görülür." (Zümer,45) Ben, süslü

ve aldatıcı sözlerle masal anlatan masalcıların sözlerini buna benzetirim. Nitekim onun sözlerini dinlediğim zaman, titreyerek yerimden kalkar "Şabaş..." derim ve bunun çok güzel bir söz olduğunu söylerim. Yani Allah adına yemin söylemiş olurum. Melun şeytanım durmadan beni oynatır, raks ettirir. Tıpkı maymun sahibinin maymununu oynatması gibi. Bana ihtiyacı kalmayınca da bir şamar indirerek beni yere serer. Benim gibi kurtuluşu az olan biri kalkıp bir rida ile üzerimi örter, ta ki beni serbest bırakmcaya kadar. Kalkarım ben, iyice zayıflamış olarak. Kuşkusuz yüceler alemi (mel-i a'la) dinim ve aklımla ilgili geçmişim itibariyle beni teselli eder.

Gece Uyanık Kalmanın Sonu: Sabah Namazının Zayi olması

Gecenin sonuna doğru ben ve benim gibi insanlardan oluşan kötü topluluk uyuruz. Çok raksettiği-miz için yorgun düşmüş oluruz. Biraz uyur uyumaz sabah vakti girer. Kalkar ve abdest alırız, o da abdest denilecekse!.. Sonra yapabilirsek şu mescide geliriz. Yoksa genellikle bu halde olanlar evlerinde "Kevser suresi" ve "Fatiha suresi" okuyarak alel acele sabah namazını şöyle böyle kılar. Kunut duası ise vacip olmadığı için okumam. Gerçekten namaz kılarken çok seri bir şekilde yeri gagalamış gibi olurum. Sonra dinlenmek için kuşluk vaktine kadar yatağa uzanıp uyurum.

İmam'ın Arkasında Namaz Kılmak Gafile Ağır Gelir:

Heyhat! Allah'a andolsun ki, Allah'ın yolu böyle değildir. Eğer benden başkasından daha muvaffak olsam, bu sefer abdest alır, mescide giderim. Mescide girdiğimde, bana, insanlar namaz kıldı, denir. Bu bana üzüntü vermez ve cemaatle namazı kaçırmış olmayı fazla büyütmem. Bilakis namazımı kılar, çıkarım. Sanki bir şey kaçırmamış gibi. Kalp neşeli ve sevinçli olduğu halde hal diliyle adeta şöyle derim: Mescide gelmekle cemaat sevabını kazandığım gibi, Allah, beni imam'ın bıktırıcı uzatmasından da kurtardı. Yok eğer İmam'ın arkasında namaza durmaya yetişirsem, bu esnada iki halden birinde olurum: Eğer, her şeyle ilgili olarak kalbim huzur içinde ise, bu, önceki gecenin neşeyle geçirilmiş olmamdan dolayıdır. Gece boyunca dinlediğim güzel sözlerin ve şiirlerin etkisiyledir. Bütün namazımı bunların etkisinde geçiririm de imam neyi kıldırdı, hangi sureleri okuyup namaz kıldı farkında bile olmam. Sadece insanların bir şeyler yaptıklarını görürüm, ben de onların yaptıklarını tekrarlarım. Onlar rükua giderler, ben de rükua giderim. Secdeye giderler, ben de secde ederim. Ayakta dururlar, ben de dururum. Otururlar, ben de otururum. Ya da- ikinci bir hal olarak da- uyku tutar beni. Bu halde iken İmam'ın namazı bir an önce bitirmesini beklerim. İmam'ın kıraati bana ağır gelir. Kendi içimde İmam'ın gıybetini yapar, ona kızarım ve derim ki: Ne ağır adam; baksanıza Haşir ve Vakıa surelerini okuyor. İnfitar ve Fecr surelerini okusaydı ya. Üstelik Hz. Peygamber (s.a.v.) namazın hafif tutulmasını emretmişken? Bu imam'ın yaptığı sünnete aykırıdır... gibi laflar ederim, la havle... çeker, la ilahe illallah...derim. Ama bütün bunlar, Allah için değil, başka bir şey içindir.

Vecde Gelen Kişi... ve Şeytan...

Allah'tan utanmıyor musun ey nefis! Dün akşam sen değil miydin, şeytanın maskarası ve oyuncağı olan?! Boynuna binmiş, perçeminden tutmuştu? Bu hallerin tümünde sen, zevk alıyordun. Hiç kuşkusuz bu büyük bir felaket, tahammülfersa bir afet, ölümcül bir hastalık ve mahveden bir musibettir. Ki Allah'tan başka kimsenin bunu yok etmeye gücü yetmez. Bu hallerin tümünde ben, Allah ile beraber, Allah için ve Allah ileydim diyorum! Allah aşkıyla kendimden geçip ölçüsüz sözlerde bulundum, Allah'a vasıl oldum, Allah için dedim ve Allah bana dedi, diyorum! Böyle sapkın cahilleri, benzerleri ayıplar da : Benim halimden döndüğünde niçin bana sormadın? derler. Eğer sorsa mutlaka

rezil olur. Cevap vermesi farz edilse de, yalancı kişi sorulan şey hakkında buna benzer şeyler söyler. Sonra şeytan da zihninde canlandırdığı, içinde belirginleştirdiği hayallerle onu destekler, o da bunları dile getirir.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ve inne'ş şeyati-ne leyuhune ila euliyaihim liyucadilukum. Ve in eta'tu.mu.hiim innekum le muşrikun / Andolsun şeytanlar velilerine, sizinle mücadele etmeleri için vah-yederler, telkinde bulunurlar. Eğer onlara itaat ederseniz, bu takdirde siz müşrik olursunuz." (En'am, 121) Şu şeytanın velisi, onun diliyle konuşur, ona itaat eder. böylece şirk ehlinin arasına katılır. Müşrikleri ve şeytanın velilerini ihtiva eden, kapsayan meclislerden uzak dur. "inne veliyyiyella.hu'ilezi nezzele'l kitabe ve huve yetevella's salihin / Şüphesiz ki, benim velim Kitabı indiren Allah'tır. Ve O bütün salih kullarını veli edinir, koruyup gözetir." (Araf, 196)

Keşif ve vücut ehli olan şeyhim bana anlattı: Gözleri görmeyen, salihlerden bir adam bir gece müzikli bir toplantıya katıldı. Gözleri görmeyen adam: Şu İblis'tir, topluluğun arasına bir keçi suretinde katıldı. Onun topluluğu birer birer kokladığmı gördü. Şeyh dedi ki: Gözleri görmeyen adam oturdu ve cemaati baştan başa oturuş şekilleri, üzerlerindeki elbiseleri ve biçimleriyle vasf etti ve şöyle dedi: Görüyor musun, melun, onların üzerine yürüyor ve onlara bakıyor. Sonra şöyle dedi: Başında kırmızı başlık ve sarık bulunan, üzerine ihram atan birinin yanında durmuş. Oraya bakın. O tarafa baktık ve aynen gözleri görmeyen adamın vasfettiği gibi olduğunu gördük. Gözleri görmeyen adam dedi ki: Melun'un şu adamın yanında durduğunu görüyorum. Sonra, ona boynuzuyla vurmak istiyor, dedi. Sonra şöyle dedi: Şimdi ona galip geldi ve boynuzuyla vurdu, dedi. Birden söylediği adamın bağırdığını ve bir hale girdiğini, ayağa kalkıp ölçüsüz sözler söylemeye başladığını gördük. O ayağa kalkınca mecliste bulunanlar da ayağa kalktılar. O adam işte bu haldeydi. Allah'ın şu sözü ne güzeldir: "ve ma allemnahu'ş şi're vema yen-beği leh / Biz Ona şiir öğretmedik. Bu Ona yaraşmaz da." (Yasin,69) Allah'ın Resulüne layık görmediği bir hasletten uzak dur. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "în huve illa zikrun ve Kur'anun mubin / O, ancak bir zikir ve apaçık Kur'an'dır." (Yasin, 69)

Mürid'in Makamı

Allah sana hayır ve bereket versin ey nefis! Hakkı ikrar ettin, Hakka boyun eğdin. Dedi ki: Hak, tabu olmaya her şeyden daha layıktır. Allah'a yemin ederim, Selman-ı Farisi doğru söylemiştir. Ebu Medyen de. Ki şöyle demiştir: Mürid, istediği her şeyi Kur'an'da bulmadığı sürece Mürid olamaz... Bu Mürid'in makamıdır. Bir de Arifin makamını düşün! Efendisinin sözünün dışındaki bir söze nüfuz eder mi?!

Müzik

Şeyhlerden müzik dinleyenler iki durumdan biri üzere olurlar. Birincisi, müzik dinlemesi, makamlarda temekkün etmesinden önce olur. Bu vakitte bize göre müzik dinlemek haramdır. Ya da bizim başka yerlerde anlattığımız şartlarda ve makamlarda temekkün etmesinden sonra dinler. Bundan da onun makamdan daha aşağı ve alt bir makama o da nefsinin haz alması için indiği bilinir. Bu yüzden karşılaştığımız ve müzikle meşgul olan, ama bundan önce böyle düşünmeyen bazı şeyhlere bunun nedenini sorduk ve dedik ki: daha aşağı müzik makamına yerleşen şeyh, nefsinin hazzı için inmiştir. Şeyh- Allah doğrusunu herkesten daha iyi bilir- dünyevi nefsine merhameten müzik makamına inmiştir ve müziği şereflendirmek için müzik dinlemeye koyulmuştur. Çünkü müzik ariflerle şereflenir, arifler onunla şereflenmezler. Böylece şeyhin müzik makamına inişi, Hakkın kullarına inip "tevbe eden yok mu onu bağışlayayım" demesi gibidir. Biz, Hakkın bize inmesiyle şerefleniriz, O bizimle şereflenmez. Ama bu, şeyhin yüce bir makamda olması durumunda geçerlidir. Ama bu da yüce makamdaki bir şeyhten nadiren sadır olur. Eğer

Allah onu uzun süre bu makamda tutarsa ve şeyh de makama yerleşmiş bir arif olursa, kendisinin kovulduğunu ve müzik dinleme makamına dönüşünün Allah'ın, onun işlediği bir günaha verdiği ceza olduğunu, bu yüzden müzikle cezalandırıldığını bilir. Halini ancak onda bulur. Allah'ın bir mekri ve yavaş yavaş akıbete uğratma planı olarak onu yitirdiği zaman, arar ve nefsi için ağlar. Nefsinin meylettiği hususu araştırır. Sonunda kaçınılması mümkün olmayan zorunlu bir günah bulur. Allah bize ve size afiyet ridasını giydirsin. Bizi ve sizi yüksek, üstün mertebelere yerleştirsin. Bizi ve sizi, müzik dinlemeye yatkın, onu alıp haz alan kulakları olan, dolayısıyla kalpleri boş, eğlenceye dalan kimselerden eylemesin. Ey nefis! Sana bundan başkasını arz edeceğim. Dedi ki: Ne güzel hallerdir bu gibi haller. Bunlar şifa ve ilaç gibidir. Çünkü bizim Allah'a giden yolları ancak derecelerini izlemekle kat etmemiz mümkündür. Yükselişimiz de ancak onların miraçlarıyla söz konusudur. Biz, onların halleriyle hakkı gerçekleştiririz. Onların halleri Hakka ulaştırıcıdır.

Nefsime dedim ki: Evet, işte şu Ebu Derda'dır (r.a.). Biz Ahmed b. Cafer b. Hamdan'dan rivayet ettik: ona Abdullah b. Ahmed b. Hanbel babasından rivayet etmiş: o da İsmail'den duymuş, ona Eyyub es-Sahtiyani, Ebu Kulabe'den rivayet etmiş: Ebu Derda (r.a.) dedi ki: Sen, Kur'an'ın çeşitli yönlerinin, boyutlarının olduğunu görmedikçe bütünüyle fakih olamazsın, Kur'an'ı derinliğine kavrayamazsm. Allah adına insanlara öfkelenmedikçe, sonra nefsine bakıp ona, insanlardan daha çok öfkelenmedikçe tam fakih olamazsın, dini derinliğine kavrayamazsm.... Ebu Derda (r.a.) kendisine ilim verilenlerden biriydi.

Allah için söyle, ey nefis! Hiçbir zaman Ebu Der-da'nm işaret ettiğin gibi oldun mu? Dedi ki: Bu durumun bazı üzere oldum, tümü üzere değil. Zaman zaman bu hali yaşadım, her zaman değil. Ona dedim ki: Fıkıhta eksikliğinin oranı, o konuda yetersiz kalışının oranıyla bağlantılıdır. Cehaletin buradan yesermiştir. Dedi ki: Doğru söyledin, fakat onun sözünü biraz daha açıkla. Çünkü sözlerinde mücmellik vardır. Ona dedim ki: Evet, duydum ve uyacağım. "Sen, Kur'an'ın çeşitli yönlerinin, boyutlarının olduğunu görmedikçe bütünüyle fakih olamazsın." sözüne gelince bu sözün altında engin denizler, yüksek sırlar yatıyor. Bunların dayandığı direk ise, Kur'an, indiği yeri ve inişini bilmektir. Çünkü Kur'an, sadece şu yazılı ibarelerin ihtiva ettiğinden ibaret değildir. Bunun esasını özet oluşturmaktadır.

Kabz, Bast, Korku ve Umut vd...

Ey Nefis! Görüp anlayanın fakih, dinde derin kavrayış sahibi olmasını sağlayan yönler ve boyutlar çoktur; bunlardan iki veya üç tanesine değineceğiz. Bunlardan biri, şu anda üzerinde durduğumuz mesele ve şiir dinlemedir. İnsanın bir çok hali vardır. Bu halleri "Kabz" ve "Bast" adı verilen iki hal çerçevesinde inceleyebiliriz. Buna istersen korku ve umut ya da ürkme ve ünsiyet yahut heybet ve kaynaşma gibi isimler de verebilirsin. İnsan ne zaman arif veya makama yerleşmiş mürit yahut bu hallerden biriyle renklenmiş olarak vasf edilirse, bir kulun bir etken ya da bir sebep olmadan bununla vasfedilmesi imkansızdır. Ancak bir zaman bu şekilde vasfedilmesi başka. O da şeyhlerin işaret ettikleri sığmak makamıdır. Bu makamın özelliği de, insanın kendisinde kabz veya bast halini görmesine rağmen bunun sebebini bilmemesidir.

Muhakkikler, böyle bir durumda yüce Allah'ın kendilerine sınama amaçlı bir tuzak kurmasından korkarlar. Bir insan, ne zaman bu hallerden biriyle vasfedilirse, bunun sebebine ve bu sebebin hakimiyet gücüne baksın. Eğer bunun sebebi Allah'ın kitabındaki bir ayet ise, hali, sahih ve sağlam bir temele dayanmaktadır.

Açıklayacak olursak: Nefis, Kur'an'ın mahalli değildir. Tabiatı ve hakikati gereği nefse Kur'an ağır gelir. Bu konu biraz ayrıntılıdır. Kur'an, bütün hakikatleri içerir, nefis de bu hakikatlerden biridir. Dolayısıyla nefsin de Kur'an'da bir payının olması kaçınılmazdır. Geride bir tek bu payı diğerlerinden ayırmak kalıyor. Eğer nefis onu aldığını iddia

etmeseydi, bu payı zikrederdik. Ancak bu iddia nedeniyle terk ettik. Şeytan, sende O'na ait bir halin olmasından çok uzaktır. Sende, şeytandan etkilenecek, telkin alacak tek şey nefsindir. Nefis, Kur'an'ı taşımaktan yüz çevirir, çünkü zayıftır. Bu yüzden Kur'an'dan, şeytanın ya da nefsin etkisiyle bir halin gerçekleşmesi kesinlikle mümkün değildir. Bu durumda halin akılda olduğunu bilirsin. Akıl ise ruhtadır, nefiste değil. Ruh meleğin arkadaşıdır. Melek de ilim, feraset, ilham, sağ, ahiret, zikir, hak ve yakin sahibidir. Bu yüzden Kur'an'ın etkisiyle sende meydana gelen hal esnasında ilim sahibi veya sözünü ettiğim bu hususlardan herhangi birinin sahibi olman zorunludur. Nitekim Cüneyd (r.a.) bu gerçeğe şöyle işaret etmiştir: "Biz bunu Kur'an ve sünnetle kayıtlı olarak öğrendik." Yüce Allah'ın Kur'an'da " Şüphesiz bunda temiz akıl sahipleri için.... Akıl sahipleri için... akle-den bir kavim için... ayetler vardır..." buyurmaktadır.

Şiir ve Resulullah'ın (s.a.v.) Şiirle İlgili Verdiği Haberler

Bir hal, şiire, müziğe, ritme ve melodiye dayandığı zaman hevadan alınmıştır. Heva, nefiste yer alan bir özelliktir. Nefis, şeytanın arkadaşıdır ve şiir de onun üflemesinden doğar. Nitekim Resulullah (s.a.v.) bize bunu haber vermiştir. Ancak Allah'ın tevhidiyle, birliğiyle ilgili olan şiir hariçtir. Bu tür şiir, nefsin övülen özelliklerinden biridir, aslından kaynaklandığı sürece. Melek, ruh için ne ise şeytan da nefis için odur. Melek, bazısını zikrettiğimiz vasıflar itibariyle emin olduğu gibi, şeytan da onun tam karşıtı olarak böyledir. Dolayısıyla cehalet sahibi, ilim sahibinin karşıtıdır. Zan sahibi, feraset sahibinin karşıtıdır. Vesvese sahibi, ilham sahibinin karşıtıdır. Sağın sahibi, solun sahibinin karşıtıdır. Dünya, ahiretin karşıtıdır. Gaflet, hatırlamanın, zikrin karşıtıdır. Batıl, Hakkın karşıtıdır. Şüphe, yakinin karşıtıdır. Günah, itaatin karşıtıdır. Allah'ı varlıklara benzetme (teşbih), O'nu tenzih etmenin karşıtıdır. Çeşitli mertebe-leriyle şirk, tevhidin karşıtıdır. Daha bunun gibi bir çok karşıt kavramlar vardır ki, bunları burada sayarsak, bu kısa risalenin boyutlarını aşar. Bunları detaylı olarak açıklamak geniş bir bölümü ayırmayı gerektirir. Burada ise biz bazı örnekler verme amacındayız. Kur'an'dan kaynaklanan her halin, kişiyi, dinlemesi oranında bu menzillerden birine yükseltmesi kaçınılmazdır. Kur'an'dan kaynaklanan mana, dinleyicisini, Kur'an'm indiği anlamdan uzaklaştır-maz. Kur'an okurken, maşuku veya -iddiasına göre-dinde kız kardeşi olarak kabul ettiği kadın ile ilgili tasavvur ettiği hayal için değil. Bütün bunların şartları vardır. Ama şiir ve müzikten kaynaklanan bütün haller, kişiyi işaret ettiğimiz derekelerden birine indirir.

Bunun sırrı şudur: Kur'an'ın kaynağı, Allah'ın kutsal kelamıdır. Bu kaynağa kesinlikle eksiklik, çarpıtma karışmaz ve böyle bir ihtimali düşünmek dahi caiz değildir. Kur'an'ı, tertemiz olduğunu kabul ederek almaktan başka bir ihtimal mümkün değildir.

Şiirin kaynağı ise kulların, eksik ve çarpık kelamıdır. Karışık olması hasebiyle eksiksiz bir şekilde temiz olması mümkün değildir. Şiirin varabileceği son nokta karışık olmasıdır. Temizliği hiçbir zaman kemal düzeyinde olmaz. Hala şiir, eksik ve karışıktır. Dolayısıyla şiirden ancak eksik ve karışık bir hal hasıl olur; aksi imkansızdır. Bu, aralarındaki kemale ermiş ariflerin halidir ve ben onlarla konuşuyorum. Büyük önderlerin bir çoğu bunu kendi nefislerinden bilirler. Ama iddia sahibi müritlerden olup, menzil olarak onlardan aşağı olanlara gelince, bizim sözlerimiz onlarla ilgili değildir.

Bu yüzden Ebu Yezid Bestami (r.a.), ariflerin mutlak anlamda müzik dinlemeleriyle ilgili olarak şöyle demiştir: "Müzik dinleyenlerin makamı hakkında, onların tuzağa düşürülmüşler oldukları hükmü verilir." Ebu Yezid, yeri tay etmekten, su üzerinde ve havada yürümekten Allah'a sığındığı gibi bundan da Allah'a sığınmıştır. Allah'tan, kendisi için, kendisine ait şeylerden birini, yani sırlarından birini hazırlamasını istemiştir. Bu sırlar, müzik dinlerken değişirse, Ebu Yezid gibi ondan Allah'a sığınmaz. Ebu Yezid mürit hakkında şöyle der: "Müridin müzik dinlemeye meyilli olduğunu görürsen, bil ki onda tembellikten izler vardır." Dikkat edilirse, müzik dinlemenin mürit-lerdeki mahallinin

tembellik, ariflerdeki mahallinin-se, sınama amaçlı tuzak olarak belirlemiştir. Ebu Ye-zid'in (r.a.) sözlerine yer vermemin nedeni, bu tarikata mensup bir mukallidin, benim müzik dinlemeyi inkar ettiğimi duyduğu yönünde bir haber almamdır. -Oysa ben gerçeği, itiraf edinceye kadar ona açıklamıştım- Dedi ki: taklit, taklit iledir. En iyisi, benim, müzik dinlemeye cevaz veren kadim şeyhleri taklit etmenidir. Bu yüzden Ebu Yezid'in sözlerine yer verdik. Çünkü kadim şeyhlerdendir ve görüşü bizimkine uygundur.

Şiir ve Şarkının Şeriatta Müsaade Edildiği Kadarıyla Mubah olması

Güvenilir biri bana anlattı. Şeyhlik taslayan, gerçek anlamda şeyh olmayan biri, bizim meclisimize devam ediyormuş. Bizim müzikten, caiz oluşundan konuştuğumuzu, makamlarda eksik oluşunu, kişiyi hangi akıbete götürdüğünün açıkladığımızı dinlemiş, kızarak meclisi terk etmiş. Adamı ve durumunu soruşturdum. Dediler ki: O, İbni Rakkak gibi şeyhler müzik dinliyorlar, diyor. Doğrusu başta neye şaşıracağımı bilmiyorum: Tarikatın önde gelen şahsiyetlerini delil göstererek hakkın aleyhine hüküm vermesine mi şaşırayım? Ki tarikatın önde gelen şahsiyetleri ancak Hak ile bilinirler, hak onlarla bilinmez. Onlar için Hak ölçüdür, hak için onlar değil. Bu sırf cehalettir, tamamen kör taklittir. İlimde durumu bundan ibaret olan birinin nefsini kurtarması beklenebilir mi? Ya da başkalarının onun aracılığıyla kurtulmaları tasavvur edilebilir mi? Yoksa müzik dinlemekle ilgili olarak ortaya koyduğumuz gerçekleri öğrenememiş olmasına mı şaşırayım? Çünkü biz, şiir ve şarkı dinlemenin haram olduğunu söylemedik. Aksine, şeriatın müsaade ettiği ölçülerde şiir ve şarkı dinlemenin mubah olduğunu söyledik. Sonra müzik dinlemenin makamlar içinde eksiklik oluşunu açıkladık, menzilinin nerede olduğunu belirttik. Onunla başka makamlar arasında farka dikkat çektik. Tıpkı tevekkül ile züht arasındaki farka dikkat çektiğimiz gibi. Yani tevekkül marifetine dayanan şey nedir, zühd ve makamı hangisidir? Açıkladık. Yani bir sıfata sahip olan kimse, bu sıfatın makamına haiz olur ve bu makamın ehli içinde belirginleşir. Bu risaleyi kendisine yazdığım Ebu Muhammed Abdulaziz'den (r.a.), ancak makamlara yerleşmiş muhakkik birinin bileceği hayret verici bir işaret duymuştum. Bu işaret "Vema kane li-beşerin en yukellimehullahu illa vahyen ev min verai hicabin ey yursile resulen / Allah, bir insanla ancak vahiy aracılığıyla veya bir perde gerisinden ya da bir resul göndererek konuşur." (Şura, 51) ayeti ile ilgiliydi. Allah razı olsun şöyle dedi: Bu ayetin sırrı "li beşerin / bir insanın..." ifadesindedir. Bir kimseye de beşeriyet özellikleri galip gelmedikçe beşer denmez." Bana göre, ayet hakkında hayret verici ayrıntılara girmek mümkündür. Yusuf peygamberle (a.s.) görüşen kadınların sözleri de buna yönelik bir işarettir: "Ma haza beşeren. İn haza illa melekun kerim / Bu bir beşer değildir, bu ancak şerefli bir melektir." (Yusuf, 31) Elimizde buna dair sayısız delil vardır. İşte bunlar, Ebu Derda'nm (r.a.) dikkat çektiği Kur'an'ın değişik yönlerinin ve boyutlarının bazısıydı.

İbadet ve Ticaret

Biri de seni Hakka döndürmesi, maişetin hususunda halktan uzaklaştırması, maişetini ve sakındığın ve umduğun şeylerle ilgili olarak sana garanti vermesidir. Çünkü Kur'an seni böyle davranmaya teşvik eder. Ebu Derda da okuduğu bir ayetle ilgili olarak böyle davranmış ve şöyle demiştir: "İbadet ile ticareti bir araya getirmek istedim, bir araya gelmediler. Ben de ibadeti alıp ticareti bıraktım." Yüce Allah'ın Musa'ya (a.s.) söylediği şu söz de bu hususu pekiştirici mahiyettedir: "Her şeyi benden iste. Hamuruna kattığın tuza kadar." Bu, Salim'in Hz. Pey-gamber'den (s.a.v.) edindiği makamdır. Bir yerde buna değinmiştik. Bu, Onun kelamından bir bölümdü. Nefis dedi ki: Hakkı söyledin. Eğer aklım varsa bu kadar bana yeter. Bildiği halde amel etmeyene -yedi kere- yazıklar olsun. Onun -Yani Ebu Der-da'nın- sözlerinde iki kelime bana göre açıklanması gereken mahiyettedir. Allah için insanlara öfkelenmesi ve nefsine öfkelenmesi... İnsanlara öfkelenmek bir müşküldür. Ona dedim ki: Ey nefis! Senin sandığın gibi değildir. Beni dinle.

İlahi Fıkıh ve Ledünni İlim

"Allah adına insanlara öfkelenmedikçe tam fakih olamazsın." Sözüne gelince; bu söz sana şunu öğretiyor: İnsan, mutlaka şu iki halden birindedir: Ya Rabbi ona galiptir, ya da nefsi. Eğer Rabbi ona galip-se, insanları ve insanların üzerinde bulundukları hali bilmez. Bu da kendi içinde Allah ile kurduğu ün-siyete meylederek insanları terk etmeye yöneltir. Çünkü bir şeye öfkelenen kimse onu terk eder. Burada teferruat asıldan kinaye olarak kullanılmıştır. Burada, öfkelenir fiili terk eder anlamındadır. Ama bir kimseye nefsi galip gelirse, burada, öfkelenmek asıl anlamı ve şekli anlamındadır. İnsanlara öfkelenmesi, insanlara muhalefet ve tembellik hali galiptir, anlamındadır. İnsanlar bu fiilleri sergiledikçe onlara öfkelenir, onları uyarır, kulaklarını çınlatır, Allah'ın dini ve hakkı ile ilgili olarak onlara öğüt verir. Bu da onlara ağır gelir, onu küçümserler, ona soğuk davranırlar, ondan uzak dururlar, kapıları yüzüne kapatırlar. Derken onu yalnız bırakıp, arkadaşsız, yoldaş-sız bir şekilde terk ederler. Nitekim Hz. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Hakkı söylemek, Ömer'i arkadaşsız bırakmıştır." Nihayet insanlar ona düşman olunca, onunla konuşmamaya başlarlar. O da zorunlu olarak kendi nefsine döner ve türlü kınama ve ayıplamalarla ona öfkelenir. Amelinde doğruluğunun azlığını, ihlassızlığmı, hitaplarına, düşüncelerine, nasihatlerine ve işaretlerine illetlerin, hastalıkların bulaştığını söyler. Böylece kendi nefsine duyduğu öfke, insanlara duyduğu öfkeden daha şiddetli olur. Kendisi nefsinden ayrılmaya güç yetiremez. Nefis de sair insanlar gibi onu terk edemez. Bu noktada önüne ilahi fıkıh ve ledünni ilimle ilgili bir kapı açılır ki, ancak ona şahit olanlar bilebilirler.

Yeter, ey nefis!.. Bana sordukça soruyorsun. Bu kadarıyla yetin. Çünkü bu mesele, hakkında uzun açıklamalar ve ciltler dolusu anlatımlar yapmamı gerektirecek kadar büyük ve güçlüdür.

Nefis dedi ki: Kanaat getirdim ve Allah ile müstağni oldum. Başka bir örnek getir. Çünkü gerçekten anladım ki ben hiçbir şeyim ve hiçbir şeye elverişli değilim. Ben, varlığım ve aynım itibariyle varlığımın öncesi gibiyim, "ve kad halaktuke min kablu velem te-ku şey'an / Andolsun sen hiçbir şey değilken seni daha önce yarattım." (Meryem, 9) "Hele eta ale'l insani hinun mine'd dehri lem yekun şey'an mezkura / İnsanın üzerinden anılan bir şey olmadığı bir zaman geçmedi mi" (İnsan, 1) Gerçekten insan böyleydi ve böyle olacaktır.

Ona dedim ki: Evet, şu da Resulullah'ın (s.a.v.) sahabesi Osman b. Mazun'dur. O Allah uğruna eziyetlere uğradı, ama buna rıza gösterdi. Durmadan eziyet edildi. Öldüğü zaman, Resulullah (s.a.v.) bulunduğu yere girdi. Üzerine kapandı, sonra başını kaldırdı. Sonra tekrar eğildi ve tekrar başını kaldırdı. Üçüncü kere üzerine kapandı ve başını kaldırdı. Soluk soluğaydı. İnsanlar onun ağladığını anladılar ve ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Dünyadan ayrıl Eba Saib! Dünyanın hiçbir değeriyle ve süsüyle kirlenmeden ondan çıktın."

Bu hadisi, Ebu Hamid b. Cebele'den rivayet ettik, o da kendi rivayet zinciriyle İbni Abbas'tan (r.a.) rivayet etti. Yine Ebubekir b. Malik'ten, o da kendi rivayet zinciriyle Abdurabbih b. Said el-Medaini den rivayet ettik ki: Resulullah (s.a.v.), ölüm döşeğinde olan Osman b. Mazun'un (r.a.) yanına girdi. Üzerine kapandı ve öptü. Sonra şöyle dedi: "Allah sana rahmet etsin ey Osman! Ne sen dünyadan bir şey aldın, ne de dünya senden bir şey aldı." Şimdi.. Allah için söyle ey nefis! Seni sana karşı insafa çağırıyorum. Söyle bana; eğer şu anda üzerinde bulunduğun halde Resulullah (s.a.v.) zamanında olsaydın ve de ölmek üzere olsaydın, Resulullah (s.a.v.) sana karşı da böyle davranır mıydı? Dedi ki: Eğer şu anda üzerinde bulunduğum ve yaşadığım halde olsaydım, korkarım ki ashabına : Arkadaşınızın namazını kılın, derdi. Daha doğrusu, ben "ve salli aleyhim. İnne salate-ke sekenun lehum / Onların üzerine namaz kıl. Çünkü senin namazın onlar için huzurdur." (Tevbe, 103) Ayetinde işaret edilen kimselerden çok "vela tusalli ala ahadin minhum mate

ebeden vela tekum ala kab-rihi I Onlardan ölen birinin namazını ebediyen kılma, kabrinin üzerinde durma." (Tevbe, 84) ayetinde işaret edilen kimselere yakın olacağıma inanıyorum. Heyhat! Onun (s.a.v.), benim üzerime kapanıp öpmesini nasıl umabilirim. Olsa olsa, içinde bulunduğum kötü durumu ve uğradığım çetin akıbeti gördüğü için bana acıyarak ağlardı. Ah! Keşke Resulullah'm (s.a.v.) benim üzerime namaz kılmasına izin verilseydi! Ne var ki, Resulullah (s.a.v.), Osman b. Mazun'u överken "O dünyadan bir şey almadığı gibi, dünya da ondan bir şey almadı." buyuruyor Bu demektir ki, Osman b. Mazun dünya için çalışmadı, kalbinde dünya nimetlerine yönelik arzuya yer vermedi. Fakat, o çalışmadan dünya malı ona geldi, o da kabul etti. Üzerinde tasarrufta bulundu. İnce giysisinden giyindi, yumuşak ekmeklerinden yedi. Evini yaptı, buna rağmen kalbinde bütün bunlara yer vermedi. Bu, güç yetirildiği halde, caiz olan bir davranıştır. Şu zamanımda makamlara yerleşmiş tahkik ve irfan ehli kimseler gördüm. Ki böyle davranıyorlar. İştah çekici pahalı yiyeceklerden yiyor, lezzetli şeyleri içiyorlar. En değerli elbiseler giyiniyorlar. Evlerinin binasını sağlam ve görkemli yapıyorlar. Evlerinin tavanlarını ihtiyaç duyulmadığı halde yükseltiyorlar. Bu, böyle davranmayı emretmelerinden, güzel görmelerinden ya da böyle davranılması durumunda sessiz kalmalarından kaynaklanıyor. Nitekim, irfana kavuştuktan ve makama yerleştikten sonra baştaki durumlarına dönmüyorlar. Yani maişet kazanmaya ilişkin sebepleri terk etmiyorlar ve de elbiselerine yama üstüne yama yrpmıyorlar. Ben, bunun böyle olmamasından korkuyorum. Çünkü Osman b. Mazun hakkında şöyle buyurulmuş: "dünya senden bir şey almadı, sen de ondan bir şey almadın." Yani bu söz, çalışma ve emek verme ile ilgili olmamalıdır. Bu meseleyi bana izah et. Onun hali nasıldı ve bu gün ariflerin bu hali uygun mudur? Onun hali, bunların halinden daha mı iyidir? Yoksa arifler yoksul iken, nimetleri terk ediyorlarken, daha mı iyiydiler? Evet, dedim.

Osman b. Mazun'un haline gelince; biz bunu ondan (r.a.) rivayet ettik. Dünyadan geniş ölçüde yararlandıklarını söylediğin ariflerin haline gelince; biz, Abdullah b. Ahmed b. İshak'tan rivayet ettik. Ona İbrahim b. Muhammed b. Hüseyin anlatmış ki: Bize Rebi er-Reşdeni anlattı. Ona İbni Vehb, ona Yunus b. Yezid, ona İbni Şihab anlatmış: Osman b. Mazun (r.a.) mescide girdi. Üzerinde çizgili bir elbise vardı. Elbise iyice eskimişti. Yırtık yerlerini tüylü bir deriyle yamalamıştı. Resulullah (s.a.v.) onun bu durumu karşısında duygulandı. Ashabı da duygulandılar. Buyurdu ki: "Yavaş olun! Bir gün gelecek, sizden birinizin bir giysiyi çıkarıp başkasını giyerken, önüne kasenin biri konulup biri kaldırılırken, kabenin üzeri örtülür gibi evlerinizin duvarlarını değerli kumaşlarla örterken haliniz ne olacak? Dediler ki: Ya Resulallah! Bunun olmasını ve bize bolluk ve rahat geçimin isabet etmesini istedik. Buyurdu ki: Bu olacak ve siz bu gün onlardan daha iyisiniz.

Bu hadis, ey nefis! Senin sorduğun iki grubun durumuna dikkatimizi çekiyor. İşte Osman'ın hali. Zahiri olarak dünyalık bakımından fakirdir. Bu da dünyadan bolca yararlanan ariflerin halidir. Yüce Allah, darlık ve zorluk halinin insan için, konfor ve bolluktan daha hayırlı olmasını öngörmüştür. Allah'a yemin ederim, ey nefis! Senin şöyle dediğini görür gibiyim: Bu meclisin ehlinin-seçkin sahabelerin, Allah ariflerinin ve varlık hakikatlerine gerçekten ulaşmışların meclisinin-, Allah Resulü (s.a.v.) refah ve bol nimet manzarasını tasvir edince tatlı bir ürperti geçirdiler ve bunun ne zaman olacağını sordular. Bu kâdarlık bir açıklamayla sevindiler. Ben de onlar gibi bu menzile razıyım. Nefislerini dünya nimetlerinden geniş ölçüde yararlandıran arifler de öyle. Bunun üzerine nefse dedim ki: Parlak ışıklar saçan Peygamberlik kandiline karşı gözlerin ne kadar da kördür! Dedi ki: Allah Resulü (s.a.v.)in sözlerini görmüyor musun? O, bu sözleriyle zahiren, nimetlerin insanları Allah'tan alıkoymadığını, bedbahtlık ve darlığın da alıkoymadığını anlatıyor, yeter ki kulun kalbine Hak galip gelsin. Çünkü Peygamberlerin ve velilerin cennette giyecek, yiyecek, içecek, cinsel birleşme, binek ve mizah olarak ulaştıkları nimetten daha ağır ve daha büyük bir durum söz konusu olamaz. Buna rağmen bu büyük nimet onları kesinlikle Allah'tan alıkoyamaz. Bunun da iki büyük sırrı vardır.

Kisra ve Sezar'ın Mülkünün Fethedilmesinin Müjdelenmesi

Ona dedim ki: Ben, bunun insanı Allah'tan alıkoymadığını kabul ediyorum. Fakat Resulullah (s.a.v.), Allah'ı gerçekten anladıkları ve hallerin insanı Allah'tan alıkoymadığını bildikleri için "bunun olmasını, dolayısıyla konfora kavuşmayı istedik." diyenlere, "bu olacaktır", diyor. Yani, dünya nimetlerine geniş ölçüde kavuşacaklarını belirtiyor. Kisra ve Sezar'ın mülkünün fethedileceğini müjdeliyor. Sonra onlara şöyle diyor: "Bu gün siz, onlardan daha iyisiniz." "Siz" derken onların dünyadan korunmuşlukla-rına işaret ediyor. Çünkü işaret ettiği fetihler, onlar arasında bulunan Ebu Ubeyde b. Cerrah (r.a.) gibi sahabeler eliyle gerçekleşiyor. Bu da Hz. Resulullah'ın (s.a.v.) fakirliği, sıkıntılı hayatı nimetler içinde yüzülen bir hayata tercih ettiğini gösteriyor. Burada Hz. Resulullah (s.a.v.), onlara bu makamı açıklıyor, bu makamın ve bu makamla vasıflanan kimselerin eksikliğine dikkat çekiyor. Eğer bu makamda kalır, bu makamın müşahedesine ve marifetine devam edersen, kuşkusuz bu, vakitsiz elde ettiğin bir nimet, yersiz bir refah olur. bir olguyu yerine koymamak suretiyle hikmetsizlik etmiş olursun. Dolayısıyla marifet cehalete, keşif perdeye, hakikat de hayale dönüşür.

"Eğer perde açılsa, bu benim yakini imanımda bir artışa yol açmaz." diyeni duymadın mı? Ne büyük keşif! Bunu diyen Ali b. Ebutalib'dir (r.a.). Ömer b. Hattab'ın güzel yiyeceklerden nasıl kaçındığını duymadın mı? "Ezhebtum tayyibatikum fi hayatikumu'd dünya ve'stamta'tum biha / İyiliklerinizi dünya hayatınızda yok ettiniz, onlardan yararlandınız." (Ahkaf, 20) ayetini, mümini ve kafiri kapsayacak şekilde genelleştirdiğini duymadın mı? Sence ey Nefis! Dünya nimetlerinden geniş ölçüde yararlanan bu arif, Kur'an'ı, hükümlerle ilgili görüşü Rabbinin emriyle örtüşen, Resulullah'm (s.a.v.), batıl namına kendisinde bir şey olmadığına şahitlik ettiği Ömer b. Hattab'dan daha mı iyi anlıyor?!

Bana cevap ver ey nefis! Sen, sınırlarını, ölçünü aşamazsın; ne sen ne de dünya nimetlerinden geniş ölçüde yararlanan arif insan. O halde zorluk içinde yaşamayı tercih etmekten başka seçenek yok. Çünkü Hz. Resulullahm (s.a.v.) hali daha iyidir. O, zorlukta, darlıkta yaşadı. O kadar ki Ömer (r.a.), üzerinde yattığı hasır yanlarında iz bıraktığını görünce Ona (s.a.v.) acımış, Kisra ve Sezar'ın nimetler içinde yüzdüklerinden söz etmişti. Resulullah (s.a.v.) ona şöyle demişti: "Dünyanın onlara, ahiretin de bize ait olmasını istemez misin?" Ey nefis! Sen neredesin Selman-i Farisi'nin sözleri nerede?! Biz Ebu Ahmed Muhammed b. Ahmed el-Gıtrifi ve Muhammed b. Asım'dan rivayet ettik. Dediler ki: Bize Ebu'l Kasım el-Bağavi rivayet etti. O Ali b. El-Cu'd'dan duymuş. Ona Şu'be b. Amr b. Mürre rivayet etmiş ki: Ebu'l Buhteri'nin beni Abes oğullarından bir adamdan şöyle rivayet ettiğini duydum: Selman-i Farisi'ye (r.a.) arkadaşlık ettim. Yüce Allah'ın Müslümanlara açtığı Kisra hazinelerinden söz etti ve şöyle dedi: Size bunları bahşeden, bunları size açan, hazinelerinin kapılarını tutmanızı sağlayan Muhammed (s.a.v.) hayatta iken, sabahladığında yanında bir tek dinar ve bir tek kap yemek olmazdı. Bütün bunlar neden oldu ey beni Abes'in kardeşi!

Ey nefis! Şu sahabenin sözlerine, Hz. Resulullahm (s.a.v.) halini şerhedişine bak! "bütün bunlar neden oldu?" şeklindeki eleştirisine dikkat et.

Sonra., dünya nimeti, insanların Allah katındaki mertebelerine göre verilseydi, dünyanın tüm nimetleri Resulullah'ın (s.a.v.) olurdu. Çünkü Allah katında menzili Ondan daha yüksek kimse yoktur. Cennette nimet ve derece olarak hiç kimse Onun düzeyine erişemez. Böyle iken Onun dünyadaki haline bak! Gözbebeği, kızı Fatıma (r.a.) nın dünyadan rahatlık ve bolluk görmesine razı olmuyor. Oysa su taşımaktan kırbanın boynunda bıraktığı izi görüyordu. El değirmeninin elinde meydana getirdiği yaraları fark ediyordu. Hz. Resulullah (s.a.v.), Fatıma'nın (r.a.) yanına gitmiş, onu içinde bulunduğu bu zorluktan kurtarmak için bir hizmetçi vereceğine teşbih, tahmid ve tekbir getirmesini tavsiye ediyor ve

"bu sizin için daha iyidir" buyuruyor.

Sen ve sözünü ettiğin bu arif nerede? Hak, dünya nimetlerini Nebisine (s.a.v.) vermeye razı olmadı, Nebi (s.a.v.) de kızına ve vasisine (Ali) sunmaya razı olmadı. Eğer Resulullahı (s.a.v.) örnek almayacaksan, Hakkın vahiy indirdiği menzili bilmeyeceksen, Allah'ı bilme sınırlarının dışına çıkmış olursun. Resulullah'ın (s.a.v.) halini sevme ve tabi olma durumuyla bir ilgin kalmaz. Bir arif, hali itibariyle Hz. Resulullahın (s.a.v.) haline eşlik etmiyorsa, onunla avam arasında bir fark olmaz. Avama gelince, onlar mubahlara dalmışlardır. Batınında onlardan ayrı olduğunu iddia ediyorsun, peki zahirinde onlardan ne ile ayrılacaksın? Bilmez misin ki ey nefis! Bir gece, şu risaleyi kendisine yazdığımız Ebu Muhammed Ab-dulaziz'le beraberdik ve biz akşam yemeğini yiyorduk. Bir arife dünyanın geniş ölçüde yönelmesinden ve arifin de kalbini dünyaya bağlamadan onda tasarruf etmesinden konuşuyorduk. Allah razı olsun şöyle dedi: Allah'a yemin ederim ki, yanında bir dirhem olan arifin kalbindeki boşluk ile yanında iki dirhem olan arifin kalbindeki boşluk aynı değildir. Bilakis, bir dirhem sahibi arifin kalbindeki boşluk, iki dirhem sahibi arifin kalbindeki boşluktan daha büyük olur." Şeyh Ebu Muhammed Abdulaziz'in bu duruma ilişkin hükmü buydu. Ya bir de seninle birlikte makam ve sırlar babına girse?! Mutlaka onları irfan dışına atardı. Çünkü hakikatler onu atar ve mekan da onu içine alır.

Hikaye:

Bir adam efendimiz Ebu Medyen'e (r.a.) geldi ve şöyle dedi: Ey efendimiz! Şeytan bana eziyet ediyor. Onu benden uzaklaştırmanı umuyorum. Şeyh ona dedi ki: Senden önce de şeytan gelip seni bana şikayet etti. Adam: Peki, sana ne dedi? diye sordu. Şeyh dedi ki: şeytan bana şunu söyledi: Ey Şeyh! Biliyorsun ki, dünyayı Rabbim olan Allah benim için yarattı. Onu benim zimmetime verdi. Dünyayı benim hissem kıldı. Beni ona sahip yaptı, falan adam geldi, bana saldırdı, bana ait olan şeyi aldı. Ben de onun peşinden koşup hakkımı almaya çalıştım. Allah'a yemin ederim, onlardan hiçbir insana durduk yerde yönelmedim, hiç kimseyi onlardan almadım, yerimden ayrılmadım. Sadece bahçemi ve malımı korudum. Ondan bana ait bir şey alanın peşine düşer, hakkımı isterim. Biliyorsun ki, falan adam gelip beni sana şikayet edecek. Ben ondan önce gelip sana olayı anlatmak istedim. Ben hakkımı onun yanında bırakmam. Gücümün yettiği kadar dininden alırım, ya da zahitlerin ve dünyayla bağlarını kesenlerin yaptığı gibi benim eşyamı geri verir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "inne ibadi leyse leke aleyhim sultan / Benim kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin yoktur." (İsra, 65) Benim onlara karşı bir hüccetim, onlarda bir hakkım yoktur, eğer benim malımı bırakırlarsa. Ama bu adam bana haksız yere saldırıda bulundu. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "femen i'teda aleykum fa'tadu aleyhi bi misli ma i'teda aleykum / Size kim saldırırsa, onun saldırısının misliyle ona saldırın." (Bakara, 194) Şimdi kim zalimdir? Adam: ben, dedi. Şeyh: Öyleyse şeytana dünyasını ver, o da sana ahiretini versin, dedi.

Şimdi ikna oldun mu ey nefis?! Evet, dedi. Dedim ki: Bu, şart koştuğum gibi, sana gösterdiğim on şahitti. Onlardan, yani çağların en hayırlısı olan Resulullah (s.a.v.) sahabesinden yeterince bahsettim, araştırdım. Senin onlardan hiçbiriyle beraberliğinin olmadığını gördüm. Şimdi söyle: kime tabi oldun, kimi örnek aldın? Dedi ki: Hevama tabi oldum, benim gibi dünyaya kapaklanmış, ama irfan iddiasında bulunan şeytanı örnek aldım. Şeytanı bu tavrıyla benim de iddiada bulunmama neden oldu, böylece takva elbisesini üzerimden çıkardı. Sonra şöyle dedi: Şimdi Allah'a tevbe ediyorum. Vefa, adalet ve mizan hususunda O'na yalvarıyorum. Tıpkı senin on örnek şahit göstererek bana vefa gösterdiğin, böylece bana büyük bir iyilik yaptığın gibi. Ben de insafa gelerek, hakkı ikrar edip kabul ederek ve dik başlılık etmeyerek sana vefa göstereceğim. Hakkı reddetmeyeceğim, aksine Hakka bağlılığın zincirinin halkalarından biri olacağım. Kuşkusuz bu, Allah'ın yardımıyla olan bir şeydir. Allah, beni hakkında "felemma caethum ayatuna

mubsireten kalu haza sihrun mubin. Ve cahedu biha ve'steykanet enfusuhum zulmen ve uluven / onlara apaçık ayetlerimiz gelince, bu apaçık bir sihirdir, dediler. Nefisleri onların hak olduğuna kani olduğu halde, zulüm ve büyüklenme yüzünden onları inkar ettiler." (Nemi, 13-14) buyurduğu kimselerden olmaktan korudu. Eğer inat etsem ve inkara kalksam, sadece kendi nefsime zulmetmiş olurum.

Allah beni ve seni tevhidiyle, kendisini bilmeyle, desisenin, cehaletin, hakla batıl karışıklığının olmadığı yüce mertebelerle, kutsal menzillerle rızıklandır-sın. AMİN.

Şüphesiz O, her şeyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

İkinci grup örnekler vermeye başla. İtaat eden bir dinleyici buldun.

Dedim ki: "elhamdu lillahülezi sahhare lena haza. Vema kunna lehu mukrinin /Bunu bizim hizmetimize vereni teşbih ve takdis ederiz, yoksa biz bunlara güç yetiremezdik." (Zuhruf, 13) Nefis dedi ki: "elhamdu lillahülezi hedana lihaza ve ma kunna linehte-diye levla en hedanallahu. Le kad caet rusulu rabbi-na bi'lhakk / Hidayetiyle bizi bu nimete kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin resulleri gerçeği getirmişler." (Araf, 43) Benim hamdım, ey efendim, senin hamdin-den daha salimdir. Çünkü sen musahhar kılınma hususunda bir sınama amaçlı fitneyle karşı karşıyasın. Benim hamdım ise hidayetten ve kolaylaştırmadan dolayıdır. Ona dedim ki: Doğru söyledin. Şimdi bana kulak ver...

ÜVEYS B. AMİR EL-KARANİ (r.a.)

Şu, Resullerin efendisinin (s.a.v.) efendisinin şe-hadetiyle tabiin kuşağının en hayırlısıdır. Üveys b. Amir el-Karani'yi (r.a.) kast ediyorum. Hz. Resulullah (s.a.v.), Ömer'e ve başkalarına onu tavsiye etmiş, onlara ondan söz etmiştir.

Biz Ebubekir Muhammed b. Ahmed'den rivayet ettik: ona Hasan b. Muhammed anlatmış: o Ubeydul-lah b. Abdulkerim'den duymuş, ona Said b. Useyd b. Musa rivayet etmiş, ona Hamza b. Rebia, Esbağ b. Zeyd'den şöyle duyduğunu anlatmış: Üveys el-Karani akşama girdiğinde, "bu gece rüku gecesidir", der ve sabaha kadar rüku ederdi. Bir başka gece, bu gece "secde gecesidir", der ve sabaha kadar secde ederdi. Akşam olunca evindeki bütün yiyecek ve giyecekleri sadaka olarak yoksullara verirdi. Sonra şöyle derdi: "Allah'ım! Bir kimse açlıktan ölürse, beni bundan sorumlu tutma. Allah'ım! Bir kimse çıplak olduğu için ölürse, beni ondan sorumlu tutma."

Allah için söyle, ey nefis! Bu hal ile vasfedildin mi hiç? Bütün geceyi bir tek secdeyle, sabaha kadar başını kaldırmadan veya rükua gidip sabaha kadar belini doğrultmadan geçirdin mi? Üveys gibi geceni geçirmeye kalktın mı? Allah'a, hitaben onun söylediklerine benzer sözler söyledin mi? Şöyle dedi: Hayır, vallahi, bunların hiçbiri olmadı. Fakat bu sözlerin gerisinde bazı hakikatler parıldıyor, belki benim dikkatimi bunlara çekersin. Ona dedim ki: Evet, sözünü ettiğimiz bu Üveys, Rabbinden bir delil ve işarete dayalı olarak makamına yerleşmişti. Önceki hallerini tahsil edişini sağlayan yakine bağlı olarak hareketlerini biliyordu. O, hangi gecenin rüku gecesi, hangi gecenin secde gecesi olduğunu biliyordu. Diğer amellerin gecelerini de biliyordu. Bundan dolayı da makama yerleşmişliğini de biliyordu. Ama Kutuplardan ve imamların büyüklerinden biri olan Ebu Yezid, bu temyiz derecesine ulaşmamıştı. Şöyle derdi: Geceye girdiğim zaman, onu rükuda veya secdede geçirmek isterim. Derken namaza durur, rüku etmem. Yahut rüku eder, secde etmem yahut da secde eder, rüku etmem. Başımı kaldırırım. Gelip de önü tıkanan ile yürüyüp de önü açılan arasında ne büyük farklar vardır?! İşte Üveys'in namazı böyleydi. Yiyeceğini, içeceğini ve giysilerini sadaka olarak yoksullara verdikten sonra "Allah'ım! Açlıktan ölen biri olursa, beni ondan sorumlu tutma. Allah'ım! Çıplak olduğu için ölen biri olursa, beni ondan

sorumlu tutma." demesine gelince, bu söz onun yüce makamına ve ideal Kutupluğuna delalet etmektedir. Bu, imam'ın halidir ve makamın sonuna kadar bu hal ona eşlik eder. Bundan dolayı sahip olduğu her şeyi verir, sonra geride kalan Rahmanın kulları için yalvarır, onlara duyduğu şefkat ve acıma duygusunu dile getirir.

Yüce Allah Resulüne (s.a.v.) hitaben şöyle der: "ve ma erselnake illa rahmeten lil alemin / Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiya, 107) Efendimiz (s.a.v.), Ri'l, Zekvan ve Usayye kabilelerine beddua edip, onlara lanet okuyunca, yüce Allah ona şöyle dedi: *Allah seni söven, lanet eden biri olarak göndermedi. O, seni alemlere rahmet olarak gönderdi. Seni azap olarak göndermedi. Mükemmel kimse, rahmeti gazabını geçen kimsedir."*

Nefis dedi ki: Ey efendim! Bana acı. Benim hakkımda acele etme. Üveys meselesinde bana bu husus zahir oldu ki, Hallaç onun üstüne çıkmış. Çünkü Hallaç (r.a.) halini şöyle açıklamış: " Bir adam yirmi gün boyunca bir şey yemeden oturur da sonra ona bir yiyecek gelse, o da şehirde bu yemeğe kendisinden daha çok muhtaç olan birinin olduğunu bildiği halde o muhtaç kimseyi kendisine tercih etmeyip yemeği yese, makamından aşağı düşer." Gördüğün gibi bu, yüce bir makamdır. Oysa Üveys, ancak yiyecek ve giyeceğinin fazlasını verirdi. Önce kendi ihtiyacını ayırır, sonra artanı her gece gücü dahilinde yoksullara dağıtırdı. Üstelik şehirde aç kimselerin olduğunu da bilirdi, buna rağmen kendisinin ihtiyaç duyduğu şeyi ona vermezdi. Bunu da görüyorsun. Ona dedim ki: Ey nefis! Sen, hakikatleri bütün çıplaklığıyla göremeyenler gibi bir itirazda bulundun. Ama makamları bilmediğini ortaya koydun. Şimdi cevabı dinle ve Üveys'in erişilemeyecek bir imam olduğunu bil.

Hal Sahibi Arifin Sıfatı

Bilesin ki, ey nefis! Arif, Hallaç gibi hal sahibi olunca, nefsiyle başkalarını ayırır, nefsine şiddet ve baskıyla muamele eder, başkalarının nefsine ise onu kendine tercih etmez, merhamet ve şefkat ile muamele eder. Arif, makam sahibi olunca, makama yerleşmiş, güçlü olunca, nefsi ona yabancı olur. Nefsiyle alemdeki diğer nefisler arasında fark kalmaz. Dolayısıyla başkalarının nefislerine karşı sergilemek durumunda kaldığı merhamet ve şefkati kendi nefsine karşı da göstermek durumundadır. Çünkü nefsi artık onun yabancısıdır. Kendisi yükseklere çıkmış, nefsi ise hemcinsleriyle aşağılarda kalmıştır. Bu yüzden başkalarına acıdığı gibi nefsine de acımalıdır. Şadaka veren arif kişi, sadaka dağıtmak üzere çıktığında, karşılaştığı ilk yoksula sadakasını verir. Ama onu bırakıp başka bir yoksula vermek üzere yoluna devam ederse, kuşkusuz Rabbinin rızasından nefsini nevasına uymaya intikal etmiş olur ve ariflerin divanından çıkar. Çünkü bu risalet gibidir. Risaleti tebliğ hususunda insanlar arasında ayırım yapılmaz. Resul karşılaştığı ilk insana **"La ilahe illallah** / Allah'tan başka ilah yoktur, de", der.

Hiç şüphesiz bu arife, yüce yaratıcı bir rızık bahşettiği zaman, bu rızkın hayvani nefisler alemine gönderildiğini bilir. Kendisine iletilen bu rızkı, söz konusu nefislere ulaştırmak için aklının huzurundan nefisler arzına iner. İlk karşılaştığı da kendi nefsidir, başkasının nefsi değil. Bunun nedeni de başkalarının nefislerinin onunla beraber olmamaları, ona bağlı bulunmamalarıdır. Çünkü onları tanımıyor. Ama kendi nefsi onun kapısına bağlıdır. Kapıyı açar açmaz, onunla karşılaşır. Böylece nefis, emanetini ondan ister. O da nefsine, başkalarına göre öncelik verir. Çünkü ilk isteyen odur.

Sari, yani Peygamber efendimiz (s.a.v.) de bu anlama işaret etmiştir: "İyiliği önce nefsine yap. Sonra ailene, sonra yakın akrabalarına yap." Çünkü onlar seninle beraberdirler, kapından ayrılmazlar. Başkaları seninle beraber. olmadıkları gibi, kapında da beklemezler. Ancak nefsin ve ailçn böyledir. Başkaları arkada kaldıkları için, bağışa da geç ulaşırlar. Nitekim sırlar da Hakkın yanından rahmet kapısı aracılığıyla çaktıklarında,

hangi kalbin bunlara yöneldiği, kapı yanında durup istediği görülse, sır ve hükümlerden payına düşeni oracıkta verilir. Onun payı, onda görülen susuzluk, açlık, zelillik ve muhtaçlıkla orantılıdır. Bunlar Allah'ın^ has kullarıdır.

Makam: Hakkın Esintilerine Koşun

Bu makama, şeriat şöyle teşvik eder: "Allah'ın esintilerine, rüzgarına koşun. Geç kalan, nasibini geç alır. Unutan, unutulur." Bak; iki menzil arasında ne büyük fark vardır: Hallac'm menzili ile Üveys'in menzili arasında. Bak; yüceliğine ve yüksekliğine rağmen bu makam, nasıl da sahibinin zahiri itibariyle avamın hallerine benziyor! Çünkü avamdan insanlar da ilk olarak kendi nefislerine karşı cömert davranırlar. Ondan sonra başkalarına karşı cömertlik ederler. Aslında farkında olmadan bu hakikatin hükmüne göre hareket ediyorlar. Bu sırrı göremedikleri, Allah'ın aleme yerleştirdiği sırların yerlerini bilmeyen hayvanlar gibi oldukları için, başkasını tercih etmeyi teşvik ederler ve bu davranışı överler. İşte sözünü ettiğin ve asıl gaye olduğunu düşündüğün Hallac'm makamı budur. Hakikatler böyle ayrışmalı ve inceliklerin gözeneklerine sızmalıdır. Bunun üzerine nefis dedi ki: "Allah'a yemin ederim ki, bu, senden başka kimseden duymadığım bir şeydir." Bu, apaçık gerçektir. Amel edenler böyle bir şey için amel etsinler. Yarışanlar bunun için yarışsınlar. Hiç kuşkusuz göğsüm açıldı ve marifetlerde bir miktar yükseldim. Fakat açıklamanı istediğim bir mesele kaldı. Ona gerçek bir izah getir. Ömrüme andolsun, bu, çok ince bir meseledir. O da senin şu sözündür: Yüce Allah Nebi'yi (s.a.v.) göndermiş, ondan yağmur duasına çıkması istenmiş, o da yağmur istemiş ve yağmur yağmış. Sonra ertesi yıl yine yağmur duasına çıkması istenmiş, ama o bunu yapmamış ve şöyle buyurmuş: "Kafirler gibi bolluk mu isteyeyim?" Yani Hz. Resulullah (s.a.v.), onlar zorluk ve sıkıntıyı bolluk ve rahata tercih etmiştir. Bu da azabın yayılması ve nimetlerin kısılması kapsamına girer. Dedim ki: Doğru söyledin, ey nefis! Bu olay "el-Mahaccatu'l Bey-da"da yer almaktadır. Dedi ki: Bu küçük ama parlak risalede onu bana ilet. Evet, dedim.

Malik "Muvatta" adlı eserinde Şerik b. Abdullah b. Ebu Nemr'den, o da Enes b. Malik'ten şöyle rivayet eder: Bir adam Resulullah'a (s.a.v.) geldi ve dedi ki: Ya Resulallah! Sürüler telef oldu, yollar kesildi. Bizim için Allah'a dua et. Resulullah (s.a.v.) dua etti. Ravi der ki: Cuma gününe kadar yağmur yağdı. Bir adam Resulullah'm (s.a.v.) yanma gelerek şöyle dedi: Ya Resulallah! Evler yıkıldı, yollar kesildi ve sürüler helak oldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah'ım/ Yağmuru dağlara, tepelere, vadilerin ortalarına ve ağaçların diplerine yağdır." Ravi der ki: Bir örtü sıyrılır gibi bir anda yağmur Medine üzerinden sıyrılıp çekildi... Ey bu lafızlara gizlenmiş gaipleri görmekten perdelenmiş kalplerin sahipleri!

Eğer canlı birine seslenseydin, sesini duyururdun

Ama senin seslendiklerinde hayat yoktur

Vermeme, Bahşetme, Darlık ve Bolluğun Anahtarı:

Alemlerin Efendisine (s.a.v.) vermeme, bahşetme, darlık ve bolluğun anahtarı verilmiş. Yağmurun yağmasını, bulutların oluşmasını sağlıyor. Vücuda getiriyor, ortadan kaldırıyor. Sonra edep tavrına uygun hareket ederek "kafirler gibi bolluk mu isteyeyim?" diyor. İstekte bulunana bir soruyla karşılık veriyor. Burada göz kamaştırıcı bir hikmet sergiliyor, belli bir tertip dahilinde ve eksiksiz bir şekilde göstererek insanların bu hikmeti anlamalarını sağlıyor. Birincisine son derece yeterli bir cevap veriyor. Ki vermeme hususunda da bağıştaki gibi olsun. Eğer bu vermemenin hakikatine bakarsan, onun aslında bağış olduğunu görürsün. Hiç kuşkusuz göğüslerde ölü gibi duran bazı kalplerde Allah için bir sızı vardır, başkaları bunları hissedemez. Bir fısıltı vardır, başkaları duyamaz.

Şu kerem sahibi, ulu, azametli Resul (s.a.v.) farzı eda etmek maksadıyla ayağa kalkıp halka hitap ediyor. Memleketinin halkından bir elçi geliyor. Kesin verdiği sözü nakzeder mahiyette ona yöneliyor. Çünkü mertebesinin alemetleri onda tahakkuk etmiştir. Elinin tersini göğe doğru kaldırıyor. Göz gözü görmez, bu halde arınıyor. Çünkü elin içi bağışın yeridir. Ama yağmur isterken bunu yapmıyor. Anında gökler eteklerini salıyor (bulutlar yağmur yağdırıyor), o anda çöl dalgalanıyor. Bu aslında manevi bir nikahtı. Efendi ise bu nikahın hem şahidi, hem velisiydi. Düzen gerçekleşip, kaynaşma olunca memeler süt vermeye, ekinler yeşermeye başladı. Heyhat! Allah'a andolsun ki, bütün bunlar surat asmaktan, yüz ekşitmekten ve güneşin-hakikat güneşinin- yüzüne perdeleri indirmekten, ortalığı toz duman kaplamaktan, darlıktan, kuru bir kuraklıktan ve muhtaçlıktan sonra gerçekleşti. Nitekim bütün varlıklara egemen, Cabbar olan Allah şöyle buyurmaktadır: "ve min ayatihi enneke tere'l arde haşlaten I senin yeryüzünü kupkuru görmen de Allah'ın ayet-lerindendir." (Fussilet, 39) Bu şekilde kuruyan yere gökler acıdı da yerin kurumuşluğundan "dolayı göz yaşlarını akıttı. Böylece kuruyup titreme ile göz yaşı akıtma arasından göz alıcı bahçeler yeşermeye başladı. Nerede sevinç ve neşe ehli? Nerede servet, ve bolluk sahipleri? Vallahi, vallahi, onlar varlığın rüzgarlarından bir tek koku, Mabudun isimlerinden bir tek ismin rayihasını almış değildirler. Ancak çaba sarfederek, iyi niyetle, ciğerini paralamakla, ürpere-rek, kanatlarını büzerek, matemler tutarak, yas bağlayarak, mihraplarda Kur'an okuyup inleyerek, bütün himmetiyle, doğru bir niyetle Rahman'a yönelerek susuzluklarını giderebilirler.

Hak bana gizlice seslendi:

"Kulum! Cariyemin ve kulumun oğlu! İzzetim, celalim, ululuğum, saltanatımın yüceliği ve büyüklüğümün ululuğu hakkı için, bir kimse, bedbaht insanların ahiret yurdunda yaşadıkları ürpertiyi, zilleti, muhtaçlığı, sel gibi gözyaşı dökmeleri, gittikçe yükselir biçimde soluk soluğa kalmaları, derilerin pişmesini, yüreklerin daralmasını ve uğursuz hayatı yutkunmayı bu dünyada yaşamazsa, katımdaki sonsuz vaatlerime kavuşamaz. Velilerimi ve Nebilerimi bu özellikle süs-ledim. Çünkü çaba sarf etmeler inden, yorulmalarından, açlık çekmelerinden ve karınlarına taş bağlamalarından sonra, onlar için önceden mutluluk öngörmüştüm. "

Allah'a kusursuz bir şekilde itaat eden Efendimiz Resulullah (s.a.v.) bu zorlukların tümünü çekti. Hatta karnına bağladığı taşları ashabıyla birlikte çözerek etsiz ve buğday ekmeği olmaksızın süt ve hurma yemişlerdi de ashabına şöyle demişti:

"Bu günkü rtfmetlerden yarın mutlaka sorguya çekileceksiniz."

Görüldüğü gibi Resulullah (s,a.v.) onların bu dar yaşayışlarını konfor sayıyor ve muhtaçlıklarını bile sorgu konusu yapıyor. Çünkü her iki yurdun (dünya ve ahiretin) halleri birbirinin aksidir, nitelikleri birbirinin tersidir. Cennet zorluklarla kuşatılmış haldedir. Zorlukları mümin dünyada, kafir ise ahirette çeker. Cehennem de çekici güzelliklerle donatılmıştır.

Kafir, dünyada bunlardan lezzet alır, mümin ise ahi-rette. O halde, hangi grupta yer aldığına bak.

Hak gizlice yine seslendi...

Dünyayı yarattım, sonra onun ehlini yarattım. Cehennemi de onlara yurt olarak var ettim.

Ahireti yarattım ve ahiret ehlini yarattım. Cenneti de onlar için istirahat yeri, Beni görmenin mahalli, devamlı kalış mekanı ve meskeni kıldım. Dünyayı, aleyhine daha önce hüküm verdiğim kimselere mülk yaptım. Bunun nedeni onlara duyduğum karşısında durulmaz gazabım ve lanetimdir. Onları önceden rahmetimin tapısından kovdum. Ahireti

de bütün huşu sahibi, içten Ah! edenlerin mülkü yaptım. Cennete varmak için kararlılıkla çabalayan, yarış için bağrına taş basan, bir an önce kavuşmak için koşan kimselere verdim. Çünkü o, asıl gayesinin Ben olduğunu, tek amacının Benim kerem sahibi vechimi görmek olduğunu ve Beni her türlü noksanlıktan tenzih etmek olduğunu ilan etmiştir, "ve's sabikune's sabi-kun. Ulaike'l mukarrebun / Önde olanlar öndedirler. İşte bunlar en yakın olanlardır." (Vakıa, 10-11) Üs-, tün ameller için yarışın, makamların ve hallerin hakikatlerini gerçekleştirin. Ta ki celal ve cemali müşahede etme makamına ulaşabilesiniz. "ileyhi yasa'du'l kelimu't tayyibu ve'l amelu's salihu yerfau.hu / O'na ancak güzel sözler yükselir. Onları da amel-i salih ulaştırır." (Fatır, 10) Bu, katımdan çıkardığım bu-rak'ıdır. Dolayısıyla bana döner. Çünkü sözleri amel-siz olur. Döndükleri zaman onu katımda eksiksiz ve bozulmamış halde bulurlar.

Perdelerinin Gerisinden Beliren İşaretleriyle Bir Nükte

"Ve hulika'l insanu daifa / İnsan zayıf yaratılmıştır." (Nisa, 28) Efendimiz (s.a.v.), müşahede saatinde dayandığı kütüğün üstüne çıktı. Yağmur duasına çıkınca Ona denildi: Nimet verdim ve denedim. Derken her tarafı yeşerttim, çünkü kıtlık ortadan kalktı. Ama bu nimetimi görmediler... Tutunduğu ağacın dalı, Allah'ın kulunu (s.a.v.) sarstı. İstersen Rahman'ın kulu da diyebilirsin. Halife kılınma meydanında dolanıp durdu. Ayrılık grubundan kaynaşma zirvesine doğru kanat çırptı. Celal ve Cemal vezirlerinin arasındaki itidal berzahında durdu. Su çekildi. İş bitti. Gemi, kupkuru Cudi dağına kuruldu. Başkasının üstünlük taslamakla vasfedildiği, Onunsa mütevazilik-le vasfedildiği bir anda.

Bir hikmeti açığa vurdu, bir sırrı gizledi. Onun katındakilere nasıl ulaşılmasın himmetlerin üstünlüğüyle ve nasip için taksim edilmişin ibraz edilişiy-le. Derken yırtılıp yarıldı. Öyle ki onun karşısında taç gibi oldular. O da bir hale gibi. Çünkü soy itibariyle Tek'in yüzünün ehliydiler. Eğer arkalarında, sağlarında ve sollarında onun gibisini görselerdi, mutlaka bir hale gibi veya bir zar gibi görürlerdi.

Dikenin yırtması sonucu gaipte olanların açığa çıkması için örtünün yırtılması varit oldu. Şek ve şüphe ortadan kalktı: "fe inne mea'l usri yusren. İn-ne mea'l usri yusren / Hiç şüphesiz her zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Ve her zorlukla beraber bir kolaylık vardır." (İnşirah, 5-6) Ah... Ah... açığa çıkan sırlardan ve parlayan aylardan. Ne yazık ki gören göz ve anlayan akıl yok.

Efendimiz (s.a.v.) öfkelendi. Çünkü Allah'tan başka düzmece tanrılar O'na eş koşuluyordu. İhtiyaçlar için bu düzmece tanrılara dayanılıyordu. Oysa Hak bütün kullara şah damarından daha yakındı. Sonra bizimle kendi arasına risalet perdesini indirdi. Kefalet anahtarlarını risaletin eline verdi. Onunla insanlara yazılı vekaleti iletti. Kalpler onların ellerine baktı. Çağrılarına yöneldi. İhtiyaçlar tükenince gecenin başından yola koyuldular. Ah! Hasret... ne uğursuz bir dönem... Kederinin giderilmesi garanti edilen bir tek kişinin gücüne bile sahip olamadılar. Bu onun için sahih olmasına rağmen günü de geçip git-ti. Böylece ömrünün yarısını yaşadı. Bununla ömrü arttırıldı. Öbürü ise engin kaba ilişkin haberleri elde etmeye ortak oldu. Öyle ki tümünün yaratıcısı yokmuş da bu Resul biricik rızık veren imiş gibi. Allah, Sıddık-ı Ekber, sır ve apaçık sancak sahibi Ebubekir'den razı olsun. Eminler emini, hidâyet bayrağı Nebiler efendisinin ölümüyle yaşanan o en büyük felaket gününde minbere çıktı. Bizim güçlüler güçlüsü bildiklerimiz akıllarını yitirmişti, bir de zayıfları düşün! Mahzun (ya da eski) dost, tıpkı Hümeyra (Aişe) anamız gibi kıpkızıl kesilmişti. Çünkü şiddetli hüznü yüzüne vurmuş, ağlıyordu. İçlerinde gözleri en zayıf olandı, ama gözbebeği en keskin en yakin imana sahip olandı. Şöyle dedi: "Muhammed'e tapan varsa, bilsin ki Muhammed öldü. Allah'a tapan ise, bilsin ki Allah daima diri ve ölümsüzdür." Sonra bu parlak sözlerine delil olarak şu ayeti okudu: "Ve'rria Muhammedun illa resul. Ked halet min kablihi'r rusul / Muhammed ancak bir resuldür, Ondan önce de resuller gelip geçti..ilh," (Âl-i-İmran, 144) ardından şu ayeti okudu: •"inneke riieyyt-tun ve

innehum m&yyitiıun / Sen öleceksin, onlar da ölecekler." (Zümer,30) Sonra bu hususta birbirleriyle tartışan herkese hitap etti. İşte bu İlahi güçtür. Bu, kuvvet olarak zühdünden, sahip olduğu her şeyi Allah ve resulü için sarfetmesinden kaynaklanıyordu. Göğüs kafesini açtı, gizli sırlarını gösterdi. İlmini sergilemek suretiyle Allah katındaki yerini ve değerini gözler önüne serdi. Faruk (r.a), onun açıklamasını ikrar etti. Çünkü fethin alametlerini gözleriyle görmüştü. Sıddık (r.a) bundan önce de, anahtarlara ve memleketlerin divanına sahip olduğundan beri, ona açıktı. O, efendimizin (s.a.v.) sevgilinin, en yüce dostun huzuruna göç etmesini bekliyordu. Efendimiz (s.a.v.) onu kendi süsüyle bezemişti. Çünkü nuruna ve tıynetine ortaktı. Sonra zorlukta ve kolaylıkta Onun yolunu izledi. Çünkü Efendimiz (s.a.v.), onun kendisiyle beraber ve kendisinin izinde olması yönünde dua etmişti. Ona uyumluluk delilini göstermişti. Kendisinin ve Sıddık'm müsabakasına işaret etmişti. Bu müsabakada Nebi (s.a.v.) Sıddık'ı geçmişti, bu yüzden ona denildi ki: "Orada dur; çünkü Rabbin kadim bir sesle sana salât ediyor." Derhal ünsiyet kurdu, bedenin hissetmesi açısından duygulandı. Sırlar açığa kavuştu, bu yüzün yüceliğinde nurların parıldayışları görüldü.

Şimdi biz Efendimizin (s.a.v.) cemal ve celal vezirlerinin önünde duruşuna yeniden dönelim. Bahşedilmiş, haşin ve asık suratlı vezirine işaret etti ki: Senin dehşetin büyük düşman kalabalıklara helak ve yıkım olarak göründü. Gök gürlemelerinin ürkütücü sesi, yıldırımların göz alıcı çakışı ve yağmur okları arasında. Bunun üzerine çok sayıdaki askerlerine emretti, bir tarafa meylederek dedi ki: Benim gücüm helak etmedi, aksine müsamaha etti. Bunun üzerine cemal tebessüm etti ve dedi ki: Doğru söylüyor... Ya Resulallah! sen de doğru söylüyorsun. Arkadaşım hakkı ifade etti, sen de hakkı söyledin. Biz, dağıtmaksızın kaynaştırdık, ölüme öncelik vermeden hayat verdik. Arkadaşımın iddiasında doğru olduğunu sana göstereceğim. O güzel göz bebeğine göz kamaştırıcı bir münezzehi göstereceğim, onu ihtiva edip özümsemesini sağlayacağım. Onları aleme iki emin, iki dost, iki yaren olarak aleme gönderdi. Efendimiz (s.a.v.) ayn huzuruna döndü. "nerede"nin olmadığı yerde keyfiyetsiz kayboldu. Bu yüzden Efendimizin (s.a.v.) sadece bizim aramızda öteden beri görülebilen somut sureti ve malum hareketleri görüldü. Bu yüzden dedik ki: Onun müşahede ettiklerini yapraklara yazmamız gerekir. Atlılar ve yoldaşlar alıp diyarlara ulaştırdılar. Kitaplarda, minberlerde. Mihraplarda ve bütün ufuklarda okundu, "ma li haza'r resulü ye'kulu't taame ve yemşi fi'l esvak / Bu resule ne oluyor, yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor." (Furkan, 7) Bu, güç yetirilmez bir tökezlemeydi. Dayanılmaz bir çığlıktı. Haşre sevk ediliş esnasında bunu söyleyen kişi cezasını görecektir: "İza belağte ennefse terak, ve kıyle men rak, velteffetis saktı bis sak / Ne zaman ki can köprücük kemiğine dayanır. Tedavi edebilecek kimdir? denir. Bunun gerçek bir ayrılış olduğunu anlar." (Kıyame, 26-28) Bu tökezlemede payı olan herkes, Rabbine sevk edildiği zaman karşılığını görür. O halde siz siz olun, gayet açık ve berrak bir imanla inanın. Aksi takdirde, andolsun ki, misak açılır ve boğazınıza yapışılır.

Ebu Davud "Mürsel" hadisler kapsamında bu konuyla ilgili olarak Serik'ten, yani İbni Ebu Nemr'den, o da Ata b. Yesar'dan rivayet eder ki, Ne-cid bölgesinden bir adam Resulullah'ın (s.a.v.) yanına gelerek şöyle dedi: Ya Resulallah! kuraklık yaşıyoruz. Helak olduk. Allah bize rahmetini ulaştırmadı. Allah'a dua et, bize yağmur yağdırsın. Bunun üzerine Resulullah Efendimiz (s.a.v.) dua etti. Adam gitti. Bol yağmur yağmış, o sene ihya olmuşlardı. Sonra ertesi yıl bir daha geldi ve dedi ki: Ya Resulal-lah! Bizim için Allah'a dua ettin, önceki senemiz ihya oldu. Bu sene için de dua et. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle dedi: "Kafirler gibi mi yağmur isteyeyim? Hayır, memleketine geri dön."

Mümin Nefsine Bazen Zorluk Bazen Rahatlık Yaşatır

Şu lafzın ihtiva ettiği sırlara bak! Resulullah (s.a.v.) yağmurun, Allah katından belli bir

ölçüye göre yağdığını ve bu talebin yağmurun belli bir ölçüyle yağması gerçeğine uygun olmadığını biliyordu. Bu yüzden "Kafirler gibi mi yağmur isteyeyim?" diyerek bu talebi reddetti. Böyle bir talepte bulunan adamı bundan alıkoymaya yönelik öğüdünde nice ilimler gizlidir. Rahat, konfor ve maddi genişliğin devamlılığını kafirler topluluğuyla irtibatlandırdı ve müminin, nefsini zorluk ve sıkıntı ile rahat ve konfor arasında dolaştırdığını, bazen bolluğu bazen de yokluğu yaşattığını dile getirmiş oldu. Ayrıca müminin kalbinde korku ile ümit birlikte olur. Ki azla yetirmeye ve zühde koşsun. Kimin dünyada yiyecek ve içeceği ve nimeti sürekli ve bol olursa, kesin olarak bilsin ki bu nimet onun için azap ve cehennemdir. Kıt imkanlara sahip yoksul da bu muhtaçlığına sevinsin. Elinden geldiğince bundan dolayı nefsini şükretmeye teşvik etsin. Zengin insanın hayatını gamlı, kederli göstersin. Bu şekilde zengin hayatını kederli görmesinden dolayı ecir alacağını söylesin. Malın tamamen yok olmasından veya eksilmesinden Allah için huzur hissetmesini telkin etsin. Şu tek sözü görüyor musun, nasıl iki avucu birden dolduruyor?! İki zümreye de nasıl öğüt veriyor?! Çünkü Hz. Resulullah (s.a.v.) bütün sözleri kapsayan, her şeyi kesin olarak çözümleyen hikmetli kitap verilmiştir. Nefsin cevap vermekte duraksadığını görünce ona şu ayetleri delil olarak gösterdim: "Ve enzelna mine's semai maen bi kader / Biz gökten belli bir ölçüyle bir su indirdik." (Mü'minun, 18) "ve ma nezzelehu illa bi kaderin ma'lumin / Onu ancak bilinen bir ölçüyle indirdi." (Hicr,21) "velakin yenzilu bi kaderi ma yeşau / Fakat dilediği ölçüde indirir." (Şura,27) Ey dostum! Allah bakışını doğrultsun. Şu işaretlerin içerdiği anlamlar üzerinde düşün. Şu ibarelerin ihtiva ettiği bilgileri, sırları ve makamları tefekkür et.

Nefis, bu incileri dizişimi, örtülü bu sırları şu perdelerin gerisinden sergileyişimi duyunca hüsranda olduğuna kesin olarak inandı. Yüce zatların temiz akıl sahipleri olduklarını anladı. Sünnet ve cemaatten ayrılmamak üzere dinleyip itaat etme sözünü verdi. Öncekilerin üstünlüğünü ve ileride oluşlarını kabul etti. Onların öğretici imamlar olduklarını itiraf etti. Ayrıca kıyametin yaklaşmakta olduğuna, kıyamet günü ile günümüz arasındaki zamanın tükenmekte olduğuna inandı. Çünkü bu ümmeti şereflendiren ve ümmetin fazilet kaynağı olan Peygamberin (s.a.v.) belirttiği gibi, kıyametin şartları ve alametleri ortaya çıkmıştır: "Kıyamet alametlerinden biri, bu ümmetin sonraki kuşaklarının önceki kuşakları lanet-lemesidir."

Bu memlekette bu şartlardan ve alametlerden bir çoğunu gördük. Keşke kendilerinden önceki kuşaklara söverken sadece kendi düzeylerindekilerle yetin-selerdi de çok daha yüce olan şahsiyetlere dil uzat-masalardı. Allah'a yemin ederim ki ey dostum! Kardeşin, burada İsa efendimize (a.s.), bazı sahabelere ve hatta Celal ve Kerem sahibi yüce Allah'a sövüldü-ğünü duydu.

Bu tarikata mensup olarak bilinenlere gelince, tarikattan çıkmaya iyice yaklaşmışlar, daha doğrusu tarikattan çıkmışlar. Çünkü duyduğuma göre onlardan bir grup, Hak ile beraber visal hakikatlerini gerçekleştirdiklerini ileri sürerek Resulullah'm (s.a.v.) şefaatine ihtiyaçlarının olmadığını söylemişlerdir. Eğer onların hallerini görseydin, hiç şüphesiz oluşu tamamlanmamış, gözü gördüğünden dolayı öfkelendiren bir manzarayla karşılaşacaktın. Aralarında imam olarak öne çıkmış, yaratılış gayesini bilmediği halde Hak ile tam keşif iddiasında bulunan biri şöyle dedi: "cennet bu şekilde yaratılmamış." Güya bu sonuca, ulu orta keşfi ve zayi olup giden zayıf aklı ile ulaşmış. Senin dostun, birini dinledi. Müzik dinlediği için bazı arkadaşları onu ayıpladılar. O da onlara şu cevabı verdi: benim gibi birine böyle söylenir mi? Cebrail'in ve meleklerin beni dinlemesi güzel olmaz." Hemen onun bu sözlerine karşı çıktım. Sonunda tev-be etti, Allah'tan bağışlanma diledi ve pişman oldu. işte onların her zaman uyanık kalpleri, Rablerine bakan parlak yüzleri . Hayır, Allah'a yemin ederim ki "Ve vucutıu. yevmeizim basırah, tezunnu ey yuf'ale biha fakırah / yüzler vardır ki, o gün buruşacaktır; kendilerinin, bel kemiklerini kıran bir felakete uğratılacağını sezeceklerdir." (Kıyame, 24-25)

Üveys el-Karani (r.a.)

Muttakiler ve Halleri Gizli Kimseler bahsi

Dostuma -Allah onu korusun- anlatayım: Benim habis nefsim ve kötü sırdaşım, bu seyyçuvalerin, imamların ve önderlerin haberlerini duyunca, onlar karşısında küçük kaldığı için Üveys'in (r.a) sözlerini aşkla dinlemek istedi ve bana dedi ki: Onunla ilgili olarak sana ulaşan bazı şeyleri benim için yaz. Ben artık dilimden onun zikrini düşürmeyeceğim, bundan sonra tartışma sergisini düreceğim. Örnek verme ve karşılıklı konuşma kapısını kapatacağım. Dilediğin cehd türlerini bir kenara atacağım. Çünkü ben artık uyumlu ve yardımcı biriyim. Bu şekilde kısa yolu tutup, uzun yolu terk etmek istemesinden dolayı Allah'a şükrettim. Onun doğru yolu izlemek istediğini anladım. Ona dedim ki: Evet, sana anlatayım. Bana Ebu Muhammed b. Yahya anlattı. Ona Ebubekir b. Ebu Mansur anlatmış. O Ebu'l Fadl b. Ahmed'den duymuş. Ona Ebu Ahmed b. Abdullah babasından aktararak anlatmış. O Hamid sb Mahmud'dan duymuş. O Seleme b. Şebib'den duymuş. Ona Ebu'l Ve-lid b. İsmail el-Harrani anlatmış. Ona Muhammed b. İbrahim, Ubeyd'den aktarmış. O, Muhammed b. Ye-zid'den, o Nevfel b. AbduUah'dan, o Dahhak'tan, o Muzahim'den, o da Ebu Hureyre'den (r.a) şöyle duymuş:

Üveys el-Karani Cennet Meliklerinden Biri Oldu

Bir gün Resulullah (s.a.v.) ashabından bir grup arasında otururken şöyle buyurdu: "Yarın cennet ehlinden bir adam sizinle namaz kılacaktır."

Ebu Hureyre der ki: O adamın ben olmasını temenni ettim. Sabah erkenden geldim ve Resulullah'm (s.a.v.) arkasında namaz kıldım. Mes-cidde kalmaya devam ettim. Herkes dağılıp gitti, sadece ben ve o kaldık. Biz öyle otururken siyah bir adam çıka geldi. Üzerinde bir hırka vardı ve hırka yamalıydı. Adam geldi ve elini Hz. Resulullah'm (s.a.v.) elinin içine koydu. Sonra şöyle dedi: Ey Allah'ın Nebisi! Benim için Allah'a dua et. Resulullah (s.a.v.), şehit olması için dua etti. Ondan yoğun bir misk kokusu alıyordum. Dedim ki: Ya Resulallah! Bu o adam mıdır?... Evet, dedi, o falan oğullarının köle-sidir. Dedim ki: Ey Allah'ın nebisi! Onu satın alıp azat etsen olmaz mı? Buyurdu ki: Allah onu cennet meliklerinden biri yapmak isterken ben bunu nasıl yapabilirim, ey Ebu Hureyre! Hiç şüphesiz cennet ehlinin melikleri ve efendileri vardır. Bu siyah adam cennet meliklerinden ve efendilerinden biri olacaktır. Ey Ebu Hureyre! Yüce Allah muttaki (etkiya), velayet makamları gizli (ahfiya) ve iyi (ebriya) olarak yarattığı kimselerin saçlarının başlarının dağınık, yüzlerinin toz toprak içinde, sadece helal kazançla yetindikleri için karınlarının aç olmasını sever. Bunlar emirlerin yanına girmek için izin istediklerinde bu görüntülerinden dolayı kendilerine izin verilmez. Zengin kadınlarla evlenmek istediklerinde bu kadınlar onlarla evlenmezler, ortalıkta görünmedikleri zaman kimse onları merak edip aramaz. Ortalıkta görünseler de kimse onları davet etmez. Bir yere çıkıp gelseler, gelişlerinden dolayı sevinilmez. Hasta olsalar ziyaret edilmezler. Ölseler cenazelerine katılan olmaz. Oradakiler dediler ki: Ya Resulallah! Onlardan birini nasıl görebiliriz. Buyurdu ki: Onlardan birisi Üveys el-Karani'dir. Dediler ki: Üveys el-Karani kimdir? Buyurdu ki: Gözleri ela ve beyazı kırmızıya çalar. İki omzunun arası geniştir. Orta boyludur. Gayet esmerdir. Çenesi göğsüne değer. Gözleri her zaman secde yerine bakar. Sağ elini sol elinin üzerine koyar. Kur'an okur ve nefsinin haline ağlar. Bütün bedeninin kaplayamayan iki abası vardır. Üzerinde yünden bir izar bulunur. Yeryüzünde bilinmez, ama gökyüzünde bilinir. Allah'a yemin etse, mutlaka yemini yerine gelir. Haberiniz olsun, onun sağ omzunun altında beyaz ve parlak bir ben vardır. Bilesiniz ki kıyamet günü, kullara: cennete girin, diye seslenüirken, Öveys'e şöyle denir: Sen dur ve şefaat et. Allah, Rebia ve Mudar kabileleri sayısınca insan hakkında ettiği şefaati kabul eder. Ey Ömer! Ey Ali!... İkiniz onunla karşılaştığınız zaman sizin için Allah'tan bağışlama dilemesini isteyin. Allah da sizi

bağışlar. Ravi der ki: Ömer ve Ali, yirmi sene boyunca onu aradılar, ama rastlayamadılar. Vefat edeceği sene Ömer (r.a) Ebu Kubeys dağına çıktı ve en yüksek sesiyle şöyle seslendi: Ey Yemenli hacılar! Murad kabilesinden Üveys adlı biri var mıdır? Uzun sakallı yaşlı bir adam ayağa kalktı ve şöyle dedi: Biz Üveys kimdir bilmiyoruz? Ancak benim, Üveys adında bir yeğenim var. O önemli biri değil, durumu da zayıftır. Basit bir adamdır. Bu yüzden senin huzuruna çıkartmadık. Şu anda bizim develerimize bakıyor. Bizim önde gelenlerimiz arasında hakir görülür. Ömer, onu kast etmiyormuş gibi görmezlikten geldi. Şöyle dedi: Senin bu yeğenin nerede benim aradığım kişi nerede! Adam, evet, doğru söylüyorsun, dedi. Sonra Ömer: Nerede kalıyor? dedi. Arafat'ta misvak ağaçlarının orada, dedi. Ömer ve Ali derhal merkeplerine binerek Arafat'a gittiler. Baktılar ki, bir ağacın dibinde namaz kılıyor. Develeri de etrafında otluyor-lar. Merkeplerini bir yere bağlayarak onun yanına gittiler. Esselamu aleyke ve rahmetullahi ve bereka-tuh, dediler. Üveys namazını kısa tuttu . bitirdikten sonra: ve aleykuma'sselam ve rahmetullahi vebereka-tuh, dedi. Kimsin? dediler. Deve çobanı, kabilenin ücretlisi, dedi. Dediler ki: Senin ne güttüğünü, ücretli olup olmadığını sormuyoruz. İsmin ne?. Dedi ki: Abdullah. Dediler ki: Biliyoruz ki: göklerde ve yerde bulunan herkes Allah'ın kuludur. Annenin sana verdiği isim nedir? dedi ki: Benden ne istiyorsunuz? Dediler ki: Hz. Muhammed (s.a.v.) bize Üveys el-Kara-ni'yi vasfetti. Senin gözlerinin onun vasfettiği gibi ela ve beyazının da kırmızıya çalan olduğunu gördük. Bize, senin sağ omzunun altında beyaz parlak bir ben olduğunu da haber verdi. Omzunu bize göster. Eğer böyle bir ben varsa o sensin. Üveys omzunu açtı. Orada ben olduğunu gördüler. Hemen onu öpmeye başladılar. Sonra dediler ki: Senin Üveys el-Kara-ni olduğuna şahitlik ederiz. Bizim için Allah'tan bağışlanma dile, bizi bağışlasın. Dedi ki: ne kendim için ne de Adem oğullarından hiç kimse için özel olarak bağışlanma dilemem. Ancak denizde ve karada bulunan tüm mümin erkek ve mümin kadınlar, tüm müslüman erkek ve müslüman kadınlar için bağışlanma dilerim. Allah benim durumumu size gösterdi ve beni size tanıttı. Peki siz kimsiniz? Ali (k.v.) dedi ki: Bu, müminlerin emiri Ömer'dir. Bense Ali b. Ebu-talib'im. Üveys derhal ayağa kalktı ve şöyle dedi: Es-selamu aleyke ye emirel müminin ve rahmetullahi ve berekatuh ve senin de üzerine olsun Ebutalib'in oğlu! Allah bu ümmetten dolayı size hayırla ödüllendirsin. Dediler ki: Ve seni de Allah senden dolayı hayırla ödüllendirsin. Ömer dedi ki: Yerinde bekle, Allah sana rahmet etsin. Mekke'ye gideyim de sana bağış olarak yiyecek, fazla olan giyeceklerimi getireyim. Burada buluşalım. Dedi ki: Ey müminlerin emiri! Seninle buluşamam. Bu günden sonra beni tanıyacağını da sanmıyorum. Yiyeceği, giyeceği ne yapayım. Üzerimde bir izar ve yünden bir hırka olduğunu görmüyor musun? Sence bunları ne zaman eskitebilirim? Ayağımdaki nalımlarımın dikişlerinin sağlam olduğunu görmüyor musun? Sence onları ne zamana kadar eskitirim? Develeri gütmeme karşılık dört dirhem aldım. Sence onları ne zaman yiyebilirim? Ey müminlerin emiri! Benimle senin önünde dar bir geçit vardır. Oradan ancak zayıf, çelimsiz ve hafif kimseler geçebilir. Allah sana rahmet etsin. Ömer onun bu sözlerini dinleyince kırbacını yere vurdu. Sonra yüksek bir sesle şöyle dedi: Keşke Ömer'in anası, Ömer'i doğurmasaydı. Keşke Ömer'in anası kısır olsaydı da ona gebe kalmasaydı. Bu sözleri ve içeriklerini kim tuta!

Sonra Üveys yüksek bir sesle şöyle dedi: Ey Müminlerin emiri! Sen bunları burada tut. Ben de burada tutayım. Derken Ömer geri döndü. Üveys de develerini sürüp gitti. Kabileye develerini teslim etti. Çobanlıktan ayrıldı. Allah'a kavuşuncaya kadar ibadetle meşgul oldu.

Muğire şöyle der: Üveys el-Karani bütün giysilerini sadaka olarak verirdi de kendisi çıplak kaldığı için Cuma namazına gitmek için üzerine giyeceği elbise bulamazdı." Bunu destekleyen bir diğer rivayet de Ibni Dinar'dan rivayet ettiğimiz şu hadistir: Resu-lullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimden öyle kimseler vardır ki üzerlerine giyecek elbiseleri olmadığı için mescide veya namaz kıldığı namazgahına gelemez. İmanı da insanlardan istemesine engel oluşturur. Üveys el-Karani onlardan biridir."

Abdullah b. Seleme şöyle der: Azerbaycan'da sefere çıkmıştık. Üveys de bizimle beraberdi. Seferden dönerken Üveys hastalandı. Onu taşıdık. Çok geçmeden öldü. Bunun üzerine konakladık. Baktık ki taze açılmış bir mezar, ısıtılmış su, kefen ve kafur oracıkta hazır bulunuyor. Hemen yıkadık, kefenledik, namazını kılıp defnettik. Giderken birbirimize şöyle dedik: dönüp baksak da mezar yerini öğrensek. Döndük, baktık ki ortada ne kabir var ne de bir iz.

Bedenlerin Nefsi olduğu gibi Ruhların da Nefsi Vardır

Herem b. Hayan anlatıyor: Kufe'ye gittim. Tek gayem Üveys'i bulmaktı. Önüme gelene onu soruyordum. Sonunda Fırat nehrinin kenarında onu buldum. Abdest alıyordu, elbiselerini yıkıyordu. Onu daha önce duyduğum vasıflarından tanıdım. Esmer tenli, saçları kısa kesilmiş. Sakalları gür ve heybetli biriydi. Selam verdim, onunla musafaha etmek için elimi uzattım. Benimle musafana etmekten kaçındı. Durumunun dehşeti karşısında ibretten donakaldım. Dedim ki: Esselamu aleyke ya Üveys! Nasılsın ey kardeşim? Dedi ki: Sana Allah esenlik versin ey Herem b. Hayan. Beni sana kim gösterdi? Allah, dedim. Dedi ki: Rabbimiz olan Allah münezzehtir. Rabbimizin vadi mutlaka yerine gelir. Dedim ki: Allah sana rahmet etsin. Adımı ve babamın adını nereden bildin? Allah'a yemin ederim ki ben seni bu güne kadar hiç görmedim, sen de beni görmedin? Dedi ki: Nefsim senin nefsinle konuşunca ruhum senin ruhunu tanıdı. Çünkü bedenlerin nefisleri olduğu gibi ruhların da nefisleri vardır. Diyarları uzak da olsa, menzilleri ayrı da olsa, müminler Allah'ın ruhuyla birbirlerini tanırlar.

Dedim ki: Bana Resulullah'tan (s.a.v.) hadis rivayet et, senden onları ezberleyeyim. Dedi ki: Ben Resulullah'ı (s.a.v.) hiç görmedim. Onunla beraberliğim olmadı. Onu gören bazı adamlar gördüm. Onun hadislerinden bazıları size ulaştığı gibi bana da ulaştı. Ben üzerime bu kapıyı açmak istemiyorum. Kadı ya da müftü olmak istemiyorum. Ben nefsimle uğraşıyorum. Dedim ki: Bana Kur'an'dan ayetler oku. Senden dinlemek istiyorum. Bana dua et ve tavsiyede bulun. Bunun üzerine elimden tuttu, Fırat kenarında yürüdük. Sonra şöyle dedi: En gerçek söz, en doğru söz ve en güzel kelam Rabbimindir. Rabbim buyuruyor ki: Euzu billahi mineşşeytanirrecim. "inne yevme'lfasli mikatehum ecmain / Şüphesiz hüküm günü, hepsinin bir arada buluşacağı gündür." (Du-han, 40)

Sonra öyle bir hıçkırdı ki bayıldığını sandım. Ardından "Yevme la yuğni mevlen anmevlen şey'eu ve la hum yunsarun, illa mer rahımellah innehu huvel aziyzur rahıym / O gün, dostun dosta hiçbir faydası olmaz, kendilerine yardım da edilmez. Ancak Allah'ın merhamet ettiği kimseler böyle değildir, şüphesiz O, azizdir, merhametlidir." (Duhan, 41-42) Sonra bana baktı ve şöyle dedi: Ey Herem b. Hayan! Baban öldü. Sen de ölmek üzeresin. Ebu Hibban Halilurrahman öldü ey İbni Hayan! Musa Neciyurrahman öldü ey İbni Hayan! Muhammed öldü. Ölenler ya Cennete ya da Cehenneme giderler. Adem öldü, Havva öldü ey İbni Hayan! Resulullah'ın (s.a.v.) oğlu İbrahim öldü. Ey İbni Hayan! Müslümanların halifesi Ebubekir öldü. Kardeşim, dostum ve safim Ömer öldü. Ah Ömer! Bu konuşma Ömer'in halifeliğinin sonlarında oldu.

Dedim ki: Allah sana rahmet etsin, Ömer ölmedi ki! Evet, Rabbim bana onun ölüm haberini verdi. Ben ne söylediğimi biliyorum. Ben ve sen yarın ölümde buluşacağız. Sonra sessizce dualar etti. Ardından şöyle dedi: Bu, sana vasiyetimdir ey İbni Hayan! Allah'ın kitabından ayrılma. Salih müminlere ve sa-lih müslümanlara ölüm haberini ver. Sana, kendi nefsimin ve senin nefsinin ölüm haberini verdim. Ölümü sıkça zikret. Eğer kalbinin bir göz açıp kapama anı kadar bile ölümü unutmamasını sağlayabilir-sen bunu yap. Döndüğün zaman kavmini uyar. Nefsinle mücadele et. Cemaatten ayrılma, yoksa bilmeden dininden ayrılırsın. O zaman ölünce kıyamet günü cehenneme girersin.

Sonra şöyle dedi: Allah'ım! Bu, beni senin için sevdiğini ve senin için beni ziyaret

ettiğini söylüyor. Cennette, selam yurdunda beni ziyaret etmesini sağla. Onu dünya nimetlerinin azına razı olan biri kıl. Dünyadan ona verdiğini herhangi bir nimetin kolay elde edilir ve afiyet verici olmasını sağla. Onu, senin verdiğin nimetlere şükredenlerden biri kil. Seni Allah'a emanet ediyorum ey Herem b. Hayan. Selam üzerine olsun. Bu günden sonra benden bir şey taleb ettiğini görmeyeceğim. Benden isteme. Beni an, ben de seni anayım. Benim için dua et, inşallah. Buradan git ki ben de buradan gideyim. Ben onunla bir saat kadar yürümek istedim, fakat o bunu istemedi ve ağlayarak benden ayrıldı, ben de ağladım. Sonra bir yola girdi. O günden sonra kaç kere onu aradıy-sam, onun hakkında en ufak bir bilgiye sahip olan tek kişiye rastlamadım.

Bu hikayeyi bize Ahmed eş-Şahid, Muhammed b. Abdullah'tan, o Said b. Abdullah'tan, o Ebu'l Fadl'dan, o Ahmed b. Abdullah'tan, o Muhammed b. Cafer'den, o Muhammed b. Abbas b. Eyyub'dan, o Yahya b. Muhammed b. Seken'den, o Yahya b. Kesir'den, o Heysem b. Cürmuz'dan, o Hamran'dan, o Selman et-Teymi'den, o Eşlem el-İcli'den, o Dahhak el-Cürmi'den, o da Herem b. Hayyan'dan rivayet etti.

Ey Nefis! İşte bu, Allah için ve Allah uğruna sevdiğin Üveys'e dair bir rivayetti. Eğer sözü gereğinden fazla uzatmış olmasaydık, ona ve onun gibi tabiin önderlerine dair haberleri kafi miktarda aktarırdık. Fakat sen bu kadarına kanaat getirdin. O halde Allah'a itaat etmekten, Resulüne tabi olmaktan ayrılma. Böylece yepyeni bir İslamla teslim oldun. Allah nefsin bu teslimiyetini sabit kılsın. Allah'ın Nebisinin (s.a.v.) müslüman kadınlardan aldığı sözlerin aynısını ben de nefisten aldım. Onu bu sözlerin tümüyle bağlı kıldım. Nefis bunların değerini biliyor. Sözünde durduğu zaman hangi ödülü alacağını, sözünde durmaması durumunda hangi cezaya uğrayacağını da biliyor.

İşte bu ey velim! -Allah varlığını hayır üzere daim etsin- Mekke-i Mükerreme'de -Allah onu korusun-benimle nefsim arasında geçen bir olaydır. Şimdi tekrar dostum, safim ve Allah için kardeşim Ebu Muhammed'e dönüyorum. Allah bizi ve onu muvaffak kılsın. Diyorum ki:

İmdi... Ey kardeşim!

İnsanların büyük bir kısmı, insanların kötülüklerinden, günahlarından ve sorumluluklarından dolayı Allah'tan korkarlar ve onların günahlarından emin olurlar. Bu, akıllı bir insanın yapacağı iş değildir. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "Katilullezine yelvunekum mine'l kuffari / Size en yakın olan kafirlerle savaşın." (Tevbe,123) Sana en yakın olan ve en çok sana saldıran düşman, senin bedeninin kalıbı içindeki nefsindir. Akıllı bir insan için nefisle mücadele etmek yeterli bir uğraştır. Senin içinde bulunduğun şu zaman kötülük, şer zamanıdır. Bu zamanda helal lokma o kadar az, haram lokma da o kadar çok ki! Köpek azgınlığı insanların kalbindedir. Bu yüzden karınlar doymaz, nefisler ikna olmaz, gözlerden yaş akmaz. Dolayısıyla dualar da duyulmaz. Çünkü helal azalmıştır. Eğer mürid yüzsüzlük etmeseydi, sadece zorunluluk halinde yiyecek alsaydı, o zaman çok az bir şey ona yeterdi. Müjdeler olsun sana, ey dostum! Allah senden razı olsun. Bu yiyecekler hususunda kardeşlerimi Mağrib kapısından Mekke-i Müşerrefe'nin kapısına kadar imtihan ettim. O süre içinde karnıma senin yiyeceğinden daha halis bir lokma girmedi. Senin verdiğin yiyeceği yerken öyle bir haz alırdım ki bu hazzı vasfedebilmek mümkün değildir. Bunun sebebi; nefislerin iyiliği ve yiyeceği verdiği zaman kalbinin ona bağlı kalmamasıydı. Ancak senin ve İbni Murabit'in zamanını ve vaktini bildikleri bir olay hariç. Bu, bu konuda işiteceğin en garip hadisedir. Ki bu aslında benzeri olaylarda dayanılan bir kuraldır. Berire'ye infak edilen, ama Hz. Resulullah'a (s.a.v.) haram olan et meselesi. Bu etin bir miktarı Resulullah (s.a.v.) hediye edilince sırf helal olarak ondan yemiştir. Nitekim şöyle buyurmuştur: "Bu et Berire'ye verilmiş bir sadakadır. Bize ise hediye edilmiştir."

Dikkat et ey dostum!

Zihnini bu mesele üzerinde yoğunlaştır. Çünkü bu, çok ince, çok latif bir meseledir. Bununla sana bir armağan vermek istedim. Ki en güzel armağanlardan biridir. Çünkü şeriatın Allah katından kulun içinde yerleştirdiği sayısız ilimlere dair nice sırlar sana verilir.

Şeyh-i Ekber'(r.a.)in
Karşılaştığı Tasavvuf Büyüklerinden
Bazılarının Hal Tercümeleri

Bir çok şeyh, ihvan ve kadınla karşılaştık. Eğer önceki kuşakların halleri yazıldığı gibi bunların hallerini tedvin etsem, amellerde, kararlılıkta, işarette ve niyetin sahihliğinde hali hal ve ayni ayn olarak görürdün..

Ey dostum!

Gel, ayrılık üzerine yas tutalım

Bizi bırakıp giden kardeşlerimizin

Ardından iyiliklerini anlatalım

Karşılaştıklarımdan bazılarının hallerini sana anlatacağım...

1- Ebu Cafer Ahmed el-Ureybi (r.a.)

Onlardan biri, Allah yolunda (tarikinde) ilk karşılaştığım kişi olan Ebu Cafer Ahmed el-Ureybi'dir (r.a). Bu mübarek tarikati ilk tanımaya başladığım günlerde İşbiliye'de bize ulaştı. Onun yanma ilk koşan bendim. Yanma girdim. Zikirle şöhret bulmuş bir şahısla karşılaştım. Adını söyledim. Ondan ne istediğimi anladı ve bana şöyle dedi: Allah'ın yoluna girmeye mi azmettin? Ona dedim ki: Kul azmeder, ama onu sabitleştiren Allah'tır. Bana dedi ki: Kapıyı kapat, sebepleri koparıp at. Çok bahşedenle otur. Allah seninle perdesiz konuşur. Bu tavsiyeleri esas alarak amel ettim. Nihayet önüm açıldı. Okuma yazma bilmeyen bir bedeviydi. Hesaptan anlamazdı. Tevhid ilminden bahsettiği zaman sadece dinlerdin. Himmetiyle zihinleri kontrol altına alır, sözleriyle varlığı tuz buz ederdi. Onu her zaman abdestli, kıbleye yönelmiş olarak zikreder halde bulurdun. Zamanının çoğunu oruçlu geçirirdi. Frenkler onu esir aldılar. Bunu daha önce bildirmiş ve gafillere, yarın herkes esir alınacak demiştir. Nitekim sabah erkenden düşman saldırısına uğradılar. Hepsi esir düştü. Frenkler ona saygı gösterdiler. Onun için güzel bir ev hazırladılar. Orada hizmetlerine devam etti. Sonra yanında esir bulunduğu kafirle beş yüz dinar vermesi durumunda serbest kalacağı hususunda anlaştı. Bizim yanımıza geldi. Ona denildi ki: Senin için bu parayı iki veya üç kişiden toplayalım. Dedi ki: Hayır, bir çok kişiden istiyorum. Eğer imkanım olsaydı, her insandan bir zerre alabilseydim, mutlaka yapardım. Çünkü yüce Allah bana bildirdi ki: Terazide amelleri tartılan her insanda hayır olarak bir şey varsa bu onu ateşten kurtarır. Böylece o, hayrın bütün Muhamrned (s.a.v.) ümmetine ulaşması için bu olayı bir fırsat bildi.

Onunla ilgili bir hikaye de şudur: İşbiliye'de yanımızda bulunduğu bir sırada ona denildi ki: Kas-ru Kettame halkı yağmura muhtaçtır. Onların yanına git, onlar için yağmur duasına çık. Belki Allah onlara yağmur yağdırır. Derhal yola çıktı. Hizmetçisi Muhammed de beraberinde yola çıktı. Bizimle söz konusu kabile arasında deniz vardı. Sekiz günlük yol vardı. Bazı arkadaşları ona dediler ki: Burada onlar için Allah'a dua et. Dedi ki: Onların

yanına gitmem emredildi. Böylece yanımızdan ayrıldı. Kasru Ketta-me'ye varıp içeri girmek üzereyken, girmesine engel oldular. O da orada onların üzerine yağmur yağması için dua etti. Fakat onlar bunu bilmiyorlardı. Allah oracıkta üzerlerine yağmur yağdırdı. Oradan döndü, şehre girmedi. Sonra yanımıza vardı. Onunla beraber giden hizmetçisi Muhammed bize dedi ki: Allah üzerlerine yağmur yağdırınca, sağımıza, solumuza, önümüze ve arkamıza yağmur düştüğü halde üstümüze tek damlası düşmedi. Şeyh'e dedim ki: Allah'ın rahmetinin sana isabet etmemesi bana ağır geldi. Bunun üzerine haykırdı ve: Ey Muhammed! Kurtuldun. Ah ! keşke orada bunu hatırlasaydım!

Bir gün yanma, oğluyla birlikte bir adam geldi. Ben de yanında oturuyordum. Adam selam verdi. Oğluna da: ona selam ver, dedi. Şeyhin gözleri artık görmüyordu. Adam şeyhe dedi ki: Ey efendim! Şu oğlum, Kur'an taşıyıcılarındandır, Kur'anı hıfzediyor. Şeyh'in rengi değişti. Feryat etti. Bir hale girdiği belli oluyordu. Dedi ki: Kadim (öncesiz) olan muhdesi (sonradan olanı) taşır. Kur'an senin oğlunu ve bizi taşır. Senin oğlunu ve bizi hıfzeder (korur). Bu, onun (r.a) her zaman huzurda olduğunun bir göstergesiydi.

Allah'ın dini hususunda son derece güçlüydü. Hiçbir kınayanın kınamasından korkmazdı. Onun yanına girdiğimde şöyle derdi: Hayırlı evlat, hoş geldin. Bütün oğullarım bana karşı münafıklık ettiler, onlara verdiğim nimetleri inkar ettiler. Sen hariç. Sen ikrar ettin ve iyiliklerimi itiraf ettin. Allah sana bunu unutturmasın. Ona, başlangıçta Allah ile nasıl bir münasebetinin vuku bulduğunu sordum. Dedi ki: Ailemin yıllık yiyeceği sekiz çuval incirdir (bir çuval yüz ritildir). Halvette Allah ile oturunca Karım bana bağırdı ve sövdü. Dedi ki: Kalk ve çalış. Çocuklarının yıllık maişetini temin et. Zihnim dağıldı. Dedim ki: Ya rabbi! Bu, benimle senin aranda bir engeldir. Hiçbir zaman da peşimi bırakmıyor. Eğer seninle oturmamı istiyorsan, beni bu sıkıntıdan kurtar. Eğer beni istemiyorsan, bana bildir. Hak bana gizlice şöyle seslendi: Ey Ahmed! Otur bizimle, yerinden ayrılma. Gün bitmeden sana iki buçuk senelik yiyeceğin olan yirmi çuval incir gelecek. Daha bir saat geçmemişti ki bir adam seslendi. Omzunda hediye olarak gönderilen bir çuval incir vardı. Bana dedi ki: Bu sana hediye olarak gönderilen yirmi çuval incirden bir çu-val'dir. Güneş batmadan toplam yirmi çuval incir getirildi bana. Karım ve çocuklarım sevindiler. Karım bana teşekkür etti ve benden memnun oldu.

Şeyh (r.a) çok tefekkür ederdi. Hallerinin genelinde Hak ile beraber olurdu. Son kez gördüğüm ziyaretlerimden birinde yanına gittim. Yanımda bir to-pululuk vardı. Onu oturmuş halde gördük. Selam verdik. Toplulukta bulunanlardan biri ona bir soru sormak istedi. Birden başını kaldırdı ve şöyle dedi: Soruyu alın. Ey Ebubekir onu sana havale ettim, diye beni işaret etti.

Her zaman Ebu Abbas el-Ureyb'in şu sözlerine şaşırmışımdır: Olmayan yok oluncaya ve her zaman olan baki oluncaya kadar...

Biz biliyoruz ki olmayan zaten fanidir ve her zaman olan da Bakidir. Burada ne demek isteniyor? Cevap verin dedi. Cemaatte ona cevap verecek kimse çıkmadı. Bunun üzerine cevabı bana söyledi. Cema-attekilerden sadece benim nefsim, sorunun amacını bana fark ettirdi. Ama konuşmadım. Çünkü konuşma hususunda nefsimi çok sıkı bir baskı altında tu-tuyordum. Şeyh benim bu durumumu anladı ve bir daha cevap vermemi istemedi.

Alemin Döşekleri ve Kazıkları Müminlerdir

Şeyh (r.a) uyumak için elbiselerini çıkarmazdı. Müzik dinlerken etkilenip titremezdi. Kur'an dinlerken haykırır ve organları adeta iş görmez hale gelirdi. Dostum, safim Abu Abdullah Muhammed el-Hay-yat'ın (Ussad olarak bilinir) ve kardeşi Ebu'l Abbas Ahmed el-Hariri'nin evinde onunla beraber sabah namazını kıldım. İmam namazda "Amme suresi"ni okudu, "dem neca'li'l arde mihaden ve'l cibale evtaden / Biz yeri bir döşek ve dağları da kazıklar yapmadık mı" (Nebe, 6-7) ayetini okuyunca imam'ın okuyuşuyla ilgim kalmadı,

onun sesini duymaz oldum. Sözünü ettiğimiz şeyhimiz Ebu Cafer'i gördüm. Şöyle diyordu: Alemin döşeği ve (sarsılmasına engel olan dağları) kazıkları müminlerdir. Müminlerin döşeği ve (sarsılmalarını engelleyen) kazıkları ariflerdir. Ariflerin döşekleri ve (sarsılmalarını engelleyen) kazıkları Nebilerdir. Nebilerin döşekleri ve (sarsılmalarını engelleyen) kazıkları Resullerdir. Bu arada yüce Allah'ın anlatmasını dilediği başka hakikatler de anlattı. Bu sırada yeniden imamı duymaya başladım "konuşan doğruyu söyler. İşte o, kesin olarak gelecek gündür." ayetini okuyordu. Namazı tamamladığımızda bu ayetle ilgili olarak benim müşahede ettiklerim bilgiler ona çıkarılıp gösterilmiştir.

Bir adam bir adam onu boğazlamak üzere yere uzattı. Adamın elinde bıçak, şeyh de boynunu uzatmış duruyor. Arkadaşları onu adamın elinden almak istediler. Şeyh: Bırakın, kendisine emredileni yapsın. Adam bıçağı gırtlağına sürtüyor, Allah eline engel oluyor ve bıçak yere düşüyordu. Derhal adam şeyh'in önünde diz çöküp tevbe etti. Eğer sözü fazla uzatmış olmasaydık, onunla ve başkalarıyla ilgili anlatmadığımız çok şeyi zikreder, işaretlerine değinir, bizimle onun arasında bazı durumlarla ilgili olarak cereyan eden ilâhi meselelere işaret ederdik. Onun hakkında söylediğimiz beyitler var, ama şimdi zikretmiyoruz onları.

2- Ebu Yakub Yusuf b. Yahlaf el-Kumi (r.a.)

Karşılaştığım zatlardan biri şeyhimiz, imamımız Ebu Yakub Yusuf b. Yahlaf el-Kumi el-Abesi'dir (r.a). Ebu Medyen'le (r.a) arkadaşlık etmiştir. Bu memlekette bir çok önde gelen zatla karşılaştı. Bir müddet Mısır'da kaldı. İskenderiye şehrinde evlendi. Ebu Ta-hir es-Selefi onunla dünürlük kurmak istedi. Ona Fas valiliğini verdi, ama o bunu kabul etmedi. Tarikatta sağlam bir yeri vardır. Bu tarikatin Mağrib di-yarındaki lisanı ve ihya edicisi olan Ebu Meyden (r.a) onun hakkında şöyle derdi: " Ebu Yakub, geminin suya attığı güçlü demir gibidir." Evradı çoktu. Sadakayı gizli verirdi. Fakire ikram eder, zengini önemsemezdi. Fakirin ihtiyacını bizzat karşılamaya koşardı. Onun emrine girdim bir süre. Beni eğitti ve terbiye etti. Ne güzel eğitici ve ne güzel mürebbiydi! Arkadaşımız Bedr el-Habeşi onu gördü ve bir gece yanında kaldı. Onun şöyle dediğini duydu: "Şeyh isterse bir lahzada müridin elinden tutup onu esfel-i safilinden alay-ı illiyine çıkarabilir." Himmeti büyüktü. Genellikle melamice bir hal üzere olurdu. Onun başını öne eğmemiş olarak çok az görebilirdin. Bir fakir gördüğü zaman yüzü parlardı. Fakiri kendine yaklaştırıp dizine oturttuğunu görürdün. Kendisi arkadaşlarına hizmet ederdi. Onu rüyada gördüm. Göğsü yarılmıştı. İçinde güneş gibi parlayan bir lamba vardı. Şöyle diyordu: Ey Muhammedi Gel. Ona iki büyük beyaz tulum verdim. İçlerine süt doldurdu. Sonra, iç, dedi. Ben de içtim. Uğradığım bereketin büyük kısmı onun ve Ebu Muhammed el-Mervezi'nin sayesindedir. İnşallah el-Mervezi'den bahsedeceğiz.

Onu gördüğüm ilk saatte bana bir soru yöneltti. Bütün bedeniyle bana yöneldi ve şöyle dedi: Namaz kılan insanın önünden geçen kişi nasıl bir günah işliyor ki bu günahı işleyeceğine kırk yıl beklemeyi yeğler? Buna -onu ikna edecek kadar- cevap verdim. Bu cevaba sevindi. Ben onun ve diğer şeyhlerimizin karşısında oturduğum zaman şiddetle esen bir rüzgar karşısındaki yaprak gibi titrerdim. Konuşma tarzım değişir, bedenimin organları uyuşurdu. O bu halimi görür, beni yatıştırmak ve rahatlatmak isterdi. Ancak bu onun heybetini ve celeletini arttırmaktan başka bir sonuç vermezdi. Allah razı olsun, beni severdi, ama bunu bana belli etmez, başkalarına yaklaşırdı. Beni kovar, başkasının sözlerini tasdik ederdi. Meclislerde, oturumlarda beni azarlar, ayıplardı. Hatta benimle beraber olan arkadaşlarım bunun, benim himmetimin azlığından kaynaklandığını sanırlardı. Çünkü onlar benimle beraber onun gözlerinin önünde ve hizmeti altındaydılar. Fakat bu toplulukta benden başka yükselen -Allah'a hamdolsun- kimse çıkmadı. Şeyh (ra.) bunu söylerdi.

Şeyh-i Ekber ve Tasavvuf

Onda (r.a) gördüğüm bir diğer husus. Henüz Ri-sale-i Kuşeyri'yi okumamış, başka eserleri mütala etmemiştim. Bu yüzden tasavvuf kavramının hangi anlamda kullanıldığını bilmiyordum. Bir gün atına bindi. Bana ve arkadaşlarından bir diğerine Minteyar dağına çıkmamızı emretti. Bu İşbiliye şehrinden bir fersah uzakta yüksek bir dağdı. Şehrin kapıları açıldığında ben ve arkadaşım yola çıktık. Arkadaşımın elinde Risale-i Kuşeyri vardı. Kuşeyri nedir? Risale ne demektir? Bilmiyordum. Dağa çıktık. Baktık bizden önce o dağa çıkmış. Hizmetçisi atını tutuyor. Bu dağın zirvesinde bulunan bir mescide girdik. Namaz kıldık. Arkasını kıbleye döndü. Bana risaleyi verdi ve: Oku, dedi. Bir kelimeyi diğer bir kelimeye ekleyecek gücüm yoktu. Onun heybetinden kitap elimden düşüyordu. Arkadaşıma, Oku, dedi. Arkadaşım, kitabı alıp okudu. Şeyh okunanları açıklar mahiyette konuştu. Böyle devam ettik. Sonra ikindi namazını kıldık. Şeyh, şehre inelim, dedi. Atına bindi. Üzengisinden tuttum. Yol boyunca bana Şeyh Ebu Medyen'in (r.a) faziletlerini ve kerametlerini anlattı. Ben şeyhin sözlerinde yok olmuştum, kendimin farkında değildim. Çoğu zaman başımı kaldırıp ona bakıyordum. Bana baktığını ve tebessüm ettiğini görüyordum. Atını mahmuzluyor, hızlı gidiyordu, ben de onunla birlikte hızlanıyordum.

Sonra durdu ve bana: Bak, arkanda ne bıraktın? dedi. baktım, yürüdüğüm yol elbisenin eteğine kadar yükselen dikenlerle doludur. Bunun yanında yere serili vaziyette dikenler de var. Sonra dedi ki: Ayaklarına bak. Ayaklarıma baktım. Ayaklarımda diken izini görmedim. Elbisene bak, dedi. Baktım, onda da diken izi yok. Dedi ki: Bu, Ebu Medyen'i (r.a) anmamızın bereketidir. Oğlum, yoldan (tarikattan) ayrılma, kurtulursun. Atını mahmuzladı, benden uzaklaştı.

Ondan bir çok mesele öğrendim. Başkasında görmediğim şeyler gördüm onun yanında. Bir müride cehd görevini verdiği zaman, kendisi de onunla birlikte amel ederdi. Bazen iki üç müride cehd görevini verir, her birinin amelini kendisi de yapardı. Bununla beraber zayıflık, yorgunluk göremezdin. İkindiden sonra onunla oturdum. Çıkmak istediğim için huzursuz olduğumu gördü. Bana: Neyin var? dedi. Dedim ki: Dört ihtiyacım var, onları karşılamam gerekiyor. Onları karşılamam için çalışabileceğim birkaç günüm var. İhtiyaçlarımı karşılayacak kişileri de göremiyorum. Gülümsedi ve şöyle dedi: Eğer beni bırakıp gitsen, ihtiyaçlarından hiçbiri yerine gelmez. Yanımda otur, sana Ebu Medyen'in hallerini anlatayım. Ben senin ihtiyaçlarının karşılanmasını garanti ediyorum. Yanma oturdum. Akşam vakti gelince, bana şöyle dedi: Şimdi evine git. Sen daha akşam namazını kılmadan ihtiyacın giderilmiş olacaktır. Çıktığımda güneş batmıştı. Evime vardım. Müezzin akşam ezanını okuyordu. Allah(a yemin ederim, daha ben namaza başlama tekbirini getirmemiştim ki ihtiyaçlarım giderildi. Ona yönelik sevgimin samimi oluşunun bir göstergesi de şudur: Akşam evimde aklıma gelen bir meseleden dolayı onu temenni ederdim, onu karşımda görürdüm. Ben de meseleyi ona sorar, cevabımı alırdım. Sonra döner giderdi. Ben de sabahleyin ona bunu haber verirdim. Gündüz vakti canım onu görmek istese, aynısı gerçekleşirdi. Menkıbeleri, kerametleri ve işaretleri sayılmayacak kadar çoktur. Bu risalede onları zikretme gereğini duymadık.

O Sela'da bulunurken ben Marakeş'e gitmek üzere ondan ayrıldığım sırada onun hakkında şu şiiri yazmıştım:

Varlıkta en şerefli kimdir? denilse

Efendimiz Yusuf b. Yahlaftır, derim

Yücelerin efendisi, anlamların kalbi

Kalbi en ince, en latif kişi

Varlıklarda eli en açık, en cömert

En büyük şefkat sahibi ve merhametli

Nüzulde coşkusu en yüce

Satveti en şiddetli, en sert

Himmeti ve hali en büyük

Yüceyi en çok müşahede eden,

En fazla keşifte bulunan

İlimde kulaçları en geniş

Batıni bilgileri en iyi açıklayan ve en iyi bilen

Soyu ve sıfatları en mükemmel

Makamı en yüce ve en şerefli

Yücelere en fazla yükselen

Amacı en yüksek ve en çok vakıf olan

Kalplerdeki anlamı en latif

En çok hikmete erişen v

En fazla hikmetle vasfolunan

Onun yüceliğinde ay tutulur

Ama efendimin ay'ı asla tutulmaz.

Bu kaside daha da uzundur. "İnzalu'l guyub ala meratibi'l kulub" adlı eserimde bu kasidenin tamamına yer verdim. Söz konusu olan eser, Özellikle bu tarikatta bize ait olan nazım ve nesirlere ilişkindir. Bizim bu şeyhimiz bana visal meselesini anlattı.

"Ben Adem oğullarının efendisiyim. Adem ondan aşağı olup benim sancağım altındadır."

"Tedbir hayatın yarısıdır."

"Allah bir kulunu severse onu sınama amaçlı belalara uğratır."

"Kur'an'ın kalbi "Yasin"

Memleketimizde bu meselede onu geçen bir başkası yoktur. Bunun gibi, şu anda hatırlayamadığım başka meselelerde de herkesten öndedir.

Allah ondan razı olsun ve onu razı kılsın.

3- Salih el-Adevi (r.a.)

Onlardan biri de -Allah razı olsun- Salih el-Ade-vi'dir (r.a). Allah'ı bilirdi. Her halinde Allah'a vakıftı, O'nunla beraberdi. Günün her vaktinde ve gecenin başında ve sonunda Allah'ın kitabını okurdu. Hiçbir yeri hiçbir zaman mesken tutmadı. Cennete hesapsız girecek olan yetmiş bin kişinin makamında amel ederdi. Kendisiyle birlikte oturanlarla konuşmazdı. Vakitler girdiğinde, örneğin kuşluk vakti namazına kalkardı. İlk rekatta öylece kıyamda beklerdi. Sonunda ona "güneş zeval vaktine girdi." denilirdi, çok soğuk bir günde namaz kıldığı zaman üzerinde sadece gömlek ve şalvar bırakırdı. Buna rağmen hamam-daymış gibi üzerinden terler akardı. Namaz kılarken bir homurdanır, mırıldanırdı ve kimse sözlerini anlamazdı. Yarın için hiçbir şey saklamazdı. Ne kendisi ne de başkası için ihtiyaç duyulan bir malı kabul etmezdi. Geceleri Ebu Amir el-Makarri mescidine sığınırdı. Senelerce onunla arkadaşlık ettiğim halde, o kadar çok az konuşurdu ki neredeyse bütün

söylediklerini burada tekrarlayabilirim. Bazı seneler kurban bayramı yaklaştığında şehirde bir anda kaybolurdu. Şehrin önde gelenlerinden biri, onun hac mevsiminde Arafatta görüldüğünü haber verdi. Onu bizzat görenlerden biri ona söylemiş. Bize bağlıydı. Ondan yararlanma düşüncesini taşırdık. Benimle ilgili bazı şeyleri haber verdi. Sonra bunların tümünü bizzat gördüm. Söylediklerinin tümünü gördüm, bir tek sözün yanlış çıktığına rastlamadım. Ebu Ali eş-Şekaz ona hizmet ediyordu. İşbiliye'de kırk sene boyunca bu halde kaldı. Sonra öldü. Onu geceleyin yıkadık. Omuzlarımıza alıp kabrine götürdük. Orada bırakıp oradan ayrıldık. İnsanlar namazını kılıp defnettiler. Ondan sonra onun halinde birini daha görmedim. Onun hali Üveys'in haline benzerdi. Onunla ilgili çok haber vardır. Bunları anlatmaya kalksam uzun sürer.

4- Ebu Abdullah Muhammed eş-Şerefi (r.a.)

Onlardan biri Ebu Abdullah Muhammed eş-Şere-fi'dir (r.a). Beş vakit namazı her zaman İşbiliye'deki el-Adis camiinde kılardı. Namazda kıyamı çok uzattığı için ayakları şişmişti. Namaza durduğu zaman gözlerinden bembeyaz sakallarına doğru inci gibi göz yaşı taneleri dökülürdü. Bir yerde yaklaşık kırk sene kaldı. Bu süre zarfında bir kere çıra yakmadı, ateş tutuşturmadı. Bütün çabasını ibadet üzerinde yoğunlaştırmıştı. Bir gün beni, bir toplulukla beraber gördü, ki bu toplulukta ahlakı zayıf biri de vardı. Onu fark etmemiştim. Geldi kulağımdan tuttu ve beni bu topluluğun arasından çıkardı. Bana dedi ki: Sen bunu yapar miydin? Utandım ve onunla birlikte camiye girdim. Bir şey olmadan önce bana haber verirdi ve o şey onun haber verdiği gibi olurdu. Mescid-de hiçbir zaman muayyen bir yer edinmedi. Mescid-de iki namazı aynı yerde kıldığı görülmemiştir. Hiç kimse ona: Benim için dua et, demeye cesaret edemezdi. Onun duasından yararlanmak isteyen kimse, onu takip ederdi. Mescide girdiğinde nerede namaz kıldığına bakardı. Böylece onun yanında namaza giriş tekbirini getirirdi. İhtiyaç sahibi kimse oturup ihtiyacı ile ilgili olarak dua edip bunu biraz yüksek sesle dile getirince, şeyh de: Amin!...derdi. Onun başkası için dua etmesi böyle olurdu.

Bir gün ondan, benim için dua etmesini istedim. Benim için dua etti. Allah'a hamdolsun duaya benimle başladı. Ben onunla konuşmadan o konuşurdu. Ben onun heybetinden etkilenir ve ondan yararlanırdım. Bereketlerini bizzat gözlemledim. Ölümü yaklaşınca evini boşalttı ve : Ben yolculuğa çıkmak istiyorum, dedi. Bulunduğu yerin iki fersah doğusuna düşen bir köye gitti. Oraya varınca vefat etti. Allah rahmet etsin.

Bir gün bir küçük çocuk gördü. Başının üzerinde içinde rezene bulunan bir tahıl ölçeği vardı. Çocuğun şaşkın halde olduğunu gördü. Çocuğu çağırdı. İnsanlar da onu görüyordu. Çocuğa: Ne yapıyorsun? dedi. Dedi ki: Amca! Babam öldü. Geride küçük çocukları bıraktı. Bizim hiçbir şeyimiz yok. Bu gün sabah uyandığımızda evimizde yiyecek bir şey bulamadık. Annemin yanında bu rezene vardı. Bana dedi ki: oğlum! Bunları al ve sat. Eğer yeterse onunla bu günkü yiyeceğimiz al. Şeyh ağladı. Elini ölçeğin içine koydu. Oradan birkaç rezene tanesi aldı ve dedi ki: Yavrum! Bu güzel bir şeydir. Annene ondan biraz aldığımı ve helal etmesini söyle. Tüccarlardan biri ölçeği aldı ve şeyhin içinden bir şey aldığı bu ölçek be-reketlenmiştir, dedi. Tüccar, çocuğun annesinin yanına gitti ve ölçek içinde yetmiş dinar verdi. Şeyh bu hareketi onlara acıdığı için yapmıştı. Allah ondan razı olsun.

5- Ebu Yahya es-Sanhaci (r.a.)

Onlardan biri Ebu Yahya es-Sanhaci'dir (r.a). gözlerini kaybetmiş ve iyice yaşlanmıştı. Onunla bir süre kaldım. Onu ibadet hususunda gayretli gördüm. Riyazet ve işaret aleminde köklü bir bilgiye, bir makama sahipti. Çok önemli biriydi. Her zaman onu küçük bir kürsünün üzerine oturmuş görürdüm. İş-biliye'de bizim yanımızda öldü. Allah ona rahmet etsin. Ölümünden sonra bir çok kerameti ortaya çıktı. Onu defnettiğimiz dağ

yüksekti ve rüzgarı hiçbir zaman kesilmezdi. Onu defnettiğimiz gün Allah rüzgarı durdurdu. İnsanlar büyük bir sevinç yaşadılar ve onun kabrinin başına koşup Kur'an okumaya başladılar. İnsanlar aşağı indiklerinde rüzgar tekrar eskisi gibi esmeye başladı, onunla sohbetim ölümünden aylar öncesinden başlamıştı. Seyahat eden biriydi. Genellikle sahillerde dolaşırdı. Yalnız kalmayı tercih ederdi. Allah ondan razı olsun.

6- Ebu'l Haccac Yusuf eş-Şeberbeli (r.a.)

Onlardan biri Ebu'l Haccac Yusuf eş-Şeberbe-li'dir. İşbiliye'nin iki fersah doğusuna düşen Şeber-bel köyündendi. Daha çok çölde yaşardı. Ebu Abdullah b. Mücahid'le arkadaşlık etmiştir. Elinin emeğiyle geçinirdi. Ergenlik çağına girmeden tarikata girdi ve ölünceye kadar tarikattan ayrılmadı. Bu memlekette tarikatımızın imamı sayılan İbni Mücahid şöyle derdi: Ebu'l Haccac eş-Şeberbeli'den kendiniz için dua isteyin. Onu ziyaret ettiği zaman, büyük saygı gösterirdi. Bunu bana Ebu'l Haccac'ın kendisi anlattı. Her Cuma günü şeyhimiz İbni Müca-hid'i ziyaret ederdim. Bir Cuma günü adetim üzere onu ziyarete gittiğimde, şeyhin binanın üzerinde durduğunu ve içinde oturduğu evin duvarını yaptığını gördüm. Duvar yıkılmıştı. Şeyh, ailesinin barınması için onu yeniden inşa ediyordu. Selam verdim. Dedi ki: alışkanlığına aykırı hareket ettin, Perşembe günü geldin. Dedim ki: Bu gün Cuma günüdür. Bunun üzerine ellerini birbirine vurdu ve şöyle bağırdı: Ah! Yapmak zorunda olduğum iş bunu başıma getirdi. Ya bir de fazla zaruretimiz olsaydı ne olurdu? İnlemeye ve nefisine ağladı, kaçan vaktinden dolayı içini çekti.

Ebu'l Haccac ne zaman bu hikayeyi bana anlatsa ağlardı ve şöyle derdi: İnsanlar, Allah'ın huzuruna çıkma hususunda nasiplerini kaçırdıkları zaman işte böyle ağlarlar. Şeyhimiz Ebu'l Haccac çok önemli biriydi. Her zaman elinin emeğini yerdi. Zayıf düşüp çalışamaz hale gelince de fetih gelirlerinden yemeye başladı, çok yaşlandığı ve hareket edemeyecek kadar ağırlaştığı için ağlar ve şöyle derdi: Oğlum! Allah, insanların bana gelip ziyaret etmeleri kapısını açtı. Böylece beni imtihana tabi tuttu. Kimim ben? Keşke sağlığım yerinde olsaydı da kendimi güçlü hissetsey-dim ve insanları evlerinde ziyaret etseydim, onlar bana gelmek zorunda kalmasalardı. Dünya için bir rahmetti. Sultanın memurları onun yanına geldiklerinde bana şöyle derdi: Oğlum! Bunlar Hakkın yardımcılarıdır, alemin sebepleriyle meşguldürler. İnsanların bunlar için dua etmeleri, Allah'ın hakkı onların eliyle icra edip onlara yardım etmesini dilemeleri gerekir. Sultanın kendisine ilettiği şeyi kabul ederdi. Yanına biri geldiği zaman, eğer evinde yiyecek bîr şey varsa, onu mutlaka gelenin önüne koyardı. Gelenlerin çok veya az olmaları, yiyeceğin çok veya az olması fark etmezdi. Kendisi için hiçbir şey bırakmazdı.

Bir gün yanına bir topluluk girdi. Bana dedi ki: oğlum! Onlar için ölçeği indir. Ölçeği indirdim. Ama içinde sadece bir avuç nohut vardı. Bu bir avuç no-hutu yemeleri için önlerine koydum. Onun çok bereketini gördüm. Su üzerinde yürüyenlerdendi. Evinde abdest suyunu çıkardığı bir kuyu vardı. Kuyunun yanında bir zeytin ağacı gördük. Ağaç boy atmış, yaprak açmış ve meyve vermişti. Ağacın gövdesi çok büyüktü. Arkadaşım ona dedi ki: Efendim! Bu zeytin ağacını niçin buraya diktin? Kuyuyu daraltmış. Bize dönüp şöyle bir baktı. Yaşlılıktan beli bükülmüştü. Şöyle dedi: Ben çocukluğumdan beri bu evde büyüdüm. Allah'a yemin ederim ki, bu güne kadar bu ağacı burada görmemiştim. Şimdi gördüm. Kalbiyle bu kadar meşguldü işte. Gerek ben gerek başkaları ne zaman yanına girsek, mutlaka onu Mushafı okur halde bulurduk. Ölünceye kadar Mushaftan başka bir kitap eline almadı. Siyah bir kedisi vardı. Hiç kimse onu tutamaz, elini süremezdi. Kedi hücresinde yatardı. Şeyh bana şöyle derdi: Bu kedi Allah'ın velilerini tanır. Onun gördüğün bu kaçışı boşuna değildir. Allah onu velilere ısınmasını sağlamıştır... Bu kediyi bir çok defa şeyhin yanında gördüm. Şeyhin yanma bir adam girerken bakardın yüzünü ayaklarına sürter, ona yapışırdı. Bir başkası girer bu sefer kaçar giderdi. Şeyhimiz ilk kez onun yanına girmişti. Başta anlattığım şeyhimiz Ebu Cafer el-Ureybi (r.a.) onun yanına girerken kedi bir

başka evdeydi. Kedi evden çıktı. Şeyhimiz Ebu Cafer'e baktı, ön ayaklarını açıp şeyhin boynuna atıp kucakladı. Yüzünü çenesine koydu. Ebu'l Haccac ayağa kalktı, şeyhi oturttu ve herhangi bir şey söylemedi. Ebu'l Haccac, kedinin daha önce herhangi bir kimseye böyle yaptığını hiç görmediği söyledi. Şeyh Ebu Cafer çıkıncaya kadar kedi yanından ayrılmadı. Bir gün bir adam geldi. Ben de bir toplulukla birlikte şeyhin yanındaydım. Adamın yüzünden derin bir acı çektiği anlaşılıyordu. Bu acının etkisiyle tıpkı loğusa kadınlar gibi bağırıyordu. Şeyh adamın yanına girdi. Adamın çığlıkları insanlara ağır gelmişti. Şeyhin yüzü sarardı ve titremeye başladı, mübarek elini adamın gözünün üzerine koydu. O anda ağrılar kesildi. Adam uzanıverdi. Ölmüş gibiydi. Sonra ayağa kalktı ve toplulukla birlikte çıkıp gitti. Üzerinde hiçbir hastalık izi yoktu.

Şeyhin cinlerin salihlerinden olan bir arkadaşı vardı ve ondan hiç ayrılmazdı. Şeyhimiz Ebu Muhammed'le (r.a) birlikte şeyhimiz Ebu'l Haccac'm yanına gittim ve dedim ki: Efendim! Bu Ebu Medyen'in arkadaşlarmdandır. Şeyh gülümsedi ve şöyle dedi: Hayret! Dün Ebu Meyden (r.a) yammız-daydı. Ne güzel şeyhtir o! Ebu Meyden (r.a) o sırada Becaye'de bulunuyordu. Aralarında kırkbeş günlük bir mesafe vardı. Aralarında bir keşif vardı. Bu hali çok zaman Ebu Yakub'ta da görürdüm. Çünkü Ebu Medyen hareket edemiyordu. Onunla ilgili bir çok menkıbeye biliyorum. Çoğunu da bizzat gözlemledim. Onları anlatsam bu kısa kitapçık yetmez. Aynı şekilde bu anlattıklarım da bilip gördüklerimin tümü değildir. Bunları sadece zamanın velilerden yoksun olmadığını anlatmak için zikrediyorum.

7- Ebu Abdullah Muhammed b. Kasum (r.a.)

Onlardan biri Ebu Abdullah Muhammed b. Ka-sum'dur (r.a). İbni Mücahid'le arkadaşlık etti. Ölünceye kadar ondan ders aldı. İbni Mücahid ölünce, onu halifesi yaptı. Onu halini sürdürdüğü gibi artış da sağladı. İlim ve ameli birlikte yürütüyordu. Maliki mezhebine mensuptu. İlmin şerefine ve yüksek mertebesine inanıyordu. Onunla arkadaşlık ettim. Taharet ve namazla ilgili olarak benim için faydalı olan dersler aldım ondan ve onun açıklamalarını dinledim.

Resulullah'ın (s.a.v.) Duası

Şeyh, meclisini tamamlarken her zaman şu duayı okurdu:

Allah'ım! Bize hayrı işittir ve hayra muttali kıl. Allah'ım bizi afiyetle rızıklandır ve afiyetimizi devamlı kıl. Allah'ım! Kalplerimizi takva üzerinde birleştir. Bizi, senin sevdiğin ve razı olduğun şeyleri işlemeye muvaffak kıl. Sonra... "Rabbimiz! ....bizi sorumlu tutma..." şeklinde başlayan Bakara suresinin son ayetini sonuna kadar okurdu. Bu, bizim meclislerimizin sonunda her zaman okuduğumuz bir duadır.

Harem-i Şerifte Resuîullah'ı (s.a.v.) rüyada gördüm. Adamın biri ona Sahih-i Buhari'yi okuyordu. Adam okumayı bitirince Resulullah (s.a.v.) bu duayı okudu. Bu rüyadan sonra ona imrenmem daha da arttı. Şeyh (r.a) son derece çalışkan ve gayretliydi. İbadeti mutedildi. Vaktini mamur kıldığı görevlere sarılırdı. Şu ana kadar bu vazifeleri eksiksiz yerine getirmektedir. Bütün gün kendisini bağlı kıldığı bir sorumluluğu vardır. Her gece nefsini muhasebeye çekerdi. Bir hayır gördüğü zaman Allah'a hamdederdi. Bundan başka bir şey gördüğünde, istiğfar ve tevbe gibi vesilelere sarılırdı. Hayatını başlık dikmekle kazanırdı. Bir gün oturdu. Nafakasını temin etmişti. Makası ve diğer iş aletlerini aldı. Kapının açıldığını sonra kapandığını duydu. Dışarı çıktı, kimseyi göremedi. İçeri altı dinar atılmıştı. Dinarları alıp içeri girdi. Makası kuyuya attı ve şöyle dedi: Allah benim hayatımı planlıyor, ben de tedbir alıyorum. Ve ben benim için garanti edilen şeyler uğruna kendimi yoruyorum. Rızık seni arar, sen onu değil. Böylece fetih kapısından ayrılmadı ve mesleği terk etti.

Gecesini ve gündüzünü çeşitli amellere taksim etmişti. Şimdi bu taksimi anlatacağım: Sabah namazını kılınca, güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikrederdi. Sonra iki rekat namaz kılar ve evine girerdi. Kitaplarını alır, talebelerinin yanına giderdi. Öğrencileri güneş iyice yükselinceye kadar ondan ders alırlardı. Sonra evine gider ve eğer oruçlu değilse bir şeyler yerdi. Sonra kuşluk namazını kılar, bir miktar uyurdu. Ardından kalkar ve abdest alırdı. Eğer günlük bir görevi varsa onu yapardı, değilse Allah'ı zikrederdi. Öğlen namazının vakti gelince , mescidi açar, ezanı okur, evine giderdi. Namaz vakti kesin olarak girinceye kadar nafile namaz kılar ve Allah'ı zikrederdi. Sonra mescide girer, namaz kılardı. Ama nafile kılmazdı. Mihrabında kadınlar gibi iki yanına yalpa-lanırdı. Karnında Allah'ın kelamının etkisiyle bir vecd hissettiği için. Selam verdikten sonra çıkar, öğlen nafilesini kılardı. Mushafı alır, dizlerinin üzerinde açar, eliyle harflerini takip ederek gözleriyle okurdu. Kur'an'ı hüzünlü ve düşünerek okurdu. Beş cüz tamamlardı. O sırada ikindi vakti de girmiş olurdu. Çıkar ezan okurdu. Mescidine girer, cemaat topla-nıncaya kadar nafile namaz kılardı. Sonra cemaat namazını kılardı. Sonra evine girerdi. Akşam vakti girinceye kadar Allah'ı zikrederdi. Akşam vakti girince evinden çıkar, ezan okur, namazı kılar ve evine girerdi. Akşam ile yatsı arasında gelirdi. Bu vakti nafile namazlarla geçirirdi. Yatsı namazının vakti girince veya yaklaşınca mesciddeki kandilleri yakar ve ezan okurdu. Evine girer, cemaat toplanıncaya kadar nafile namaz kılardı. Cemaat toplanınca, dışarı çıkar, onlarla namaz kılardı. Sonra mescidin kapısını kapatır, evine girerdi. Yapıp ettiklerinden, bütün bildiklerinden ve işlediği amellerden dolayı nefsini hesaba çekerdi. Melek hepsini kaydediyor diye. Hali, amel sahifesinde bulacağı gibi olurdu. Sonra yatağına çıkar, uyurdu. Gecenin bir kısmı geçince kalkardı. Eğer eşiyle birleşmişse gusül abdestini alır, musallasına girip Kur'an terennüm ederdi. Bu okuyuşunda, bazen tevhid konusundan, bazen cennet tasvirinden, bazen ibret derslerinden, bazen hükümlerden...ayetin ifade ettiği anlama göre büyük lezzet alırdı. Bu hali sabaha kadar devam ederdi. Sabah olunca çıkıp namazını kılardı. Kur'an okuduğu için, o ana kadar bilmediği çok ilimleri Allah'tan öğrenmiş olurdu. Allah, onun Kur'an'ı anlamasını sağlardı.

"ALLAH' dan korkun. Allah size öğretiyor."

Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: " uet-takullahe ve yuallimukumullah / Allah'tan korkun. Allah size öğretiyor." (Bakara, 282) Şafak sökünce mescidin kapısını açar, kandilleri yakar ve evine girerdi. Sabah namazı sünnetini kılardı. Evinde oturup Allah'ı zikrederdi. Ortalık iyice aydınlanınca çıkar, insanlara namaz kıldırırdı. İşte adeti ve alışkanlığı böyleydi. Haftada sadece iki defa ekmekle beraber katık yerdi: Pazartesi gecesi ve Cuma gecesi. Hali ve makamı çok yüceydi. İrfanı çoktu. Onun gibisi az görülürdü. Onunla arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi'yi bir araya getirdim. Onun arkasında namaz kıldı.

8- Ebu İmran Musa b. İmran el-Marteli (r.a.)

Onlardan biri de Ebu İmran Musa b. İmran el-Marteli'dir (r.a) Bana kendisi ile ilgili bir şiir okudu. Bu cinas tarzındaki şiirde kendine şöyle hitap ediyor:

Sen, günahkar İmran oğlu Musa'sın.

Allah'ın konuştuğu (Kelim) İmran oğlu Musa değil.

Allah razı olsun, nefsini zorluklara maruz birakırdı. Altmış seneden beri evinden dışarı çıkmamıştır. Haris b. Esed el-Mehasibi'nin yolunu izliyor. Bu yüzden hiç kimseden bir şey kabul etmiyor. Ne kendisi ne de başkası için kimseden bir şey talep etmiyor. Bir keresinde onunla ilgili bir rüya gördüm. Rüya onun bulunduğu makamdan daha yüksek bir makama yükseldiğine delalet ediyordu. Bana dedi ki: Bana müjde verdin, Allah da seni

cennetle müjdelesin ve hep işlerini kolaylaştırsın. Benim rüyada gördüğüm makam nail oldu. O makama girdiği gün yanına girdim. Sevinci yüzünden belli oluyordu. Hemen ayağa kalktı, gelip beni kucakladı.

"Cennet ehli olduğumdan kesinlikle şüphe etmem."

Ona dedim ki: Bu, daha önce gördüğüm rüyanın tabiridir. Şimdi Allah'ın bana cenneti müjdelemesine ilişkin duanın kabulü kaldı. Dedi ki: Bu da olur, inşallah. Bir ay geçmemişti ki yüce Allah, beni cennetle müjdeledi. Bu müjde bana zahir olan bir ayet aracılığıyla gerçekleşti. Bu ayet, Allah'tan müjde verenin duasını tasdik eder nitelikteydi. Bu, beni cennetle müjdelemesinin doğruluğunun göstergesiydi. Ben bunu kesinlikle kabul ediyorum ve cennet ehli olduğumdan kuşku duymuyorum. Tıpkı Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Nübüvvetinden şüphe duymadığım gibi. Ama, ateş bana dokunur mu dokunmaz mı bilmiyorum. Allah bizi ve sizi affetsin. O'nun kereminden, ateşin bana dokunmasına izin vermemesini diliyorum.

Bu şeyhin çok dikkate değer özellikleri , eksiksiz bir irfanı ve büyük bir edebi vardır. Genelde kabz halindedir. Ziyaretçilerine karşı güler yüzlüdür. Onunla acaip hallere şahit olduk. Bizi fitnelerden ve dönmelerden koruma ve muhafaza etme hususunda himmeti hep Allah'a yönelikti. Bu hususta amacına da ulaştı. Bu konuda bana şahitlikte bulunup müjde verdi. Arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi'nin de bulunduğu bir ortamda, O'ndan naklen bana şöyle dedi: Senin için çok endişeliydim. Çünkü yaşın küçüktü, yardım edecek kimsen yoktu, zaman bozuktu. Bu tarikatın mensuplarının ifsadını da görüyordum. Nitekim onların hallerini gördüğüm için böyle kendimi uzlete mecbur ettim. Seninle ilgili olarak gözlerimi aydın kılan Allah'a hamdolsun. Bana kendisine ait şiirlerini okudu. Benim de kendisi için şiir yazmamı istedi. Şiiri yazdım ve ona okudum. Buna çok sevindi. Beyitleri ona yazdığım zaman onları çok beğendi. Onun nezdinde bir yer edindim. Bu şiirin bazı beyitleri şöyledir:

Hevamı Onun hevasında bıraktım, artık heva yok

O olmayan her sevgili boştur

Yakınlık bakışlarımı yokluk tarafında gezdirdim

Arzu bineğiyle özlem denişlerini aştım

Visal demirini rıza sahiline attım

Apaçık Hak bana seslendi havadan

Haberiniz olsun, kulumu Beni bilenlerden yazın...

Hakkın öteki mevkiinden gelen nidasıdır bu

Nidasını duyunca Ona cevap verdim

Tek derdim ve arzum sadece

Sana kavuşmaktır, ey efendim!

Onun yakınlığına sığınırım

Çünkü ben ayrılığın ve uzaklığın satvetinden

Beni her şeyden emin kılarak dedi ki:

Niyetini güzelleştir.

Çünkü kişi için niyet ettiği vardır.

Bu gün bu kasideden sadece bu kadarını hatırlıyorum. "İnzalu'l guyub" adlı kitapta yazdığım bazı beyitlerini unutmuşum.

Bazı beyitleri de şöyledir:

Katip Allah sevgisini gönlüme yerleştirdiğinden beri

Ciğerime özlemlerden bir satır yazdığından beri

Özlemle, vecd ile Onun sevgisinde eridim

Ah! Vecdimin bitip tükenmezliği! Ve ah! Kederim!

Ey isteklerin mercii, umutların kaynağı!

Ey dayanağım!

Sana duyduğum özlem çok şiddetlidir,

Başkasına özlem duymuyorum

Elimi kalbimin üzerine koydum, korktuğum için

Göğsümün yarılmasından.

Çünkü ihanet etti bana sabrım, direncim.

Göğsümü bir kaldırıyor, bir indiriyordu.

Derken diğer elimi de elimin üzerine bastırdım

Gönül bedene uğrayıp göçtü

Sevgiliye. Ki yok olur, elim değil.

Hala onu vecd olarak istiyor ve tercih ediyordum

Hayretinin ibretiyle ve göğsümün derinliğiyle

Derken Hakkın sesini duydum kendi tarafımdan

Benim kulum olan başkasına bakmaz.

Vecdinle öl ya da istersen coşkudan öl

Çünkü kalbin artık bedene yönelecek değildir.

Dedim ki: Sevgi, beni bir duruyor, bir açıyor

Özlemlerimin şiddetinden bağırdım: Ahlciğerim!

Seni gördüğüm için, ey benzeri olmayan!

Benim açımdan artık ferdin ve sayıların farkı yoktur.

Bu şiirin diğer beyitlerini şu anda hatırlamıyorum. Bir gün bu şeyhin yanına girdim. Bana dedi ki: Ey oğul! Nefsine dikkat et. Ona dedim ki: Şeyhimiz Ahmed'in yanma gittim, bana: Rabbine dikkat et, dedi. Hanginizi dinleyeyim? Dedi ki: Ey oğul! Ben nefsimle beraberim. Ahmed ise Rabbiyle beraberdir. Her birimiz, kendi halinin gereği olan davranışı sana göstermişiz. Allah Ebu'l Abbas'a bereket versin ve beni ona kavuştursun.

Bunlar bizzat gözlemlediğim vasıflarıdır. Bana karşı son derece açık ve geniş davranırdı. Bu da ona karşı duyduğum heybeti ve saygıyı arttırırdı. Çok açık davrandığı zamanlarda kendisine karşı edep tavrını korumama hayret ederdi. Bu yüzden açıklık ve rahatlık durumundan derhal kulluk haline geri dönerdi. O zaman da ben açık ve rahat davranırdım. Eğer düşünürsen ey dostum! Bunun altında acaip bir sır yatar. İnşallah bu sırra vakıf olursun.

9 ve 10- Ebu Abdullah el-Hayyat (r.a.) ve Ebu'l Abbas el-İşbili kardeşler

Bunlar arasında Ebu Abdullah Muhammed el-Hayyat ve Ebu'l Abbas Ahmed el-İşbili kardeşler (r.a) vardır. Bir zaman İşbiliye'de onlarla beraber kaldım. Bu beraberliğimiz beş

yüz doksan senesine kadar sürdü. O sene hacca gitmek için yola çıktılar. Ben de o sene senin yanına geldim. Onlar Mekke'ye vardıklarında Ahmed orada bir sene kaldı. Sonra Mısır'a gitti. Melamiye tarikatına girdi. Muhammed Mekke'de beş sene kaldı. Sonra Mısır'da kardeşinin yanına gitti. Orada onlarla ve Ebu Abdullah'la birlikte bir sene kaldım. Beraber Ramazan orucunu tuttuk. Ben Kuds-i Şerife gittim. Oradan Mekke'ye -Allah şerefli kılsın- gittim. O günden bu güne orada ikamet ediyorum. Ama kalbimde onlardan ayrıldığım için bir kor vardır.

Ebu Abdullah uzun bir süre sonra, kardeşinden önce tarikata geri döndü. İhtiyar bir annesi vardı. Ona karşı çok iyi davranırdı. Allah ondan razı olsun. Annesi ölünceye kadar ona hizmet etti. Her zaman korku içindeydi. Namaz kıldığı zaman kalbinin çarpıntısı uzaktan duyulurdu. Gözlerinden yaş durmadan akardı, çok göz yaşı dökerdi. Uzun süre sessiz kalır. Daima hüzünlü olurdu. Her zaman düşünceli ve yürekten Ah!, çekerdi. Ondan daha çok huşu duyan birini bu güne kadar görmedim. Onu her zaman başı öne eğik, yere bakar vaziyette görürdün. Hiç kimseyle şakalaşmaz, muaşerette bulunmazdı. Hoş görünmek adına içindekinin aksine davranış sergile-mezdi. Öğüt vermede güçlü bir iradesi vardı. Hak uğruna hiç kimseden utanmazdı. Allah için yaptığı bir amelde kınayanın kınamasından çekinmezdi. Müda-ra etmez, tartışmazdı. Yoksulluk ve geçim darlığıyla sınandı, sabretti. Hayret verici özellikleri, yüksek himmeti vardı. Küçük bir çocuk iken ondan Kur'an dersleri alırken ona aşk ile bağlanmıştım. Bizim komşumuzdu. Mescide girdiği zaman herkes onun heybetinden çekinirdi. Hiç kimseyle ilk önce onun konuştuğunu görmedim. Kendisiyle konuşulduğu zaman, zorunlu olmadıkça karşılık vermezdi. Dinini sıkı sıkıya korurdu. Onun dışında gördüğüm hiç kimse gibi olmayı temenni etmedim. Bu tarikata döndüğü zaman onunla kardeş oldum. Beni gördüğü için sevindi ve ben de ondan ayrılmadım. Onun edebinden yararlandım, ahlakını örnek edindim.

Eziyetlere tahammül eder, cefayı görmezlikten gelirdi. Gördüğü rüyalar doğru çıkar, çoğu zaman yalnız başına bir köşeye çekilirdi. Geceleri ayakta ibadetle geçirir, gündüzleri de oruç tutardı. Onu hiçbir zaman boş oturmuş göremezdin. İlmi ve ilim ehlini severdi. Bize açmak istediği bir husus olunca ben, kardeşi ve bir kişi daha olmak üzere dört kişi toplanırdık. Ömrümde o günlerden daha güzel günler yaşamadım. Onun -Allah razı olsan- himmeti sayesinde onun menzili ile benim menzilim arasında uzun bir mesafe olduğunu gördüm. Bir gün yatsı ezanı okundu. Zihnimde ona vasıl olmakla kendi menzilime dönmek arasında bir kararsızlık hissettim. Her iki fikir beraber harekete geçti. Şaşırdım. Bu iki düşünceyi nasıl birleştireceğim? Ben ilk düşünceye göre amel ettim ve ona doğru koşarak gittim. Yanına girdiğimde evin ortasında kıbleye dönük vaziyette ayakta dikildiğini gördüm. Kardeşi Ahmed nafile namaz kılıyordu. Selam verdim. Gülümsedi: niçin geciktin? dedi, kalbim seninle ilgilidir. Yanında bir şey var mı? Cebimde beş dirhem vardı. Bu dirhemleri ona verdim. Dedi ki: Ali es-Selavi adlı bir yoksul bize geldi. Yanımızda bir şey yoktu. Dönüp yerime oturdum. Fakirlere bizzat hizmet ederdi. Yiyecek ve giyecekte onları kendine tercih ederdi. Çok merhametli, çok duygusal, çok acıyan, çok şefkatli ve çok sıcak kanlı biriydi. Küçüklere merhamet eder, büyüklerin şerefini gözetirdi. Herkesin hakkını verirdi. Herkeste hakkı vardı, Allah'tan başka kimsenin onda hakkı yoktu. Ondan ayrılırken bu haldeydi, şimdi onunla buluşmuşken yine bu halde buldum. Bu halde de ondan ayrıldım. Allah lütuf ve keremiyle beni ve onu mihnetsiz ve afiyetle bir kez daha buluş-tursun.

Kardeşi Ebu'l Abbas Ahmed'e gelince; Ahmed'in kim olduğunu nereden bileceksin? Bütün erdemleri üzerinde toplamış, bütün rezilliklerden uzak durmuş biriydi. Hakkı tanıyıp, Ona sarılmıştı. Sırrı keşfetmiş, ama gizlemişti. Perde gerisinden kendisine ses-lenilenlerden biriydi. Cehdi çok güçlüydü. Çok yardım ederdi. İlişkileri çok yumuşaktı, yumuşak huyluydu. İnsanlarla iyi geçinir, müsamahalı bir ahlakı vardı. Allah'ın razı olduğu şeylere uyar, Allah'ın razı olmadığı şeylere muhalefet ederdi. Yüce karakterli-likten

ayrılmadı. Bu yüzden yüceldi, namı tüm yeryüzünü imar etti ve yüceltti. Onu gördüğünde aklı başında değil sanırdın. Çok hızlı hareket ederdi, öyle ki intikam almak ister gibi görünürdü. Sırların ilhamlarına boyun eğer, çok keşifleri vardı.

Bir meseleye daldığımız zaman, yanımızdan ayrılır, sonra dönerdi. O sırada meselenin farkında olmadığımız bir boyutunu bize bildirirdi. Onun bu hali şu ana kadar devam etmektedir. Kardeşinin hizmetinden ayrılmadı, başkasına hizmet etmedi. Sahip olduğu her şey kardeşinin bereketinin eseridir. Şeyhimiz el-Ureybi, Ebu Abdullah Muhammed b. Cüneyd ve ashabımızdan bir cemaatle karşılaştı. Kardeşinin hastalığı olmasaydı, Mekke-i Müşerrefe'de bizimle beraber olmayı istiyordu. Eğer sağlıklı olsaydı, hepimizi ziyaret etmek üzere yola çıkacaktı. Mısır'da açlık ve veba salgını baş gösterdi, Mısır halkı kırıldı. Bir gün yolda yürürken süt çocuklarının açlıktan öldüklerini gördü. Ya Rabbi! Bu nedir? dedi. Ona seslenildi: Ey kulum! Senin hiçbir kaybın var mı? Hayır, dedi. Denildi ki: O halde gördüğün ve veledi zina olan şu çocukların haline itiraz etme. Şu büyükler de benim hudutlarımı iptal ettiler. Ben de hudutlarımı onların aleyhine ikame ettim. Bundan dolayı senin içinde bir sıkıntı olmasın... Bunun üzerine üzüntüsü giderildi. Halkın içinde bulunduğu duruma her zaman rıza gösterdi. Çok kere bu tür hitaplara muhatap olmuştur.

Bu iki kardeşin başkalarını kendilerine tercih etmeleri, halka karşı cömert, kendi nefislerine karşı ise alabildiğine kısıtlamacı davranmalarına gelince; bu hususta onları geçecek kimse yoktur. Allah beni ve onları afiyet ve esenlik üzere bir araya getirsin. Benimle onlar arasında bir fark yoktur.

11- Ebu Abdullah Muhammed b. Cumhur (r.a.)

Onlardan biri Ebu Abdullah Muhammed b. Cum-hur'dur (r.a) Yaş ve hal bakımından ebu Ali eş-Şikaz ve yukarıda anlattığımız Ebu Abdullah el-Hayyat'ın akranıydı. İbadet hususunda çok gayretliydi. Kur'an'ı ve arapçayı okurdu. Hiçbir zaman şiir okumadı.

Bana Ebu'l Hasan el-Osmani anlattı: Çocuktum. Ondan Kur'an dersi alıyordum. Birden davul sesini duydu. Hemen parmaklarını kulaklarına sokup sustu. Bir saat kadar parmakları kulaklarında oturdu. Sonra baha dedi ki: Davulun sesi geliyor mu, gelmiyor mu? Geliyor, dedim. Davulun sesi böyle devam edince kalktı, parmaklarıyla kulaklarını tıkamış halde evine gitti. Sonra beni çağırdı. Kalkıp yanma gittim. Cüzümü yanında tamamladım... Allah rahmet etsin, mescidde, kendisine sormak üzere bir aşir okuyanı veya birinin mescidde bir soru sorduğunu duyduğu zaman kulaklarını tıkardı. Allah canını alıncaya kadar rüku eden, secdeye varan biri olarak yaşadı. Kalbi güçlü, bedeni zayıftı. Rengi sapsarıydı. Nefsine karşı acımasızdı. Nefsine acı. Denildiği zaman, ben de acımaya çalışıyorum, derdi. Geceleyin Kur'an'dan bir hizib okumak üzere kalkardı. Yere yı-ğılıncaya kadar ayakta kalırdı. Uyumak üzere yanağını yastığa koyduğu zaman şöyle derdi:

Ey yanak! Eğer şimdi yumuşak bir yastığa dayanıyorsan

Ölümden sonra sert bir kayaya yaslanacaksın.

Sonra yılan sokmuş gibi yerinden sıçrayarak namazgahına koşardı. Sabaha kadar bu halde olurdu. O öldüğü zaman, ben Ebu Yakub el-Kufi'(el-Kumi) nin hizmetinde bulunuyordum. Onu kabre koyan kişi tutup sert bir kayayı yanağının altına koydu. O za-man yüce Allah'ın "ey yanak! Eğer şimdi yumuşak bir yastığa dayanıyorsan..." şeklindeki sözünü doğrulamıştır.

Allah rahmet etsin, insanlardan çok kaçardı. Züht ve takva gereği halveti, uzleti severdi. Allah'ı tanıyan bir arifti. Allah'la beraberdi. Dikkatli bir muamele tarzı vardı, vuslatı talep ederdi. Allah ehlini, Kur'an ehlini severdi. Allah, küçük yaşta, gençliğinin baharında, cehdinin en ateşli zamanında canını aldı. Nefsine şöyle derdi: Ben ölünceye kadar seninle

benim ilişkim böyle olacak... İbadette ondan üstünü görülmedi.

12- Ebu Ali Hasan eş-Şekaz (r.a.)

Onlardan biri Ebu Ali Hasan eş-Şekaz'dır (r.a) İş-biliye'de bizim yanımızdaydı, orada vefat etti. Ölünceye kadar şeyhimiz el-Adevi'ye salih olarak hizmet eden oydu. Çok göz yaşı dökerdi. Gözlerinden her zaman yaş damlardı. Babamın öz kardeşi bir amcam vardı. Amcam Allah ehli, özel bir adamdı. Ebu Ali onunla arkadaşlık ederdi. Gecelerimi onun yanında geçirirdim. Yeni aldığı bir hasırı serer, üzerinde namaz kılardı. Göz yaşları akar hasırın üzerine dökülürdü. Hasırı ikinci gün açtığında göz yaşlarının döküldüğü yerin bütünüyle kokmaya ve çürümeye başlamış olurdu. Bu tarikata girdiğimden vefat edinceye kadar onunla arkadaşlık ettim.

Evliliğe çok düşkündü. Onsuz edemiyordu. Bunun üzerine şeyhimiz eş-Şeberbeli kardeşinin kızını onunla evlendirmek istedi. Ümmü Zehra yanma gitti ve dedi ki: Ey Ebu Ali! Ebu Haccac kardeşinin kızını sana vermek istiyor. Pazar günüydü. Bir saat kadar başını eğip gözlerini yere dikti. Konuşuyor gibiydi. Sonra kalktı ve şöyle dedi: Ben onunla sıhriyet kurmayı çok istiyordum. Ancak ben evlendim. Bu günden başlayarak tam beş gün sonra eşimle gerdeğe gireceğim. Ümmü Zehra: Kiminle evlendin? diye sordu. O gün göreceksin, diye cevap verdi. Evine gitti, beş gün boyunca yatağından çıkmadı. Beşinci gün vefat etti. Allah rahmet etsin.

Yeryüzünde biten en acı bitkiyi koparıp sana verse, tattığında çok tatlı olduğunu görürdün. Onun bir çok bereketini gördüm. Onun sohbetinden istifade ettim. "Sehliye Erbaini"ne göre amel ederdi. Cesurdu, elinin emeğiyle geçinirdi. Öldükten sonra kardeşi onu rüyada gördü. "Rabbin sana ne yaptı?" diye sordu. Şu cevabı verdi: Her gün bana seksen günün amelinin sevabını vardi... Daima oruçlu ve vuslat halindeydi. Çok kıyam ederdi. İnsanlardan kaçınır, onlarla oturmazdı. Akrabasına acırdı. Tatlı şakalar yapar. Mizahtan hoşlanırdı, ama Haktan başka bir şey söylemezdi. Doğruyu içeren mizahı çok beğenirdi. Yalandan ve yalancılardan nefret ederdi. Yalana tahammül edemezdi.

Bir gün kendisine ait derileri alarak Beni Salih mahallesine gitti. Derileri yıkayıp güneşte gerdirmek istiyordu. İşbiliye'li bir kadın oradan geçti. İşbiliye erkekleri ve kadınları tatlı ve zarif olur. Kadın arkadaşına: Kardeş gel şu adamla alay edelim. Çünkü o Şekaz'(yumuşak)dır.-eş-Şekaz bizim bölgemizde dericilik yapan, sert ve kaba olan derileri parlatma ve yumuşatma işinde çalışanlara verilen bir isimdir. Sonra bölge halkı bu ifadeyi erkeklik organı sertleş-mediği için kadınlarla birleşemeyen kimselerin organlarının bu şekilde yumuşatılan deriler gibi yumuşak olduğunu ima eden bir niteleme olarak kullan-maya başladılar- Kadın başına dikildi. O zikir yapıyordu. Hiç ara vermeden zikir yapardı. Dedi ki: esse-lamu aleyke ey kardeş! Ve aleyki's selam, dedi ve tekrar zikrine devam etti. Kadın: Ne iş yapıyorsun, mesleğin nedir? dedi. Dedi ki: Bunu öğrenmekten vazgeç. Kadının ne istediğini biliyordu. Kadın: Bunu öğrenmem lazım, dedi. Bunun üzerine gülümseyerek şöyle dedi: Ben kuruyu ıslatan, serti yumuşatan, kılları yolan bir adamım. Kadın gülerek döndü ve şöyle dedi: Biz onunla alay etmek isterken o bizimle alay etti... Çok yüce özelliklere sahipti. Kalbi temizdi. Hiç kimseye karşı kin beslemezdi. İnsanların ne halde olduklarını bilmezdi. Varlık aleminde Allah'a isyan eden birilerinin olabileceğini tahayyül edemezdi.

13- Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Arabi et-Tai (r.a.)

Onlardan biri Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Arabi et-Tai (r.a)dir. Babamın öz kardeşi, amcamdır. Bu tarikatın ne olduğunu bilmeyen küçük bir çocuk aracılığıyla ömrünün sonunda bu tarikata girdi. Tarikata girerken seksen yaşındaydı.

Tarikatta parlayana kadar cehde ve sahillerde dolaşmaya devam etti. Her gün kesintisiz devam ettiği bir hatmesi vardı. Sevabının yarısını, kendisinin bu tarikata girmesini sağlayan ve bu tarikatı kendisine gösteren bu çocuğa bağışlardı.

Allah rahmet etsin, evde oturur, şafak söktü derdi. Ona sorardım: Bunu nereden biliyorsun? Şöyle derdi: Oğlum! Allah arşın altında bir rüzgarı harekete geçirir. Bu rüzgar cennetten eser. Şafak sökünce bu rüzgarın kokusu yayılır. Her gün her mümin bu kokuyu hisseder. Husye şişmesi hastalığına yakalanmıştı. O kadar büyüktüler ki yastık gibi önüne koyardı. Aykırı davranan bir oğlu vardı. Oğlu kalbini kırmıştı. Oğluna beddua etti. Oğlu hastalandı. Allah'tan, oğlunun canını kendisinden önce almasını, oğlundan sonra da kendisinin canını almasını istiyordu. Oğlu ondan önce öldü. Kendi elleriyle defnetti ve şöyle dedi: Allah'a hamdolsun. Ben ondan sonra kırk dört gün daha yaşayacağım, sonra öleceğim. Dediği gibi kırk dört gün yaşadı ve öldü. Öleceği akşam, yatsı namazından sonra yanında oturduk. Kıbleye dönmüştü. Kendini biraz rahat hissediyordu. Husyesi iyice büyümüştü. Bize dedi ki: dinlenin, uyuyun. Yataklarımıza girdik. Seher vakti yanma gittim. Baktım son nefesini vermiş. Allah rahmet etsin. Hiç kimse ölümünü görmedi. Şişkin husyesine baktık, izine rastlamadık. Her halde bir şişkinlikti, şişkinlik gidince sadece deri kalmıştır, dedik. Fakat husyelerinin herkesinki gibi normal olduğunu görünce şaşırdık. Allah'ın onu gizleyip örtmüş olmasına hayret ettim. Bize olağanüstü şeyleri haber verirdi. Bu tarikata girdiği günden ölümüne kadarki ömrü üç senedir. Benim bu tarikata girmemden önce vefat etti. Allah ondan razı olsun.

14- Ebu M. Abdullah b. Üstaz el-Mervezi (r.a.)

Onlardan biri Ebu Muhammed Abdullah b. Üstaz el-Mervezi (r.a.)dir. Şeyh Ebu Medyen'e hizmet etti. Şeyh ona el-Haccu'l Mebrur" (Haccı makbul olan) adını vermişti. Abdurrezzak'la birlikte hac ziyaretinde bulunmuştu. Mekke'de Ebu Abdullah b. Hassan'a arkadaşlık etti. İbni Hassan onu çok sevdiği için kızını ona vermek istedi. Fakat o, hakkını eda edememek korkusuyla kızını almak istemedi. Şeyh Ebu Medyen onu çok severdi. Bir gün ona şöyle dedi: Ey Abdullah! İnsanları Allah'a davet ettiğim halde kimsenin bana icabet etmemesi zoruma gidiyor. Seni kendime seçmek istiyorum. Benimle beraber gel, şu dağlardan birine çıkalım. Seninle birlikte bir mağaraya sığınalım, ölünceye kadar orada bekleyelim. Şeyhin bu teklifine çok sevindi. Allah katında bir yerinin olduğunu anladı. Derken akşam oldu. Abdullah anlatıyor: Uyudum. Şeyhi rüyamda gördüm. Baktım, şeyh insanlarla konuşurken güneş gibi, susunca ay gibidir. Sabahleyin rüyayı ona anlattım, gülümsedi ve şöyle dedi: Allah'a hamdolsun, ey oğlum! Ben güneş olmak istiyorum. Çünkü güneş bütün karanlıkları yok eder ve her türlü sıkıntıyı giderir.

Abdullah'ın faal bir himmeti ve hayret veren bir doğruluk vasfı vardı. Annesinden dolayı Şeyh Ebu Medyen'in yanından ayrılarak Endülüse'e gitti. Şeyh Ebu Medyen, Ebni Arifin arkadaşlarından, Mısır'da yaşayan Ebu Meyden er-Rebi el-Kefif'in, Kana şehrinde ikamet eden Abdurrahim'in ve Ceziretu'z Ze-heb'de yaşayan Ebu'n Neca'nın (r.a.) akranı Mariye şehrinde yaşayan el-Gazzal ismiyle bilinen Ebu Abdullah şey el-Misen'e selamını iletmesini istedi. Ma-riya şehrine varınca Şeyh Ebu Abdullah'ın yanına gitti. Arkadaşlarının orada oturduklarını gördü. Onlara: Şeyh'in yanma girmeme izin verin, dedi. Dediler ki: Şeyh şu anda uyuyor, ziyaretçi kabul etmiyor. Arkadaşlarının şeyhle görüşmesini engelleyerek yoğun bir perde gibi davranmaları ağırına gitti. Onu tanımıyorlardı. Onlara şöyle dedi: Eğer ben Allah için ona gelmişsem, Allah şu anda onu uyandırır. Der demez kapı açıldı. Gözlerini ovuşturan şeyh kapıda belirdi. Dedi ki: Beni ziyarete gelen adam nerede? Selam verdi. Şeyh ona ikramda bulunarak ağırladı. Ebu Muhammed genellikle bast halinde olurdu. Şeyhin ashabı ise kabz halinde idiler. Onlara veda edip giderken şeyhin ashabı ona: Ey Ebu Muhammed! Şu bast halinden kabz haline intikal etsen? dediler. Onlara dedi ki: "Bast nedir?" Rahmettir, dediler. "Kabz nedir?" dedi. Azaptır,

dediler. Dedi ki: "Allah'ım/ Beni rahmetinden azabına intikal ettirme." Bu cevap karşısında şeyhin ashabı mahcup oldular. O da uzaklaşıp gitti.

Ona (r.a.) dair haberlerden biri şudur: Gırna-ta'ya gittiğinde Şeyh Ebu Medyen'e misafir oldu. Onu Ebu Medyen'in yanında tanımıştı. Şeyh Ebu Med-yen'in ashabından Ebu Mervan, ashabından birinin hastalandığını görmüştü. Ashabı hastalığı ondan alıp yüklenmişlerdi ve o da o anda iyileşmişti. Bunu Gırnata'daki ashabına haber vermişti. Şeyhimiz Abdullah el-Mervezi Gırnata'ya varınca, Ebu Mervan şöyle dedi: İnsanlar onun için evde oturmuşlardı. Önlerine bir sofra kurdum üzerine peynir ve bal koydum. Evin sahibinin oğlu, sabah erkenden memleketten bir yakınının bulunduğu çöldeki bir köye git-mişti. Meclistekiler evin sahibinin oğlunun kendileriyle birlikte yemek yemediği için üzüldüler. Ebu Muhammed el-Mervezi yemeği yiyip doyduktan ve insanlar da yedikten sonra onlara şöyle dedi: Eğer isterseniz, burada ben yiyeyim o köyde bu yemeğin aynısıy-la doysun. Onun bu sözlerini hem içlerinde hem de davranışlarında kuşkuyla karşıladılar. Ebu Mervan ona: Ey Ebu Muhammedi Allah'ın adıyla bunu yap, dedi. Bunun üzerine "bismillah" dedi ve yemeye başladı. Sanki hiçbir şey yememiş gibiydi. İyice yedikten sonra durdu ve: Artık doydu. Biraz daha yersem çatlayıp ölür. Meclistekiler hayretten donakaldılar. Onun yerine yediği adam gelinceye kadar evden ayrılmamaya karar vermişlerdi.

O günün akşamı adam köyden dönüp yanlarına geldi. Hemen onu karşılayıp ağırladılar. Dediler ki: Yanında götürdüğün azığını geri getirdiğini görüyoruz. Ondan bir şey yememişsin. Onlara dedi ki: Kardeşlerim! Bu gün başıma çok garip bir şey geldi. Köye varıp oturduğum zaman, boğazımdan peynir ve ballı yiyeceklerin geçtiğini ve mideme dolduğunu hissettim. Sonunda doydum. Eğer biraz daha devam etseydi, çatlayıp ölecektim. Ben hala tokum. O kadar ki kusacak gibi oluyorum. Oradakiler hayretler içinde kaldılar. Aynı zamanda adamın meselenin cereyan edişini olduğu gibi aktarmış olmasını görmüş olmaktan dolayı da sevindiler. Bu olayı, Abdullah eş-Şek-kaz el-Bağî'nin evinde, o şekilde yiyip duyan adamın kendisi anlattı. Yanımda arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi de vardı. Biz bir toplulukta bulunuyorduk. Üzüntülüydük. Bu güne kadar Abdullah el-Mervezi gibisini görmedik, dedi.

Yüce Allah bir gece vakti beni makamlara muttali kıldı. Makamlarda yürümemi nasip etti. Derken tevekkül makamına ulaştım. Şeyhimiz Abdullah el-Mervezi'yi bu makamın tam ortasında gördüm. Makam, değirmen taşının değirmen milinin etrafında dönmesi gibi, onun etrafında dönüyordu. O yerinde sabit ve sarsılmaz bir şekilde duruyordu. Bu olayı ona yazdım. Sonra onunla muaşeret ettim. Ondan istifade ettim. Çok güzel, yaşı küçük, ondan daha iyi ve daha güçlü bir kanısı vardı. Efendimiz Çarşamba günü Mirşanetu'z Zeytun'da Şems Ummulfukara'nın yanındaydı. Koca karı dedi ki: Ebu'l Hasan b. Kay-tun'un yarın bize gelmesini istiyorum. Ona mektup yazın belki yarın bize gelir. İbni Kaytun buradan yedi fersah uzaklıktaki Karmune köyünde bulunuyordu. Ebu'l Hasan Karmune köyünde Kur'an öğrenme çağındaki çocuklara ders veriyordu. Perşembe ve Cuma günleri ise tatil yapıyordu. Ebu Muhammed dedi ki: Efendimiz (r.a) genelde böyle çalışır. Koca karı dedi ki: Peki ne yapacaksın? Dedi ki: Bu isteği himmetimle ona ileteceğim. Yap, dedi. Dedi ki: İnşallah, şu anda onun zihni yarın bize gelmek üzere harekete geçer. Sabah olunca kadın: Gördüğün gibi, gelmedi. Dedi ki: Ondan gafil oldum, onu unuttum. Ama şimdi onu yanınıza getireceğim. Sonra himmetini ona yöneltti. Öğlen vakti arifesinde, adı geçen Ebu'l Hasan onların farkında olmadıkları bir şekilde çıka geldi. Hayretler içinde kaldılar. El-Mervezi dedi ki: Sorun ona: Şu vakte kadar gecikmesinin sebebi nedir? Bize gelmek, bize kavuşmaya niyet etmek fikri nasıl aklına geldi? Dedi ki: Dün ikindi vaktiydi. İçimde bir ses: Yarın Mirşane'deki ihtiyar kadına uğra, diyordu. Mektebe gelen çocuklara dedim ki: Yarın hiçbiriniz gelmesin. Sabah olunca, bunu unuttum (Bu, efendimiz Ebu Muhammed'in ondan gafil olduğu, onu unuttuğu vakitti). Ona: Evet, devam et, dediler. Bunun üzerine çocuklara haber saldım. Geldiler, levhalarını alıp yazı yazmaya başladılar. Birden kalbimin sıkıştığını,

ağrıdığını gördüm. Bana denildi ki: Şimdi Mirşane'ye git, ihtiyar kadını ziyaret et. Çocuklara: Evlerinize gidin, dedim. İşte size gelmemin sebebi budur ve gecikmeme neden olan da budur. Dediler ki: aynen şu şu olayla örtüşüyor. Sonra durumu ona anlattılar. Hayretler içinde kaldı ve: bu, Allah'a yemin ederim, büyük bir olaydır, dedi. O günden sonra ona saygı gözüyle bakar, karşısında titrerdi. Adı geçen Ebu'l Hasan Mariya'ya gitmek üzere yola çıktı. Orada Ebu Abdullah el-Gazzal (Allah rahmet etsin) denilen bir şeyhin yanına gitti. Bu şeyh İbni Arifin arkadaşı, Ebu Rebi el-Kefif, Ebu Neca ve Abdurrahim gibi isimlerin oluşturduğu tabakanın akranıydı. Şeyhi gördü, ondan istifade etti. Sonra Karmune'ye döndü. Hala fakirlere hizmet ediyor, onları misafir ediniyor, onlara karşı son derece mütevazi davranıyor. Onun bu özelliğini hissediyordum. Ben, İşbiliye'ye gittiğine, fakihlerle arkadaşlık ettiğine, fıkıh ve fıkıh usulü okuduğuna, kelam ilmini öğrendiğine şahidim. İşbiliye'de ikamet ederek Kur'an ilimlerini öğrendi. Dünyaya dört elle sarılan talebelerle birlikte oldu. onlarla arkadaşlık etmesi, hallerinde sadık fukarayı unutmasına, onları kulak ardı etmesine neden oldu.

Şeyh'in Fakihler ve Mutasavvıflarla İlgili Görüşü

Kardeşim! Allah seni affetsin, suizandan sakın. Fakihleri, fakih oldukları veya fıkıh ilmini naklettikleri için yerdiğimi sanma. Bir müslümanın böyle bir zanna kapılması yakışık almaz. Fıkhın ve şer'i ilimlerin şerefi apaçık ortadadır. Ama ben fakihler içinde dünya malı üzerine üşüşen, fıkıh ilmini riya ve şan için öğrenen, onunla insanların dikkatini üzerine çekmeyi amaçlayan, desinler için fıkıh öğrenen, şüphe ve cedeli esas alan, Allah'tan korkup ondan le-dünni ilim edinmiş ahiret erbabını reddeden zümreyi yeriyorum. Fakihler, daha doğrusu fakihler içindeki bu zümre, sözünü ettiğim bu ahiret erbabını, bilmedikleri, usulünü öğrenmedikleri bir ilim açısından reddediyorlar. Şayet bunlardan birine, ahiret ulemasının ıstılahlarından bir lafzın anlamı sorulsa bilmeyecektir. Bu da cahil oluşlarını gösteren somut bir delil olarak yeterlidir. Eğer "Ha entum haulai hacec-tumfima lekum bihi ilmunfe lime tuhaccune fima ley-se lekum bihi Umun / İşte siz böyle kimselersiniz! Hadi hakkında bilgi sahibi olduğunuz konuda tartıştınız; fakat bilgi sahibi olmadığınız konuda niçin tartışıyorsunuz." (Al-i İmran, 66) ayetine baksalardı, ibret alıp tevbe ederlerdi.

Nitekim Hz. Nebi (s.a.v.), ilmi Allah'tan başka bir gaye için öğrenen, ilmi Allah rızası dışında kullanan alimleri yermiştir, ilim sahibi oldukları için değil. Nitekim başka bir grup alimi de huşu sahibi olduklarını belirterek övmüştür. Nitekim ben de bu kitabımda sufileri yerdim. Ama kesinlikle benim maksadım sadıklar değildir. Benim maksadım, insanlar arasında sufi kıyafetleri giyerek dolaşan, iç dünyaları ise tamamen aksi bir biçimde şekillenen kimselerdir. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "Ve mine'n nasi men yu'cibuke kaulu.hu fi'l hayati'd dünya ve yuşhidu ala ma fi kalbihi/ İnsanlardan öyleleri vardır ki, dünya hayatı hakkında söyledikleri senin hoşuna gider. Hatta böylesi kalbinde olana Allah'ı şahit tutar." (Bakara, 204) Fıkhın mertebesini inkar etmiyorum. Hz. Nebi'nin (s.a.v.) şu sözünü duymuşum: " Allah kime hayır dilerse onu dinde fakih kılar."

Bu fakih zümresine nefisleri ve şehevi arzuları galip geldiği, şeytanın hakimiyeti altına girdikleri için ve de onların elleriyle Allah velileri zarar gördükleri için, Allah velilerinin şahitlikleriyle helak oldular. Bu konuyla ilgili olarak kitabın sonunda Hz. Nebi'nin (s.a.v.) sözlerine yer vereceğiz

Bildikleriyle Amel Eden Alimler Hakkında:

Bildikleriyle amel eden, insaf sahibi, ilimde derinleşen alimlere gelince; onlar Allah'ın doğruya ilettiği önderlerdir. Onlar doğru yolu aydınlatan lambalar, takva işaretleridirler. Resulullah'ın (s.a.v.), ilimde, amelde, ihlasta varisleridirler. Onlar için en layık olan vasıf takvadır. Bu kitapta fakihleri yerdiğimi duyduğun zaman, bil ki şehvetlerine tabi olan,

kötülükleri emreden nefsini kötülüğe yönelten bu tersi dönmüş fakihleri kast ediyorum. Aynı durum sufilere yönelttiğim yergiler için de geçerlidir. Onların içindeki adı geçen zümreyi kast ediyorum. Örneğin Hululiye (Allah'ın insana hülul ettiğini söyleyenler), ibahiyeciler (her şeyin mübah olduğunu ileri sürüp helal haram tanımazlar) gibi bu tarikte mevcut bulunan zümreler ortaya çıkıp çekiştli sufi iddialar sergilediler, sufilikle kendilerini nitelediler. Ama onlar şeytanların yardakçılarıdır, hüsranları kaçınılmazdır. Allah'tan bizi ve onların basiretlerini aydınlatmasını, bizim iç dünyamızı ve onların iç dünyalarını ıslah etmesini, onları, belki dönerler diye kusurlarına vakıf kılmasını diliyoruz.

Ben şahidim, sözünü ettiğim ve kendisinin bu bereketleri müşahede edilen Abdullah el-Mervezi efendimiz bizim yanımıza geldi. Yine sözünü ettiğimiz Ebu'l Hasan'ı evinde ziyaret etmek üzere çıktı. Ben ve arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi yanındaydık. Şeyh kapıyı çalınca "kim o?" dedi. "Abdullah el-Mervezi seni ziyaret etmek için geldi", diye seslendi. Bir müddet ses çıkmadı. Sonra oğlu dışarı çıktı ve: Babamın işi var, dedi. Sonra dedi ki: Burada değil, nerede olduğunu da bilmiyorum, dedi. İşte fukaraya duyduğu buğz onu bu noktaya getirdi. Bu, fu-kahanm uğursuzluğunun bir sonucuydu.

Allah, bizi Allah'tan, Allah ehlinden ve has kullarından uzaklaşmamıza neden olan herkesten uzaklaştırsın.

Benimle karşılaştığında, fukarayla arkadaşlığımdan dolayı beni ayıplar ve: Senin gibi birisi nasıl onlara arkadaşlık eder? derdi. Ben de ona şu karşılığı verirdim: Benim gibi birisi onlara hizmet etme şerefine layık değil. Çünkü onlar önderlerdir. Okuduğu ilmi ben de okumuş olduğum için bana yaklaşmak istiyordu, fukara tarikatında olduğum ve onları sev-diğim için değil. Ben de Allah için onu ve onunla muaşeret etmeyi terk ettim. Bu gün artık Fakihlerin velayet hakkındaki hükümlerini benimsiyor. Yani ona göre velayet soyut, vehmi bir olgudur, bu niteliğe sahip kimse bilinemez. Ardından bir fakih velilerin fiilleriyle vasfedildiği zaman, bu vasıfları ona gösterirdim. Sonra bu filleri bir başkasında gösterirdim. Onu gördüğünde şöyle derdi: tamam! Kim bunun ihlaslı olduğunu söyleyebilir? Eğer bu adam ih-laslı biri olsaydı, ne sen ne de ben onun bu niteliklerinin farkına varırdık. Bu adam bu nitelikleri bir aldatmaca olarak sergiliyor. Hiç kimse hakkında hüsnü zan ettiğini görmezdin. Ben, Allah'a hamdol-sun, her zaman önder fukara/dervişler adına fakih-lerle gereği gibi mücadele ediyorum, edeceğim. Onlar için kendimi feda ederim, onları savunurum. Bu sayede bana fetih nasip oldu. Onları zemmedenler, bizzat göstererek onları eleştirenler, onlarla oturup kalkmayanları onlarla oturup kalkanlara karşı tahrik edenler, hiç kuşkusuz cahildirler ve asla kurtulamazlar.

Mekke'de harem-i şerifte İskenderiyeli Kadı Abdulvahhab adında biri benimle konuştu. Fakihti. Şeytan onu iyice hakimiyeti altına almıştı. O kadar ki, alemin bütün açılardan her türlü mertebeden hali olduğunu, bunların uydurulmuş hurafeler olduklarını söylüyordu. Ona sordum: Yeryüzünün mamur bölgelerinde müslümanlara ait kaç memleket vardır? Çok, dedi. Bunların kaç tanesini gezdin? dedim. Altı ya da yedi memleket saydı. Dedim ki: Bu memleketlerde ne kadar insan yaşıyor? Çok, dedi. Gezdiğin memleketlerin nüfusu mu çoktur, gezmediklerinin mi? diye sordum. Gezmediğim memleketlerin nüfusu çoktur, dedi. Bunun üzerine güldüm ve şöyle dedim: Bir şeyin çoğunu gören, ama azını görmeyen, buna rağmen görmediği az kısmı gördüğü çok kısımla kıyas ederek hakkında hüküm veren kimse beyinsizliğini ve ahmaklığın sergilemiş olur. fakat nefsi için hayır düşünen mümin böyle bir durumda şöyle der: Bakarsın, görmediğim bu az kısımda, mutlu bir kimse vardır. Böyle iken memleketlerin ve insanların yalnızca az bir kısmını gören bir kimse nasıl böyle bir inanca sahip olabilir? Bu kimsenin cahil olduğu apaçık ortadadır. Sonra böyle bir kimseyi yüce Allah, alemin eksikliklerine muttali kılar, faziletlerine değil. Bu yüzden gördüğünden hareketle, görmedikleri hakkında hüküm verir. Bu yüzden de Allah katında bedbaht olur. Acaba bu kimsenin Allah'ın şu sözü karşısındaki konumu nedir: "ue in tuti' eksere men fi'l ardi yudilluke an sebüülahi / Yeryüzünde bulu-nanların çoğuna uyacak olursan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar." (Enam, 116) burada

yüce Allah, bu gibi kimselerin sayılarının çok olduğunu belirtiyor. Bir yerde de şöyle buyuruyor: "İllellezine amenu ve amilu's salihati ve kalilun mahum / yalnız iman edip de iyi işler yapanlar müstesna. Bunlar da ne kadar az!" (Sad, 24) bunların sayısının da az olduğunu belirtiyor. Sonra bu meseleyle ilgili olarak en acaip olan şudur: Bir keresinde sahip olduğu ilmin temel prensipleriyle çelişir şekilde konuştuğunu duydum. Şöyle diyordu: İnsanlar iki kısma ayrılır: Zeki olanlar. Zeki olmayanlar. Zeki olmayanlar eksik oldukları için onlarla konuşmaya değmez. Zeki olan da hatadan beri olmaz. Geride bir şey kalmıyor. Bak!.. Bedbaht / bedbin olduğu için nasıl insanlara ayıp ve eksiklik penceresinden bakıyor. İnsanların hallerine fazilet penceresinden bakmayı terk ediyor!

Bu taksimi yaptıktan sonra şöyle deseydi ya: Zeki olmayanlar, bir alime gelirler, zekaları olmadığı, kavrama kabiliyetleri zayıf olduğu için taklidi olarak ondan ilim öğrenirler. Derken muvaffak olurlar. Allah'ın onlara ilmi öğretmesi de umulur! İkinci grubu oluşturanlar da genel halleri itibariyle isabet etme ihtimalleri yüksektir! Bunlar, zeki oldukları için bir hususta ancak delille ikna olurlar. Bu gibi kimseler yanlış yapsalar da, içtihat ettikten sonra yanlışlarını sürdürseler de affedilirler ya da bu yanlışlarından dönerler.

Sözünü ettiğim bu adamın kendi ilminin temel prensibiyle çelişmesine gelince; Resulullah (s.a.v.) hakim hakkında şöyle buyurmuştur:

"içtihat edip isabet etse ona iki ecir vardır. Eğer hata etse bir ecir alır. Her müçtehit isabet eder."

görüldüğü gibi müçtehit her durumda ecir alır, bir günahı yoktur. Bu fakihi, cahillerin en cahili biri olarak gördüm.

Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

15- Ebu Muhammed Abdullah el-Bağî eş-Şekkaz (r.a.)

Onlardan biri Ebu Muhammed Abdullah el-Bağî eş-Şekkaz (r.a.)dır. Bağe kalesindendir. Gırnata'ya yerleşti. Halen orada ikamet etmektedir. Arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi ile birlikte evinde onunla buluştuk. Şeyh veya derviş kim olursa bir kimsenin yanına girdiğim zaman adetim olduğu üzere yanımdaki dirhemlerin tümünü ona verirdim, yanımda hiç dirhem bırakmazdım. O gün yanımda sadece bir dirhem vardı. O dirhemi ona verdim. Allah razı olsun kararlı ve cehd sahibi biriydi. Genelde korku hali ona hakimdi ve hep ağlardı. Küfürden nefret ettiği gibi günahtan nefret ederdi. Günahın büyüğünden hoşlanmadığı gibi küçüğünden de hoşlanmazdı. Muhafaza makamını gerçekleştirmişti. Ebu İkal'in dediği gibi, neredeyse masumdu. Diyor ki: Şeyhim Harun'la bir süre beraber oldum. Onun büyük bir amelini görmedim. Bütün gece uyuyordu. Cehdi azdır diye içimden bir düşünce geçti. Bunun üzerine bir fısıltı duydum. "Em hasibe'llezine'cterahu's seyyiati en ııecalehum kellezine amenu ve amilu'ss salihati. Sevaen mahyahum ve mematuhum. Sae ma yehkumun I Yoksa kötülük işleyenler ölümlerinde ve sağlıklarında kendilerini, inanıp iyi ameller işleyen kimseler ile bir mi tutacağımızı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar!" (Casiye, 21) Bunun üzerine yanına gittim ve dedim ki: Efendim! Hiç büyük günah işledin mi? Şöyle dedi: Hayır, bilerek küçük günah da işlemedim.

Allah razı olsun geceleri ayakta ibadet ediyordu, gündüzleri oruç tutuyordu. Hiçbir mürit onun sohbetine güç yetiremezdi. Çünkü müritten kendi cehdi-ni gerçekleştirmesini istiyordu. O da kaçıyordu. Yalnızdı, tek başına yaşadı. Yanında kimse yoktu, hiçbir malı da yoktu. Nefsine karşı acımasızdı. Ona sahabenin nefislerine merhamet ettikleri hatırlatılınca, şu karşılığı verirdi: "Onların Resulullah'm sahabesi olmaktan başka bir meziyetleri olmasaydı, yine de onlara yetişemezdik!" Ona benzer biri olarak sadece tabiin kuşağından Ebu Müslim el-Havlani'yi biliyorum. İbadette kararlılık ve cehd hususunda o

kadar ileri gitmişti ki, bir dal keserek, namazda tembellik gösterdiği zaman bu dalı bacağına vurup şöyle diyordu: Sen hayvanımdan daha çok dövülmeyi hakkediyorsun. Ta ki dal bütünüyle kırılıncaya kadar. Sonra şöyle derdi: Muhammed'in (s.a.v.) ashabı, Muham-med vasıtasıyla sadece kendilerinin mi kurtulduklarını, bizim kurtulmadığımızı mı sanıyorlar? Allah'a yemin ederim ki, onlarla yarışacağım, ta ki kendilerinden sonra arkada bazı adamlar bıraktıklarını bi-linceye kadar. Eş-Şekkaz insanı gayet tatlı bir şekilde karşılar, muaşereti çok güzeldi. Son derece nazikti. İşaretlere meraklıydı. Şöyle dediğini duydum: Şu dört ayete bakın: "Ricalun sadeku ma ahedullahe aleyhi /Allah'a verdikleri sözde duran nice erler." (Ahzab, 23) "Ricalun la tulhihim ticaretun vela bey'un an zikrillahi / onlar, ne ticaret ne de alış verişin kendilerini Allah'ı anmaktan alıkoyamadığı erlerdir." (Nur, 37) "ve ala'l a'rafi ricalun/Araf üzerinde adamlar vardır." (Araf, 46) "Ye'tuke ricalen/ yaya olarak sana gelsinler." (Hac, 27) Allah onlardan razı olsun.

16- Ebu Muhammed Abdullah el-Kattan (r.a.)

Onlardan biri Ebu Muhammed Abdullah el-Kat-tan'dır. Kur'an hakkında nice fetihlere mahzar olmuştu. İlahi emirleri büyük bir kararlılıkla yerine getirirken, Allah için işlediği amelde kınayanın kınamasına aldırmazdı. Sultanların sözlerine, yüzlerine karşı en sert biçimde cevap verirdi. Heybetli biriydi. İstediği kişiye hak için hücum ederdi. Sultanların fi-illerini, şeriata muhalefet edişlerini kötülediği için kendini ölüm tehlikesine atmış olmaya aldırış etmezdi. Sultanlar zaman zaman onunla otururlardı. Bunları anlatırsak uzun zaman alır. Kur'an'dan başka bir şeyle konuşmazdı. Kur'an'dan başkasını görmezdi. Her hangi bir kitap yazmış değildir. Bir gün Kur-tuba şehrinde şöyle dediğini duydum: Kitap ve telif sahipleri zavallıdırlar. Yarın hesapları ne uzun olacak! Allah'ın kitabında ve Resulünün sünnetinde ikna edici bir şey yok mu?!" İlişkilerini ve arkadaşlarını korurdu. Hiçbir zaman nimetlerden yararlanmadı. İki dirhemi bir araya getirmedi. Sultan onu öldürmek üzere emir verdi. Sultanın adamları onu tutup vezirin yanına götürüp önünde oturttular. Dedi ki: Ey zalim! Ey Allah'ın ve nefsinin düşmanı! Niçin beni getirttin? Vezir: Allah, seni elimize düşürdü. Bu günden sonra asla yaşamayacaksın, dedi. Şeyh ona şu karşılığı verdi: Sen eceli yaklaştıramazsm, takdir edileni de geri savamazsın. Bunların hiçbir olmayacaktır. Allah'a yemin ederim, ben senin cenazeni göreceğim." Vezir, adamlarına, onu zindana atın, ben onu öldürülmesi hususunda sultan istişare edeceğim. O gece zindana atıldı. Zindana giderken şöyle diyordu: "Hayret! Mümin her zaman zindandadır. Bu ev de zindanlardan biridir. Ertesi gün Sultan makamına oturdu. Vezir, şeyhin durumunu ve sözlerini ona anlattı. Sultan, şeyhin getirilmesini emretti. Şeyh, sultanın huzuruna getirilince, sultan onu çirkin yaratılıştı, yüzüne bakılmayacak, dünya ehli hiç kimsenin onunla ilgili haberlere alaka göstermeyeceği bir tip olduğunu düşündü. Böyle düşünmesinin nedeni, onun hakkı söylemesi, onların da kusurlarını ve işledikleri zorbalık ve fesadı açıkça ilan etmesiydi.

Sultan, ismini ve soyunu sorduktan sonra ona şöyle dedi: Tevhid inancını koruyor musun? Kur'an'da tevhitle ilgili ayetleri bölümlerine göre okudu. Sultan hayretler içinde kaldı. Memleket işlerine dalmak üzere ona konuşma ve değerlendirme imkanını verdi. Sultan ona dedi ki: Şu mülküm hakkında ne diyorsun? Güldü. Sultan: Niçin gülüyorsun? dedi. Dedi ki: Sana gülüyorum. Sahip olduğun şeyleri mülk olarak isimlendiriyorsun, kendini de melik sayıyorsun. Bence sen yüce Allah'ın haklarında şöyle buyurduğu kimselerdensin: "Ve kane vera-ehum meliken ye'huzu külle sefinetin ğasben / Onların arkasında, her gemiyi gaspetmekte olan bir kral vardı." (Kehf, 79) Melik, Mülk sahibi O'dur ki, bu gün ateşine atıp, onunla cezalandırır. Sen ise, kendisi için hamur yoğrulup ekmek yapılan birisin ve bütün bunlar sana söylenmiştir. Sonra onun hoşlanmayacağı, onun öfkelenmesini gerektirecek bütün sert sözleri yüzüne karşı söyledi. Mecliste vezirler ve fa-kihler de hazır bulunuyordu. Sultan sustu ve utandı. Şöyle dedi: Bu, uyumlu bir adamdır. Ey Abdullah! Bizim meclisimizde otur. Şu karşılığı verdi: Hayır, senin meclisin

gaspedilmiştir. Oturduğun evini de haksız yollarla elde etmişsin. Eğer mecbur olmasaydım, buraya girmezdim. Allah beni senden ve senin gibilerden uzak kılsın. Sultan ona hediyeler verilmesini emretti ve onu affetti. O, hediyeleri geri çevirdi, affı kabul etti ve dışarı çıktı. Sultan bu hediyelerin ailesine verilmesini emretti. Aradan uzun bir zaman geçmemişti ki, vezir öldü. Ebu Muhammed, evinden çıktı ve vezirin cenazesine katıldı ve şöyle dedi: Yemin yerine geldi. Devlet adamlarının karşısında bağırır, sesini yükseltirdi ve şöyle derdi: Bunlar günahkarlardır. Yeryüzünde azgmlaştılar. Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onların üzerinedir. Orada ebedi kalırlar. Azapları hafifletilmez ve kendilerine mühlet de verilmez.

Bu adamla bir süre arkadaşlık ettim. Beni çok severdi. Bir gece, yanımda yatıya kalması için evime davet ettim. Oturduktan sonra babam (r.a) geldi. Babam sultanın adamlarından biriydi. İçeri girince, ona selam verdi. Babamın saçları ağarmıştı. Yatsı namazını kıldıktan sonra ona yemek verdim. Ben de onunla birlikte yemek üzere oturdum. Babam, onun bereketinden istifade etmek için ona yaklaştı. Ama o (r.a) yüzünü çevirdi ve şöyle dedi: Ey uğursuz ak saçlı adam! Allah'tan haya etmenin vakti gelmedi mi? Daha ne zamana kadar bu zalimlerle arkadaşlık edeceksin? Ne az utanıyormuşsun? En kötü halde iken ölümün sana gelmeyeceğinden emin misin? Şu-beni göstererek-şehvetin doruğunda olduğu yaşlardaki delikanlı oğlundan da mı ibret almazsın? O nevasını ezmiş, şeytanını kovmuş, Allah'a dönmüş, Allah ehliyle arkadaşlık etmektedir! Sen ise bir uçurumun kenarında duran kötü bir ihtiyarsın! Babam ağlamaya başladı, suçunu kabul etti. Ben bütün bunları hayretle seyrediyordum.

Onunla ilgili bir çok haber anlatılır. Şaşırtıcı özellikleri vardı. Bir gün onunla arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi'yi Kurtuba'da buluşturdum. Onunla (r,a.) beraber evine gittik. Bir gün şöyle dediğini duydum: "Henüz yediğinin ve giydiğinin şükrünü eda etmemiş kimsenin binek için çalışmasına hayret ediyorum." Yiyeceği ve giyeceği hususunda ihtiyacından fazlasını edinmeye çalışmazdı. Rumlarla yapılan hiçbir savaşı kaçırmadı. Hepsine de piyade ve azıksız katıldı.

17- Ebu Ca'dun el-Hanavi (r.a.)

Onlardan biri Ebu Ca'dun el-Hanavi (r.a.)dir. Fas'ta beş yüz doksan yedi senesinde vefat etti. Onunla arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi'yi buluşturdum. Allah razı olsun, Allah'ın alemin ayakta kalmasının vasıtası kıldığı dört evtaddan biriydi. Allah'tan, insanların kalplerinden kendisine yönelik saygıyı söküp atmasını istemişti. Bu yüzden görünmediği zaman kimse onu aramazdı. Hazır olduğu zaman kimse kendisine bir şey sormazdı. Bir yere geldiğinde, yer açılıp oturması sağlanmazdı. Bir topluluk arasında konuştuğu zaman, dövülür, aşağılanır-dı. Onunla buluşmamın sebebini şimdi anlatacağım:

Fas şehrine vardığımda orada büyük bir nam salmıştım. Benim gelişimi duyan, bu yüzden benimle görüşmek istiyordu. Ben de evden camiye kaçıyordum. Beni evde bulamadıkları zaman camiye gelirlerdi. Ben onları görürdüm. Bana gelip (tanımadıkları için) beni soruyorlardı. Ben de onlara: Onu buluncaya kadar arayın, diyordum. Bir ara çok değerli bir elbise giymiş halde oturmuşken bu şeyh karşıma oturdu. O ana kadar onu tanımıyordum. Bana dedi ki: Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun, ben de onun selamını çevirdim. Sonra el-Mehasi-bi'nin "el-Marife" adlı kitabını açtı. Ondan bazı bölümler okudu. Sonra bana şöyle dedi: Dediklerini şerh et, açıkla. Onun halleri, kim olduğu, makamı, dört evtaddan (r.a.) biri olduğu ve oğlunun onun yerini alacağı bana söylendi. Ona dedim ki: Seni tanıdım. Sen falancasın. Kitabı kapattı. Ayağa kalkıp dikildi ve şöyle dedi: Gizlilik... Gizlilik... Seni seviyorum-. Seninle tanışmak istedim. Maksat hasıl oldu.... sonra dönüp gitti. Yanımızda ancak hiç kimsenin olmadığı durumlarda onunla otururdum.

Dili tutuktu. Zorlukla konuşabiliyordu. Ama Kur'an okuduğu zaman insanların en güzel seslisi ve en akıcı konuşanı oluverirdi. Çok cehd ederdi. Ücretle kına yakardı. Gözleri her zaman sürmeliydi. Saçları dağınık ve toz duman içinde olurdu. Kına tozundan dolayı gözlerine sürme çekiyordu.

18- Ebu Abdullah Muhammed b. Eşref er-Rendi (r.a.)

Onlardan biri Ebu Abdullah Muhammed b. Eşref er-Rendi (r.a.)dir. Abdallardandı. Dağlarda ve sahillerde gezerdi. Dağlara ve sahillere sığınmış, yaklaşık otuz sene boyunca mamur diyarlara uğramamıştı. Güçlü bir feraseti vardı. Çok ağlardı. Sürekli kıyam halinde ve daima susardı. Başını öne eğip parmağıyla yeri eşeleyerek derin tefekkürlere dalardı. Başını kaldırır, zorlukla nefes alırdı. Göğsünden kaynama seslerine benzer hırıltılar gelirdi. Vecd hali şiddetliydi ve çok gözyaşı dökerdi. Bir zaman arkadaşlık ettim, yanında kaldım. Beni gördüğü zaman sevinir, mutluluğu yüzünden belli olurdu. Geniş ve büyük bir serveti terk etmişti. Makamında olan kimselerin gözdesiydi. Bir gün Allah erlerini görmek maksadıyal Şadume şehrinden çıkıp sahile gittim. Yüzünde tüyü bitmemiş bir delikanlı da bana eşlik etmek maksadıyla peşime düştü. Onu da yanımda götürdüm. Karşıma iki şeyh çıktı. Bir esmer ve uzun boyluydu. Adı, Abdusselam es-Saih'ti. Yeryüzünde durmadan dolaşır, bir yerde sürekli kalmazdı. Öbürünün adı ise Muhammed b. Hac'tı. Beni Cevad kabilesindendi. Çok hızlı yürüyorlardı. Onlara yetiştim. Benimle onlar arasında beş günlük mesafe vardı. Hızla onların yanına vardım. Cuma günüydü. Cuma namazını kılmak için Ravta adı verilen bir köye gittim. Cemaat mescidine girdim. İki rekat namaz kıldım. Burası Sa-lihlerin bulunduğu bir yerdi. Güzel atları ve dillere destan bir bereketi vardı. Orada başımdan bir olay geçti. Çok geçmeden sözünü ettiğim bu Ebu Abdullah b. Eşref geldi. İçeri girince es-Saih ve arkadaşı onun için ayağa kalktılar, selam verip onunla tanıştılar. Ben de camide uzanıvermiştim. Elimi göğsüme vuruyor, şu şiiri terennüm ediyordum:

Geniş varlığı gülüp geçti

Parlak ay'ı bırakıp yola çıktı.

Zaman ona dar geldi

Sonunda göğsüme sığındı.

Hemen yanıma geldi, beni ayağa kaldırdı ve şöyle dedi: Kendini gizlemek ister misin? Ona, sen de öyle yap, dedim. Dediğim gibi yaptı. Köyün şeyhine yöneldi ve benim, bir de istediğim kimselerin onun yanında yemek yememizi istedi. İbni Eşref bana dedi ki: Bu yemekten bir şey yeme. Bütün yoksulları getireceğim. Onlar yedikten sonra, sen gelir yanımda yemek yersin. Ben de öyle yaptım. Bir çok olayı bana haber verdi. İşbiliye'de kendisiyle buluşmak üzere bana söz verdi. Yanında üç gün kaldım, sonra ayrıldım oradan. Kendisinden ayrıldıktan sonra karşılaşacağım olayların tümünü harfi harfine bana haber vermişti. Dedikleri aynen çıktı. İşbiliye'ye vardığım zaman Allah aklıma onun yanına gitmek, onu görmek ve ondan istifade etmek üzere yola çıkma fikrini düşürdü. Salı günüydü. Yolculuk için annemle istişare ettim. İzin verdi. Ertesi gün bir adam kapıyı çaldı. Kapıyı açtığımda çölden gelmiş bir adam gördüm.

Dedi ki: Sen Muhammed b. Arabi misin? Evet, dedim. Dedi ki: Dün İşbiliye'ye on iki fersah uzaklıkta Melcane ve Merşane arasında yürüyordum. Heybetli ve mırıldanarak konuşan bir adamla karşılaştım. Dedi ki: İşbiliye'ye mi gidiyorsun? Evet, dedim. Dedi ki: Muhammed b. Arabi'nin evini sor ve onunla görüş. Ona de ki: Arkadaşın er-Rendi sana selam söylüyor. Senin yanma gelmekteydi. Ancak şu anda aklına, Tunus'a yolculuk etmek geldi. Selametle git, Allah seni affetsin. İşbiliye'ye vardığın zaman inşallah görüşürüz.... Dediği gibi oldu. Ben ertesi gün onu ziyaret etmek üzere yola çıktım. Yerimden ayrıldım. Vardığımın ikinci veya üçüncü günü onunla buluştum. Ebu Abdullah el-Kastili'nin evinde bir

gece kaldık. Şöhretinin sebebi, yol geçmez görkemli bir dağın başında oturmasıydı. Bir adam bir gün ihtiyacı için dağın başına gitmiş, bir nur sütunu görmüş. Bu nur o kadar parlakmış, bakamamış. Ama nurun bulunduğu yere gidince arkadaşımız Ebu Abdullah'ın namaz kıldığını görmüş. Sonra gördüğünü herkese anlatarak bu halini meşhur etmiş. Dağlardan babina toplar Mısır'a getirip satar, sonra geri dönerdi. Bizzat gözlemlediğim garip ve şaşırtıcı halleri vardı.

Bir pınarın başında otururken eşkiyalar gelirler ve: üzerindeki elbiseleri çıkar, yoksa ölürsün, derler. Bunun üzerine ağlamaya başlar ve şöyle der: Allah'a yemin ederim ki, günahta size yardımcı olmayı iyi karşılamıyorum. Eğer size bir şey emredilmişse, yapın. Sonra Allah'ın dinini savunma hususunda gayrete gelir ve onlara meşhur bakışıyla bakar. Hepsi kaçıp giderler. Bir gün sahildeyken bana " ma uridu minhum min rizkin ve ma uridu en yut'imun /Ben onlardan rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum." (Zariyat, 57) ayetinin anlamını sordu.

Cevap vermedim. Öylece bıraktım. Dört yıl sonra tekrar onunla buluşunca dedim ki: Ey Ebu Abdullah! Evet, dedi. Cevabını al, dedim. Dedi ki: Dört yıl sonra cevabın vakti geldi. Cevabını verdim. Hala onu hatırlamasına şaşırdım. Arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi'nin onu görmesini hep isterdim. Onunla beraber Endülüs'te Rende denilen yere geldiğimizde Ebu Abdullah'ı karşımda görmeyeyim mi! Arkadaşım Abdullah'a : Bu falandır, dedim. Birbirimizi görmekten dolayı hepimiz sevindik. Onu kaldığım eve götürdüm. Arkadaşım Abdullah: Onun kerametini görmek istiyorum, dedi. Akşam vakti girdi, namaz kıldık. Evinde misafir olduğumuz kişi lamba getirmekte gecikti. Arkadaşım Abdullah el-Habeşi: Lamba istiyorum, dedi. Bunun üzerine Ebu Abdullah, Tamam, dedi. Sonra bulunduğumuz evden bir deste kuru ot aldı. Ne yapacak diye ona bakıyorduk. Şehadet parmağını ota vurarak, Bu ateştir, dedi. Ot tutuşmaya başladı. Böylece lambamız tutuşmuş oldu. Gerektiğinde elini kor haline gelmiş ateşe daldırır, Allah'ın dilediği kadar ateşi avucunda tutardı ve eli yanmazdı. Okuma yazma bilmeyen bir ümmiydi. Bir gün niçin ağlıyorsun? diye sordum. Dedi ki: Hiç kimseye beddua etmeyeceğim, diye söz vermiştim. Bir gün adamın biri beni öfkelendirdi, ben de ona beddua ettim. Hemen öldü. Şu ana kadar bundan pişmanlık duyuyorum... Allah razı olsun, varlıklar için bir rahmet vesilesiydi. Onunla ilgili çok haber vardır. Bunları detaylı bir şekilde açıklarsak vaktimiz yetmez. Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

19- Musa Ebu İmran es-Sedrani (r.a.)

Onlardan biri Musa Ebu İmran es-Sedrani (r.a.)dir. Abdallardandı. Bilinmeyen biriydi. Akıl almaz, garip hususiyetleri vardı. Onunla buluşmamızın sebebi şudur: Akşam namazından sonra Şeyh Ebu Medyen'in bahçesindeki menzilimde oturmuştum. Onunla görüşme istediği geçti içimden. Şeyh o sırada kırk beş günlük mesafedeki Cibaye denilen yerdeydi. Akşam namazını kıldım. İki rekat nafileyi biraz hızlıca kıldım ve selam verdim. İşte sözünü ettiğim bu Ebu İmran yanıma geldi, selam verdi. Onu yanıma oturttum ve dedim ki: Nereden geliyorsun? Cibaye'de Şeyh Ebu Medyen'in yanından. Dedim ki: Ne zaman yanından ayrıldın? Dedi ki: Biraz önce akşam namazını onunla kıldım. Namazı kıldıktan sonra bana dönüp şöyle dedi: Muhammed b. Arabi İşbili-ye'de aklından şunu şunu geçirdi. Şimdi onun yanına git ve ona şunu şunu haber ver. Şeyhi görme isteğinin aklımdan geçtiğini söyledi. Ardından bana şunları söyledi: Şeyh sana şunu söylememi istedi: Ruhların buluşması, benimle senin aramızda sahihtir ve sabittir. Fakat bu dünyada bedenlerimizin buluşmasını Allah istemiyor. Aklını yatıştır. Benimle senin buluşmamız Allah katında rahmetinin kapsamında gerçekleşecektir. Bundan başka bir şey daha söyledi ve tekrar şeyhin yanına döndü. Sözünü ettiğim bu Musa (r.a) dünyalık olarak zengin biriydi. Bütün varlığını terk etti. Bunun neticesinde yüce Allah ona fetih müyesser etti. On sekiz gün içinde abdallara karıştı. Yeryüzünde dilediği yere yerleşiyordu. Onu sultana

götürdüler. Sultan ayaklarına kayıt vurulmasını emretti. Ayağına demir kayıtlar vuruldu. Bu şekilde onu yürüttüler. Fas'a yaklaştıklarında onu bir eve koyup kapısını kilitlediler. Gece boyunca kapısında muhafızlar bekledi. Sabah olunca kapıyı açtılar. Ayaklarına vurulan demir kayıtların bir kenara atıldığını, ortalıkta kimsenin olmadığını gördüler.

Fas şehrine girdi. Ebu Meyden Şuayb'm evine gitti. Kapıyı çaldı. Şeyh bizzat kapıya gelip: Kimsin? dedi. Ben, Musa'yım, dedi. Şeyh de: Ben de Şuayb'ım. İçeri gir. Korkma. Zalim topluluktan kurtuldun.

Şeyhim Ebu Yakub el-Kufi ondan naklen dedi ki: Musa dünyayı saran kaf dağına gitti. Eteklerinde kuşluk namazını, zirvesinde de ikindi namazını kıldı. Bu dağın yüksekliği ona soruldu, Otuz senelik mesafe kadardır, dedi. Allah'ın, bir yılanı bu dağa sardığını, yılanın başı ile kuyruğunun birleştiğini haber verdi. Yanında bulunan arkadaşı ona: Bu yılana selam ver, selamını alır, dedi. Musa, yılana selam verdim. Şöyle dedi: Ve aleyke's selam, ey Ebu İmran! Şeyh Ebu Medyen'in hali nasıl? Ona dedim ki: Sen nereden tanıyorsun Ebu Medyen'i? Dedi ki: Hayret. Yeryüzünde onun durumunu bilmeyen var mı? Allah onun sevgisini yeryüzüne indirdi ve bunu herkese bildirdi. Ben de onu tanırım, benden başkaları da. Yaş kuru hiçbir şey yoktur ki onu tanıyıp sevmesin. İşte bu Musa bir yere gider orada keçi büyüklüğünde acaip yaratılışlı karıncalar görür. Horasanlı bir yaşlı kadına rastlar. Kadın denizin üzerinde durmuş denizin dalgaları bacaklarının arasından gidip gelir. Bu halde iken kadın Allah'ı teşbih etmekle, onu kutsamakla meşguldür. Bunun gibi daha bir çok acaip hususiyetleri var. Onun hayat hikayesi uzundur. Allah rahmet etsin.

20- Ebu Muhammed Mahluf el-Kabayili (r.a.)

Onlardan biri Ebu Muhammed Mahluf el-Kabayili (r.a.)dir. Resulullah'm (s.a.v.) izniyle vefat edinceye kadar Kurtuba'da ikamet etti. Babamı (r.a.) ona götürdüm. Onun için dua etti. Bizi sabahtan ikindi namazını kılıncaya kadar yanında tuttu. Yemeğini yedik. Evine girdiğin zaman onu görmeden önce seni bir hal alırdı. Onu gördüğünde de muazzam bir manzara ile karşılaşırdın. Üzerinde yünden bir giysi vardı. Günlük virtlerinin dışında daima Allah'ı zikrederdi. Yine şu zikirlerinin dışında günlük bin tesbihat çekerdi. Tekbir "Allahu ekber", tahmid "Elhamdülillah" ve tehlil "Lailaheillallah" de çekerdi. Göklerde ve yerde bulunan her şeyi, denizlerdeki balıkları bile duasına ortak ederdi. Derhal ibret alırdı, her zaman ibret alma halindeydi. Evinde bir kuyu kazmak istedi. Kuyuyu kazmak üzere esir bir kafir getirildi. Allah razı olsun şöyle dedi: Şu kafir esir bize hizmet etti. Müslüman olması için Allah'a dua edelim. Gece boyunca bir köşeye çekilerek bu hususta Allah'a dua etti. Sabah olunca esir adam işini yapmak üzere geldi. Müslüman olmuştu. Bunun sebebi sorulduğunda şu karşılığı verdi: Hz. Nebiyi (s.a.v.) rüyamda gördüm. Kendisine iman etmemi emretti. Ben de iman ettim. Dedi ki: Ebu Muhammed Mahlufun senin hakkında yaptığı şefaatin hatırı için seni kabul ettim." Ya da bu anlama gelen sözler söyledi.

Ondan ayrıldığım zaman sağlıklıydı. Evime döndüm. Akşam olunca, yatağıma uzandım. Rüyada geniş bir arazide gördüm kendimi. Bulutlar alabildiğine yaklaşıyorlardı. At kişnemeleri, gem sesleri geliyordu. Atlılar gördüm. Bu meydana iniyorlardı. Derken bütün meydanı doldurdular. Adamlar içinde herkesten daha uzun birini görüyordum. Sakalları büyük ve gürdü. Herkesin sakalından daha çok ağarmıştı. Elini yanağına koymuştu. Yüzü genişti. Bütün topluluk içinde onunla konuşuyordum. Diyordum ki: Bana haber ver: Nedir bu büyük kalabalık? Bana diyordu ki: Bunlar, Adem'den (a.s.) Muhammed'e (s.a.v.) kadar gelmiş geçmiş bütün Peygamberlerdir. Buraya inmeyen Peygamber kalmadı. Diyordum ki: Sen kimsin? Diyordu ki: Ben, Ad kavmine gönderilen Hud peygamberim. Ona şöyle diyordum: Niçin geldiniz? Diyordu ki: Hasta Ebu Muhammed'i ziyarete geldik. Derhal uyandım, Ebu Muhammed Mahlufu sordum. O gece hastalandığını öğrendim. Nitekim bir kaç gün sonra vefat etti. Allah rahmet etsin.

21- Salih el- Harraz (r.a.)

Onlardan biri Salih el-Harraz (r.a.)dır. İşbiliye'de kullukta kararlı, cehd sahibi, muttaki ve ibadete düşkün biriydi. Yedi yaşında veya daha küçük yaşlarda ibadete yönelmişti. Daima hayret halindeydi. Hiçbir zaman çocuklarla oynamamış, onlarla konuş-mamıştı. Ayakkabı tamirciliği ile uğraşması takvasının bir göstergesiydi. Amacı elinin emeğinden ye-mekti. Bir annesi vardı, annesine çok iyi davranırdı. Küçük yaşta olmasına rağmen İbni Assal'ın el-Kebir adlı kitabını kendi el yazısıyla istinsah etmişti. Uzlete çekilmişti. Uzun süre konuşmadan dururdu. Onunla beraber kalan arkadaşları, zorunlu olmadıkça bizimle hiç konuşmazdı, diyorlar. Onunla beraber kaldım. Onu sevdim. O da beni sevdi. Bir söz söylediği zaman ondan asla dönmezdi. Çünkü doğrudan başka bir şey söylemezdi. Kendisini tazim ettiğini, kendisini gözünde büyüttüğünü bildiği hiçbir adamın ihtiyacını karşılamamış, işini yapmamıştır. Genellikle şehre gelen, kendisini tanımayan ve kendisinin de tanımadığı yabancılarla meşgul olurdu. Bizim arkadaşlardan biri, onunla konuşa bilmek için bilerek yırttığı ayakkabılarını alıp yanına gitti. Selam verdi. Selamını aldı. Dedi ki: Şu ayakkabılarımı dik. Şu karşılığı verdi: Elimde şu anda tamir etmekte olduğum bir ayakkabı var. Adam ücreti de bana peşin verdi... Ben de o sırada beni göremeyeceği bir yerde duruyordum. Arkadaşımız dedi ki: Ayakkabım sende kalsın, elindeki işi bitirince , onları tamir edersin. Dedi ki: Belki de bundan önce öldüm. Gördüğün başka bir tamirci var ve elinde de işi yok. Ayakkabılarını ona ver. Dedi ki: Bu ayakkabıyı senden başkasının tamir etmesini istemiyorum. Dedi ki: Sana söyledim, duymadın mı? Sonra zikriyle meşgul olmaya devam etti.

Arkadaşımız şöyle dedi: Burada oturacağım. Sen elindeki ayakkabıyı tamamlayıp benimkini tamir edinceye kadar bekleyeceğim. Dedi ki: Sen bilirsin. Ancak bu ayakkabıyı tamir etmek için alacağım ücreti bilmelisin. Söyle, dedi. Dedi ki: Ücretim bir dirhemin onda sekizidir. Adam dedi ki: Ben sana çeyrek dirhem vereceğim. Dedi ki: Yapacağım iş bu kadar tutmaz. Dedi ki: Bunu gönüllü olarak veriyorum. Bunun üzerine şöyle dedi: Başkasının benden daha çok bu paraya ihtiyacı var. Eğer bu parayı Allah rızası için veriyorsan, ben bu günkü nafakamı çıkardım. Dedi ki: Bu parayı sana vermek zorundayım. Şu karşılığı verdi: Başımı ağrıttın, be adam! Git yanımdan, senin işini yapmayacağım. Sonra zikrine ve işine devam etti.

Adam yanıma kalbi kırık halde geri döndü. Ona dedim ki: Lafı fazla uzattın. Ona bir kez daha git ve, bu ayakkabımı Allah rızası için tamir et, sana herhangi bir ücret vermeyeceğim, de. Adam tekrar yanına gitti ve ona bu sözleri söyledi. Bir süre adamın yüzüne baktı, sonra: Seni biri göndermiş, dedi. Sonra etrafına baktı, beni gördü. Adama dedi ki: Ayakkabını bırak ve buradan git. İkindi olunca gel, eğer beni sağ görürsen ayakkabıyı sana vereceğim. Şayet ölmüşsem, sana şu komşuyu tavsiye ediyorum. Sonra döndü, işaret ederek beni yanına çağırdı. Yanına gittim. Şöyle dedi: Arkadaşlar böyle mi yaparlar? Kardeşlerini hoşlanmadıkları şeylere mi zorlarlar? Bir daha böyle bir şey yapma. Eğer seni gördüğümde Allah kalbime sana karşı bir ülfet koymuş olmasaydı, bunu yapmayacaktım. Ama benden uzak dur. O günden sonra hiç kimseye onun halini anlatmadım. Çöldeki bir yerleşim bölgesine taşındı. Yalnızlığı ve uzleti arzu etti.

22- Abdullah el-Hayyat (r.a.)

Onlardan biri Abdullah el-Hayyat (r.a)dır. Onunla el-Adis camiinde karşılaştığım zaman on veya on bir yaşındaydı. İki yün abası vardı. Rengi soluktu, çok düşünürdü.. Derin bir vecdi ve cezbesi vardı. Bu tarikatta bana bir takım fetihler nasip olmuştu. Ama hiç kimse beni bilmiyordu. Onunla kendimi mukayese etmek istedim. Ona baktım, tebessüm etti, bana baktı. Ona işaret ettim, o da bana işaret etti. Allah'a yemin ederim, kendimi onun karşısında kalp bir dirhem gibi gördüm. Bana dedi ki: Çalış... Çalış... Ne mutlu niçin yaratıldığını bilene! Benimle ikindi namazını kıldı. Ayakkabılarını aldı. Bana selam verdi ve

gitti. Ben de evini bildiğim için arkasından gittim. Ama ondan bir ize rastlamadım. Onu sordum, hiç kimse bana onunla ilgili bir şey söylemedi. Onu görmeden rahat edemedim. Ondan sonra onu hiç görmedim. Şu ana kadar onunla ilgili bir haber de duymadım. Allah velilerinin kimisi küçük, kimisi de büyüktür. Allah onlardan razı olsun.

23- Ebu'l Abbas Ahmed b. Hemmam (r.a.)

Onlardan biri Ebu'l Abbas Ahmed b. Hemmam (r.a)dır. İşbiliyeliydi. Allah, nefsini doğru yola iletecek marifeti ona ilham etmişti. Ergenlik çağma girmeden ibadete vermişti kendini. Çok kararlı bir şekilde amel eder, her zaman kendi nefsi için ağlardı. Sanki biricik evladının ölümüne ağlayan bir anne gibiydi. Babası, onun Allah'ın tarikine girmesine engel oluyordu. Babasının bu tavrı ona ağır gelmeye başlayınca bana dedi ki: Ey kardeşim! Bu iş artık bana ağır geliyor. Babam beni kovdu ve bana, istediğin yere git, dedi. Ben sınır boylarına gidip müslümanlarla birlikte düşmana karşı cihad etmek ve orada bir yerde nöbet tutarak ölünceye kadar beklemek istiyorum. Nitekim Celmaniye denilen sınır boylarından bir gözetleme yerine gitti. Hala orada duruyor. Yukarıda sözü edilen Abdullah el-Hayyat'm evinden ayrılmazdı.

24- Ebu Ahmed es-Selavi (r.a.)

Onlardan biri Ebu Ahmed es-Selavi (r.a)dir. Ben, şeyhimiz Ebu Yakub'un terbiyesi altında iken İşbiliye'de bize katıldı. Sözünü ettiğim bu Ebu Ahmed (r.a), güçlü bir hal sahibiydi. Ebu Medyen'e on iki sene arkadaşlık etti. Çok çalışır, büyük bir dirençle kulluk ederdi. Çok ağlardı. Tam bir ay boyunca onunla birlikte İbni Cerrad mescidinde kaldım. Bir gece namaz kılmak maksadıyla kalktım. Abdest aldım. Mescidin avlusuna geldim. Onu avlunun kapısının yanında uyurken buldum. Onunla gökler arasında kesintisiz bir nurlar huzmesi vardı. Durup baktım. Nurlar gökten mi ona iniyordu, yoksa ondan mı göklere doğru uzanıyordu, anlayamadım. Orada öylece durdum. Onun bu hali karşısında hayretler içinde kalmıştım. Derken uyandı, abdest aldı ve namaza durdu. Ağladığı zaman gözünden yaşlar yere dökülürdü. Ben de yere dökülen göz yaşlarına elimi sürter yüzümü meshederdim. Misk gibi kokardı. Onun göz yaşlarını koku olarak üzerime sürerdim de insanlar bu güzel kokuyu hissederlerdi. Bu güzel kokuyu nereden satın aldın? derlerdi.

25- Ebu İshak İbrahim el-Abesi (r.a.)

Onlardan biri, Ebu Abdullah el-Kureşi'nin (r.a) şeyhi Ebu İshak İbrahim b. Ahmed b. Tarif el-Abesi (r.a)dir. Mısır diyarında ikamet ederdi. Hoşgörüyü esas alan bir ahlakı, ilişkilerinde yumuşak, her zaman gerçeği söyleyen, Allah için yaptığı bir amelden dolayı kınayanların kınamasına aldırmayan, kararlı ve cehd sahibi kimselerden biriydi. Uzlete meyli vardı, fakat mesleğini icra ettiği için bunu gerçekleştiremezdi. Çömlek satardı. Tarikat kitaplarının çoğunu istinsah edip kaydetti. Muamele hali ona galip gelmişti. İrfanı sever ve ona eğilim gösterirdi. Ölüm sebebine gelince; bir gün bir adam ona uğradı ve dedi ki: Efendim! Falan adam sana gelmiş, şehir halkından bir adamı soruyor. Sorduğu adamın boynunda, bizim buralarda "nefnefe" adı verilen bir hastalık peyda olmuştu. Şeyh onu gerçekten tanımıyordu. Adam, sorması için ısrar etti ve şöyle dedi: Allah için, boynunda nefnefe hastalığı olan bu adamı sor. Şeyh de, soracağım, dedi.

Şeyh anlattı: Bunun üzerine Hak bana gizlice şöyle seslendi: Ey İbrahim! Kullarımızı, ancak onları mübtela kıldığımız hastalıklarla mı tanıyorsun? Onun anacağın bir ismi yok mu? Senin canını bu hastalıktan dolayı alacağım... Sabah olunca boynunda bu hastalık çıktı. Kısa bir süre bu hastalığı çekti, sonra öldü. Allah rahmet etsin. Oğlu Muhammed harem-i şerifte bu hikayeyi bana anlattı. Bana dedi ki:

Babam bana şunu söyledi: Yirmi seneden beri böyle bir hata işlememiştim... Memleketinde iki kere onu ziyaret etmiştim. Beni severdi. Arkadaşım Abdullah Bedr el-Habeşi ile birlikte Sebte'de ve memleketinde onunla buluştum. Allah ondan razı olsun ve onu ödüllendirsin.

26- Ebu Muhammed Abdullah b. İbrahim el-Maleki (r.a.)

Onlardan biri Ebu Muhammed Abdullah b. İbrahim el-Maleki'dir. Kalfat'ta tanındı. Ebu Rebi el-Kefif gibi zatlara arkadaşlık etti. İbrahim b. Tarifin yakın dostuydu. Sözünü ettiğimiz bu Abdullah, Feta tarikatına göre amel ederdi. Bu ameli ile belirginleşmiş, tarikatın alametleri üzerinde görülebilirdi. Her zaman başkasının hakkı için yürüdüğünü görürdün. Nefsine ve nefsinin haklarına iltifat etmezdi. İnsanların ihtiyaçları için memleketler dolaşır, yöneticilerin yanına giderdi. Evi her zaman yoksullara açıktı. Şeriatı ve adabı özenle korurdu. Sadrı, İbrahim b. Tariften daha açık, daha genişti. İbni Tarif onun yanında donuk kalırdı. Onunla bir çok buluştum. Bana çok meylederdi. Bir gün Sebte şehrinde benimle karşılaştı. Orada İbni Tarifle beraber kalıyordu. Sultan Ebu'l A'la bana iki sofra gönderdi. Ben orada yoktum. Ben olmadığım için oraya varan yoksullar sofraları almış, yemişlerdi. Benim yakın ashabım yemekten kaçınmışlardı. Ertesi gece yine bize iki sofra gönderildi. Ne kabul ettim ne de reddettim. Sultanın bize yiyecek gönderdiğini duyan yoksullar bize gelmeye başlamışlardı. Yatsı namazının vakti girdi. Namaz kıldım. Şeyhlik taslayan bu derviş yoksullardan biri: Yemek yerde iken namaz kılınmaz, dedi. Sustum. Kendisine cevap vermediğim için öfkelendi. Dedim ki: Ben bu yemeği kabul etmiyorum. Yemeyi de uygun görmüyorum. Çünkü bu yemek bana göre haramdır. Bu yemeği yemenizi emretmem mümkün değildir, çünkü ben kendim için istediğim şeyi sizin için de isterim... Sonra yemeğin harap oluşunun sebebini anlattım. Ardından dedim ki: Yemek ortada duruyor. Onu helal sayan yesin, haram sayan da yemesin. Sonra kaldığım eve girdim. Yakın arkadaşlarım da benimle beraber eve girdiler. Sabah olunca, akşam konuştuğum bu kişi vezirin yanına gitti ve, kendileri için haram ehli gibi şeyler söylediğimi iletti. Vezir öfkelendi ve dedi ki: Allah'a yemin ederim ki, bu yemeği bizzat gönderen sultan efendimizdir. Bu yemek ona iletilinceye kadar bizzat nezaret eder, bunun için oturur kalkar. Derken mesele Sultana ulaştı. Sultan akıllı bir adamdı. Dedi ki: Biz hayırdan başka bir amaç gütmedik. O kendi halini herkesten daha iyi bilir. Ona bir zarar vermeyeceğiz. Ona kötülük iliştirmeyeceğiz. Böylece bana yemek gönderilmesi işine son verildi. Arkadaşımız el-Kalfat bu gelişmeyi haber aldı ve benim yanıma geldi. Nasıl bir bela olduğunu bildiği için benim ve arkadaşlarım adına endişeye kapılmıştı. Böyle davrandığım için beni eleştirdi ve dedi ki: Ey falan! Bu, senin için iyidir. Ancak zarar topluluğa da ilişir. Bu insanlar böyle bir belaya tahammül edemezler. Nitekim bazıları şöyle demişlerdir: "Isıracak bir zalimi olmayan zelil olur, doğru yolu gösterecek bir alimi olmayan da sapıtır." Baktım, insanlara yönelik merhamet duygusu ona baskın gelmiş. İşleri düzeltme halinin etkisinde-dir. Dünyevi maslahat açısından ağır basanı esas alma eğilimindedir. Ona dedim ki: Allah'ın düşmanına yaslanan kişi Allah'ın ne kötü bir kuludur. Alim, Allah'ın hakkını gözetmediği zaman Allah'ı gözetmiş olmaz. Allah'ın hakkı, her hakkın üstündedir. Bunları dedikten sonra elimi silkeledim ve ayağa kalktım. O da çekip gitti. Derken İbni Tarifle karşılaştım. Olayı duymuştu. Bana dedi ki: Siyasi davranmak daha evladır. Ona dedim ki: Sermaye yerinde kaldıkça siyasi davranmanın bir sakıncası yoktur. Bunun üzerine sustu. Allah ondan razı olsun. Eğer sözü gereksiz yere uzanmış olmasıydı, onların hallerini sonuna kadar anlatırdık. Ama az ve öz anlatımı esas aldığım için bu kadarıyla yetindim.

27,28- Abdullah b. Tahmast ve es-Suhan (r.a.)

Onları anlattığım "ed-Durretu'l fahire fi zikri men intefa'tu bihi fi tariki'l ahire" bir kitap kaleme almıştım. Bu kitapta Abdullah b. Tahmast'da anlatmıştım, îşbiliye'liler onun

abdallardan biri olduğunu düşünüyorlardı. Adı geçen kitapta anlattıklarımdan biri de es-Suhan'dı. O da abdallardan biriydi. Ama bu makamdan kaydı. Bunun üzerine hep üzüntülüydü ve hiç kimseyle konuşmuyordu. Onunla karşılaştığım zaman üzerindeki o şiddetli kedere acırdım.

29, 30, 31- es-Senhaci, Tace ve el-Bağı (r.a.)

Onlardan biri, arif, sürekli seyahat eden, bütün dünyadan soyutlanmış, halktan kopuk yaşayan, doğru sözlü, salih ve ak saçlı şeyh Ebu Yahya b. Ebube-kir es-Senhaci'dir. İrfan, işaret ve yüksek makamlar ehliydi. Onun gibisine az rastlanır.

Şeyh-i Ekber "Ankau Mağrib" kitabını niçin yazdı?

Benimle onun arasında hakikatlerle ilgili çok mesele geçti. Onları anlatmaya kalksam vakit elvermez.

Onun için "Ankau mağrib fi ma'rifeti hatmi'l evliya ve şemsi'l mağrib" isimli kitabı yazdım.

Onlardan biri Ebu'l Abbas b. Tace'dir. Büyük ceht sahibi bir müçtehitti. Ölünceye kadar Mushaf hep gözlerinin önündeydi. Allah rahmet etsin.

Biri de Ebu Abdullah b. Bestam el-Bağı'dir. Bağe'liydi. Durmadan Kur'an okuyan, gecelerini ibadetle geçiren biriydi.

32, 33, 34- Ya'zi, el-Kanuti ve el-Haddad (r.a.)

Onlardan (r.a) biri Yusuf b. Ya'zi'dir. Karmune'de yaşardı. Allah'ın kitabını okurdu. Kur'an okumaktan başka biriyle konuşmaya vakit bulamazdı. Sürekli oruçlu ve her zaman kıyamdaydı.

Biri de Ebu'l Hasan el-Kanuti'dir. Rende şehrinde yaşardı. Futuvvet ve yüksek irfan ehliydi.

Bir diğeri de Muhammed el-Haddad'dir. İşbiliye şehrinde yaşardı. Ara vermeden Hz. Nebiye (s.a.v.) salavat getirmesiyle meşhur olmuştu.

35, 36, 37- el-Kurtubi, el-Mehdevi ve el-Bakran (r.a.)

Karşılaştığım zatlardan biri de Ebu İshak el-Kur-tubi'dir. Becaye'de otururdu. Ebu Medyen'in asha-bındandı. Muvahhitti.

Onlardan (r.a) biri Ebu Abdullah el-Mehdevi'dir. Fas şehrinde ikamet ederdi. Ölünceye kadar tam altmış küsur sene sırtını hiçbir zaman kıbleye çevirmedi.

Biri de Ali b. Musa b. El-Bakran'dır. Fas şehrinde otururdu. Bu tarikata mensubiyeti bilinmezdi. Tarikatta insanların fark edemeyecekleri bir konumdaydı. Ama eksiksiz bir irfanı vardı. İrfanda derin feraset sahibiydi. İnsanlar arasında Kur'an okumasıyla ve hadis rivayet etmesiyle meşhur olmuştu. Allah rahmet etsin.

38, 39, 40- es-Saiğ, el-Baci ve el-Yaberi (r.a.)

Onlardan biri Ebu'l Hüseyin Yahya es-Saiğ'dir. Sebte'de yaşayan bir muhaddisti. Aynı zamanda su-fiydi. Bu aslında garip bir durumdu: Muhaddis bir sufi!.. Kibrit-i Ahmer'di. Çok bereketi vardı. Çok zaman onunla beraber oldum. Ondan hadis rivayet ettim, ders aldım.

Dünyadan uzaklaşmış bir zahitti.

Biri de İbnu'l As Ebu Abdullah el-Baci'ydi. Allah rahmet etsin, İşbiliye'de yaşardı. Zahit bir fakihti. Bu da garip bir durumdur. Zahit bir fakih az bulunur.

Allah razı olsun, onlardan biri Ebu Abdullah b. Zeyn el-Yaberi'ydi. İşbiliye'de ikamet ederdi. İnsanların en faziletlilerinden biriydi. Amelde kararlı, sürekli cehd eden ve nimetlerden uzak duran biriydi. İşbiliye'deki el-Adis camiinde Kur'an ve Nahiv okurdu. Bu hususta onunla yarışacak kimse yoktu. İnsanlar arasında pek önemsenen biri değildi. Ebu Ha-mid'in (Gazali) kitaplarına yoğunlaştı. Bir gece Ebu'l Kasım b. Ahmed'in Ebu Hamid'e reddiye olarak yazdığı eserini okudu, kör oldu. Hemen Allah için secdeye kapanıp yalvardı. Bir daha bu kitabi okumayacağına, onu imha edeceğine yemin etti, Allah, gözlerinin yeniden görmesini sağladı. İnsanların en faziletlilerinden biriydi. Kardeşiyle de karşılaştım. Öldüğü zaman "Zeyn oğulları için iki cennet var." diye ona seslenildi.

41, 42, 43-el-Faran, el-Hüseyni ve es-Saih (r.a)

Onlardan biri Kurtuba bölgesi halkının imamı Ebu Abdullah el- Faran'dır. Onun gibisine az rastlanır. Onlarla beraber nasıl bu kadar iyi yaşabildiğini sordum, dedi ki: Onlardan yalnızca misk kokusunu alıyorum. Onun acaip hallerinden bir çoğu zihnimdedir.

Onlardan biri Ebu Zekeriyya Yahya b. Hasan el-Hüseyni'dir. Becaye şehrinde yaşardı. İlmiyle amil önder alimlerden biriydi. Züht, takva sahibi, daima öğüt verendi. Kendisinden müsaade alarak bir gün onunla yalnız kaldım. Ben ona sordum, o da bana sordu. Kendisine korku halinin galip geldiği bir adam olduğunu anladım. Nimetten uzak durması ve yemesi ile ilgili garip haberleri vardır. Çok kere onunla karşılaştım. Yazdığı bazı eserleri ona okuyup münazara ettim.

Onlardan (r.a) biri Abdusselam el-Esved es-Sa-ih'tir. Hangi köye, beldeye uğradıysam mutlaka, falan da buraya uğradı denilmiştir. Bir yerde durmazdı. Neden bir yerde karar kılmıyorsun? diye kendisine sormuştum da, hareket etmede güzel bir hal bu-luyorum, diye cevap vermişti.

44, 45, 46- el-Kastili, Münzir ve el-Muallim

Onlardan biri Ebu Abdullah el-Kastili'dir. İşbili-ye şehrinde otururdu. Amelde ciddi ve yoğun cehd sahibiydi. Allah'ın dini hususunda çok gayretliydi. Bulunduğu yere girdiğimde her zaman ibadet etme telaşı içinde bulurdum onu.

Biri de Ebu'l Abbas Ahmed b. Münzir'dir. İşbili-ye'de yaşardı. Kur'an, Arabi ilimler ve fıkıhla uğraşırdı. İmam Malik (r.a) mezhebinde tek adamdı. Onun bir kerameti şuydu: Mezhepte çözemediği ağır bir mesele ile karşılaştığı zaman Malik'i görür, o kendisine meseleyi çözerdi. Evine ruhaniler ve veliler uğrar selam verirlerdi. Bazen hali iyice daralırdı.

Önüne dirhemler konulur. O bu dirhemleri almaz, geri verirdi. Böylece sıkıntısı ortadan kalkardı. Takva hali ona galip gelmişti. Mübarek ve salih bir adamdı.

Onlardan (r.a) biri Musa Ebu Abdullah el-Mual-lim'dir. Fas şehrinde otururdu. Gırnata nazırlarından, Benu Said kalesine mensuptu. Oğlu Abdullah günah nedir bilmez salih bir adam olarak büyüdü. Tevbe eden, günaha meylettiği görülmeyen bir gençti. Allah'ın kitabını ezberledi.

47, 48, 49- el-Harraz, el-Burcani ve el-Babili

Onlardan (r.a) biri Ebu'l Abbas el-Harraz'dır. Mekke'de karşılaştım onunla. Abdullah el-Meğave-ri'yle arkadaşlık etti, onun duasından yararlandı. Onun bereketini gördüm. Allah rahmet etsin.

Biri de el-Hac Ebu Muhammed Abdullah el-Bur-cani'dir. Senin arkadaşın ve dostundur. Allah ondan razı olsun, sünneti ve sünnet ehlini severdi. Saygın ve salih biriydi. Çok zaman susardı. Bir gün "ellezi-ne ateynahumu'l kitabe yetlunehu hakka tilavetini/ kendilerine kitap verdiklerimiz onu gereği gibi okurlar." (Bakara, 121) Ayeti hakkında "onlar niçin gereği gibi okudular?" dediğini duydum. Dedim ki: Sen söyle, ey Ebu Muhammed! Soru da senden cevap da sendendir. Gülümsedi ve şöyle dedi: Onlara kitab verildi. Bundan önce de inayet verildi. Kitab verilince yardım gördüler. Bu, altında denizler yatan derin bir işarettir. İnceleyen ve tefekkür eden kimse bu denize dalabilir. Nebi s.a.v.) emirlikle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Emirlik sana verilirse yardıma mahzar olursun. Ama sen taleb edersen yardım görmezsin."

Onlardan biri de Ebu Abdullah Muhammed el-Babili'dir. Daru'l Kiyr'de ikamet ederdi. Senin hizmetçindi. Allah senin aracılığınla ona fetihler nasip etti. Senin onun üzerindeki bereketin gayet zahirdi. Onun çok garip hallerine şahit oldum. Hepsini saklıyorum. Onların tümünü burada zikretmeye vakit elvermez.

50, 51, 52- el-Murabit, et-Tunisi ve el-Kettani

Onlardan (r.a) biri Ebu Abdullah el-Murabit'tir. Kur'an ehliydi. Gecelerini ibadetle geçirirdi. Üzerinde senin nurların açıkça görülürdü. Diri bir zihni vardı, çok çabuk kavrardı.

Biri de Ebu Vekil Maymun b. Et-Tunisi'dir. Kırmızı renk toplar, onunla geçinirdi. İşbiliye'de bizim yanımızda hastalandı. Allah'a itaat eden saliha kadınlardan biri olan Zeyneb geldi, evinde ona baktı. Kadının yanına taşınınca o gece öldü. Allah erlerinden biriydi.

Onlardan biri de Ebu Muhammed Abdullah b. Hamiş el-Kettani'dir. Tunus şehrine gidip orada yaşadı. Şeyhim Ebu Yakub ve Ebu Muhammed'den dolayı duyduğu üzüntüyü dindirmek maksadıyla yalın ayak bir halde çok sıcak bir günde onu ziyarete gittim ve buluştum. Onlar da onu bu halde ziyaret ettiklerini bana söylediler. Çok bereketi vardır. Senin onun halini bilmen yeterlidir benim için.

53, 54- Şems Ummu'l Fukara ve Fatıma bint Ebu'l Müsenna

Mekke'de yedi kişiyle karşılaştım. Allah Müslümanları onlardan yararlandırsın. Kabe'nin hanbelile-rin dibinde halka oluşturdukları duvarı ile Zemzem kuyusu arasındaki bölgede onlarla oturdum. Onlar gerçekten Allah'ın has kullarıdırlar ve asla aşırı gitmezler. Sükunet ve heybetin belirtilerini yüzlerinde görmek mümkündür. Ben onlarla karşılaştığımda müşahede halindeydiler. Marifetle ilgili olarak benimle onlar arasında bir konuşma geçmedi. Onlarda öyle bir sükunet gördüm ki, bir insanın bu şekilde sükun bulması tasavvur edilemez.

Onlardan (r.a) biri **Şems Ummu'lfukara**'dır. Mer-şanetu'z Zeytun'da oturur. Defalarca onun yanına gittim. Hiçbir erkeğin onun gibi nefsine yüklendiğini görmedim. Muamele ve keşifte büyük bir yere sahipti. Çok üstün bir himmeti vardı. Tam bir temyizle tefekkür ederdi. Halini kararlı bir şekilde gizliyordu. Onun yanında benim için keşif gerçekleştiğinde onun çok gizli hallerini görebiliyordum. Onun bu hallerinden dolayı sevinirdim. Çok ve zahir bereketleri vardı. Keşif hususunda onu birkaç kere imtihan ettim. Bunun sonucunda onun bu makamlarda sağlam olduğunu anladım. Galip hali korku ve rızaydı. Aynı anda bu iki

makamı elde etmek bize göre acaip bir durumdur, neredeyse imkansız sayılmaktadır.

Aynı şekilde **Fatıma bint Ebu'l Müsenna** ile de İşbiliye'de karşılaştım. Onu tanıdığımda doksan yaşındaydı. İnsanların kapılarının önüne döktükleri yemek artıklarından yiyordu. Çok az yerdi. Onun yanında oturduğum zaman, doksan yaşında olmasına rağmen yanağının gül gibi kırmızı olmasından, yüzünün tazeliğinden dolayı yüzüne bakmaya utanırdım. Kur'an-ı Kerim'de dilinden düşürmediği sure Fatiha suresiydi. Bana dedi ki: Bana Fatiha suresi verildi. Onu istediğim işte kullanabilirim... Onun için kamıştan bir kulübe yaptım, orada yaşamaya başladı.

Şöyle derdi: Benim yanıma gelenlerin hiçbiri falan -beni kast ederek- kadar hoşuma gitmez. Niçin? Diye sorulduğunda şu cevabı verirdi: Hanginiz yanıma gelse, varlığının bir kısmıyla gelir, diğer kısmını ise evi ve ailesiyle ilgili olarak geride bırakır. Ama oğlum, gözümün nuru Muhammed b. Arabi hariç. O benim yanıma geldiğinde, bütün benliğiyle gelir. Ayağa kalktığı zaman, bütün varlığıyla kalkar. Oturduğu zaman bütün varlığıyla oturur. Geride nefsiyle ilgili olarak bir şey bırakmaz. Tarikat böyle olmalıdır... Allah ona mülkünü arz etmişti. Ama o bu mülkten hiçbir şeyin yanında durup beklemedi. Şöyle derdi: Sen her şeysin. Senin dışındaki her şey benim için uğursuzdur... Allah sevgisiyle kendinden geçmişti. Onu gören, ahmak, derdi. Ama o, "Asıl ahmak, Rabbini bilmeyendir," derdi.

Alemlere karşı rahmetle doluydu. Bayram gecesi cami müezzini Ebu Amir onu kırbaçla dövdü. Ona şöyle bir baktı, ona karşı nefsindeki duygular değişmiş halde dönüp gitti. O gece bekledi. Seher vakti müezzinin ezan okuduğunu duydu. Şöyle dedi: "Rabbim! Beni sorumlu tutma. Bütün insanların uyuduğu bir sırada gecenin karanlığında seni zikreden bir adama karşı nefsimdeki duygular değişti. Bu, habibimin zikridir onun lisanından dökülmektedir. Allah'ım! Benim ona karşı duygularım değiştiği için onu sorumlu tutma..." sabah olunca şehrin fakihleri bayram namazından sonra, selamlamak maksadıyla sultanın yanma gittiler. Bu müezzin de dünyalık arzusuyla bu fakihler arasında içeri girdi. Sultan: Bu kimdir? dedi. Denildi ki: Caminin müezzinidir. Dedi ki: Fakihlerle birlikte saraya girmesini kim söyledi? Çıkarın onu. Tokatlayıp dışarı attı. Sonra sultan nezdinde onun adına şefaatçilik yapıldı. O da müezzini cezalandırmak isterken, içeri girmesine izin verdi. Sözünü ettiğimi Fatıma'ya falanca adamın başına sultanın yanında şu şu hadiseler geldi, denilince, şöyle dedi: "Biliyorum, eğer cezasının hafifletilmesini istemeseydim, öldürülecekti..." garip özellikleri vardı. Vefat etti, Allah rahmet etsin.

Nefsiyle Konuşmaya Dönüş

Ey nefis! Geçmiş kuşaklardan ve bizzat karşılaştığım bazı erkek ve kadınlardan seçkin kişilerin halini sana anlattım. Ayrıca karşılaştığım bir çok kişinin halini de anlatmadım. Senin bunlarla ortak olabileceğin bir özelliğini görmedim. Böyle iken hangi alanda farklısın, ayrıcalıklısın?

Bu Risalenin Amacı Nefsani ve Rabbani Marifeti Ortaya Çıkarmaktır

Sonra sana dönüyor ve diyorum ki: Ey dostum! Ey Ebu Muhammedi Bunları sana, sevincimin bir ifadesi olarak anlattım. Çünkü zaman, Allah'a hamdol-sun ki, değişik halleriyle önceki kuşakların hareket tarzını izleyen erlerden hali olmaz. Onlardan, maksadı hasıl edecek kadarını özetle anlattık. Sana gelince, sana senin hallerinle ilgili olarak hitap etmem mümkün değildir, bu risalede güttüğüm amaç, nefsani ve rabbani marifeti ön plana çıkarıp, güzel söze ve salih amele teşvik etmektir. Çünkü bu zat (yani sen) bizim yanımızda Allah'ı bilen, O'nun uğruna cehd eden bir kişidir.

Ey dostum! Sana hitap ediyorum, Allah'a yemin ederim ki, asıl maksadım benim

nefsimdir. Senin dikkatini çekiyorum, hemcinslerimi kast ederken kinayeli olarak kendimi hedef alıyorum. Nefse sürekli hatırlatmada bulunmaya ara vermemek gerekir. Çünkü nefis zelildir. Bu erdemi bütünüyle içselleşti-rerek ilahi payı elde etmeye kendiliğinden eğilim göstermez.

Allah'ın Sebepleri ve Müsebbepleri Yaratması Mesele: Bu hususla ilgili olarak şu ayet-i kerimeler dikkat çekicidir: "ve zekkir fe inne'z zikra tenfau'l mü'minine / Sen öğüt ver. Çünkü öğüt müminlere fayda verir." (Zariyat, 55 "ve inne fi zalike le ayatin li'l alimin / Şüphesiz bunda bilenler için dersler vardır." (Rum, 22) Bilesin ki, yüce Allah, insan dışındaki bütün mahlukatı bir elle yaratmıştır. Şeriatta, Adn cennetini eliyle yarattığından söz edilen yerlerde buna dikkat çekilmiştir. Burada üzeri örtülü bir bilgi denizi vardır. Allah bütün sebepleri eliyle yaratmıştır. Müsebbepleri de eliyle yaratmıştır. Ancak ilk sebepler, mertebe bakımından en son sebbe kadar uzanan ikinci derecedeki sebepler gibi değildirler. Yüce Allah sebepleri ve müsebbepleri yaratmasıyla ilgili olarak şöyle der: "Ela lehu'l halk ve'l emr / Haberiniz olsun yaratma da O'na aittir, emir de." (A'raf, 54) Yalnız sebeplerle ilgili olarak da şöyle buyurmuştur: "fe tebarekellahu ahsenu'l halikin / yaratanların en güzeli olan Allah münezzehtir." (Mü'minun,14) "innema kavluna li şey'in iza erednahu en nekule lehu kun feyekun / Bir şeyi dilediğimiz zaman, ona sözümüz "ol" demekten ibarettir, hemen oluverir." (Nahl, 40) Burada yaratmadan değil sadece emirden söz edilmektedir.

Mutlak Tevhid

Sözlerimi dikkatle dinle. Çünkü garip, alışılmamış şeyler söylüyorum. Ben kıskanç biriyim; hem açıklamak isterim, hem de gizlemek isterim. Allah melekleri, cenneti ve bu varlık türleriyle ilgili şeref ve yücelikleri Tur'un sağında yarattı. Cemal sıfatıyla ilgili olarak yaptığımız imaları anla. İblisi, ateşi ve varlık türleriyle ilgili alçaklık ve süfliliği de Tur'un solunda ve iki eliyle yarattı. Celal sıfatıyla ilgili olarak yaptığımız imaları anla. Mülkü iki eliyle hazırladı. Varlıkları objeler aleminde mutlak tevhid üzere zahir oldu. Ama bunların her birinin yaratılışı bir ele dönüktür. Her biri kendi hakikati itibariyle Rabbine kulluk etti ve kendi varlık yoluyla meşgul oldu. Bunlardan günah ve muhalefet tasavvur edilemez. Ta ki insanı, eliyle yaratmcaya, ona iki yolunu gösterince-ye, izleyeceği yolu açıkça gösterinceye, sözünü izhar edinceye ve onu iki kabzasıyla ortaya koyuncaya kadar. Aleme baktı, alem de büyük ve küçük mülkünde ona baktı. Her biri gördüğünü tanıdı. Çünkü her biri kendi mukabilini gördü. Alemin batı tarafında meskun olan, süflisini gördüler. Onlarda bir kıymet görmediler. Bundan kabzaları zahir oldu ki bedbaht olduklarını bilsinler. Alemde Tur'un sağında meskun olanlar , onun yüceliğini gördüler, bu yüzden onların yanında azameti belirdi. Bundan da kabzaları zahir oldu ki mutlu olduklarını bilsinler. Sonra tecrit nurunda oldukları için karışım nurunu tanıyamadılar. Hakikatleri bir elden sadır olduğu için nefisleri için takdis ve hamde şahit oldular. İki elin insana teveccüh ettiğini görünce, hükmün yürürlüğe girmesi için çatışmanın, kavganın olmasının kaçınılmaz olduğunu anladılar. Kavga da olunca fesadın, bozulmanın olması kaçınılmaz olur. Aslında gerçeği gördüler, doğruyu söylediler. Allah'ın salat ve selamı üzerlerine olsun. Yüce Allah, onların aynı sözlerine cevap vermekten yüz çevirdi. Bu, külli olanı cüzi yapmaları ve onun hakkında noksanlık sıfatı hükmünü vermeleri itibariyle sahih bir yüz çevirmeydi. Hak onları terk etti. Onlar da Hakka dönmediler. Allah, yaratılışlarının esası olan fıtratın hakikatini onlara açıklamak istedi. İnsanın, asi ve itaatkar kabzalarının birleşiminden ibaret olduğunu, alemdeki diğer varlıkların her birinin ise bu kabzalardan sadece birinden ibaret olduğunu anlatmayı irade etti. Dolayısıyla alem ilahi huzur açısından sadece bir ele dayanmaktadır. İnsan ise küllidir. İlahi huzur açısından iki ele de dayanmaktadır. İnsanın sureti kemal bulsun, halifeliği sahih olsun, mertebesi açıklığa kavuşsun, en şerefli varlık, en yüce

maksat olduğu bilinsin diye onun varoluşunda iki eli birden kullanmıştır.

Secdeler ve Şeytan

Bu yüzden yüce Allah, insana eksik nazarıyla bakanlara karşı onu şu sözleriyle övmüştür: "Ma mena-eke en tescu.de Uma halektu bi yedeyye / İki elimle yarattığıma secde etmekten seni meneden nedir?" (Sad, 75) Bu ayet, övgü mahiyetindedir. Onu, başkaları aracılığıyla edeplendirmeye başlıyor. Ki onun hakkında bozgunculuk ve kan dökme hükmü verilmiştir. Ne güzel edeplendirmiştir! Melekleri de İblis aracılığıyla edeplendirmiştir. Onlardan isimlerin ilmini istemiş, insanı da alimlerin alimi kılmıştır. İblis'i edeplendirmeyi de melekler aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Onu mukaddes ve beyza eliyle yaratmıştır. Melekler, kendilerine yönelik edepten ve İblis'e yönelik edepten ders aldılar, emre uymak suretiyle öğüt dinlediklerini gösterip kurtuldular. İblis ise emre muhalefet ettikten sonra ders çıkardı; ama bunun ona bir faydası olmadı ve hüsrana uğradı. Adem oğlu bütün halleri içinde sadece namazlarında gerçekleştirdiği secdeleri aracılığıyla İblis'e en büyük mağlubiyeti tattırır. Çünkü bu onun hatasıdır. Dolayısıyla çok secde etmek ve secdeleri uzun tutmak şeytanı derin bir kedere gark eder. İnsan, namazlarında sadece secde halinde masumdur, koruma altındadır.

Çünkü insan secde ettiği zaman, şeytan işlediği günahı hatırlar ve üzülür. Dolayısıyla kendi derdine düştüğü için secde halindeki insanla uğraşacak vakit bulamaz.

Bu yüzden Hz. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Adem oğlu secdeye vardığı zaman şeytan bir köşeye çekilir, ağlar." Kul, secde halinde şeytandan yana güvende olsa da nefisten yana güvende olmaz. Dolayısıyla secde halinde insanın aklından ge çen bütün düşünceler ya rabbanidir, ya melektendir ya da nefsanidir. Şeytanın secde halinde insanı etkilemesine imkan yoktur. Kul secdeden başını kaldırınca, İblis'in bu niteliği ortadan kalkar. Üzüntüsügider ve seninle uğraşmaya başlar. ;

Muhtemelen dostum (r.a.) şöyle diyecektir: Secde halinde nefis de melek de etkisiz olur. sadece Hak kalır. Çünkü şöyle buyurmuştur: "ve'scud vaktarib /secde et, yakmlaş." (Alak, 19) Dolayısıyla secde aracılığıyla yakınlık gerçekleşir, secde eden var eden aracılığıyla varolandan fena bulur... Ben de ona şunu söylerim: Evet, ey dostum! Senin bakışın halin ve makamın gereğidir, buna göre karara varmışsın. Biz ise hakikatlerden çıkan sonuçları, inceliklerin nasıl birbirleriyle irtibatlı olduklarını söylüyoruz. Eğer durum, dostumun söylediği gibi olsaydı, o takdirde her insan secde halinde Allah'ı irfan derecesinde bilen, Onunla beraber, duygulardan sıyrılmış, karışıklıklardan uzak olurdu. Böyle bir durumda da dua etmesi, övmesi, yakarması ve ağlaması sahih olmazdı. Çünkü yakarma ve dua, hicap ile uzaklık halinde bir seslenmeden ibarettir. Müşahede ise, bir çaba sonucu elde edilmeksizin şaşkınlıktan donakalmışlık halidir. Eğer dostum secde halinde hayretten donakalıyorsa bu bir kerelik haldir, hüküm olarak tekrarlanmaz. Çünkü ondan başkası secde halinde "Ya Rabbi! Beni bağışla" der. Kesin bir bağışlanma ister. Böyle bir istek ise kesinlikle insanın kendinde oluşunun ifadesidir. Bir başkası secde halinde dükkanındaki iş ortağıyla konuşur, onunla savaş veya barış halindedir. Bir diğeri nefsiyle beraberdir. vs...

Şimdi konumuza dönüyoruz. Allah, insanı iki eline izafe etmiştir. Onu kendi işlerinin vekili kılmıştır. Göklerde ve yerde olan her şeyi onun emrine verip boyun eğdirmiştir. Onu, kendisine tevekkül etme hususunda perdelemiştir. İnsan, kendi nefsi içinde kendi nefsiyle imam, önder olarak zuhur etmiştir. Dolayısıyla perde kalksın diye kapıdan ayrılmayan mutludur. Bu kapıyı kulak ardı eden de bedbahttır. Cehalet olarak bu davranış yeter. Hem kendisinin cahili olması hem de başkasının cahili olması yani.

Sema Şeytanların da Cisimler Aleminin de Mahalli Değildir

İnsan, iki alemi (mutlular alemi ve bedbahtlar alemi) de eşit düzeyde yüklenmek üzere, göklerde değil, yeryüzünde halife olarak tayin edilince, alemlerin en küçük parçası olan insanın emrinde bütün alemler birleşmiş oldu. Çünkü yeryüzünü idare eden göğü, ateşi, suyu ve havayı idare eder. göğü idare edeninse, mizanda payına yükseklikten başka bir şey düşmez. Onun aşağıdan nasibi olmaz.

Ey kendinde olan dostum! Buna ilişkin delilim, yeryüzünde meleklerin bulunmasına karşın göklerin şeytanlara ve cismani alemlere yurt olmamasıdır. Bu yüzden yeryüzü hilafet huzuru ve halifenin menzilidir. Gökler ise onun cennetlerinden bir cennet, gezinti yerlerinden biri ve kutsal ruhunun istirahat-gahlarından biridir. Çünkü sema, ki bununla ulvi alemi kastediyorum, sırf rahmetten varolmuştur. Yer ise, ki onunla Adem'in (a.s) en güzel şekilde yaratıldıktan sonra indirildiği aşağıların aşağısı mekan olarak süfli alemi kast ediyorum, sırf gazaptan varolmuştur.

Eğer desen ki: Bu, yeryüzünde bulunan apaçık bir rahmettir. Derim ki: Bu insanın rahmetidir. Bu yüzden yeryüzünde insan kalmayınca, onun yok olmasıyla birlikte rahmet de yok olur. Yeryüzüne teveccüh edilir, özü yok edilir, helak olanlarla birlikte o da helak olur. Mamur dünya, insanın intikal etmesiyle ahiret yurduna intikal eder. Eğer desen ki: Ama insandan önce de yeryüzü mevcuttu? Buna cevap olarak derim ki: Yeryüzü iki hakikatten dolayı mevcuttu: Çünkü bu süreç, yaratılışa hazırlık zamanıydı. Diğer hakikat ise, berzah hakikatinin varlığıydı. Berzah ise fenaya eğilimli olduğu için yokluğa benzer. Ama bir gün var olduğu için de beka yurduna benzer. Bu, varlıktaki ilahi nefhadır ki, insan varoluncaya kadar, varlığı tutmuştur. Bu inceliği iyi anla.

Bu meseleyi de sırf Adem'le (a.s) sınırlandırma. Çünkü var olan tüm salih müminler ve diğerleri varlığı içinde bir kutuptur. Ya zalim halifedir ya da adil. Bunun neticesinde de ya hiçbir zaman son bulmayan azaba, gider ya da sonsuza dek süren nimetlere kavuşur. İşte halifeler için duyulan korkunun menşei budur. Unutma, ben de sen de bu halifelerden birer halifeyiz.

O halde bu karanlık halden çıkıp nefislerimize dönelim, onun için karar ve hüküm mizanını kuralım. Var olduğu mertebesi ve yüce menzili itibariyle onu değerlendirelim.

Ben diyorum ki: Ey nefis! Ey zorlukla genişlik arasındaki berzah! Allah, yer ve gök ehli içinde sadece seni seçti. Her şeyi senin için huzurunda ram kıldı. Ya Onun katındaki yüksek şerefinden ya da seni sınamak istediğinden dolayı. Bedbahtlar kabzasının şerefinin olması imkansızdır. Bundaki şeref, hasımların karşıtlığından ileri gelir. Dolayısıyla bu durum için tek gerekçe, bir sınav olması kalıyor. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "halake'l mevte ve'l hayate liyehluuekum eyyukum ahsenu amelen /Hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır." (Mülk, 2) sizi şereflendirmek için, dememiştir. Bu hitap, bütün emredilenleri ve bütün emredenleri kapsar. Böyle bir makama tayin edilen, kendisi için böyle bir yol çiziler bir kimsenin hayatı nasıl güzel olabilir? Nasıl huzur içinde yatağına uzanabilir? İki elden hangisiyle kendisi hakkında hüküm verileceğini, iki gözden hangi gözle kendisine bakılacağını bilmediği halde?!

Sırrı ve Vakti Muhafaza etmek

Ey dostum! Sırrını ve vaktini koruman gerekir. Sen farkında olmadan gazap nazarının ansızın sana yönelmesi korkusundan. Aksi takdirde insanlar nez-dinde mutlu ve kendine sanılırken, Allah katında bedbaht ve mahvolmuş olursun. Allah'ın hükmü kesinlikle yürürlüğe girer, Onun adına hükmedenin hükmü de en geçerli olandır. Müjdelense bile gurura kapılıp aldanan kimseye yazıklar olsun. Büsbütün yazıklar olsun, müjdelenmediği halde gurura kapılıp aldanan kimseye! Şeytanın etkilemek için yol bulamadığı, güçlü ve

sarsılmaz imana sahip Ömer b. Hat-tab'a (r.a.) bak. Şeytanın ona ilişmemesi için Kur'an'm onun verdiği hükme muvafık olarak inmesi yeter. O kadar ki: Eğer perde açılsa bu benim yakini-mî arttırmaz, demiştir. İmanı ve bilgisinin değişmeyeceğini ifade ediyor. O, bilmekle bizzat gözlemlemeyi birleştirmişti. Bizzat müşahede etme makamında belirginleşmişti. Ne yaşadığı zamanda ne de kıyamete kadar onun önüne geçip tebarüz edemez. Hiç kimse herhangi bir halde onun önüne geçemez. İşte bu Ömer b. Hattab, himmet olarak tabiin kuşağının en hayırlısı olan Üveys el-Karani'nin öğütleri karşısında titriyor ve keşfinin, masum ilminin kendisini getirdiği bir sonuç olarak "keşke anası Ömer'i doğurmamış olaydı!" diyor. Ya senin ve benim ne söylememiz gerekir? Ne zamana kadar Allah'a karşı bu çirkin tutum devam edecek? Dönmemizin vakti gelmedi mi? Cehaletten rücu etmemizin, bu kötülükten sıyrılmamızın vakti değil midir? Kuşkusuz arifler aracılığıyla çağrıldık ve biz "inna lillah" grubunun içindeyiz (yani ölümlüyüz). İster misin, bir hal sahibi olasın, he-vam senin üzerinde hükümran olsun, dünyan sana galip gelsin ve bir yanılgı olarak bunun mevlandan olduğunu sanasm?! Adalet mizanın kurup sahih nakil talep etsek ya! Çünkü dünyanın darlığından sonra genişliği, meşakkatinden sonra rahatı şu iki şeyden hali olamaz: Ya bu durum kişinin makamının bakanlardan gizlenmesine, hasta ruhlu dünya ehlinin bakışlarından saklanmasına yöneliktir. Ki böylece varlık içinde şımaranlara karşı hücuma geçer, kazanma için sarfeder ki perdelenmişler ona ilişmesinler. Eğer böyle ise bu nefis ne kadar cahilmiş! Pişmanlığı ne kadar derin olacak! Çünkü sonunda ne hali kalacak ne de makamı. Bu nefsin gözünde dünya ve bağlıları büyüdükçe büyümüş. Onlarla yüzyüze kalıp karşı karşıya kalmış! Bu nefis, dünyanın sivrisinek kanadına benzetildiğini duymamış mıdır? Nübuvvet makamının onu bir çöplük, bir döküntü olarak nitelediğinden haberdar değil midir?! Saygıdeğer mülk sahibi olduğunu iddia eden bu zebun nefis, demek ki bu derece alçalmıştır! Eğer hakkı söylüyor-san, dünya ve bağlılarıyla çatışmayı, vuruşmayı göz alacak kararlılıkta isen, alışkanlıkları yırtmak için Hakka dayan. Çünkü bütün insanlar kendi ceplerinden harcarken hal sahibi insan gaipten harcar. Nefsin bu durumdan kaçıp yan çizdiğini görürsen kısma. Ona karşı mücadele et, onu kontrol etmeye çalış. Başlangıçta seni bürüyen halin senin aldatmasın. Bu doğruluğun, sıdkın vaktinde sana tevafuk etmiştir, sen ise bunun sende kalıcı olduğunu sanmışsın. Adet beşinci bir tabiattır.

Dünya ve dünyanın bağlıları, onlarla yarışman için uygun değildirler. "Benim yanımda yemesinler, ben de onların yanında yemeyeyim. Onlar beni ziyaret etmesinler, ben de onları ziyaret etmeyeyim" demen de uygun değildir. Bütün bunlar nefsin payına düşen hususlardır ve şeytani karıştırmalardır. Eğer abid olmak şeklinde Allah'ın kulu isen, dünyada ecrini alırsın, ama ahirette kötü bir akıbete duçar olursun. Şayet gelecekte ecrini alırsın. Bu ibadetinin sebebi nefsinin kul olması ise Nebilerle beraber hasredilirsin. Ama on katı güzel sevap kazandırdığı için ibadet ediyorsan, müminlerle birlikte haşredilirsen. Ben hem ziyaret ederim, hem ziyaret edilirim, hem giderim, hem de bana gelirler. Bu Hz. Nebi'nin (s.av.) halidir. O hem ziyaret ederdi, hem de ona ziyaret edilirdi. Düşkünlere destek olur, zayıflara yardım ederdi. Misafiri ağırlardı. Evinde mal bulunduğunu bildiği halde gecelemezdi. Yoksulluktan dolayı sızlanmazdı.

Arif Yoksul (Fakir); Yarınının Rızkı İçin Ağlamayan Kimsedir

Haberin olsun, arif olan yoksul (fakir) kimse, yarının rızkı için ağlamaz. Böyle bir kimse yaratılışı için ağlar mı? Ama bu noktada nefis gerçeği karıştırır ve şöyle der: Bu şey, benim hakkımda değil, başkası hakkında sınırlandırılmıştır. Oysa yüce Allah onu yalanlamaktadır: "Ma uridu minhum min rizkin ve ma uridu en yutimun. İnnellahe huverrazzak / Ben onlardan rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum. Şüphesiz rızık veren, Allah'tır." (Zari-yat, 57-58) Yüce Allah'ın doyurulması muhaldir. Geride bir şık kalıyor, o da insanların Allah için kendilerini doyurmalarıdır. Büyük önder şahsiyetler bundan da menedilmişlerdir. Dolayısıyla bu, zayıf halkın geneli için geçerlidir.

Nefsim, halkın genelinin halinin dışına çıkmaya çağırıyor beni. Bu da onun çaba sarfetme ve başkalarına infak etmek için mal biriktirme halinin dışına çıkmasını gerektirmektedir. Bu ise salt şirktir, kudrete eleştiri getirmektir. Nasıl ki sebeplerden istifade etme düzeyinde olan kimse Allah ile cülus etmeye güç yetiremiyorsa, onun imanında eksiklik vardır. Bu, iki durumdan biridir. Böylece nefsin, dünyanın kendisi için daralmasından sonra genişlediği şeklindeki iddiasının batıl olduğu ortaya çıktı. Eğer kendisi hakkında insaflı davranacak olursa, o, büyükler nezdinde aşağı bir makamdadır. Ama bunun için çalışması gerekir. Çünkü büyüklerden değildir. Bu yüzden dünya ve dünyaya bağlı kimselerin bir nasibinin ve değerinin olduğunu düşünüyor, onlara meylediyor ve onlarla gururlanıyor. Oysa Allah'ın izzeti karşısında kulluğu ve halkın zatı karşısında kendi izzetiyle meşgul olması gerekmez miydi? Ama Allah katındaki payını kaybetmiştir.

Allah'tan esenliğin en güzelini diliyoruz. Aslolan nefsin halkı yedirip, kendisinin kesinlikle yememesidir. Eğer yerse, bu takdirde kendisi için çalışmış ve kendisi için mal biriktirmiş olur.

Cennetteki Mertebeler ALLAH Katındaki Mertebelere Göre Belirlenir

Nefis açısından önceleri dar iken sonraları genişleyen bir diğer durum da şudur: o da bu durumun makamı üzerinde etkili olmayacağını, mertebesini düşürmeyeceğini tahayyül etmesidir. Madem ki sevap için amel etmiyor, sadece kul olduğu için ibadet ediyor, o halde hangi vadiden geçtiğine aldırmaması gerekir. Önemli olan Allah ile halinin sahih olmasıdır. Bu hususta bir üçüncü ihtimal yoktur. Allah'a hamdolsun. Eğer bu şekilde fiil işlemişse, kesinlikle onun cahilliğinden ve nefsi itibariyle taziri gerektiren bir durumda oluşundan şüphe etme. Çünkü onun cehaletine delalet eden bir çok husus vardır. Bunlardan biri, bulunduğu yeri bilmeyişidir. Çünkü bulunduğu yere uygun olmayan ameli işlemektedir. Bir kere dünya meleğin zindanıdır. Müminin de zindanıdır. Bu halinle sen imanın üstünde olduğunu iddia etmiş oluyorsun. Ben bunu kabul etmem. Ancak zindan sahibi seni oraya göndermiş ve müminlerle birlikte seni oraya koymuştur. Senin için getirdiği sınırlandırmalarla seni onlarla birlikte zindana atmıştır. Örneğin şarap içemezsin, yalan söyleyemezsin, sözünden dönemezsin, bir günahkarla ittifak kuramazsın, beş özgür kadınla birden nikah kıyamazsın. Zindandaki diğer müminler gibi sana da bir takım emirler yöneltmiştir. Hükmü veren, dikkatleri çekiyor ve bildiriyor ki, dünya teklif yurdudur. Bu bakımdan zindan dışında iken gerekli olmayan şeyler artık birer yükümlülük olarak gereklilik arzetmiştir. Diyor ki: Meleğin huzurunda turda olan ve benden de üstün olan kimse var mı? Bakar ki Veliler, Nebiler ve Resuller vardır. Sonra der ki: Onlarda bizim için örneklik vardır. O halde ben de onlardanım. Bu, en büyük iddialardan biridir ve ben bu iddiayı kabul ediyorum. Çünkü yüce Allah, mahlukatın en faziletlisi olan Nebisine (s.a.v) bunu emretmiş, bu bağlamda Nebileri ve Nebilere bahşettiklerini zikrettikten sonra şöyle buyurmuştur: " Ulaikellezine hedellahu febihudahumu'ktedih / İşte o peygamberler Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. Sen de onların yoluna uy." (Enam, 90) Nebilerin haline bakıyorsun, onların liderinin, imamının fakirliği zenginliğe, müminlere karşı zelilliği izzete tercih ettiğini görüyorsun. İsrafil ona nazil olduğunda onu muhayyer bırakmış ve şöyle demişti: Allah seni muhayyer bıraktı: kul bir nebi olmayı mı istersin melek bir nebi mi?" Cebrail ona "mütevazi ol" anlamında işaret etti. Buyurdu ki: Kul bir Nebi olmayı tercih ederim..." Hz. Nebi (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Eğer "melek nebi" olmayı tercih ediyorum, deseydim, dağlar benim için altın ve gümüşe dönüşürdü..." Ama şeyhi (Cebrail), daha iyi olanı tercih etmesini işaret edince, O (s.a.v), kulluğu temenni etti. Böylece Ona marifet ve himmet verildi. O da yoksulluğu ve boyun eğişi yöntem olarak benimsedi. O kadar ki açlıktan karnının üzerine taş bağlardı. Bu şahıs onları (peygamberleri) örnek alsaydı olmaz mıydı, böylece dünya hayatında iyilikleri de boşa gitmemiş olurdu? Eğer cennetteki mertebelerin Allah katındaki mertebelere göre belirlendiğini bilseydi, nefsi ve aklı için çalışırdı. O takdirde cennette ve Allah katında meliklerden biri olurdu. Ama o, irfana dayanmıyor,

aklının kemale erdiğini söylüyor, rahata kulaç atıyor, şehvetleri üzerine atlıyordu. Yumuşak giysilerle, lezzetli yiyecek ve içeceklerle nimetleni-yordu. Buna karşılık mümin kardeşi yiyecek bir şey bulamıyordu. İnsanlar ona: Yiyecek bir şey bulamayan bu mümin'e yardım et, dediklerinde şöyle diyordu: Allah, onunla ilgili bir ilham indirinceye kadar bunu yapamam. Hakkın bana indireceği ilham sayesinde onu bilmemem mümkün değildir. Aslında bunu arifler yaparlar. Arifler, muhtaçlığını sergilemeyen, fakir olduğu halde zengin görünen kimseleri bu şekilde tanırlar. Allah arif kimseye zengin görünen bu kimsenin fakir olduğunu bildirir. İşte bu keşiftir.

Halini olduğu gibi gösteren, yoksul olduğu açıkça belli olan kimseye gelince, Allah onunla ilgili sana ilham indirmiştir, ama sen bunun farkında değilsin. Onun açık hali senin aleyhine en güçlü delildir. Ey, cahil olduğu için Nebilerle (a.s) boy ölçüşen, Süleyman ve Yusuf'la (a.s) kendini bir gören kimse aldanma! "Haza atauna femnun ev emsik bi gayri hi-sab I İşte bu bizim bağışımızdır. İster ver, ister tut; hesapsızdır." (Sad, 39) ayeti ortada dururken?

Açıkladığım Zaman Fitne Çıkmasından Korktuğum Yüksek Bir Sır

Ben bunu arif kişi için söylüyorum ki, o elinin vermeme ve verme hususunda bir aracı olduğunu ve hesabın kendisinden kaldırıldığını düşünür. Ancak mevcut zemini değerlendirdiğinde görür ki, dünya malı kazanmak için çalıştığı zaman, şefaat, cennete girme, Allah katındaki menzil ve dünyadaki makam açısından zaruri olduğu halde henüz elde edemediği dereceden geri kalır. Çünkü zengin kimse zahitleri, sadık emirler sadık fakirleri ziyaret ederler. Burada çok yüksek bir sır vardır. Fitne çıkmasından korktuğum için açığa vurmaktan, yaymaktan korkuyorum. Bu yüzden gizledim. Alemlere merhametin bir göstergesi olarak sakladım. Bu sırrı hakikatler bizim için tahkim etmişlerdir. Rivayetler içinde de şu kutsi hadis bunu desteklemektedir: "Arzıma ve göğüme sığmadım. Ama mümin kulumun kalbine sığdım."

Bu bir babdır. Çünkü fakiri, fakirliğinin kırıklığı sükunete davet eder. Sırrı araştır, ama ifşa etme, ona dayanma, sırrın hakikatinin sana hükmetmesine izin verme. Çünkü mekan bu hakikati öngörmüyor. Diğer çok hakikati terk etme, ki bu hakikatleri kullandığın zaman mutluluk verir. Ama bir hakikati kullanmak ya bedbahtlık verir ya da mertebe noksanlığını. Allah için, eğer bu sırra vakıf olursan sakla. Ben bu sırrın sadece bir tarafını senin dikkatine sundum. Yardım Allah'tan istenir. Bu son hususun bir çok yönünden bu kadarı yeterlidir.

Sözünü ettiğimiz bu imtihan, çok çalışmamızı, cehd etmemizi, dünya ve sebeplerinden sıyrılmamızı, tıpkı Nebiler, Veliler ve Ebubekir gibi seçkin önderler gibi kendimizi ibadete vermemizi gerektirmektedir. Onlara dair haberlerden bazısını risalenin giriş kısmında aktardık. Ama Allah'ın mahlukatı kendi elleriyle senin için bir imtihan aracı olarak yarattığını görmezsen, ona şeref ve yücelik atfeden bir nazarla baksan, bil ki bu, cahillik bakışıdır. Nitekim insan hakikati nedeniyle emaneti üstlenmiştir ve ondan başkası üstlenmemiştir. Ama onun hakkında da çok zalim ve çok cahil nitelemesi yapılmıştır. Eğer insana bu emanet zorla yüklenseydi, zulüm ve cahillik ona nispet edilmezdi. Kendi isteğiyle bu emaneti yüklenince, bu iki nitelik ona nispet edildi.

Bunu bil. Ben nefsimde bu cahilliğin olduğunu kabul ediyorum ve ona diyorum ki: Allah seni iki eliyle yarattı. Çünkü sen bütün mevcudattan daha şereflisin. Seni insan yaptı, melek ya da şeytan yapmadı. Bu yüzden sen yarı marifet üzere yaşarsın.

Ey nefis! Yarı marifet üzere yaratılanların haline bak, Allah onlar hakkında ne söylüyor: "Yusebbihu-ne'l leyle ve'n nehare la yefterun. /Onlar, bıkıp usan-maksızm gece gündüz Allah'ı teşbih ederler." (Enbiya, 20) "Yehafune rabbehum minfevkihim ve yefelune ma yu'merun. La ya'süne'ilahe ma emerehum /Onlar, üstlerindeki Rablerinden korkarlar ve

kendilerine ne emrolunursa onu yaparlar." (Nahl, 50) Bu, marifetlerine karşılık eda ettikleri şükürleridir ve marifetleri de marifetin yarısından ibarettir. Sen, bütün kemaliyle marifet makamında yaratılmışsın. İlahi ihata ve halifelik suretinde var edilmişsin. Bu yüzden senin şükrünün onların şükründen daha tamam , zekatının onların zekatından daha büyük olması gerekirdi. Çünkü senin marifetin küllidir. Sana yaraşan, bir tek rekatı bütün göklerdeki ve arzdaki mahlukatın ibadetine denk olacak şekilde eda etmendir.

Hakikatler Sana Hükmeder ve Seni Kulluğa Döndürür

Sakın "ey kardeşim! Ey bu risaleyi yazan! Benim makamımı ve benim kim olduğumu bilemedin" diyerek nefsini perdeleme. Çünkü bu sözlerle seni kastetmedim. Aksine hakikatlerin gerektirdiği gibi konuştum. Ki hakikatler bunları tam anlamıyla kuşatıp sınırlandırmış, eksiksiz bir şekilde güvenilecek tarzda açığa çıkarmıştır. Bu sınırlandırmanın içine girmeyen hiçbir Resul, hiçbir Nebi ve hiçbir Veli yoktur.

Ey bu risaleyi okuyan kimse! Bu topluluklardan, bu tabakalardan birine mensup olman kaçınılmazdır. İstediğin gruptan olduğunu iddia et. Sana bu hak verilmiştir. Eğer sadece meleklik iddiasında bulunursan veya risalet yahut Nübüvvet ya da herhangi bir şey iddiasında bulunursan, hakikatler seni zorlayacak, kulluğa döndürecektir. Eğer korunursan asıl zeminine döneceksin. Eğer yüzüstü bırakılsan, hakikatlere karşı kör olsan, ahiretin nimetlerini bu dünyada tüketsen, gelip geçici dünyayı çok uzun bir ideal gibi görsen, başkalarını perdelenmiş, kendini de Allah'ı düşünen ve isabet eden biri olarak görsen, ahirete intikal ettiğin zaman amelinin boşa gittiğini görürsün. Mutluluk veren hakikatler seni kapılarından kovarlar ve derler ki: Seni tanımıyoruz. Sen dünyada bizimle beraber değildin ve bizi tanımadın. Senin bozguncu ve eksik hayalin seni çağırır ve seni cehennemin ortasına atar. Hakkın mahlukatı senin için yaratmasına hangi gözle baktıysan artık. Eğer bir imtihan gözüyle baktıysan, bu durumda eksik bırakma ve önemsememe korkusuyla sakınman ve ölçüyü esas alman gerekir. Şayet şeref ve yücelik gözüyle baktıysan, bu durumda şükrü eda etmek için alabildiğine kararlı çalışmak ve cehd etmek gerekir. Nitekim Hz. Nebi (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz, çok ağlar, az gülerdiniz." Ariflerden biri de bir sufinin kahkaha atarak güldüğünü görünce şöyle demiş: "Ya mutlulardan olduğunun müjdesini aldın ya da böyle bir müjde almadın. Eğer akıbetinin mutluluk olacağından emin değilsen, bu, Allah'tan korkanların haline benzemiyor. Şayet akıbetinin mutluluk olacağından emin kı-lındıysa, bu tavrın, şükredenlerin tavrına benzemiyor." Böylece arif kişi onu iki yönden zemmediyor. Eğer onu konfor içinde yüzüp nimetlendiğini, mal biriktirip depoladığını ve nefsini aldatıcı hülyalarla oyaladığını görseydi ne derdi acaba?! Daha önce Selman-ı Farisi'nin, bazı sahabe ve tabiilerin Kisra ve Sezar hazinelerini fethettiklerini görünce söylediği şu sözlere yer vermiştik: Allah, Nebisine (s.a.v) dünyayı seçmemiş, bilakis Onu bir fakir olarak seçmiştir. Sahip olduğunu bildiği bir malı olduğu halde gecelememiştir. Bu durumu vefat edinceye kadar devam etti. Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun.

Kur'an'ın vurucu uyarıları basiret sahibi zeki insanın hayatını kederli kılar

Ey dostum! Mugalata yapmaktan sakın. Çünkü tenkitçi bir gözle olaylara bakan biri basiretlidir, incelikleri sezer. Artık ibarelerin zamanı geçti, işaretler de karıştı. Geride bir tek tesbihatlar kaldı.

Bir alim, ilmiyle amel etmediği sürece ilmine aldanmamalı.

İlmiyle amel eden biri de ihlaslı olmadıkça ilmiyle amel etmesine aldanmamalı.

İhlaslı biri de ihlasında yok olmadıkça ihlasına aldanmamalı.

Bu, öyle bir meseledir ki, onu gerçekten kavrayan bir kimsenin heyecanı durmaz, hayatta mutlu bir şekilde oyalanacağı bir meşgalesi olmaz. Halinden dolayı her şeyden

ilgisini keser. Çünkü Kur'an'ın vurucu uyarıları basiret sahibi akıllı kimseyi huzursuz eder, zeki ve sezgisi güçlü insanların hayatını kedere boğar. Buna aşağıdaki ayetleri örnek gösterebiliriz: "efehasibtum ennema haleknakum abesen ve ennekum üeyna la terciun / Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğimizi mi sandınız?" (Müminun, 115) "Eyehsebu'l insanu en yutreke suden / İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır!" (İnsan, 36)

"Senefruğu. lekum eyyuhessekelan / Ey insan ve cin! Sizin de hesabınızı ele alacağız." (Rahman, 31) Bunun gibi mihraplarda ve toplantılarda okunan daha bir çok Kur'ani vurucu uyarılar, insanı can evinden yakalayan huzursuz edici korkutmalar vardır. Gecenin belli vakitlerinde ve gündüzün dilimlerinde kulaklarımıza çalınmaktadır. Kalplerde sabit, değişmez bir marifet yoktur ki haya bizi korusun, bir korku yoktur ki, tehditler ve açıklamalar bize kafi gelsin. Hangi çerçevede belirginleşeceğiz, hangi gruba dahil edileceğiz, bilmiyoruz. Allah'tan, bizim, sizin ve bütün Müslümanlar için buradaki,ölüm anındaki ve son menzildeki her hal için esenlik, afiyet, musibetlerden kurtuluş temenni ediyoruz.

İdrak Ettiğin İlk İlahi Nimet

Akl-ı selimi çalışmaya teşvik eden, onu karnını tıka basa doyurmaktan ve uyuşukluktan alıkoyan şey, kendisine yönelik kesintisiz nimetlere bakıp onları gerçek mahiyetleriyle kavramasıdır.

Ey dostum! Allah seni korusun, rabbinden ilk idrak ettiğin nimet, Onun seni yokluktan varlığa çıkarmasıdır. Nitekim yüce Allah, bunu, sana yönelik nimetleri arasında saymıştır: "evela yezkuru'l insanu enna haleknahu min kablu ve lem yeku şey'an / İnsan düşünmez mi ki, daha önce o hiçbir şey olmadığı halde biz kendisini yaratmışızdır?" (Meryem, 67) Sonra bu özel ve yüksek makam bağlamında, bizim de tabi olduğumuz seçkin kullarına hitap etmiştir. Örneğin, oğlu Yahya'nın (a.s) var edilmesi hususunda Allah'ın normal yasala hükmedip değiştirmesi kudreti karşısında şaşıran nebisi Zekeriyya'ya (a.s) şöyle hitap etmiştir: "ve kad halektuke min kablu ve-lam teku. şey'an / Daha önce, sen hiçbir şey değilken seni de yaratmıştım." (Meryem, 9) Zekeriyya'ya. yönelik bu hitabın, onun içindeki bir anlamı geçersiz kılmak maksadıyla nefsiyle ilgili olduğunu sanmaktan sakın! Çünkü normal doğa yasaları bakımından oğlunun yaratılışı, onun yaratılışından daha şaşırtıcıdır. Zekeriyya (a.s) illeti izhar etmişti. Eğer bu hitabı kendi yaratılışına hamletseydi, o zaman bu olgu hayret ettiği şeye göre daha hayret verici gelmezdi. Bu hitapta yüce Allah, ilk var edilen mevcuda bakmasını işaret buyuruyor. Bu da her şeyden evvel var edilen insani hakikattir. Bu hakikat bütün her şeyin anasıdır. Bir şeyden var edilmemiştir. Ama o her şeyin sebebidir. Bir şeyin müsebbebi değildir.

Adem Oğlunun Bedeninin Kaynaklandığı Ana Sebepler

İşte yukarda bahsettiğimiz bu yüzden "velem teku şey'en/ sen bir şey değilken" (Meryem,9) buyurmuştur. Çünkü Adem oğlunun topraktan yaratılan bedensel varlığı, bir çok şeyin müsebbebi, çeşitli sebeplerin sonucu mahiyetindedir. Hz. Resulullah (s.a.v.) buna şöyle işaret etmiştir: "Daha Adem su ile balçık arası bir varlık iken ben Nebiydim" Yokluk, iki varlık arasında olamaz. Çünkü iki varlık arasında oluşu sınırlandırılması (ki bu bir varlık belirtisidir) anlamına gelir. Hiçbir yokluk hiçbir şekilde sınırlan-dırılmışlıkla vasfedilemez. Yüce Allah Adem'in bedeninin yaratılması ile ilgili olarak şöyle buyuruyor: "halekakum min turabin/Sizi topraktan yarattı." (Mümin, 67) Sonra "min tinin/sizi balçıktan yarattı." (Enam, 2) Balçık su ile toprağın karışımından ibarettir. Bir yerde de şöyle buyurmuştur: "Min ha-mein mesnun./...kuru bir çamurdan..." (Hicr, 26) bu, kokusu değişime uğramış şekillenmiş balçıktır. Koku ise havadan bir cüzdür. "Mir salsalin ke'l

fehhar /pişmiş çamura benzeyen bir balçıktan yarattı." (Rahman, 14) bu ise ateşin bir parçasıdır. İşte bunlar Adem oğlunun bedensel varlığının ana kaynaklarıdır ve bunların sayızı çoktur. Dolayısıyla "sen bir şey değilken..." ifadesinin insanın bedensel varlığıyla ilgili olarak algılanması doğru bir anlayış olmaz, çünkü bu bağlamda insan var edilmeden önce bir şeydi. Alemin çeşitli evrelerinde bir şekilde diğerine intikal etti, neticede bu sıfatı aldı. Aynı şekilde yüce Allah Ademoğlunun bedeninin var edilmesi hakkında da tıpkı Adem'in bedeni ile ilgili olduğu gibi onun bir şeyden kaynaklandığını, aslının bu şey olduğunu, suretin sonradan ona eklendiğini belirtmiştir. Nitekim şöyle buyurmuştur: "fi'l yenzuri'l insanu mime hulike. Hulike min main dafikin yahrucu min beyni's sulbi ve't teraibi /İnsan neden yaratıldığına bir baksın! Atılan bir sudan yaratıldı. Sırt ile göğüs kafesi arasından çıkar." (Tarık, 5-7)

Sakın "şu vakitte şu idik....şu değildik..." deme-yesin. Yüce Allah senin o olduğunu söylemiştir. Senin cismaniyetinin aslı bir şeydir. "Biz insanı topraktan yarattık." buyurmuştur. İstersen buna "baba" da diyebilirsin. "Sonra nütfeden yarattık." buyurmuştur. Nütfe de "oğul" konumundadır. "Sonra alakadan (kan pıhtısı) yarattık." Bu durumda diğer bir halde belirginleşir, "sonra bir çiğnem etten yarattık." Şimdi de başka bir halde belirginleşir. Bir yerde de şöyle buyurmuştur: "ve lekad halekna'l insan emin sulale-tin min tin /Andolsun biz insanı, çamurdan bir özden yarattık." (Müminun, 12) Burada da senin bir şeyden varedildiğini belirtiyor ki bu da bir başka haldir. "Sümme cealnahu nutfeten fi kararin mekin /Sonra onu sağlam bir karargahta nutfe haline getirdik." (Müminim, 13) Bu da bir başka haldir. "Sümme ha-lekna'n nutfete alaketen /Sonra nutfeyi alaka yaptık." (Müminun, 14) Burada da bir başka hale işaret ediliyor ve bunların tümü de insandır, "/e halekna'l alakate mudğaten /Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline soktuk." (Müminun, 13) burada da bir başka hal söz konusudur, "/e cealna'l mudğate izamen /Bu bir parçacık eti kemiklere çevirdik." (Müminun, 13) işte bir diğer hal. "/e kesevna'l izame lahmen / bu kemikleri etle kapladık." (Müminun, 13) Diğer bir hal daha. "Sürüme enşe'nahu halken aher /sonra onu başka bir yaratılışla insan haline getirdik." (Müminun, 14) Bir diğer hal. "/e tebarekeüahu ahse-nu'l halıkin /Yapıp-yaratanlarm en güzeli olan Allah pek yücedir." (Müminun, 13) Burada yüce Allah kendisini övüyor. Böylece sana da Onu övmenin şeklini öğretiyor ki, Ona şükredesin, Onu tefekkür edesin diye değil. Bütün bunları zikretmesinin sebebi, sana özgü kılıp bahşettiği nimetleri saymaktır. Bunlar, varlıkları birbirleriyle irtibatlı olan şeylerdir.

Dolayısıyla hakikatlerin bize gösterdiği kadarıyla Zekeriyya'nm (a.s) hayretini kat be kat arttıran "Sen daha önce bir şey değilken biz seni yarattık." sözü, bir şey değilken ilk kez bir varlık olarak ortaya çıkışa işaret etmektedir. Çünkü Zekeriyya (a.s) yaşlılığına ve karısının kısır olmasına rağmen kendisine Yahya'nın (a.s) müjdelenmesine şaşırmıştı. Bunun üzerine yüce Allah bundan daha şaşırtıcı olanını ona hatırlatıyor. O da bir şeyin yokluktan varlığa çıkarılmasıdır. Çünkü hallerin değişmesi şeklinde bir varlık mertebesinden bir diğer varlık mertebesine intikal ettirme, yok olanı varlığa çıkarmaktan daha kolaydır. Bu yüzden Zekeriyya'nm şaşırdığı şeyden daha şaşırtıcıdır bu. Bu yüzden İbrahim'in (a.s) karısı İshak ile müjdelendiğinde şaşırmış ve şöyle demişti: "Ya vayleta, eelidu ve ena acuzun ve haza ba'li şey-han inne haza le şey'un acib /Olacak şey değil! Ben bir kocakarı, bu kocam da bir ihtiyar iken çocuk mu doğuracağım? Bu gerçekten şaşılacak bir şey!" (Hud, 11)

Miras, Şahitlik, Oruç ve Namazda Erkeğin Kadından Üstün Olması

Ey dostum! Bu, eğer dikkatle bakarsan garip, şaşırtıcı sırlardan biridir. Buna dikkat et, bakarsın erkek ile kadın arasındaki üstünlük nedenini kavrarsın. Şöyle ki: Yüce Allah, Zekeriyya'dan (a.s) söz ederken, İbrahim'in (a.s) karısından haber verdiği tarzda söz ediyor. Şaşırma, hayret etme hususunda kadın ile erkeği ortak bir noktada buluşturuyor.

İlimde de onları ortak kılıyor. Çünkü şaşırma ilmin miktarına bağlı olarak belirginleşiyor. Bilindiği gibi erkek miras, şahitlik, oruç ve namazda kadından üstün tutulmuştur. Bu hususlarda erkekler onlardan derece olarak üstündürler. Bu, marifet konusuyla irtibatlı olduğu için ürkütücü bir meseledir. Yüce Allah bu meselede Nebisi Hz. Zekeriyya (a.s) ile İbrahim Aleyhisselam'ın karısını ortak kılıyor. Kadın ise kamil değildir. Ey dostum! Düşünceni iyice bu mesele üzerinde yoğunlaştır, umulur ki gerçeği kavrarsın. Sana kadın ile erkek arasındaki üstünlük farkını anlatıyor, açıklıyordum. Ancak senin Rabbin-den ilim almak istediğini gördüm. Ben de senin edep tavrının aynısını takındım ve bu meseleyi öylece bıraktım. Yüce Allah Zekeriyya'ya (a.s) şu cevabı veriyor: "Sen daha önce bir şey değilken seni yarattım." İbrahim'in (a.s) karısına cevap verirken "e ta'cebine rain emriüah /Allah'ın emrine mi şaşırıyorsun?" (Hud, 11) buyuruyor. O halde seni rahat bırakalım, yola iletelim. Sen o yolda yürümene devam et. Çünkü seninle ilim arasında bir kelimeden başka bir şey kalmamıştır. Senin için meseleyi anlaşılma düzeyine yaklaştırma hususunda gücümüzün yettiği budur. Gerisini ince bir perdenin arkasına sakladık. Bak, hitap akılların düzeyine göre yöneltilmiştir.

Ey dostum! Bu, yüce Allah'ın sana bahşettiği bir nimettir. Şayet Allah seni sırf bu nimetin şükrünü eda etmeye mükellef kılsaydı, göklerin ve yerin tüm halkını ibadetleriyle sana destek vermelerini sağla-saydı ve sen nihayetsiz ahiret ömrün boyunca şük-retseydin, yine de bu bir tek nimetin şükrünü eda etmiş olamazdın. Bir de düşün ki, Allah bundan başka bir çok nimeti buna eklemiş, sonra da bunlara karşılık özellikle gücünün yettiği kadar şükür ve ibadet etmeni istemiştir! Ama sen bu hususta insaflı dav-ranmıyorsun, tembellik ediyorsun, üşeniyorsun, görevini yapmaktan kaçıyorsun, görmezlikten, duymazlıktan geliyorsun! Akıl ve marifet sahibi olduğunu iddia eden biri için güzel bir davranış değildir. Oysa gerekli çaba sarfedildikten sonra ulu huzura yaraşır şekilde kusuru itiraf etmek gerekir. Sarhoşluk (sekr) hali galip geldiği için " Eğer sonradan olma varlık görüşünün kirliliğiyle görürse, ben kadim cemale hücum ediyorum" diyenin safahatından uzak dur. Bu sözün Allah erleriyle bir ilgisi yoktur. Bu bir şatahat-tır ve onu söyleyen o sırada bu halde bulunmuştur. Hakikatler kesinlikle reddeder bunu. Ya da "cehde ile vasıl olacağını sanan kendini boşuna yorar" diyenin sözüne de aldanma. Bu adam bir keresinde de şöyle demiştir: "Cehdsiz vasıl olacağını sanan, kuruntuda bulunmuştur." Burada seni teşvik ettiğimiz çaba sar-fetmeye, iyi niyetle amel etmeye işaret ediliyor, ki vasil olmak ancak Allah'ın rahmetiyle olabilir. Nitekim yüce Allah kuruntu edenler hakkında şöyle buyurmuştur: " Ve ğarretkumu'l emaniyye / Kuruntular sizi aldattı." (Hadid, 14) çaba sarfedip yorulanlar hakkında da şöyle buyurmuştur: "/e ni'me'l ecru'l amilin /İyi amelde bulunanların mükafatı ne güzelmiş!" (Zümer, 74) " vellezine cahedu fina lenehdiyennehum subulena/ Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz." (Ankebut, 69) Burada çaba sarfedip yorulanlara yönelik bir övgü vardır. Yorulmak, ibadet etmek için çaba sarfetmek kaçınılmaz olduğuna göre, böylesi daha evladır.

Eğer kişide cehdden kaynaklanan yorgunluk var ise ve kendisi de iddiasından vazgeçip cehdin sonuçlarına önem vermiyorsa, bu bakımdan bütün amellerinden bu duyguyu hali kılıyorsa, o rabbani nefha-lardan birine maruz kalır. Çünkü boyun eğdirmenin etkisiyle yapılan ibadetler genel Fakihlerin özelliğidir. Allah onları hakikatlere karşı kör kılmış ve onlara denilmiştir ki: Bu dünyada önceden salih ameller gönderin ki onları ahirette karşınızda bulaşınız... Bunlar bize göre cahildirler. Bu gibi kimselere yükümlülük ismine uygun olarak yöneltilir. Bu yüzden ibadetleri eda ederlerken, ancak Allah'ın bildiği bir ağırlık ve yüksünme çöker üzerlerine. Çünkü mabudlarım hakkıyla bilmezler. Nefislerinin şehevi arzularıyla, kısa ve uzun vadeli hazlarıyla meşguldürler. Ama gerçek sufiler dediğimiz bu zümrenin ibadet etmeleri, ilahi boyun eğdirmenin bir sonucu değildir. Aksine, amele ve sonuçlarına fena olgusunun hakim olduğunu müşahede eder biçimde şükür mahiyetinde ibadet ederler. İleride sevap olarak karşılarına çıksın, kendilerine ödül

olarak verilsin diye amel etmezler. Aksine onların amel etmelerinin sebebi, efendinin onlara: "Amel edin!" demesidir. Onlar, amel ederler ve amellerini takdim ederler. Kabul veya reddetmek Efendiye aittir. Teklif bunlara yönelik değildir. Teklifin anlamı bunlardan kaldırılmıştır. Yani onlar ibadet ederken, salih amellerini sunarken bir ağırlık, bir yüksünme hissetmezler. Çünkü ma-budlarını irfan derecesinde bilirler, kendi nefislerinin hakları yerine Onun haklarını eda etmekle meşguldürler. Kendileri için bir ecir talep etmeleri tasavvur edilemez. Bu, teklif edildiği şeyle meşgul olan nefislerde bulunan bir duygudur. O amel eder, yüce Yaratıcı da onun için biriktirir. Zayıf cahil, tören ve şekil ilmine sahip, bu yüzden Allah'ın, şehevi arzularına düşkünlüğü nedeniyle kalbini mühûrlediği faki-he gelince, namazında sağa sola bakar. Bu sırada imam iftitah tekbirini getirmiş olur. O ise imamın ardından, yaklaşık bir rekat kadar geride kalır. Çünkü henüz niyet getirememiştir. Bunun sebebi aklında başka şeylerin olması, hezeyanlarının ve dünyasının çok olması, doğal olarak gafletinin çok olmasıdır. Sonra iki, üç hatta dört kere niyetini tekrarlar. Çünkü kuşku içindedir. Kalbi saf olmadığı ve zulmetler kalbini bürüdüğü için. Allah kendisine kolaylaştırır da Allah'ın teklif ettiği görevi yerine getirirse, işte bu, kesin kararlı müçtehidin halidir. İşte bu bu yüzü kara suçu, Rabbinin huzurunda olmaksızın eda ettiği bu ibadeti, rabbi hakkında sui zarı içinde olarak yerine getirdiği bu ameli takdim eder. Böyle bir amel Allah katında onun için sevap olarak bekletilir mi ki ahirete vardığında onunla karşılaşsın? O Allah'ın fazlına muttali değildir, sadece kendi ameline eğilim gösterir. İşte bütün bunlar insanı ifsat eden hastalıklardır. Fakat yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "ve kad halakekum etvaren /Sizi türlü merhalalerden geçirerek O yaratmıştır." (Nuh, 14) Böylece şeriatın büyük kısmı onlar için bir rahmet olarak cereyan eder, çünkü zayıftırlar. Ama onlar bunun farkında değildirler. Daha doğrusu cehaletlerinin büyüklüğü yüzünden, yüce Allah'ın kendilerine yönelik bu rahmetini anlayamadılar. Bunları yaptıkları ve sadece bunlarla meşgul oldukları zaman bundan daha üstün bir şeyin olamayacağını, ayrıca hadis ve fıkıh da hıfzettiği için insanların ondan aşağı olacağını tahayyül ettiler. Bunlardan birine: Ey fakih! Şu şekilde yemin eden biri hakkında ne dersin? denilince, Allah'ın koyduğu hükme göre onun hakkında bir hüküm verir. Bu makam, onun üzerine dünya sevgisi ve dünyanın büyüklüğü mührü vurulmuş kalbi gözlemlemesini engeller. Ama köle azat etmeye, boşanmaya ve evlenmeye dair hükümleri bilmedikleri için dervişlere ve Allah velilerini hakir görür, onları cahil kabul eder. Onlar, üstü başı tozlu, derbeder cahillerdir onun nazarında. Ama bu ve benzerleri Allah'tan perdelenmiş, Onun kapısından kovulmuşlar-dır. Her dönemde Fakihlerin muhakkiklere karşı tavrı, firavunların Nebilere karşı takındığı tavır gibi olagelmiştir.

Cansız Varlıklar Allah'ı Bilirler ve Kendi Alemlerinde Onu Zikrederler

Sonra ey dostum! bu ikinci nimetler kapsamında ikinci bir ana kaynağa dönelim. O da yüce Allah'ın seni beslenen, beslendikçe büyüyüp gelişen bir varlık kılması, sert ve cansız bir varlık yapmamasıdır. Gerçi biz taşlara ve cansız varlıklara diğer insanlardan farklı bir gözle bakıyoruz. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "ve inne mine'l hicareti le ma yetefecceru minhu'l enhar ve inne minha lema yeşekkaku fe yahrucu minhu'l mae ve inne minha lema yehbi-tu min haşyetiüah /Taşlardan öylesi var ki, içinden ırmaklar kaynar. Öylesi de var ki, çatlar da ondan su fışkırır. Taşlardan bir kısmı da Allah korkusuyla yukardan aşağı yuvarlanır." (Bakara, 74) Burada yüce Allah taşları korku duymak gibi vasıflarla nitelendirmiştir. Bir yerde de şöyle buyurmuştur: "lev enzelna haze'l Kur'ane ala cebelin lereeytehu haşien muta-saddien min haşyetiüah / Eğer biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu, Allah korkusundan baş eğerek, parça parça olmuş görürdün." (Haşr, 21) Bir ayette de şöyle buyurmuştur: "inna aradna'l emanete ala's semavati ve'l ardi ve'l cibali feebeyne en yahmilneha ve eşjekne minha /Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, korktular." (Ahzab, 72) Bir ayette göklere ve yere hitaben şöyle buyurmuştur: "İ'iti-ya taven ev kerhen

kaleta eteyna taiin /İsteyerek veya istemeyerek, gelinîîkisi de isteyerek, geldik, dediler." (Fussilet, 11) "ya cibalu evvibi meahu ve't tayre /Ey dağlar ve kuşlar! Onunla beraber teşbih edin." (Sebe, 10) Yani onun teşbihini tekrarlayın, onunla beraber yürüyün. "Fesehharna lehu'r rihe terci bi em-rihi /Biz, onun emriyle kolayca giden rüzgarı, onun emrine verdik." (Sad, 36) Hz. Resulullah (s.a.v) de şöyle buyurmuştur: "Bana selam veren bir taş biliyorum." Uhud dağı hakkında da şöyle buyurmuştur: "Bu öyle bir dağdır ki, bizi sever, biz de onu severiz." Hz. Musa (a.s) taşa seslenerek "eşim bir taştır. Eşim bir taştır." Ayrıca Hz. Resulullah'm (s.a.v) avucunda-ki çakıl taşları Allah'ı teşbih etmişlerdir. Bunun gibi daha bir çok örnek verilebilir. Dolayısıyla bize göre cansız varlıklar Allah'ı bilirler ve kendi alemlerinde Onu zikrederler. Tabi kendi ufku ve feleği çapında. Ayrıca hemcinslerinden benzerleri de vardır. Onlar bize göre birer ümmettirler. Allah bazısını bazısından üstün kılmıştır. İlahi kudret, sen hiçbir şey değilken seni yaratırken, seni cansız varlıklardan herhangi bir ümmet düzeyine de indirebilirdi.

Bitkilerin Makamı Daha Yüce ve Ümmetleri Daha Üstündür

Ancak bitkilerin makamı daha yüce ve ümmetleri de daha üstündür. Allah seni beslenen, gelişip büyüyen bir varlık kılmıştır, cansız bir varlık kılmamış-tır. Bu, hiç şüphesiz, şükrü eda edilemeyen ve değeri ölçülemeyen büyük bir nimettir.

Allah seni affetsin, sen bütün cehdinle çaba sar-fet. Çünkü sen irfanın ve dakikliğin oranında sorumlu tutulacaksın. Bütün alemler sözünü ettiğim bu nimetlerden sorguya çekilecekler. Biz de onlardan sorumlu tutulacağız. Dolayısıyla bizim sorgulanmamız daha zor olacaktır. Bu yüzden bizim ilmimizin de daha tamam olması gerekir. Ey dostum! Gördüğüm, belki cehdederler diye Allah'ın onlar üzerindeki nimetlerini açıkladığım, benim kendi nefsimle birlikte sana emrettiğim şeyleri emrettiğim, fakat bunları kabul etmeyen ve -Allah yüzüstü kalmasını dilemiş olacak ki- her birisi "kul, Allah'ın kendisine bahşettiği nimetlerden bir tanesinin dahi şükrünü ebediyen yerine getiremezken, tümünün şükrünü nasıl eda etsin?" diyen kavim gibi olma. Böyle kimseler için yorulmanın faydası yoktur. Onlara dedim ki: Bir kimsenin Allah'a gereği gibi ve eksiksiz bir şekilde şük-redemeyeceği hususundaki sözünüz doğrudur. Ancak kulun, nimete karşılık şükretmesi de bir nimettir. Bu konuda bizim bilgimizin derinliği ve boyutu sizin bilginizin derinliğinden ve boyutundan daha fazladır.

Bildiğinizden daha çok şey biliyoruz. Bu demektir ki siz bizim bildiğimizi bilseydiniz, görmüş olacağınız hakikatlerden ve de eksikliğinizi de gözlemlemenizden dolayı Allah'a ebediyen ibadet etmeyecektiniz! Ancak kulun, Allah tarafından kendisine bahşedilen gücü, sonuna kadar Allah'ın rızası uğruna harcaması gerekir. Artık imkanı da kalmayınca şöyle demek durumundadır: Bu, yeterli değildir, bu. Kalpte bağlanan bir akittir. Bedenin organları ise; bu akdi amellerle ifade ederler.

Tembellikten sakın. Senden önce Nebiler, Resuller, Mele-i aladaki melekler, arifler ve salih müminler cehd ile, emek île, tabi ki sahih bir tevhid, marifet ve niyet ile belirginîeştiler. Senin bu sözünü ancak iba-hiye grubu gibi akideleri bozuk zümreler söylerler. Onlar amellerin sakıt olduğu inancındadırlar. Allah'tan, bizim, sizin ve müslümanlar için şimdiki durumda ve akıbette koruma diliyoruz.

Cansız varlıkların, Bitkilerin ve Hayvanların Yerine Getirdikleri iki ibadet

Sonra Allah, nimet üstüne nimet bahşederek'sana daha fazlasını vermiştir. Çünkü seni bitki ve ağaç ümmetinden hayvan ümmetine naklettirmiştir. Seni duygu sahibi, hassas bir varlık yapmıştır. Bu yüzden cansız varlıkların, bitkilerin ve hayvanların yükümlü oldukları şükür ve ibadetten sen de yükümlüsün. Sen onların hakikatlerini kapsadığın gibi

onlardan her birinden fazlasını kapsamaktasın. O halde aşağısı ve yukarısıyla tüm alemlerin ibadet şekillerini keşfetmen, üzerinde bulundukları ibadet halini belirlemen, böylece kendini onlardan her bir taifenin ibadetini yerine getirmekle sorumlu tutman gerekir. Çünkü sen, hakikatleri itibariyle onlarla ortaksın. Bu yüzden sen onların hakikatlerini cami ana konu-mundasm. Sonra cansız varlıklardan, bitkilerden, hayvanlardan ve diğerlerinden hiçbir ümmet yoktur ki iki ibadet türü olmasın. İbadetlerden biri bütün ümmetleri kapsarken biri de teker teker her bir ümmete özgü mahiyette olur. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "ue ma minna illa lehu makamin ma'lu-min /Bizim her birimiz için, bilinen bir makam vardır." (Saffat, 164) Burada teker teker şahısların bi-reysel ibadetlerine işaret ediliyor. Ben senden teker teker söz konusu ümmetlerdeki şahısların ibadetlerini eda etmeni istemiyorum. Aksine söz konusu ümmet türünün ortak ibadetini istiyorum. Yüce Allah, seni onlardan birine vakıf kıldığı zaman, ibadetini görürsün.

Şeyh'in Başka Alemlerden Şeyhleri

Bu durumda ahiret yolunda kendilerinden istifade ettiğimiz şeylerimiz arasında sözünü ettiğimiz ümmetlerden de kimseler vardır. Örneğin Fas şehrinde bir duvarın üzerinde bir oluk gördüm. Oluktan yere su akıyordu, tıpkı Ka'be'nin oluğu gibi. Onun ibadetini fark ettim. Onunla birlikte bu ibadeti yerine getiririm diye kendimi zorladım. Bunlardan biri de kendi gölgemdir. Gölgemden iki ibadet türünü aldım, ki bu iki ibadeti yerine getiriyordu. Bunun gibi bir çok örnek vardır. Hayvanlara gelince; onlardan da şeyhler vardır, dedik. Onlardan güvendiğim şeyhlerimiz arasında at vardır. Ki atın ibadeti çok ilginçtir. Şahin, kedi, köpek, pars ve balansı da bu şeyhlerdendir. Ne kadar uğraştıysam, onların ibadetlerini onların düzeyinde yerine getirmeye güç yetiremedim. Sadece kimi zaman onlar düzeyinde bu ibadeti yapabilirken, kimi zaman da yapamadım. Ama onlar her an bu düzeyde ibadetlerini gerçekleştirirler. Üstelik benim kendilerinin efendileri olduğuma da inanarak beni ayıplıyor, kınıyorlardı.

Onlara özgü ibadeti yerine getirme hususunda eksik kaldığımı gördüklerinde bana karşı sert davranırlardı. Hatta bazıları bana öfkeleniyordu. Öyle ki bu öfkesi Allah'ın dinine ilişkin gayretini perdeleyecek düzeyde olurdu. Bunun sebebi de onların ibadeti ile ilgili eksikliğimdi. Asiliğim ve Allah'a karşı sergilediğim kötü muamele yüzünden üzerlerindeki efendiliğim de kaybolurdu. Üzerlerindeki itaatim de zail olurdu. Ben de onları bu hususta mazur görür ve ihdaslarından dolayı onların ihlasını teslim ederdim. Çünkü Hz. Ebubekir (r.a) halife olduğu zaman şöyle demiştir: "Allah ve resulüne itaat ettiğim sürece bana itaat edin. Eğer isyan edersem, bana itaat etmeniz gerekmez." Hiç kuşkusuz Ebubekir (r.a) gerçeği söylemiştir.

Ey dostum! Köpek, sürüngen ve yırtıcı hayvan ümmetlerinden biri sana eziyet ederse veya bitki ümmetinden bir odun ya da yaprak seni incitirse yahut üzerine tökezlemen, bir duvardan üzerine düşmesi veya bir çocuk yahut bir adamın bir şeyden dolayı sana atması sonucu bir taştan sana eziyet ilişirse ve taş sana yönelirse öfkelenme, insaflı davran ve içinde bulunduğun o hal ekseninde kendi nefsine bak. Allah'ın nefsi denetleme ve sürekli olarak huzurda tutma hususunda emrettiği adalet terazisini onun için kur. O zaman mutlaka kendinde sana yöneltilen ve bu esasa göre gerçekleştirdiğin ibadetle ilgili bir kusur veya aşırılık bulacaksın. İşte bu kusur ya da aşırılıktan dolayı hayvandan, bitkiden veya taştan eziyet görmüşsündür.

Allah'tan bağışlanma dile, tevbe et, ihlash ol ve bir daha bu kusur ve aşırılığı işlememeye azmet. Eğer bu bağlamda sakınırsan, seni inciten bu varlık, seninle konuşacaktır ve buna da sen keramet adını verirsin. Oysa bu gerçekte keramet değildir. Sadece bu gerçeğin farkına varmandan, tevbe etmenden ve varlıklarla uyum mekanına kaçıp sığınmandan ibarettir.

Şeriatın Dışına Çıkmanın Sebepleri

Ey dostum! "ve sehhare lekum mafi's semevati ve ma fi'l ardi cemian minhu / O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini, kendi katından size boyun eğdirmiş-tir." (Casiye, 13) ayetini yanlış anlayarak aldanma. Çünkü "sizi mutlu etmek için veya sizi mutsuz kılmak için bunu yaptım" denilmiyor. Demek ki sen gene sakınmak durumundasm ve aldanma ihtimali her zaman vardır. Bunu yaparsan korunursun. Çünkü bu, sınama amaçlı bir ayettir; bununla dilediğini saptırır, dilediğini de hidayete erdirir. Kelimullah Musa (a.s) şöyle demiştir: "in hiye illa fitne tuke tudil-lu biha men teşau ve tehdi men teşau / Bu iş, senin imtihanından başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırırsın, dilediğini de doğru yola iletirsin." (Araf, 155) Varlıkların yüce ve süfli olarak belirginleşmelerini sağlayan hakikatler açısından bütün mahlukattan üstün oluşun seni aldatmasın. Bu ilahi yüceltme değildir, aksine hakikatlerden kaynaklanan yüksekliktir; ne insanı ateşten korur, ne de nimetlere ulaştırır. Cennet ehli olanlar cennete, cehennem ehli olanlar da cehenneme onunla girmezler. Bir faydası olmadığı gibi, mutluluk üzerinde de bir etkisi yoktur. Bununla bir çok tarikat ehlinin ayağı kaymıştır ve neticede şeriatın dışına çıkmışlardır. İnsan gururlanacaksa, insanlığa ek olan özel, ilahi, zaid niteliksel yükseklikle gururlansın. Ki yüce Allah bu hususa şöyle işaret etmiştir: "ulaike kelebe fi kulubi-himu'l imane ve eyyedehum bi ruhin minhu. /İşte onların kalbine Allah, imanı yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir." (Mücadele, 22) Masum Nebilerden ve korunmuş velilerden imamlarımız ve efendilerimiz buna dayanıyorlardı. Onlardan başka da örnek alınıp izinden gidilecek kimse yoktur. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "fe bi hudahum ikdtadih /Sen de onların yoluna uy." (Enam, 90) Yüce Allah bir ayette de şöyle buyurmuştur: "summe evhayna ileyke eni't tabi' millete ibrahime hanifen / Sonra sana: Doğru yola yönelerek İbrahim'in dinine uyîdiye vahyettik." (Nahl, 123) Bu, güçlü bir nazarla üzerinde düşünmen gereken bir nimettir.

Sonra yüce Allah bu nimetlere ek olarak başka bir nimet daha bahsetmiştir sana; seni konuşan bir varlık kılmış, böylece özellikle diğer tüm duyu sahibi hassas hayvanlardan üstün kılmıştır. Sana diğer hayvanların sahip olamadıkları irfanı, marifeti ek olarak vermiştir. Geçtiğin aşamalara bağlı olarak ibadetin ve cehdin de o oranda artmıştır. Bu bağlamda sana iki büyük nimet bahşedilmiştir. Bu nimetlerden biri, seni konuşan bir varlık kılmakla melek hakikatini sana vermiş olmasıdır. Bu, ilahi akılda ortaklık ifade eder. Dolayısıyla ruhun açısından melek için gerekli olan şey senin için de gereklidir. Meleklerin ibadetlerini duymuşsun. Yüce Allah değişik mertebeleriyle onların nasıl ibadet ettiklerini bize bildirmiştir. Sen aklın itibariyle onlarla aynı düzeydesin. Dolayısıyla meleğe yöneltilen yükümlülük, akli ruhun ve latif sırrın itibariyle sana da yöneltilmiştir. O halde senden daimi olarak huzurda olman istenmektedir. Ayrıca varlık mertebesi olarak senden aşağı olan cisimler alemindeki cansız varlıklarla, bitkilerle ve hayvanlarla da hakikatleri bağlamında ortaklığın vardır ve meleklerin bu yönde onlarla bir ortaklıkları söz konusu değildir. Daha önce de söylediğimiz gibi onlara yönelik ibadet yükümlülüğü sana da yöneltilmiştir. Çünkü her kuldan, hakikatinin gerektirdiği ibadeti Allah'a sunması istenir. Melekten, diğer varlıklardan ziyadesi bulunan hakikatiyle ibadet sunması istenmektedir. Duyu sahibi hayvandan, üç hakikat esasında ibadet etmesi beklenir: Bitki ve cansız varlıklardan ayrı oluşu hakikati, bitki ve cansız varlıklarla ortak oluşu hakikati... Bitki aleminin ibadetinde iki hakikat istenir: Onu cansız varlıklardan ayıran hakikati ve onu cansız varlıklarla ortak kılan hakikati. Cansız varlıklar aleminden, kendi hakikatleri çerçevesinde bir ibadet istenir. Çünkü ondan daha aşağı bir varlık türü yoktur. Melekten de sadece kendi hakikati çerçevesinde ibadet etmesi istenir. Çünkü ondan yukarı bir varlık türü yoktur. Bu yüzden her zaman yukarı-aşağı, evvel-ahir karşıtlığı söz konusudur. Bir şey her zaman için zıddı ile belirginleşir.

İnsandan İbadet Ederken Beş Hakikat istenir

Ey dostum! Sen ki bir insansın, ibadetinde şu beş hakikat istenir: 1-) Senin içinde olan melek hakikati. 2-) Duyu sahibi hayvan hakikati. 3-) Bitki hakikati, 4-) Cansız varlık hakikati. Bütün bunları içeren: 5-) Genel hakikat. Bu hakikatleri eksiksiz ifa ettiğin, bunları eda ettiğin ve marifetini keşfetme hususunda sana bahşettiği imkan oranında Allah'a ibadet ettiğin zaman, şayet sadık ve desteklenmiş biri isen, bundan sonra şeriatın zahirinin ilk adımına intikal edersin. Sakın cansız varlıktan daha üstün ve melekten daha şerefli ve daha kuşatıcı olduğunu söyleme. Çünkü başka bir çerçevede sırf sana özgü bir yalnızlık içindesin. Çünkü yüce Allah sana genel topluluk sırrını bahsetmiştir. İşte senin kulluğunu perdeleyen bir durumdur. Buna dayalı olarak baş oldun. Nitekim melekler hakkında "bel ibadun mukre-mun/Bilakis melekler, lütuf ve ihsana mahzar olmuş kullardır." (Enbiya, 26) Çünkü onlar hiçbir zaman baş olmadılar. Çünkü kendi hakikatleri dışında büyük genel topluluk sırrı yoktur onlarda. Bu yüzden onlar kullardırlar. Aynı şekilde alemler tabakaları içinde menzil olarak onlardan aşağı olan da senden başkası değildir. Çünkü büyük topluluk sırrı senin içinde sabittir. Alemler üzerinde halife oluşun da bu sır sayesinde mümkün olmuştur. Bu yüzden ilerlemeyi ve baş olmayı taleb ettin ve de Allah'tan perdelendin. Resulullah'm (s.a.v) şu hadisi de buna işaret etmektedir: "Senden sana sığınırım." Çünkü seni Allah'tan perdeleyen, sendeki büyük genel sırdır. Eğer Allah seni de alem gibi ondan soyutlanmış bı-raksaydı, kul olurdun. Nefsini bu hususta uyar.

İnsandaki Uluhiyet Sırrı Müzmin Bir Hastalıktır

Yüce Allah, insandaki uluhiyet sırrının bir müzmin hastalık olduğunu bildiği için, onu tedavi ettirici bir çok ilaç var etmiştir. Aziz kitabında durmadan bu ilaçlara dikkatini çekmektedir. Ki bu ilaçları kullanasın ve bu hastalıktan kurtulasm. Örneğin bir ayette şöyle buyurmaktadır: "evema yezkuru'l insanu. enna haleknahu min kablu ve lem yeku şey'an /İnsan düşünmez mi ki, daha önce o hiçbir şey olmadığı biz kendisini yaratmışızdır?" (Meryem, 67) İşte burada senin meleklik hakikatine işaret ediliyor. Bu ayette hala melek düzeyinde oluşundan söz ediliyor. Bir ayette şöyle Duyurulmuştur: "Aüahu'llezi halekakum min da'fin summe ceale min ba'di da'fin kuvveten summe ceale min ba'di kuvvetin da'fen ve şeybeten / Sizi güçsüz yaratan, sonra güçsüzlüğün ardından kuvvet veren ve sonra kuvvetin ardından güçsüzlük ve ihtiyarlık veren, Allah'tır." (Rum, 54) Ayette sözü edilen ilk güçsüzlük hakiki bir güçsüzlüktür, tefsiri değildir. Allah bu güçsüzlüğü senin için, bütün alemin fıtratı üzere yaratmıştır. Kuvvet ise, sana şekil verdikten sonra büyük genel topluluk sırrının içine üflenmesidir. İkinci güçsüzlük ve ihtiyarlık ise, sana bahşettiği marifet ilacını içmendir. Bu ilacı kullandın ve bundan da fayda gördün. Artık sen hiçbir hususta alem çerçevesinde değilsin ve kesinlikle onlarla birlikte temayüz etmezsin. Çünkü sen uluhiyet sırrıyla onlardan ayrıldın. Eğer bu sırrı kullanırsan ve sözünü ettiğim bu ilaçlardan içmezsen, Firavunla, Nemrutla ve rububiyet iddiasında bulunan herkesle birlikte olursun. Her biri Firavun'un sözünden kendi oranında bir iddiada bulunmuştur. Sözgelişi bir insanın "eğer ona şunu demeseydim, şu olurdu." "eğer ben olmasaydım, çoluk çocuk helak olurdu." demesi bu türden bir iddiadır ve bu, uluhiyet mertebesinin en aşağısıdır. Hatta bu tarikattaki bir Şeyh şöyle demiştir: "Eğer benim himmetim falancaya eşlik etmeseydi, mutlaka helak olurdu." Bu sözlerin tümü uluhiyet sırrı hastalığından kaynaklanan illetler ve marazlardır. Bu sözleri söyleyenlerin, bu iddiada bulunanların her biri iddiasının oranında ceza görecektir. Ya en büyük cezaya çarptırılır, ya da nasip eksilmesine uğrar. Ama mutlaka ceza görür. Bu yüzden bize göre fena anlayışı üzere kalmak en yücedir. Bizden önceki kuşaktan arkadaşlarımız bu hakikatin farkına varamadılar. Ey dostum! Sen bunu bil!

İnsan, büyük topluluk sırrı nedeniyle alemden ayrılmazsa, melek mi daha şereflidir insan mı ? denemez. Bunun neticesinde insan, içinde sabitleştirilmiş büyük genel topluluk

sırrı ve halifeliği nedeniyle bütün isimlere vakıf olmasından dolayı uluhiyetle rekabete girişir. Bunun da neticesinde hicabı gittikçe büyür ve bu sırdan dolayı bütün alem ona secde eder. O halde bizden güçlü ve yetkin kimse, kendisiyle Rabbi arasındaki büyük genel topluluk sır perdesini yırtıp, kendisinin değil Rabbinin uluhiyetini müşahede eden ve ona kulluk eden kimsedir. Bunu ger-çekleştirince alemin en güçlüsü ve en şiddetlisi olur. Çünkü bu en büyük perdeyi kaldırmıştır. Dolayısıyla kuvveti en büyük olduğu için menzili de en yüksek olur. Bu noktada belirginleşir ve yükseklikte alemle yarışır. Ardından gerileme, çöküş başlar. Burada irfan sahibi alimlerin ulaşabileceği en son noktayı görürsün.

Bizim işaret ettiğimiz idrake gelince, onu bu risalenin dışında ve bu tahkik derecesinde işitmiş olman çok uzak bir ihtimaldir. Ama bir çok şeyde dağınık olarak, ima edilmiş vaziyette bulabilirsin. Fakat bu şekilde izah edilmiş olarak değil. Alemin tavırlarına ortaklığından dolayı, onlarla birlikte ibadetlerinde büyük toplayıcılığı ikame etme yükümlülüğüne muhatap olduğun gibi, senin için sabit olan büyük toplayıcı sırdan dolayı, mahlukatma karşı icra ettiği gibi bu sırrı icra etme yükümlülüğüne de muhatapsın. Allah kullarına karşı latiftir, sen de öyle ol. Allah esirgeyen, bağışlayandır, sen de öyle ol. Nitekim yüce ALLAH, Nebisini (s.a.v) bu şekilde nitelendirmiştir: "bt'l mü'minine reufun rahim / Müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir." (Tevbe, 128) şu halde, perdeyi yırttıktan sonra uluhiyet sırrı senin için daha bereketli sonuçlar doğurur. Ama perdeyi yırtmadan önce bu sır, büyüklük taslayan zorbala-rınkine benzer sonuçlar doğurur senin için.

Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "Keza-like yetbaullahu ala külli kalbin mutekebbirin cabbar / Allah, büyüklük taslayan her zorbanın kalbini işte böyle mühürler." (Mümin, 35) Uluhiyet sırrından dolayı bu kalplerin üzerine bedbahtlık mührünü vurur. Bu bölümü iyice kavrayıp anla ve büyük bir titizlikle böyle bir tavırdan sakın.

Tevbe, Tevekkül ve Benzeri Hususlar

Bil ki, yüce Allah, tevbe ve tevekkül gibi şeyleri şu insan denen kula özgü kılmıştır. Çünkü melek için tek ihtimal vardır, o da isyansız itaattir. Şeytandan da itaat değil, sadece isyan sadır olur. Ama her ikisi de tevbenin tadından, makamından, sırrından, marifetinden, şerefinden ve muhabbetinden habersizdir. Melek isyan edemediği için, tevbe edip bu saydığım hususlara nail olması imkansızdır. Şeytan da itaate meyletmez, içinde itaat etme gibi bir duygu geçirmez, dolayısıyla aykırılığından tevbe edip bu saydığım güzelliklere ulaşması söz konusu değildir. Ama bu seçilmiş kul buna özgü kılınmıştır. Adem'in (a.s) bütün makamları cem eden kemali de buradan gelir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "ve asa ade-mu rabbehu fe ğava summe'ctebahu rabbuhu fe tabe aleyhi ve heda / Adem Rabbine asi olup yolunu şaşırdı. Sonra Rabbi onu seçkin kıldı; tevbesini kabul etti ve doğru yola yöneltti." (Taha, 120-121) Allah sevgisinin eşlik ettiği arınma da böyledir. Çünkü melek temizdir, arınmış değildir. Şeytan da pistir, temizlenip arınmaz. Yüce Allah ise özel sevgisini temizlenip arınanlarla ilintilendirmiştir. Ve insan da bu sevgiye nail olmuştur. Ey dostum! Bize ne oluyor ki bu nimetin şükrünü eda etmekten gafil bulunuyoruz? Halbuki şükrettiğimiz zaman bu nimet daha da artacaktır? Bu nimetlerin tümünün kaynağı, mutlu ya da bedbaht olsun, insanın yaratılışının esasını oluşturan hakikatidir.

Mutlulara (Saidlere) Özgü Kılınan ve Seni Bedbahtlardan (Şakilerden) Ayıran Nimetler

Sonra seni hemcinslerinden olan bedbahtlardan ayıran, sırf mutlulara özgü kılınmış nimetlere geçiyoruz. Bu nimetlerin ilki, seni müşrik değil, muvah-hit yapmasıdır. Bunun sebebi de senin önceden davranıp el uzatman, yönelmen değil, aksine, onun seni teyit

etmesi ve güçlendirmesidir. Bu yüzden, kendi katından senin içine yerleştirdiği büyük genel topluluk perdesini yırttın; o perdenin gerisinde kendi kulluğuna nüfuz ettin; Celal sahibi, gerçek kutsal ulu-hiyeti bizzat görüp O'nu birledin ve şirk koşmadın. İşte bunlar "LAİLAHE İLLALLAH/Allah'tan başka ilah yoktur" ehlidirler. Ki onların mutlulukları kesindir ve aziz kitabında Allah buna dikkat çekmiştir: "innel-lahe la yağfiru en yuşreke bih / Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz." (Nisa, 48) Burada nice derin denizler vardır; gereği gibi tahkik etmedikleri için bizim tarikatımızdan kaç alim bu denizlerde boğulup helak oldu! Bunlar kendi içlerinde bulunan büyük genel topluluk sırrının yanında durup ötesine geçmediler. Riyaset duygusu, bu yüzden onları hizmeti eksiksiz yerine getirmekten alıkoyup perdeledi. Aslında bu bir özelliktir ki senin hemcinslerin bu bağlamda muvahhit ve müşrik diye bölünmüştür. Allah seni muvahhitler hizbinden eylemiştir. Aslında bir çok ayrıntıyı gerektiren bir konudur bu. Ancak gereğinden fazla uzatmak istemediğimiz için bu ayrıntılara girme gereğini duymadık. Bu, şeriat sahasına girmek için atılan ilk adımdır. Çünkü şeriat koyucunun gönderdiği ilk hüküm: "La ilahe illal-lah"tır. Bu emre, içindeki büyük genel topluluk sır perdesini yırtanlar olumlu karşılık verdiler. Bununla "la ilahe illallah" ehlinin mertebeleri arasındaki ortaklık ve farklılık olguları söz konusu olur. Bu da perdelerini kaldırmaları oranına göre belirginleşir. Bazısı daha ilk adımda nazar etme gereği duymadan Onunla birlikte bu sözü söyler. Bu kimse imamdır. Bazısı ise bir delil gördükten sonra bu sözü söyler. Bu kimse de nefsini bilmeyen bir cahildir. Çünkü "la ilahe illallah" aklın, ilâhi nurla idrak ettiği olgulardan biridir. Bir kimsenin bunu söyleme hususunda duraksaması taklidin ve bu nurun olmayışının göstergesidir. Ama delil ile de olsa icabet ettiği için mutludur o. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "La yestevi minkum men enfeka min kabli'l fethi ve katele. Ulaike a'zamu dereceten minellezine enfaku min ba'di ve ka-telu. Ve kilen veadellahu'l husna / Elbette içinizden, fetihten önce harcayan ve savaşanlar, daha sonra harcayıp savaşanlara eşit değildir, onların derecesi, sonradan infak eden ve savaşanlardan daha yüksektir. Bununla beraber Allah hepsine de en güzel olanı vaat etmiştir." (Hadid, 10) Ey dostum! Allah'a ibadet et ve taklit ehli için şeriatta ilk adım konumunda olan tevhit nimetinden dolayı şükrünü eda et. Sonra Allah bu nimete ek olarak başka bir nimet sana bahsetmiştir. O da Hz. Resule (s.a.v) iman etmendir. Allah, senin hemcinslerinden bir çoğunu yaptığı gibi, Resulü yalanlayanlardan kılmamıştır. Senin hemcinslerinden bir çok kimse, Firavun ve hanedanının Musa'yı (a.s), Nemrut ve hanedanının İbrahim'i (a.s), Ebucehil ve arkadaşlarının Hz. Muhammed'i (s.a.v) yalanlamaları gibi Resulü (s.a.v) yalanlamaktadırlar. Her Firavun'un azabı, inkar ettiği peygamberin nimetinin oranına göre belirginleşir. Peygamberinin kadrinin yüceliğiyle ters orantılı olarak alçalır. İrfan sahibi Salihlerle onların münkiri konumundaki şekil alimi Fakihlerin durumu da öyle. Bunların ahirette-ki nimetleri, inkar ettikleri arifin mertebesinin oranına göre eksilir. Kendilerini taklit edenlerin nimetlerinin eksilmesinin sorumluluğu da onların üzerinedir. Şekli ilim sahibi fakih, ilminin erişemediği bir hususta arif veliyi inkar ettiği zaman -şayet mutlu ise- cennette nimetleri, bu Allah'ı bilen arif velinin mertebesinin derecesine, inkar ettiği sırrın miktarına ve bu inkarda kendisini taklit edenlerin sayısına göre, eksilir.

Bu yüzden şeyhimiz Ebu İmran Musa el-Marteli çok korkardı. Kendisi hem törensel şekil ilmini bilirdi hem de bu tarikat ilmine sahipti. Bu risalede onu tarikat ehli şeyhlerimiz arasında zikrettik. El-Mehasibi tarafına meyletmişti. Bir gün İşbiliye hatibi Ebu'l Kasım b. Gafir yanına gitti. Onunla, bu tarikat ehlinin dile getirdikleri ve Nebevi ilimlerden oldukları için de şekil ulemasının anlayışlarının yetersiz kaldığı irfan hakkında ve akli bir delile dayanmayan, bu yüzden sadece inanılması gereken, haber verme şeklinde intikal ettikleri için de doğru ve yalan olması aynı oranda muhtemel olan ihbari ilimlerden konuştu. Nitekim bu gibi ihbari ilimleri Resul (s.a.v) söylediği zaman fakihler kabul ederler. Ama bunları akla havale ederlerse, kesinlikle reddedecektir. İşte fakihler bunun farkında değildirler. Fakih Ebu'l Kasım şeyhimize şöyle dedi: Ben bunları inkar ediyorum. Şeyh Ebu İmran şöyle dedi: Ben ise bunların tamamına inanıyorum. Ey Ebu'l Kasım! Yüce

Allah'ın bizi mahrumlar olarak birleştirmesin. Hem kendimizde bunları görmeyiz, hem de başkaları açısından tasdik etmeyiz. O takdirde sıradan bir insan, Allah katında bizden daha iyi bir halde olur. Bunun üzerine fakih Ebu'l Kasım hatasını anladı ve şöyle dedi: Anladım, Allah senden razı olsun... Ben bu mecliste değildim. Ancak marifeti inkar ettiği söylenen fakih Ebu'l Kasım'ın kendisi bana anlattı. Zaten o günden beri beni seviyor ve bana saygı gözüyle bakıyor.

Ey dostum! Hiç şüphesiz yüce Allah, Nebisine (s.a.v) iman etmeyi bize özgü kılarken, başkasını bundan yoksun bırakmıştır. Bu fazladan nimetten dolayı Allah'a daha fazla şükretmemiz bu yüzden bize farz olmuştur. Bir nimet daha var. Seni Nebiye (s.a.v) iman eden biri kılmış ve seni Muhammed (s.a.v) ümmetinden kılmıştır. Onun dışındaki bir Peygamberin ümmeti yapmamıştır. Sonra bize yönelik başka nimetleri de vardır. Bunlardan biri, bütün peygamberleri Hz. Muhammed'e (s.a.v) tabi kılmak suretiyle bu ümmeti geçmiş peygamberler derecesine yükseltmiştir. Allah'ın resulü, ruhu ve kelimesi olan Hz. İsa (a.s) da Hz. Muhammed'e (s.a.v) ümmet olmak ve Ona tabi oluş makamından bulunmak bakımından bizden biri sayılır. Bir diğer nimet de seni diğer ümmetlere şahit/örnek kılmasıdır. Bu, Nübüvvet mertebesidir. Çünkü Nebiler ümmetlerine şahit/örnek kimselerdir. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurmuştur: "ve yevme neb'asu. fi külli ümmetin şehiden aleyhim min enfusihim ve ci'na bike şehiden ala ha-ulai I O gün her ümmetin içinden kendilerine birer şahit göndereceğiz. Seni de hepsinin üzerine şahit olarak getireceğiz." (Nahl, 89) Dolayısıyla Nebiler kendi ümmetlerinin üzerinde şahit konumundadırlar. Biz Muhammed (s.a.v) ümmeti ile ilgili olarak da şöyle buyurulmuştur: "litekunu şuhedae ala'n nasi /İşte böylece sizin insanlığa şahit olmanız için." (Bakara, 143) Görüldüğü gibi, insanlığa şahit olmak bakımından yüce Allah bizi Nebilerle bir saymıştır. Bu, yarın Nebilerler birlikte haşr olacağımız bir zemindir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Kuntum hayre ümmetin uhricat linnasi / Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz." (Al-i İmran, 110) Bir yerde de bizi "ne kezalike cealnakum ummeten vasa-ten /İşte böylece sizi vasat/mutedil bir ümmet kıldık." (Bakara, 143) şeklinde vasfetmiştir. Aynı şekilde bizi adalet niteliğiyle de vasfetmiştir: "Li tekunu şuhedae ala'n nasi. /İşte böylece sizin insanlığa şahit olmanız için." (Bakara, 143) Bizim bu konumumuzu istersen, iki şey arasındaki bir şey olarak da değerlendirebilirsin. Yani senin insanlara şahit olman, Resulün de sana şahit olması, dolayısıyla senin Resul ile insanlar arasında aracı konumunda olmandır. Senden önce hiçbir ümmete vermediği bir diğer nimet de şudur: Sen, bütün Nebilerin sonuncusu olan Resulullah efendimiz (s.a.v) inandığın gibi Adem'e varıncaya kadar Ondan önce gelen bütün Nebilere de inanıyorsun. Bunun gibi bu makamın içerdiği daha bir çok makam vardır. Her nimetin kendine özgü bir şükrü ve mahiyetine uygun olarak gerektirdiği bir ameli vardır. Şu halde bunu elde etmek veya mümkün olduğu kadarıyla gerçekleştirmek amacıyla cehd etmen gerekir.

Bundan sonra yüce Allah, Nebisinin ümmetini bidatçılar ve korunmuşlar olarak iki kısma ayırmıştır. Seni bidattan koruyarak sünnet divanında belirginleşmeni sağlamıştır. Kuşkusuz bu özel bir nimettir. Sonra sünnet ehlini de iki kısma ayırmıştır: Bunların bir kısmı alim, bir kısmı da cahildir. Şeriatına uygun ibadet etmeni sağlayarak alimlerden olmanı sağlamıştır. Seni bunları bilmeyen bir cahil kılma-mıştır. Hiç kuşkusuz bu da şükrünün eda edilmesi zorunlu olan bir nimettir. Alimleri de itaat edenler ve asiler olmak üzere iki kısma ayırmıştır. Seni itaat eden alimlerden kılmıştır, asilerden yapmamıştır. Bu da büyük bir nimettir. İtaat çeşitli makamlarıyla seni aksine işlemekten koruyan bir şeydir. Bunları ayrıntılı anlatmaya kalkmak fazla zaman alır. Sonra itaat edenleri de iki kısma ayırmıştır: Arifler ve abid-ler. Seni ise abid ariflerden kılmıştır. Bu da karşılığında şükretmek gereken bir nimettir. Arifleri de varis olanlar ve varis olmayanlar olmak üzere iki kısma ayırmıştır. Seni, varislerden eylemiştir. Varisler de değişik mertebelerdedirler. Kuşkusuz seni dört bir yandan nimetlerle çevirmiştir. Bu nimetlerin gerekli olan şükrünü eda etmek için gece gündüz durmadan şükretmek bile yetmez. Eğer biz bu nimetlerden

birinin şükrünü eda etmek için bütün gündüzümüzü ve karanlığımızı tüketsek bile bunlardan bir zerrenin karşılığını dahi vermiş olmayız. O halde elimizden geldiğince çaba sarfetmeliyiz. Allah bizi bir tek vakitte dahi boş boş bekler halde bulmamalı, mubahlara dalarken kalbimizin Ondan gafil olduğunu görmemeli. Daima kalbimizle Onun huzurunda olmak durumundayız. Sakıncalı işlerden elimizi çekmemiz, dilimizde Onun zikrini eksik etmememiz, nimetini bilenler olduğumuz gösterip şükrümüzü izhar etmemiz ve daima eksikliğimizi, kusurumuzu itiraf etmemiz, nefislerimizi ayıplamamız gerekir. Allah nefislerimizi kınayıp arındırmamızı bizden istemiştir, onu değiştirmemizi değil. Kuşkusuz salih ameller işleyerek nefsini arındıran kurtulmuştur. Ama benim gibi onu örtbas eden, Salihlerden olmadığı halde Salihlerden olduğunu ileri süren kimseler ise ziyana uğramıştır.

İki Kardeş Arasındaki Genel Hesaplaşma Nedir?

Ey Kardeşim! Bu, kendime ve sana yaptığım bir nasihattir. Çünkü seni de kendim gibi gördüm ve Allah için seni sevdim. İnsaflı tutumunu beğendim, seninle birlikte olmayı tutkuyla arzu ettim. Bu gün de senin yanında olmayı, sana nasihat etmeyi, senin beni kınamanı, benim de seni kınamamı, böylece Allah için iki dost olup ölünceye kadar birbirimizi sevmeyi arzu ettim. Seni ne çok seviyorum! Ne kadar derin bir şefkat besliyorum sana karşı! Allah senden razı olsun. Gerçekten senin yanında olmayı istedim. Nitekim Ebu Muhammed Yahya b. Ebu'l Hasan (r.a) bize şöyle rivayet etti: bize Ebu'l Feth Abdulbaki b. Ahmed b. Selman anlattı, ona Ebu'l Fadl Ahmed b. Hüseyin b. Hayrun anlatmış. O, Ebu Ali el-Hasan b. Ahmed b. İbrahim b. Şazan'dan duymuş. Ona Ebu'l Hasan b. Abdulaziz el-Harazi anlatmış. O, Ebu'l Hafs et-Tunisi'den duymuş. O na da Ebu Ma'bed anlatmış ki: Bilal b. Said'in şöyle dediğini duydum: İsrailoğul-larından iki kardeş tenhalarda ibadet etmek üzere birlikte yola çıktılar. Yolun bir yerinde ayrılmaları gerekti. Biri diğerine dedi ki: Sen şu yolu tut, ben de şu yolu tutayım. Bir senemiz dolunca, burada buluşalım. Böylece ibadet etmek üzere yola çıktılar. Ertesi sene söyledikleri yerde buluştular. Biri diğerine dedi ki: İşlediklerin içinde en büyük günah hangisidir? Şöyle cevap verdi: Yolda yürürken bir başak gördüm. Sağımda ve solumda iki tarla vardı. Başağı tarlalardan birine attım. Ama başağın, attığım tarlaya mı yoksa diğerine mi ait olduğunu bilmiyorum. Sonra diğeri soruyu soran kişiye sordu: Peki senin işlediklerin için en büyük günah hangisidir? Şu karşılığı verdi: Bilmiyorum; ama namazda bazen şu ayağıma bazen de şu ayağıma ağırlığımı veriyorum. İki ayak arasında adil davranıyor muyum, davranmıyorum, bilmiyorum? Evde bulunan babaları konuştuklarını duydu. Şöyle dua etti: Allah'ım! Eğer doğru söylüyorlarsa, hemen şimdi canlarını al. Sonra dışarı çıktığında iki oğlunun ölmüş olduklarını gördü.

İşte böyle, ey dostum! Allah ehlinin buluşmaları ve konuşmaları kusurlarını zikretme ve kendilerine karşı insaflı, dürüst davranma şeklinde olur. Birbirini övme hususunda insaflı davranma şeklinde değil. Hapishanede ancak oranın havasına uygun şeylerden söz edilir. Vefat edip rahmet mekanına yerleştiğin ve amellerinin semeresini devşirdiğin zaman, bu güzellikler yurduna uygun şeylerden ve kendi güzelliklerinden söz edersin. Ama burada değil. Çünkü burası imtihan, kazanma ve edinme yurdudur. Burada insan, Nebi olsun veya olmasın kanının mahkumudur. Kanı da ancak öldürülme ile çıkar. Eğer sana karşı nazik davranma gereğini duymasaydım, konuşmalarımız, değişmez ve çıplak hakikatler ışığında, zindanın ve mahkumların mertebeleri ile ilgili olurdu. Aramızda geçen bu konuşma yeter. Allah biliyor; eğer sana duyduğum sevgi ve içimde sana karşı beslediğim saygı olmasaydı, bunların hiçbirini sana söylemezdim, adını anmazdım ve seni Allah'ın diğer kulları arasında ihmal edilmiş bırakırdım. Ama Allah beni ve seni ruh, beden, mana ve şekil olarak tanıştırdı. Bu yüzden sana, ancak açık sevginin, saf ve sahih dinin gerektirdiği biçimde hitap edebiliyorum. Fakat senin faziletin, kendi tarikatında ileri oluşun benim nazarımda meşhurdur.

Her bilenden daha üstün bir bilen vardır.

O, dilediğini rahmetine özgü kılar.

Allah büyük lütuf sahibidir.

Bu gün seninle Allah için arkadaşlık edecek çok az kişi bulunur. Senin bu zamanında arkadaşlıkların çoğu şu amaçlar yüzünden ve de arzuların hakimiyetinin iyice pekişmesinden dolayı maluldür. Allah'ın kulları o kadar az ki! Bu anlamda kaleme aldığım beyitler var. Onları aşağıda sunuyorum:

Şu muhkem varlığa bak

Bizim varlığımız ise işaretlenmiş bir rida gibidir.

Halifelerine bak, mülklerinde

Kiminin dili açık, fasih konuşur, kiminin anlaşılmaz

Onlardan İlahını seven yok;

Ancak dirhem sevgisine bulaştırarak severler.

Bu yüzden: şu marifetin kuludur, şu

Cennetin, şu da cehennemin kuludur, denir.

Çok çok azı müstesna. Onlar

Vehim türünden olmaksızın Onunla sarhoşturlar

Onlar Allah'ın kullarıdır, onları bilemez

Ondan başka hiç kimse. Nimetin kulları değildirler

Kaside böyle devam edip gidiyor...

Kötü Alimlerden Bazı Aldanmış Fakihlerin Sözleri

Ey dostum! Resulullah'ın (s.a.v) kendilerine duyduğu özlemden dolayı ağladığı topluluğun süs-leriyle süslenmek için nefsini zorla! O zaman ince elbiseler giyen, en lezzetli yiyecekler yiyen, kötü alimlerden aldanmış fakihlerin sözlerinin senin üzerinde bir etkisi olmaz. Bunlara neden bu şekilde giyindiklerini ve bu tür yiyecekler yediklerini sorduğun zaman hemen sana şu ayeti okurlar: "Kul men har-rame ziynetellahi'lleti ahrace liibadihi ve't tayyibati mine'r rizki / De ki: Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve temiz rızıkları kim haram kıldı?" (Araf, 32) Nitekim Hz. Resulullah (s.a.v), onlara bunu hatırlattığın zaman bu şekilde cevap vereceklerini önceden haber vermiştir. Şeyhimiz Ebu Muhammed b. Muhammed b. Sadullah b. Muhammed el-Baceli el-Bağdadi el-Hanefi (r.a), Said b. Zeyd b. Nufeyl'den rivayet ederek bize şöyle yazdı: Resulullah'ın (s.a.v) Usame b. Zeyd'e dönerek şöyle dediğini duydum: "Ey Usame! Cennet yolundan ayrılma. Bu yol hakkında kuşkuya düşüp ondan geri kalma." Bunun üzerine Usame şöyle dedi: Ya Resulallah! Bu yolu en hızlı bir şekilde kat etmeyi sağlayan şey nedir? Buyurdu ki: "Kavurucu sıcaklarda susuz kalmak, ne/si dünya lezzetlerinden alıkoymak. Ey Usame! Bu durumda oruç tut. Çünkü oruç insanı Allah'a yaklaştırır. Allah'a, Allah için yemeyi içmeyi kesen oruçlunun ağız kokusundan daha sevimli gelen bir şey yoktur. Eğer ölüm sana geldiğinde karnın aç, ciğerin susuz olmasını yapabiliyorsan, bunu yap. O zaman ahiretteki en şerefli menzillere kavuşur, Nebilerle (a.s) beraber olursun. Ruhun onların yanına vardığı için sevinirsin ve Cabbar olan Allah sana salat eder, esenlik bahşeder. Ey Usame! Aç midelerin sahiplerinin

kıyamet günü Allah katında seninle davalaşmalarından sakın. Ey Usame! Etleri eriten, derileri rüzgarda ve sam yellerinde kavurtan, ciğerlerini susuzluktan kurutan, bu yüzden gözleri kayan kulların bedduasından sakın. Çünkü yüce Allah'ın nazarı, onların üstündedir ve melekler de onların heybetlerinin etkisi altındadırlar. Depremler ve fitneler onlarla yönlendirilir... Sonra Resulullah (s.a.v) ağlamaya başladı. İnlemeleri gittikçe arttı. İnsanlar onunla konuşmaktan korktular. Göklerden başlarına bir felaket geldiğini sandılar. Sonra Resulullah (s.a.v) konuştu ve şöyle dedi: "Yazıklar olsun şu ümmete. İçlerinde Allah'a itaat eden biriyle karşılaştıkları zaman, sırf Allah'a itaat ediyor diye bu adamı nasıl öldürebilirler?!" Bunun üzerine Ömer b. Hattab (r.a) şöyle dedi: Ya Resulallah! İnsanlar o zaman İslam üzere mi olurlar? "Evet," dedi. O zaman, kendilerine Allah'a itaat etmeyi emrettiği için Allah'a itaat eden birini nasıl öldürürler? dedi. Buyurdu ki: "Ey Ömer! İnsanlar yolu terk eder, görkemli bineklere biner, en yumuşak elbiseler giyer, fars oğlanları onlara hizmet ederler. Erkekleri, bir kadının kocası için süslenmesi gibi süslenir, kadınların açılıp saçılması gibi açılıp saçılırlar. Kıyafetleri kralların kıyafeti, dinleri ise Kisra ve Hürmüz'ün dinidir. Temel özellikleri geğirmektir onların. Üzerlerinde aba bulunan, belleri bükülmüş, susuzluktan nefislerini boğazlayan Allah dostları onlarla konuştukları zaman, hemen yalanlanırlar ve kendilerine şu karşılık verilir: Sen şeytanın arkadaşı ve sapıklığın başısın. Allah'ın bahşettiği süsleri ve temiz rızıkları haram kılıyorsun... Bunlar bir bilgileri olmaksızın Allah'ın Kitabını okurlar ve Allah'ın Velilerini aşağılarlar."

ALLAH'ın Velilerinin Sıfatları

Bil ki: Ey Usame! Kıyamet günü Allah'a en yakın olan insan, dünyada iken hüznü, susuzluğu ve açlığı en uzun olan kimsedir. Bunlar gizli iyilerdir. Görüldükleri zaman kimse onlara yaklaşmaz, gözden kayboldukları zaman da kimse onları aramaz. Ama toprak parçaları onları bilir. Gök ehli arasında tanınırlar. Yeryüzü ehlinden gizlenirler, melekler onları ağırlarlar. İnsanlar şehvetlerle nimetlenirken, onlar açlık ve susuzlukla nimetlenirler. İnsanlar yumuşak elbiseler giyerken, onlar kaba giysiler giyerler. İnsanlar rahat döşeklerde yatarken, onlar alınları ve dizleri üzere uyurlar. İnsanlar gülerken onlar ağlarlar. Ey Usame! Allah onlara dünya ve ahiret zorluğunu birlikte tattırmaz. Onlar için cennet vardır. Keşke onları görseydim. Ey Usame! Onlar için ahiret-te büyük bir şeref vardır. Keşke onları görseydim. Yeryüzü onlardan huzur duyar. Komşuları onlardan razıdır. İnsanlar peygamberlerin fiillerini ve ahlaklarını terk edip zayi ederken onlar muhafaza ederler. Arzu eden, onlar gibi Allah'ı arzu eden kimsedir. Onlara muhalefet edense hüsrana uğrar. Onları göremeyince yeryüzü ağlar. Allah, onlar gibisini barındırmayan bir bölgeye gazap eder. Ey Usame! Bir beldede onları gördüğünde bil ki, o belde halkı onların varlığı sayesinde güvendedir. İçlerinde onlar gibileri bulundukça Allah bir kavme azap etmez. Onları kendine örnek edin, belki onlar sayesinde kurtulursun. Onların hayat tarzını terk etmekten sakın. Aksi takdirde ayağın kayar, cehennem ateşine yuvarlanırsın. Onlar ahiret faziletini istediler, güçleri yettiğince dünyadaki yiyecek ve içeceği terk ettiler. Köpeklerin leşe saldırması gibi dünya nimetlerinin üzerine üşüşmezler. İnsanların derdi dünya iken, onlar nefislerini Allah'a ibadet etmekle meşgul ederler. Eskimiş elbiseler giyer, kırıntılarla karınlarını doyururlar. Onları saç baş dağınık, toz duman içinde görürsün. İnsanlar onların hasta olduğunu sanırlar; ama hasta değildirler. İnsanlar onların akli dengelerinin bozuk olduğunu sanırlar; ama akli dengeleri bozuk değildir. Aksine insanların yüreklerine hüzün katmışlardır. Akılları başlarından gitmiş sanırsın, oysa akılları başlarındadır. Ama kalpleriyle bir şeye nazar ettikleri için akılları dünyadan uzaklaşmıştır. Onlar dünya ehli yanında akıllarıyla yürümezler. Ey Usame! İnsanların akılları başlarından gideceği gün onların akılları başlarında olur. Ahirette en üstün şeref onların olacaktır..."

Bu uzunca Hadisi Ebu Muhammed Abdulkerim b. Yusuf b. Hasan anlattı. Bak, dostum! Allah'ın sevgilisi ve Resulü, Allah'ın velilerini nasıl vasfetmiş, nasıl nitelemiş?! Bizim de bu vasıflar üzerinde yoğunlaşmamız, onlarla vasıflanmamız gerekir ki, Allah'ın

katına göçtüğümüz zaman bu niteliklere sahip olalım, bu süslerle bezenmiş olalım. Bu hususta cehd et, ey kardeşim! Onlardan geri kalma. Dua ve himmetle bana yardım et, destek ol. Çünkü bu gün kendisinden istenen kimse, çok yoksundur. Salih yoldaşın yoksun, şefkatli ve hayırhah bir tabibin de olmadığını gördüğümde çok üzüldüm. Baktım, bütün insanlar içinde bulundukları durumdan memnun ve sevinçlidirler, kardeşlerinin kusurunun farkında değildirler. Bu yüzden ona nasihatla eşlik etmiyorlar, dolayısıyla gerçek ve sahih bir mertebeye ulaşamıyorlar. Biz de hayırhah bir yoldaşın olmayışı ve insanların kendi halleriyle sınanışları üzerine birkaç beyit kaleme aldık:

Günahlarımı hatırladım; ağlattı beni, şaşırttı
Yarın Allah'ın katında beni kovacağı için.
Nasıl kurtulurum, ki ömrümü harcamadım
Her şeye hakim olan Allah'ın haşirde bana soracağı şeylerde.
Keşke kulağım arzularımın sesini duymasaydı
Keşke gözlerim bakmasaydı güzele
Ah keşke avuçlarım yaratılmasaydı ve ayaklarım
Ve de dilim. Keşke kalp hiç olmasaydı.
Ve keşke yaratıldığım sırada beni mutlu eyleseydi
Rabbimin tevfiki, gizli ve açıkta
Önem vermem bir kimseye, bana fayda vermeyecekse
Yeniden diriliş gününde, rahmanın beni sorgulaması esnasında.
Alıştığım hiçbir diyarıa iştiyakla yönelmeseydim
Hiçbir haneye ve meskene özlem duymasaydım
Aşka gelmeseydim, öten bir güvercinin
Ağacın dalında şarkı söyleyip beni teşvik etmesi karşısında
Koruyanın cimrilik ettiği hiçbir içkiyi içmeseydim,
Ta İbni zu Yezin zamanından beri saklanan.
Elde edemeyeceğim hiçbir şeyi temenni etmeseydim
Zamanımı değersiz sebeplerle tüketmeseydim
Bir ilim ve irfan hakkında konuşmasaydım
Feraset sahibi bir alim tarafından çağırılıncaya kadar
Melun İblis durman benimle oynadı
Günah ateşi ta içimde kavuruyor beni
Nice olur günah işlemeye tasalı kalkışırm da
Sen, ey noksanlıklardan münezzeh Allah'ım, beni korursun
Sabah akşam beni yaklaştıracak bir şeyle meşgul olurum
Bedbahtlığa ve mutluluktan uzaklaştıran.
Ne çok dikilirim karşısına günahla, gizli
Kullardan; ama Allah'ın gözleri bana bakmakta.

Rahman'dan utanma duygusu da tutmaz beni Günahlardan. Ki istese beni helak eder.

Kardeşlerden bir dostta uyandırmaz beni

Uykusundan, üzerime inen Allah'ın azabından

Yalnız bir dostum gördü beni gurbette olduğu halde

Böylece bedenimdeki ruh gibi yakın oldu bana

O eğlenceye daldığı zaman onu ben ikaz ederim

Ben yanıldığım zaman o bana hatırlatır durmadan.

Benim dostum, ancak ayak kaymalarımı görendir

Her an bana nasihat edendir.

Çünkü hak sahibi kimse sabun gibidir, giderir

Giysilerden kiri, pasağı ve pisliği

Yoldaşımın bana ta'n ettiğini duyduğumda

Sağımdan ve beni menettiğini ve engellediğini gördüğüm zaman.

Efendim! Allah seni korusun, dinle beni

Kaç kere geldim; kapıcı engelledi beni

Bir şahıs değildir ki eziyet edesin, dövesin

Fakat kefene sarılıp kaldırılan fiilindir.

Ona bak, suretinin yaratılışı ne güzeldir.

Kabirde yalnız kalınca, sıcak bir dosttur O.

İki hasmı senden uzaklaştıran O'dur

Seni sınadıklarında. O zaman görürsün Onun en büyük kalkan olduğunu

Nefsim Onun öğütlerini duyduğunda

Ona şefkatle yöneldi ve dedi ki: Sence Rahman beni kabul eder mi?

Dedim ki: Ey nefis! Ne kadar koşsan Ona, nimetlerle ve minnetlerle seğirtir.

Ey Dostum! Allah seni korusun.

Korkuyordum, senin, yakıcılığından söz etmenden

Niyeti itibariyle Hakka muhalefet eden bir kulun sözlerinin.

Nefsim için yas tutuyorum, gafletime ağlıyorum

Doğru sünnetlerden sapan bir kalbi teşvik ediyorum

Çünkü ilahıma yakınlığım, bağlıdır

Kalbimin ilahıma yakın olmasına. Eyvah! Uzak düşmüşüm.

Eğer o yaptığımdan dolayı beni cezalandırırsa, değildir

Cezam, şiddet ve kovulma ile hizaya getirmekten başka.

Fakat gizli ve açık ona umut bağlıyorum

Eğer bu vecd, bir bağışsa. Ne güzel bağış!

Eğer sen bir aysan, cehalet gidermiş nurunu ayın

Yakını Allah ret ile nimetlendirir çünkü.

Günahımı anlatma bana, yaptıklarımı da

Çünkü kötü günah işlemek kula yaraşır

Cömertlik, hoşgörme, razı olma da

Varlıkta ululuk sahibine layıktır.

Sınırsız ululuk yaratıcımındır

İmanım buna kesindir, ne mutlu bana!

İşte bu, ey dostum! Yüce Allah'ın veline ve safine, sana söylemesini emrettiği hususlardır. Allah gerçeği söylemekten utanmaz. Allah'ın gerçeği de en hakiki olandır. Bil ki, bu risale, Allah'ın sana yönelik en büyük lütuflarından, en değerli hediyelerinden biridir. Temiz ve mübarek selam, Allah'ın rahmet ve bereketi Hz. Nebi'nin üzerine olsun. Selam bizim, Allah'ın salih kullarının ve senin üzerine olsun, Allah'ın rahmet ve bereketi de. Selam üzerimize olsun. Aynı şekilde Abdullah Bedr el-Habeşi ve bütün kardeşlerimiz en eksiksiz selamları size has kılıyorlar. Selamım oğullarının, arkadaşlarının, dostlarının, sana hizmet etme bahti^/arlığına ermiş mübarek şeyh Ebu Abdullah b. Murabit'in, Allah'ın muvaffak kıldığı şeyh Abu Atik'in, iyi komşu el-Hac Muafi'nin, Ebu Muhammed el-Hafız'm, keskin zekaya sahip müçtehit Ebu'l kasım el-Kabisi'nin, doğru sözlü bağrı yaralı derviş Abdulcabbar'm, mübarek hizmetkar, hayırhah Abdulaziz el-Babili'nin, aramızda kardeşlik akti yaptığım Ebu Abdullah el-Kattan'm üzerine olsun. Muhammed et-Taib'in ölüm haberini de size iletiyorum. Allah rahmet etsin. Mekke ve Medine arasında Mekke'ye bir menzil kala Merve ve Afsan arasında Hz. Nebi'yi (s.a.v) ziyarete giderken vefat etti. O Haremeyn arasında şehit olmuştur ve kıyamet günü de cehennemden yana güvencede olarak haşrolacaktır. Dostunuz size bu risaleyi Mekke'de -Allah onu korusun ve şereflendirsin- Rebiul evvel ayında altı yüz senesinde yazdı. Bu mektubu bir hafta boyunca tavafta yanında gezdirdi, onu Haceru'l esved'e sürdü, yanından ayırmadı, Kabe'nin yanında bulundurdu. Kabe'ye ve diğer faziletli yerlere uğur ve bereket getirmesi için soktu.

Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

Salat ve selam Efendimiz Nebilerin sonuncusu, Resullerin seçilmişi Hz. Muhammed'in, Onun tertemiz ehlibeytinin, bütün ashabının, müminlerin anneleri olan eşlerinin ve Allah'ın bütün salih kullarının üzerine olsun.

Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

MEBDELER VE GAYELER

Hece Harflerinin Kapsadığı Acayiplikler ve Ayetler

Dostun -Allah onu muvaffak kılsın-, hece harflerinin bazı sırlarını manzum olarak sunalım diye düşündü. Çünkü "Mebdeler ve Gayeler/Hece harflerinin kapsadığı acayiplikler ve ayetler" kitabında, ayrıca Mekke'de kaleme aldığı "el-Futuhatu'l Mek-kiye" adlı eserinde bunlardan söz etmişti. Bunları bu risalede size yazdım ki, bu vesileyle bu sırlardan bazılarına vakıf olasınız. Harflerin mertebelerini ayırmak da bilmenizi istediğim bu sırlardan biridir.

Harfler lafızların imamıdır

Hafızların dili buna şahittir

Felekler melekutünde bunlarla döner

Dilsizlerin uykusu ile uyanıklar arasında

İsimler en gizli tarafından onları içerir

Bu yüzden düşünceler bunlara önem verir

Derler ki:

Eğer cömertliğimin feyzi olmasaydı,

Ortaya çıkmazdı

Konuşma esnasında lafızların hakikatleri

Elif: İlahi Birliğin Sureti

Elif, münezzeh zattır, acaba

Varlıklar içinde senin aynın ve mahallin var mı?

Dedi: Fena bulmaktan başkası yoktur. Çünkü ben

Ebedilik harfiyim, ezeli kapsarım

Çünkü ben zayıf ve seçilmiş kulum

Ben, ulu sultanımın izzetindenim

Hemze: Bütünlük ve Ayrılık

Hemze bir vakit kopar, bir vakit bütünleşir

Ona komşu olanların hepsi ayrıdır

O, değeri büyük zamandır

Uludur, darbı mesel onu sınırlandıramaz

He: Mevcut Hakikat aynı

He hüviyettir. Nice işaret eder bütün

Benlik sahiplerine, ki zahirde gizlenmiştir.
Şeklinin varlığı parıldadı mı,
Ahirinin aynleri evveline göründüğü esnada?

Ayn

Aynlerin aynı, varetme hakikatidir
Müşahede menzilinde ona bak
Zatını varedene baktığını görürsün
Ziyarete gelenlerin iyiliklerine minnetle bakan hastanın bakışı gibi
İlahtan başkasına asla dönmez.
Ümit eder ve sakınır kulların huylarından

Ha:

"Ha-mim"lerin ha'sı Allah'ın surelerde gizli sırrıdır
Onun hakikatini beşerin görüşünden gizlemiştir
Eğer oluştan ve suretten göç edeceksen
Ruhlar ve suretler alemine göç et
Arşı taşıyanlara bak. Bakmışsın
Onların hakikatlerine, ki bir ölçüye göre gelmişlerdir
"Ha"nı saltanatının ve izzetinin olduğunu görürsün ki
aşağı gelmez ve başkasından korkmaz

Ğayn:

Ğayn, halleri itibariyle ayn gibidir
Ancak tecellisi daha dolgun ve daha önemlidir
Ğayn'de daha kahredici tecelli sırları vardır
Feyzinin hakikatini bil ve ört
Varlığının perdesinden ona bak
Zayıf ve hakir şekil adına kork

Hı: Yücelik ve aşağılık. Cennet ve cehennem

Hı ne zaman dönüp gelse veya arkasını dönse
Sana sırlarından verir veya erteler
Yukarısı oluşa indirir, aşağısı
Olana indirir zahir olmuş hikmeti.
Zatını çizen hakikatini gösterir
Bir vakit kirlenir, temizlenir bir vakit

Hayret! Ne güzel cenneti var. İyice yaklaştırılmış
Aşağısından tutuşturulmuş cehennem alevi

Kaf:
Kaf bir sırdır; kemali başındadır
Arap ehli ilimleri damlalarının başlangıcıdır
Şevk onu izler, gaybını kılmıştır
Bir yarısında ve Şühudünü bir yarısında
Bak derinliğine bak, hilali gibi
Başçığının şekline bak bedri gibi.
Varlığın başlangıcı ve asrının başlangıcı için.

Kef:
Kef umuttur, ululuğu müşahede eden
Bir lütuf olarak müşahede edenin korkusu olan
Bir kabza ve basta bak ki, onlarda
Sana verir engelleyeni ve kavuşturanı
Allah şuna celalini göstermiştir
Şuna da yüceliğinden cemalini

Dat:
Dat'ta bir sır var ki, eğer anlatarak bu sırrı açsaydım
Ceberutunda Allah'ın sırrını görürdün
Sadece ona bak ve kemali
Başkasındandır, benim huzurumda onun büyük merhameti
Önünde bir lafız ki, onun varlığıyla
Rahman geceleyin melekutuna götürdü.

Cim
Cim, yükseltir, Ona kavuşmayı isteyini
İyilerin ve hayırların müşahesedine
O köle bir kulcuktur; ama
Başkasını kendine tercih hakikatini gerçekleştirmiştir
Amacıyla mabudunu özler
Başlangıcıyla eserlere yürür
O bilinen üç hakikattendir
Karışımı onun soğuk ve ateşin sıcaklığıdır.

Şin:

Şin'de akleden için yedi sır vardır
Bir gün onlara nail olan kavuşmuş olur
Sana zatını verir ve durgun cisimleri
O halde emin olan bir kalbe nazil olur
İnsanlar, onun içerdiği gariplikleri görselerdi
Hilalin ayın sonuna doğru artık kemale erdiğini görürlerdi

Ya:

Risalet "ya"sı nemden zuhur eden bir harftir
Tıpkı "vav" gibi, o da yüceler aleminde kastedilmektedir.
O cisim olarak uzayıp gider, gölgesi yoktur.
O kalplere uzanır ve suretleri kucaklar
Hikmetiyle size seslenmek istediği zaman
Okur ve harflerin sırları sureler olarak işitilir

Lam:

Lam, yüce ve kutsal ezel içindir
Makamı yüce, göz kamaştırıcı ve nefistir
Kaim olduğu zaman zatını oluşturan görünür
Ve kevni alem de oturduğu zaman
Uç hakikatten sana bir ruh verir
Yürür ve etekleri yerde sürünür, halis ipek giysiler içinde.

Ra:

Sevgi "ra"sı Ona kavuşma makamındadır
Ebediyen. Bir Bedir ki nimetleri asla tükenmez
Bir vakit söyler: Ben yalnızım, görmüyorum
Kendimden başkasını, ey ben, cahil olma
Eğer rabbin yanında kalbin böyle ise
En yakın ve en kamil sevgili olursun

Nun:

Varlık "nun"u zatının noktasına delalet eder
Aynında bir göz vardır, mabuduna delalet eden

Çünkü varlığı, Onun cömertliğinden ve sağ elindendir
Bütün yüce varlıklar da Onun cömertligindendir
Gözünle varlığının aynının lütfüne bak
Onun cömertliğinde Onu yitirmişe rastlarsın

Tı:
Tı'da yedi gizli sır vardır
Çünkü onun bir hakikati var ki mülk içinde mülkün aynısıdır
Hak halk içindedir, sırlar da dönüşümlü olarak kaimdirler
Nur ateşin içinde, insan da meleğin içindedir.
Bu beşini yüklendiğin zaman
Bilirsin ki geminin[fulk) varlığı felek içindedir.

Dal:
Dal, kevn'dendir ki intikal etmiş,
Oluştan; aynsiz ve esersiz
Hakikatleri her basiret sahibinden yücedir
O, beşerin pay almasından münezzehtir
Onda devamlılık vardır, Hakkın cömertliği menzilidir Onun
Onda tekrarlar var, ayetler ve suretler vardır onda

Ta:
Ta, bazen görünür, bazen gizlenir
Kavmin varlığında payına onun çeşitlilik düşer
Huzuru onun zatı ve sıfatları ihtiva eder
Fiilden yana kalıcılığı yoktur onun
Ortaya çıkarıp gösterir sırlarından aciplikler
Levh mülkünü, kalemleri ve nun'u
Leylii, şemsi, A'la'yı ve Tarık'ı
Zatında, Duha'yı İnşirahı ve Tin'i

Sad:
Sad'da kalbin nuru vardır, onu denetlemekte
Uyku zamanı ve görünme örtüsü onu perdelemekte
Uyu; onun secdesinin nuruyla karşılaşırsın
Göğsünü nurlandırır ve sırlar onu denetlemekte
O nur şükür nurudur; gözet

Şükredileni. Çünkü O adet üzere Ona karşılık vermekte

Za:
Za'da bir sır var ki onu gerçekleştirdiğinde
Emir ruhunun hakikatlerini yeterince içerdiğini görürsün
Hikmetiyle kalbe tecelli ettiğinde
Fena zamanı tenzihten, Onu müstağni kılar
Çünkü münezzeh zatın harflerinde yoktur
İlmi gerçekleştiren veya Onu idrak eden, Ondan başka.

Sin:
Sin'de varlığın dört sırrı vardır
Gerçeklik vardır onun için ve en yüce makam
Onunla zahir olan gayp aleminden
Güneşinin oluşunun eserleri üzerini örter

Zı:
Zı'da saklanmış altı sır vardır
Gizli. Mahlukat içinde belirginleşmezler
Ancak mecazi olarak, geldiği zaman varlığın en faziletlisi
Aynın zuhurunda onun güzelliklerini görür
İlah'tan umar, adaletinden korkar ve
Varlığından kaybolunca oluş belirmez

Zal:
Zal bazen bedenime iner
İstemeden, bazen gönlüme iner
İsteyerek. Şundan ve ondan yok olur.
Hiç kimseye yakın bir eseri görünmez olur
O, benzeri olmayan imamdır
Bir ve Samed isimleri onu çağırır

Se:
Se, vasıfların zatıdır, yücedir
Vasıfta ve fiilde. Kalemler Onu var eder
Tek zatın sırrıyla tecelli edince
Başlangıç gününde, halk Ona kulluk eder.
İkinci vasıf sırrıyla tecelli edince

Orta günde, nitelik Onu över
Üçüncü fiil sırrıyla tecelli edince
Üçüncü günde, kevn Onu mutlu eder.

Fa:
Fa, tahkik alemindendir, düşün!
Sırrına bak, bir ölçüyle gelir
Varlıkta su ile karışıktır, söz konusu olmaz
Karışımı itibariyle Haktan ve beşerden ayrılması.
Eğer "ya"nın kavuşumunu kesersen, ona boyun eğer
Çeşitli yönlerden hem ruhlar alemi hem suretler

Ba:
Ba, arif Şibli için muteberdir
Noktasında kalbi düşündürür
Yüksek kulluk sırrı vardır karışımında
Bu yüzden Hakkın yerini almıştır, ibret alın!
"Bismi'de hazfedilmez mi hakikati?
Çünkü Ondan bedendir O, bu yüzden yüklenir Onu.

Mim:
"Mim" "Nun" gibidir, gerçekleşirse sırları
Kevnin nihayetinde ayn olarak ve başlangıçlarda
"Nun" nak içindir, cömert "mim" ise benim içindir
Başlangıcın başı, sonun da sonudur
"Nun"un berzahı marifetlerinde bir ruhtur
"Mim"in berzahı da karaların rabbidir.

Vav:
Vav, sırf senin için daha kutsaldır
Varlığımdan ve daha nefistir
Çünkü o mükemmel ruhtur
O altı yönlü sırdır
Nerede aynı parıldamamışsa
Beyt-i mukaddes denilmiştir

Evi yüce sidredir
Ki bizde kuruludur

Lam-elif ve Elif-lam

Elifin lamı ve lam'ın elifi
Talut'un nehridir, sakın avuçlayıp içme
Nehri sonuna kadar iç
İhtiyaçtan da sapma
Suya kandığın sürece yudumla
Ama nefsin susuz olursa kalk ve dön
Bil ki Allah onu gönderdi
Bir imtihan nehri olarak, şerefli gönüller için
Allah ile sabret, ondan sakın, çünkü
Kul durmazsa zelil olur.

Lam-elif (La):

Lam'ın elifi ve lam kucaklaştı
İki sevgili gibi. Ki avamın düşleri vardır
Azim olan bacak bacağa dolandı
İkisinden bana elifte alametler geldi
Çünkü onun anlamı yüreğe sarıldığında
Onda belirir, var edişler ve yok edişler

Bina ve İ'rab harfi:

Harflerin harekeleri altı tanedir, ondan
Allah, onlara benzer kelimeler izhar eder
Ref, nasb ve çerdir onlar
İrab alan harflerin harekeleridir bunlar
Fetha, damme ve kesredir bir de
Onlar da mebni harflerin harekeleridir.
Sözün asılları hazftır ve ölümdür
Ya da sükundur, harekelerden olur
Alemlerin hali de böyledir, bak
Ölülerdeki garip hayata

Şey'in şey'i:

Hakkın bir hakkı vardır, İnsanın bir insanı

Varlık yanında. Kur'an'ın da bir Kur'an'ı.

A'yanların ayanı vardır, şühudda, nitekim

Münacat esnasında kulakların da kulakları vardır

Bize cem gözüyle bak, bizden nasiplenirsin

Ayrılıkta. Buna sarıl. Çünkü Kur'an Furkan'dır

Şeyh-i Ekber'in Akidesi Hakkında Yazılmış Çağdaş Bir Şiir

Bu kaside, ariflerin sultanı şeyh-i ekber'in akidesi hakkındadır. Bu şiiri şeyhin mezarının bulunduğu mescidin imamı Şeyh Mahmud Ebu'ş Şamat irticalen söylemiştir. Biz de h.l388-m. 1968 tarihinde en yüce dostun katına irtihal etmeden önce vasiyet eden merhum babası Şeyh Abdurrahim Ebu'ş Şamat'm vasiyetine uyarak kasideyi aşağıya alıyoruz. Vasiyet şöyledir:

Bir gün yüce Allah'tan Resulullah'ı (s.a.v) rüyada görmeyi bana nasip etmesini diledim. Ondan önce de hafif iki rekat namaz kıldım. Her bir rekatta Fatiha suresinden sonra yüz kere ihlas suresini okudum. Sonra kendimi yatağa attım ve derin bir uykuya daldım. Rüyada kendimi Muhammedi varis sultanu'l arifin eş-Şeyh Muhyiddin ibn el-Arabi'nin makamında gördüm. Derhal ona yaklaştım, ellerini defalarca öptüm. Bana ilk defa 1965 yılında "el-İlm" matbaası tarafından basılan "Ruhu'l Kuds fi muhasebeti'n nefs" kitabından bahsetti ve dedi ki: Keşke kitabı yayınlayan İzzet Hisariye kitabın baskısına baban Şeyh Mahmud Ebu'ş Şamat'm kabrimin başında irticalen söylediği şiiri de koysaydı. Çünkü bu şiir, ittihat ve hulul inancına sahipmişim şeklinde bana yöneltilen iftiraları çürütmektedir.

Aralarında mümin kardeşimiz ve salih veli merhum üstat şeyh Selahaddin Keyvan'm oğlu üstat Muhammed Keyvan'm da bulunduğu bir çok arkadaşın huzurunda bize iletilen bu vasiyete uyduk. Ayrıca aziz dostumuz üstat Şeyh Yasin Arefe de bunu tavsiye etti. Buna dayanarak merhum Ebu'ş-Şamat'm kasidesini aşağıya alıyoruz:

Allah ehlinin sultanına biat et

Seyr u sülük üzere ve isteyerek

İman'da gaib olan bir çok şey

Görünür, açılır bütün perdeler

Aynen görme alanın genişler, o kadar ki

Tabiatların sırlarının sırrını seyredersin

Kapıları açan anahtar inançtır

"Futuhaf'ta tartışanı fethet

Onun münkirlerine de ki: ölün

kininizle. Çünkü ben sizi dinlemem

Muhyiddin benim üstadımdır, O bana yeter
O en büyük şeyhtir, doğan bir güneşe benzer
Eğer bulutun arkasına girse, sizin için bir anlam ifade etmez
Çünkü körlük hükmü iki göz için geçerlidir.
Onun eserleri "Ta-Ha"nın mirasındandır
Bu eserlerde yazdığı her şey faydalıdır
Şeriatın hükümleri muhkemdir
Tarikat amelleri onları savunur
Hakikat sırları apaçıktır
Burada şeriatı geçersiz saymak söz konusu değildir
Kitaplarında "ittihad"(insanın tanrılaşması) dan söz etmez
Hülul (tanrının insanın içine girmesi) ve
engelleri de savunmaz
Kalk, ey arkadaş! Onu sıdk ile talep et
Değerini ver, satıcının istediği gibi
Bu eserleri mütala et, defalarca incele
Mütala eden ve inceleyen kimse zarar etmez.
Bunlara sevgi besleyenle müzakere et
Zevkin hükmü aranızdadır, buna uy
Çünkü Hatemi bağışlar babasıdır, çok bahşeder
Cömertliğin yoldaşıdır, engel tanımaz
Rahman'ın rahmeti üzerine olsun daima
Rızası da. Ve Ona tabi olanlara.
EL FATİHA

El Fakr Mahmud Ebu 'l Şamad